

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA HOSPODÁRSKEJ INFORMATIKY

Evidenčné číslo: 103002/D/2017/4104196566

Cenné papiere ako predmet účtovníctva
podnikateľských subjektov

Dizertačná práca

Bratislava 2017

Ing. Matej Lepieš

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA HOSPODÁRSKEJ INFORMATIKY

Cenné papiere ako predmet účtovníctva
podnikateľských subjektov

Dizertačná práca

Študijný program: Účtovníctvo

Študijný odbor: Účtovníctvo

Školiace pracovisko: Katedra účtovníctva a audítorstva

Školiteľ: doc. Ing. Mgr. Zuzana Juhászová, PhD.

Bratislava 2017

Matej Lepieš, Ing.

Ekonomická univerzita v Bratislave
Fakulta hospodárskej informatiky

ZADANIE ZÁVEREČNEJ PRÁCE

Meno a priezvisko študenta: Ing. Matej Lepieš
Študijný program: Účtovníctvo (Jednoodborové štúdium, doktorandské III. st., externá forma)
Študijný odbor: 3.3.12 Účtovníctvo
Typ záverečnej práce: Dizertačná záverečná práca
Jazyk záverečnej práce: slovenský
Sekundárny jazyk: anglický

Názov: Cenné papiere ako predmet účtovníctva podnikateľských subjektov
Literatúra: www.iasplus.com, www.iasb.org, www.ifrs.com
aktuálna legislatívna úprava v SR, aktuálne znenie IFRS
Cieľ: Charakteristika jednotlivých zložiek finančného majetku, prvotné oceňovanie a oceňovanie pre potreby vykazovania v účtovnej závierke.
Anotácia: Autor DP má charakterizovať a definovať zložky finančného majetku, analyzovať metódy ich oceňovania ku dňu vzniku účtovného prípadu a ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, s poukázaním na rozdiely národnej a nadnárodnej úpravy účtovníctva v oblasti finančného majetku.

Školiteľ: doc. Ing. Mgr. Zuzana Juhászová, PhD.
Katedra: KÚA FHI - Katedra účtovníctva a audítorstva FHI
Dátum zadania: 07.04.2010

Dátum schválenia: 07.04.2010
prof. Ing. Anna Šlosárová, PhD.
predseda odborovej komisie

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracoval samostatne a že som uviedol všetku použitú literatúru.

Dátum:

.....
Ing. Matej Lepieš

ABSTRAKT

LEPIEŠ, Matej: *Cenné papiere ako predmet účtovníctva podnikateľských subjektov.* – Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta hospodárskej informatiky, Katedra účtovníctva a audítorstva – školiteľ: doc. Ing. Mgr. Zuzana Juhászová PhD. – Bratislava: FHI, 2017, počet strán 124.

Cieľom práce je vymedziť cenné papiere, ako osobitnú oblasť účtovníctva, ktorá sa týka finančného majetku, záväzkov a vlastného imania. Na dosiahnutie stanoveného cieľa je potrebné analyzovať oceňovacie veličiny používané pri cenných papieroch podľa národnej úpravy a nadnárodnej úpravy podľa IFRS, uviesť spôsoby ich oceňovania, znázorniť možné účtovné situácie v účtovných jednotkách účtujúcich v systéme podvojného účtovania a následne uviesť ich vykazovanie v účtovnej závierke.

Práca je rozdelená do 4 kapitol, obsahuje 26 schém, 1 graf a 2 prílohy.

Prvá kapitola je venovaná súčasnému stavu cenných papierov v podmienkach IFRS a v Slovenskej republike a to klasifikácii, oceňovaniu, vykazovaniu a zverejňovaniu. Táto kapitola bola rozdelená na dve podkapitoly. Prvá podkapitola sa zaoberá spracovaním podmienok platných pre klasifikáciu, oceňovanie, vykazovanie a zverejňovanie v zmysle IFRS, druhá sa zaoberá charakteristikou a spracovaním týchto podmienok v národnom prostredí. Druhá kapitola sa venuje vymedzeniu základného a čiastkových cieľov práce, ktoré sú ako súčasť práce potrebné pre správne spracovanie poznatkov, ktoré tvoria základ pre dosiahnutie výsledkov práce a záverečnej diskusie. Tretia kapitola sa venuje metodike skúmania a jednotlivým metódam slúžiacim k dosiahnutiu stanovených cieľov, ktoré boli stanovené v druhej kapitole. Štvrtá kapitola sa zaoberá charakteristikou, oceňovaním a účtovaním možných účtovných prípadov jednotlivých druhov cenných papierov v sústave podvojného účtovníctva, pričom sme abstrahovali od zjednodušenia platných pre mikro účtovné jednotky. Táto kapitola bola rozdelená na tri podkapitoly. Každá podkapitola sa venuje samostatnej skupine cenných papierov, ako sú cenné papiere používané na kapitálovom trhu, cenné papiere používané v platobnom styku a cenné papiere viazané na tovar.

Kľúčové slová:

Cenné papiere, charakteristika, oceňovanie, účtovanie, vykazovanie, akcie, dočasné listy, podielové listy, dlhopisy, vkladové listy, pokladničné poukážky, vkladné knižky, zmenky, kupóny, šeky, cestovné šeky, náložné listy, skladištné listy, skladiskové záložné listy, tovarové záložné listy, družstevné podielnické listy, investičné certifikáty.

ABSTRACT

LEPIEŠ, Matej: *Securities as the subject of accounting in business entities*. – University of Economics in Bratislava. Faculty of Economic Informatics; Department of Accounting and Auditing. Doctoral Dissertation Supervisor: doc. Ing. Mgr. Zuzana Juhászová PhD. – Bratislava: FHI, 2017, 124 p.

The aim of this dissertation thesis is to define securities as a separate area of accounting, which relates to financial assets, liabilities and equity. In order to achieve the stated objective, it is necessary to analyze the valuation variables used for securities according to the national legislation and legislation in accordance with IFRS, to indicate the methods of their valuation, to illustrate the possible accounting situations in the accounting units accounting for the double-entry bookkeeping and then to report them in the financial statements.

The dissertation is divided into 4 Chapters and contains 26 diagrams, 1 graph and 2 appendixes.

The first chapter devoted to the current state of securities in terms of IFRS and in national terms in classification, measurement, presentation and disclosure. The chapter has been divided into two separate subchapters. First, that deals with the processing conditions applicable to the classification, valuation, presentation and disclosure in terms of IFRS and the second which deals with the characteristics and processing conditions in the national environment. The second chapter deals with the definition of broad objectives and targets of work that are part of the work as necessary for the proper processing of information which forms the basis for achieving the results of the work and the final discussion. The third chapter is devoted to the methods of investigation and individual method used to achieve the objectives that have been defined by the second chapter. The fourth chapter deals with the characteristics, measurement and accounting for possible accounting for each type of the securities in the double-entry bookkeeping, and we have abstracted from simplifying applicable for micro entities. This chapter was divided into three subsections, of the groups, we divided securities. Each subchapter deals with a separate group of securities, such as securities used on the capital market, securities used in payment transactions and commodity-linked securities.

Key words:

Securities, characterization, measurement, accounting, recognition, reporting, shares, interim certificates, shares in investment funds, bonds, certificates of deposit, treasury bills, passbooks, coupons, bills of exchange, cheques, traveller's cheques, bills of lading, warehouse certificates, warehouse warrants, goods warrants, shares in cooperatives, investment certificates.

Obsah

Úvod	2
1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí.....	4
1.1 Cenné papiere podľa nadnárodnej úpravy	5
1.1.1 Charakteristika cenných papierov podľa IFRS	6
1.1.2 Oceňovanie a v ykazovanie cenných papierov podľa IFRS.....	12
1.1.3 Zverejňovanie cenných papierov podľa IFRS	17
1.1.4 IFRS 9 Finančné nástroje od 1. 1. 2018.....	21
1.2 Cenné papiere podľa národnej úpravy	26
1.2.1 Charakteristika cenných papierov podľa národnej úpravy.....	27
1.2.2 Oceňovanie cenných papierov podľa národnej úpravy	32
1.2.3 Ocenenie cenných papierov pri vzniku účtovného prípadu.....	34
1.2.4 Ocenenie cenných papierov ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka.....	35
1.2.5 Účtovanie a vykazovanie cenných papierov podľa národnej úpravy	39
2 Cieľ práce.....	43
3 Metodika práce a metódy skúmania	45
4 Výsledky práce.....	47
4.1 Cenné papiere používané na kapitálovom trhu	47
4.1.1 Akcie	48
4.1.2 Dlhopisy.....	56
4.1.3 Pokladničné poukážky	65
4.1.4 Podielové listy	67
4.1.5 Kupóny.....	72
4.1.6 Družstevné podielnické listy	74
4.1.7 Dočasné listy	80
4.1.8 Investičné certifikáty.....	84
4.2 Cenné papiere používané v platobnom styku	88
4.2.1 Zmenky.....	88
4.2.2 Vkladné knižky	93
4.2.3 Vkladové listy.....	95
4.2.4 Šeky.....	97
4.2.5 Cestovné šeky.....	99
4.3 Cenné papiere viazane na tovar	101
4.3.1 Náložné listy	102
4.3.2 Skladištné listy	105
4.3.3 Skladiskový záložný list a tovarový záložný list.....	108
Záver a diskusia	114
Zoznam publikovaných a nepublikovaných prác.....	120
Použitá literatúra	121
Príloha č.1.....	125
Príloha č.2.....	126

Zoznam schém a grafov

		Strana
Schéma č. 1	Členenie finančných zdrojov	4
Schéma č. 2	Štandardy upravujúce finančné nástroje	6
Schéma č. 3	Kategórie finančného majetku podľa <i>IAS 39 Finančné nástroje: vykazovanie a oceňovanie</i>	7
Schéma č. 4	Kategórie finančných záväzkov podľa <i>IAS 39 Finančné nástroje: vykazovanie a oceňovanie</i>	8
Schéma č. 5	Rozhodovací diagram pri výbere kategórie pre finančné nástroje	9
Schéma č. 6	Zaradenie finančného majetku do kategórie ocenenia reálnou hodnotou s vplyvom na výsledok hospodárenia	10
Schéma č. 7	Výnimky finančných nástrojov z pôsobnosti <i>IAS 32 Finančné nástroje: Prezentácia, IAS 39 Finančné nástroje: vykazovanie a oceňovanie, IFRS 7 Finančné nástroje: Zverejňovanie</i>	12
Schéma č. 8	Hierarchia vstupov pre zistenie reálnej hodnoty	13
Schéma č. 9	Stanovenie úrovne hierarchie reálnej hodnoty	14
Schéma č. 10	Následné ocenenie finančných nástrojov	15
Schéma č. 11	Zverejnenia v oblasti finančných nástrojov podľa <i>IFRS 7 Finančné nástroje: Zverejňovanie</i>	19
Schéma č. 12	Riziká podľa <i>IFRS 7 Finančné nástroje: Zverejňovanie</i>	20
Schéma č. 13	Rozhodovací diagram pre klasifikáciu a oceňovanie finančných nástrojov	22
Schéma č. 14	Druhy cenných papierov s prehľadom ich právnej úpravy	28
Schéma č. 15	Klasifikácia cenných papierov	29
Schéma č. 16	Členenie majetkových cenných papierov podľa hlasovacích práv alebo podielu na základnom imaní	29
Schéma č. 17	Účtovné členenie cenných papierov	31
Schéma č. 18	Oceňovacie veličiny	33
Schéma č. 19	Oceňovacie veličiny pri majetkových cenných papieroch, možnosť zmeny hodnoty, vplyv na výsledok hospodárenia a účtovanie	37
Schéma č. 20	Oceňovacie veličiny pri dlhových cenných papieroch, možnosť zmeny hodnoty, vplyv na výsledok hospodárenia a účtovanie	38
Schéma č. 21	Účty pre vykazovanie cenných papierov ako majetku	40
Schéma č. 22	Účty pre vykazovanie pohľadávok a záväzkov z cenných papierov	40
Schéma č. 23	Účty nákladov a výnosov z cenných papierov	41
Schéma č. 24	Doplňujúce údaje o cenných papieroch v poznámkach	42
Schéma č. 25	Rozdelenie cenných papierov pre potreby dizertačnej práce	46
Schéma č. 26	Oceňovacie veličiny cenných papierov podľa účtovnej klasifikácie	115
Graf č. 1	Štruktúra zaknihovaných cenných papierov v roku 2015 (podľa objemu vydaných CP)	47

Úvod

Majetok je v zmysle zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o účtovníctve“) výsledkom minulých činností účtovnej jednotky, ktorý je možné spoľahlivo oceniť a je takmer isté, že v budúcnosti prinesie ekonomické úžitky a je vykázaný v účtovnej závierke. Zároveň, výsledkom činností účtovnej jednotky sú aj záväzky, ktoré predstavujú existujúce povinnosti účtovnej jednotky, ktoré vznikli z minulých udalostí, je ich možné spoľahlivo oceniť a je pravdepodobné, že v budúcnosti znížia ekonomické úžitky a sú vykázané v účtovnej závierke. Činnosti spojené s cennými papiermi sú osobitnou oblasťou v činnosti podnikateľských účtovných jednotiek, rovnako ako ich zobrazenie v účtovníctve, keďže môžu v jednej účtovnej jednotke predstavovať majetok, ale zároveň v inej účtovnej jednotke zdroj majetku. Cenné papiere sú pre účtovnú jednotku majetkom, ak sú obstarané za účelom zhodnotenia majetku, uloženia majetku alebo môžu predstavovať potvrdenie o tom, že účtovná jednota je vlastníkom časti alebo celej inej účtovnej jednotky. Záväzkom sú cenné papiere v prípade, ak účtovná jednotka potrebuje pre svoje podnikateľské zámery dodatočné prostriedky a za tým účelom emituje cenné papiere, ako napríklad dlhopisy.

Zámerom vzniku dizertačnej práce a cieľom práce bolo uviesť resumé poznatkov o cenných papieroch ako o samostatnej zložke finančného majetku a záväzkov. Hlavným cieľom dizertačnej práce je spracovanie poznatkov o cenných papieroch ako o osobitnej súčasti finančného majetku a záväzkov, analyzovanie oceňovacích veličín používaných pri oceňovaní cenných papierov vzhľadom na okamih ocenenia, vymedzenie účtovania jednotlivých druhov cenných papierov a precizovanie ich vykazovanie a zverejnenie v účtovnej závierke. V práci je na dosiahnutie stanoveného cieľa uvedená aj analýza oceňovacích veličín podľa národnej úpravy ako aj podľa medzinárodných štandardov finančného vykazovania pri ich oceňovaní vzhľadom na okamih ocenenia. Na základe získaných poznatkov bude vymedzené účtovanie jednotlivých druhov cenných papierov a precizované ich vykazovanie a zverejnenie v účtovnej závierke.

Zákon č. 566/2001 Z. z. o cenných papieroch a investičných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o cenných papieroch“) definuje sústavu sedemnástich samostatných druhov cenných papierov a necháva ako osemnástu možnosť iným zákonom definovať ďalšie druhy cenných papierov. Predkladaná dizertačná práca sa venuje tým sedemnástim druhom cenných papierov, ktoré

definuje zákon o cenných papieroch, pričom podrobnejšie je zameraná na tie, o ktorých nie je bežné sa dočítať v odbornej, či v študijnej literatúre. Medzi takéto cenné papiere je možné zaradiť dočasné listy, podielové listy, vkladové listy, pokladničné poukážky, vkladné knižky, kupóny, šeky, cestovné šeky, náložné listy, skladištné listy, skladiskové záložné listy, tovarové záložné listy, družstevné podielnické listy a investičné certifikáty. Informácii a literatúry k akciám, dlhopisom a zmenkám je nepomerne viac v porovnaní s predchádzajúcou skupinou cenných papierov a preto sa v predkladanej práci nachádzajú len ich základné charakteristiky, možnosti ocenenia, účtovania a vykazovania. Cenné papiere definované podľa zákona o cenných papieroch sme pre potreby spracovania dizertačnej práce rozdelili do troch skupín. Prvou skupinou sú *cenné papiere používané na kapitálovom trhu*, ktoré sú podľa nášho názoru najčastejšie využívané v podnikateľskej praxi, či už ako prostriedok na zhodnotenie vložených prostriedkov, prostriedok na zabezpečenie práv, ktoré sú s daným cenným papierom spojené na strane účtovnej jednotky, ktorá cenný papier obstarala, alebo ako zdroj kapitálu na strane účtovnej jednotky, ktorá daný cenný papier emitovala. Druhou skupinou sú *cenné papiere používané v platobnom styku*. Do tejto skupiny sme zaradili zmenky, vkladné knižky, vkladové listy, investičné certifikáty, šeky a cestovné šeky. Tieto cenné papiere síce zákon o cenných papieroch zaradil do sústavy cenných papierov a teda existuje možnosť obchodovania s nimi, ale v praxi sa používajú skôr ako alternatíva peňažných prostriedkov, prípadne môžu vyjadrovať právny nárok na úrok alebo iný právny nárok. Do poslednej, tretej skupiny cenných papierov, sme zaradili cenné papiere, viažuce sa na zásoby (spojené sú predovšetkým s tovarom, resp. výrobkami), preto im v práci bola vyčlenená samostatná skupina a to *cenné papiere viazané na tovar*. Takéto cenné papiere predstavujú dispozičné cenné papiere, keďže vniká právo k tovaru, na ktorý boli vystavené alebo záložné právo na tovar, ku ktorému boli vystavené. Používajú sa pri preprave, úschove alebo uskladnení tovaru (resp. výrobkov). Účtovné jednotky za ich pomoci môžu jednoduchšie pracovať s majetkovými právami k tovaru alebo môžu jednoduchšie a rýchlejšie získať peňažné prostriedky pri prevode práv k tovaru, na ktorý boli vystavené.

Dizertačná práca vychádza zo stavu národnej úpravy k 31. 3. 2016.

1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

Predmetom účtovníctva je podľa zákona o účtovníctve¹ nielen účtovanie skutočností o stave a pohybe majetku, stave a pohybe záväzkov, rozdiel majetku a záväzkov, výnosoch, nákladoch, príjmoch, výdavkoch, výsledku hospodárenia účtovnej jednotky, ale aj vykazovanie skutočností o účtovných prípadoch v účtovnej závierke, pričom predmetom vykazovania v účtovnej závierke sú aj iné aktíva a iné pasíva. Majetkom účtovnej jednotky sú tie aktíva, ktoré vznikli ako výsledok minulých udalostí, je takmer isté, že v budúcnosti zvýšia ekonomické úžitky účtovnej jednotky a dajú sa spoľahlivo oceniť; vykazujú sa v účtovnej závierke v súvahe alebo vo výkaze o majetku a záväzkoch. Je ním obežný majetok v štruktúre zásob, pohľadávok (či už dlhodobých alebo krátkodobých), krátkodobý finančný majetok a neobežný majetok zložený z dlhodobého nehmotného majetku, dlhodobého hmotného majetku a dlhodobého finančného majetku.

„Majetok účtovnej jednotky je krytý finančnými zdrojmi majetku. Pojem finančné zdroje predstavuje formy, v ktorých prichádzajú do účtovnej jednotky prostriedky v priebehu istého obdobia. Z hľadiska času môžeme finančné zdroje členiť na krátkodobé, dlhodobé a trvalé. Pôvod finančných zdrojov môže byť externé alebo interné prostredie, z ktorého sa do účtovnej jednotky dostali. Vlastníctvo finančného zdroja môže byť vlastné alebo cudzie.“²

Finančné zdroje	Zisk	Vklady vlastníkov	Finančná výpomoc	Dlhodobé a strednodobé úvery a záväzky	Krátkodobé úvery a záväzky
Čas	Trvalé			Dlhodobé	Krátkodobé
Pôvod	Interné	Externé			
Vlastníctvo	Vlastné		Cudzie		

Schéma č. 1 : Členenie finančných zdrojov

Zdroj: VLACHYNSKÝ, K. – kol. 2006. *Podnikové financie*. Bratislava: IURA EDITION, 2006. 76 s. ISBN 80-8078-029-3

Cenné papiere môžu byť súčasťou majetku alebo záväzkov účtovnej jednotky podľa charakteru cenného papiera. Ich súčasný stav budeme analyzovať podľa medzinárodných štandardov pre finančné vykazovanie (ďalej „IFRS“) a podľa národnej úpravy.

¹ Zákon o účtovníctve § 2

² VLACHYNSKÝ, K. – kol. 2006. *Podnikové financie*. Bratislava : Iura Edition, 2006. 74-76 s. ISBN 80-8078-029-3.

Cenné papiere sú majetkom, ak sú napríklad obstarané za účelom zhodnotenia celkového majetku, uloženia voľných finančných prostriedkov alebo v prípade nadobudnutia podielov, ak účtovná jednotka získa podiel v inej účtovnej jednotke. Zdroj majetku predstavujú cenné papiere napríklad vtedy, ak účtovná jednotka potrebuje pre svoje podnikanie dodatočné zdroje a emituje cenné papiere za účelom získania týchto zdrojov.

1.1 Cenné papiere podľa nadnárodnej úpravy

V oblasti nadnárodnej úpravy cenných papierov budeme vychádzať z medzinárodných štandardov finančného výkazníctva IFRS, pretože práve táto úprava tvorí východisko pre národnú úpravu. V nadnárodnej úprave problematiku cenných papierov riešia predovšetkým nasledujúce štandardy:

- *IAS 32 Finančné nástroje: Prezentácia,*
- *IAS 39 Finančné nástroje: vykazovanie a oceňovanie,*
- *IFRS 7 Finančné nástroje: Zverejňovanie,*
- *IFRS 9 Finančné nástroje.*

Môžeme konštatovať, že cenné papiere patria do kategórie finančných nástrojov, ktoré sú definované v *IAS 32 Finančné nástroje: Prezentácia*. Štandard charakterizuje finančný nástroj ako zmluvu, z ktorej vzniká jednej účtovnej jednotke finančný majetok a druhej účtovnej jednotke finančný záväzok alebo kapitálový nástroj. Z toho dôvodu budeme v nasledujúcej časti charakterizovať podmienky IFRS pre finančné nástroje, ktoré upravujú hlavne štandardy uvedené v nasledujúcom prehľade:

Štandard	Cieľ štandardu je:
<i>IAS 32 Finančné nástroje: Prezentácia</i>	zaviesť definície a zásady prezentovania finančných nástrojov ako záväzkov alebo ako vlastného imania a pre kompenzovanie finančného majetku a finančných záväzkov prvá povinná aplikácia sa vzťahuje na ročné obdobia, ktoré sa začínajú 1. januára 2005 alebo neskôr
<i>IAS 39 Finančné nástroje: vykazovanie a oceňovanie</i>	stanoviť zásady na vykazovanie a oceňovanie finančného majetku, finančných záväzkov a niektorých zmlúv týkajúcich sa nákupu alebo predaja nefinančných položiek prvá povinná aplikácia sa vzťahuje na ročné obdobia, ktoré sa začínajú 1. januára 2005 alebo neskôr
<i>IFRS 7 Finančné nástroje: Zverejňovanie</i>	požadovať od účtovných jednotiek, aby poskytovali zverejnenia vo svojich účtovných závierkach, ktoré umožnia používateľom hodnotiť významnosť finančných nástrojov, charakter a rozsah rizík vyplývajúcich z finančných nástrojov, ktorým je účtovná jednotka vystavená a tiež spôsob, akým účtovná jednotka tieto riziká riadi prvá povinná aplikácia sa vzťahuje na ročné obdobia, ktoré sa začínajú

	1. januára 2007 alebo neskôr
<i>IFRS 9 Finančné nástroje</i>	cieľom tohto štandardu je postupne nahradiť štandard <i>IAS 39 Finančné nástroje: vykazovanie a oceňovanie</i> (24. 7. 2014 bola vydaná finálna verzia štandardu ktorého dátum prvej aplikácie je pre účtovné obdobie začínajúce od 1. 1. 2018)

Schéma č. 2: Štandardy upravujúce finančné nástroje
Zdroj: vlastné spracovanie štandardov IFRS k 31. 3. 2016

Finančné nástroje a teda aj cenné papiere uvádzajú aj iné štandardy, avšak vyššie spomenuté sa svojim obsahom v podstatnej miere podieľajú v prípade individuálnych účtovných závierok na definícii, oceňovaní, vykazovaní a zverejňovaní informácií týkajúcich sa cenných papierov. Ako príklad je možné uviesť investície v dcérskych a pridružených podnikoch a v spoločných podnikoch, ktoré sú upravené štandardami *IAS 27 Konsolidované a individuálne účtovné závierky*, *IAS 28 Investície do pridružených podnikov* a *IAS 31 Podiely na spoločnom podnikaní*, no v istých prípadoch, ak sú splnené podmienky, je možné o nich účtovať a vykazovať aj v súlade so štandardom *IAS 39 Finančné nástroje: vykazovanie a oceňovanie*.

1.1.1 Charakteristika cenných papierov podľa IFRS

Finančné nástroje predstavujú zmluvu, z ktorej vzniká jednej účtovnej jednotke finančný majetok a druhej účtovnej jednotke finančný záväzok alebo kapitálový nástroj, sú kategóriou, pod ktorú patria aj cenné papiere. Štandard *IAS 32 Finančné nástroje: prezentácia* za finančný majetok považuje:

- peňažné prostriedky;
- podielové nástroje;
- zmluvné právo na finančný majetok inej účtovnej jednotky (napr. pohľadávky);
- zmluvné právo vymeniť finančný majetok alebo záväzky s inou účtovnou jednotkou za potenciálne výhodných podmienok;
- zmluvu, ktorá bude vysporiadaná alebo ju je možné vysporiadať kapitálovým nástrojom (napr. akciou) účtovnej jednotky a je nederivátom, ktorý bude viesť alebo môže viesť k premenlivému počtu vlastných akcií;
- derivát, ktorý bude alebo môže byť vysporiadaný inak než výmenou pevnej čiastky alebo iného finančného majetku za pevný počet vlastných akcií.

Príkladmi finančného majetku môžu byť napríklad hotovosť, ekvivalenty peňažnej hotovosti (šeky), kapitálový nástroj emitovaný inou účtovnou jednotkou (akcie), peňažné

prostriedky v banke (vkladné knižky) alebo dlhové cenné papiere emitované inou účtovnou jednotkou (dlhopisy).

Finančný majetok štandard *IAS 39 Finančné nástroje: vykazovanie a oceňovanie* v bode 9 rozdeľuje do štyroch hlavných kategórii podľa nasledujúcej schémy:

Finančný majetok	Finančný majetok v reálnej hodnote vykázaný s vplyvom na výsledok hospodárenia (FVPL)	patria sem aktíva držané na obchodovanie (napr. cenné papiere, pri ktorých účtovná jednotka očakáva, že ich cena vzrastie a následne ich predá); aktíva držané na obchodovanie je možné držať aj viac účtovných období, dôležitý je zámer a úmysel účtovnej jednotky
	Finančné investície držané do splatnosti (HTM)	patria sem aktíva, ktoré majú splatnosť a účtovná jednotka má zámer a schopnosť ich držať do doby ich splatnosti (ak má účtovná jednotka problémy s likviditou, nemôže mať portfólio zložené z Finančných investícií držaných do splatnosti)
	Úvery a pohľadávky (L&R)	patria sem nakúpené alebo účtovnou jednotkou vytvorené pohľadávky a úvery
	Realizovateľné aktíva (AFS)	patria sem aktíva, ktoré neboli zaradené do žiadnej vyššie uvedenej kategórie

Schéma č. 3: Kategórie finančného majetku podľa IAS 39 Finančné nástroje: vykazovanie a oceňovanie
Zdroj: vlastné spracovanie štandardov IFRS k 31. 3. 2016

Finančným záväzkom podľa IAS 32.11 je zmluvná povinnosť dodať finančný majetok inej účtovnej jednotke, zameniť finančný majetok alebo záväzky s inou účtovnou jednotkou za potenciálne nevýhodných podmienok pre účtovnú jednotku. Finančným záväzkom je aj zmluva, ktorá bude vysporiadaná alebo ju je možné vysporiadať vlastnými kapitálovými nástrojmi účtovnej jednotky a je nederivátom, za ktorý je účtovná jednotka alebo by mohla byť povinná dodať premenný počet vlastných akcií. Príkladmi finančných záväzkov môžu byť prijaté úvery od banky, vydané dlhopisy, záväzky z obchodného styku, prijaté depozitá v banke, deriváty zo zápornou reálnou hodnotou.

Finančné záväzky štandard *IAS 39 Finančné nástroje: vykazovanie a oceňovanie* v bode 9 rozdeľuje do dvoch kategórii podľa nasledujúcej schémy:

Finančné záväzky	V reálnej hodnote vykázané s vplyvom na výsledok hospodárenia	zodpovedajú kategórii <i>Finančného majetku vykázaného s vplyvom na výsledok hospodárenia</i> a zahrňujú záväzky z obchodovania (napr. tzv. krátke predaje)
	Ostatné finančné záväzky	všetky záväzky nezahrnuté do kategórie <i>Finančných záväzkov vykázaných s vplyvom na výsledok hospodárenia</i>

Schéma č. 4: Kategórie finančných záväzkov podľa IAS 39 Finančné nástroje: vykazovanie a oceňovanie
Zdroj: vlastné spracovanie štandardov IFRS k 31. 3. 2016

Poznámka:

Z anglický výraz *Short sale* alebo *selling short* v preklade môže znamenať zmluvu na predaj finančného nástroja, ktorý predávajúci nevlastní, ale v nádeji, že cena tohto finančného nástroja poklesne ho predá. V krátkom predaji si obchodník požičia a potom predá. Keď cena klesne, finančný nástroj kúpi za nižšiu cenu a vráti naspäť veriteľovi spolu s úrokom. Ak cena finančného nástroja neklesne, obchodník dosiahne stratu.

Kapitálový nástroj podľa IFRS predstavuje zmluvu, ktorá dokazuje zvyšný podiel na aktívach účtovnej jednotky po odpočítaní všetkých záväzkov (teda právo na zostatok aktív po zaplatení všetkých záväzkov). **Derivátom** IFRS rozumejú finančný nástroj alebo iná zmluva v zmysle IAS 39 Finančné nástroje: vykazovanie a oceňovanie, ktorého hodnota sa mení v závislosti na zmenách určitých faktorov (napr. úrokové sadzby, menového kurzu, cenového indexu, a podobne), nevyžaduje žiadnu alebo relatívne malú počiatočnú investíciu, a ktorý bude vysporiadaný v budúcnosti.³

Na zatriedenie finančného majetku do jednotlivých kategórií je možné využiť nasledujúcu schému:

³ ŠRÁMKOVÁ, A.- JANOUŠKOVÁ, M.- VOJÁČKOVÁ, H. 2009. Mezinárodní standardy účetního výkaznictví – PRAKTICKÁ APLIKACE. 5. vyd. Praha : Institut certifikace účetních, 2009. 231 s. ISBN 978-80-86716-61-9.

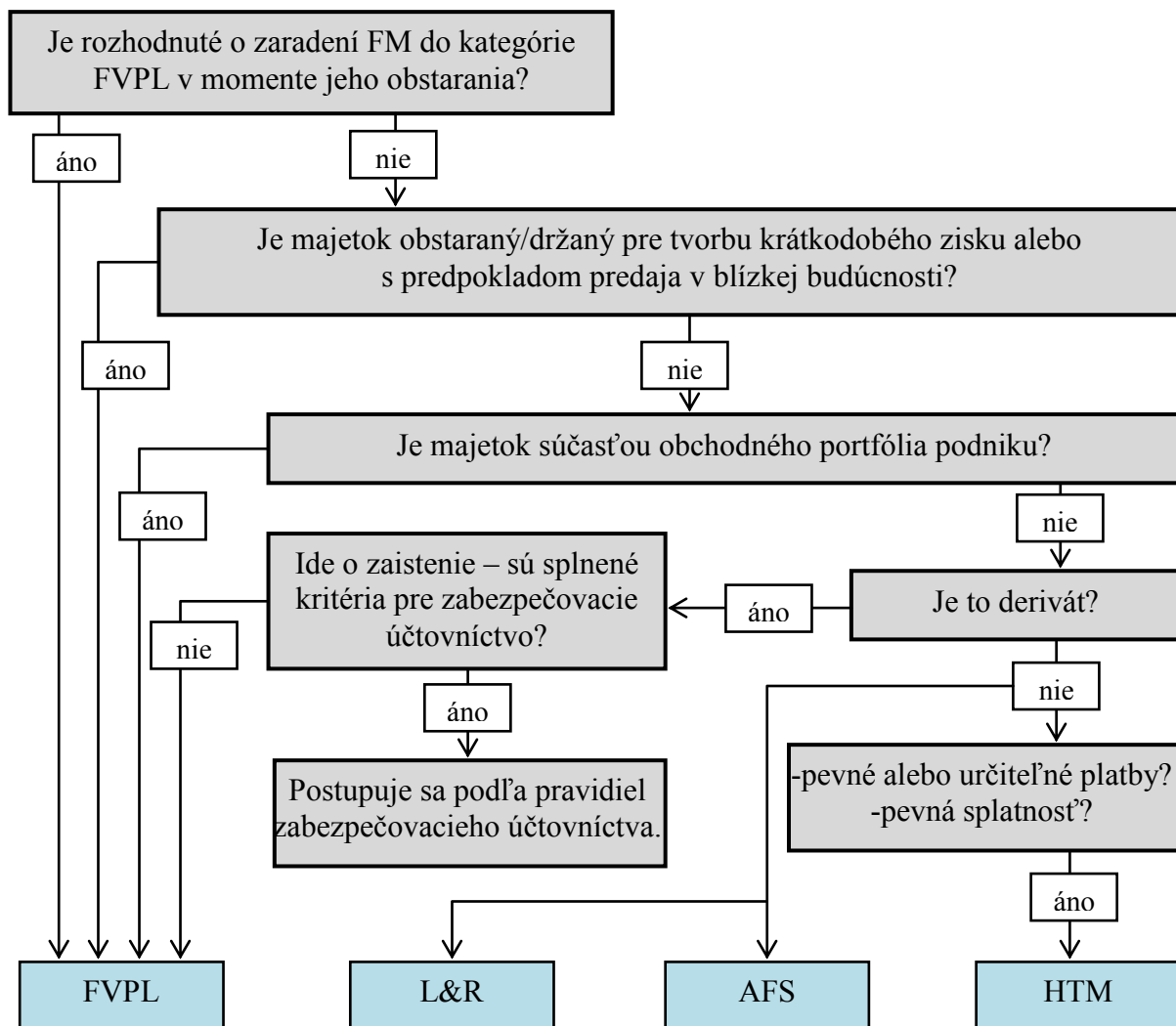

Schéma č.5: Rozhodovací diagram pri výbere kategórie pre finančné nástroje

Zdroj: ŠRÁMKOVÁ, A. – JANOUŠKOVÁ, M. - VOJÁČKOVÁ, H. ,Medzinárodní standardy účetního výkaznictví – PRAKTICKÁ APLIKACE. Praha : Institutu certifikace účetních, 2009. 233s. ISBN 978-80-86716-61-9

Začlenenie finančného nástroja do kategórie finančný majetok v reálnej hodnote vykázaný s vplyvom na výsledok hospodárenia je možné zaradiť podľa nasledujúcej schémy.

Zaradenie finančného majetku do kategórie ocenenia reálnou hodnotou s vplyvom na výsledok hospodárenia	
Ak je finančný majetok držaný na obchodovanie	účtovná jednotka ho obstarala s úmyslom jeho skorého predaja; je súčasťou portfólia určitých finančných nástrojov, ktoré sú pod spoločnou správou a u ktorých účtovná jednotka v poslednej dobe inkasovala krátkodobé zisky;
	ide o derivát; výnimkou je zaistovací derivát, pri ktorom sa postupuje podľa pravidiel zabezpečovacieho účtovníctva
Ak dochádza k eliminácii alebo významnému zníženiu nekonzistentnosti, teda k účtovnému nesúladu v oceňovaní alebo vykazovaní, ktorý by inak nastal pri oceňovaní majetku a záväzkov alebo uznávaní zisku a strát z týchto položiek pri použití inej metódy pri následnom ocenení ⁴	
Ak skupina finančného majetku, finančných záväzkov (alebo oboch) je riadená a jej výkonnosť je hodnotená na základe reálnych hodnôt v súlade so zdokumentovaným riadením rizika alebo investičnej stratégie, pričom informácie o tejto skupine sú interne poskytované na tomto základe kľúčovým členom vedenia účtovnej jednotky	
Ak ide o zmluvu, ktorá obsahuje vložený derivát, účtovná jednotka môže pri splnení určitých podmienok celú zmluvu označiť ako finančný majetok vykázaný s vplyvom na výsledok hospodárenia	

Schéma č. 6: Zaradenie finančného majetku do kategórie ocenenia reálnou hodnotou s vplyvom na výsledok hospodárenia

Zdroj: ŠRÁMKOVÁ, A. – JANOUŠKOVÁ, M. - VOJÁČKOVÁ, H. ,*Medzinárodní standardy účetního výkaznictví – PRAKTICKÁ APLIKACE*. Praha : Institutu certifikace účetních, 2009. 233s. ISBN 978-80-86716-61-9

V prípade, ak by chcela účtovná jednotka **presunúť** (preklasifikovať) finančný majetok z jednej kategórie do inej kategórie, musí splniť striktné pravidlá uložené *IAS 39 Finančné nástroje: vykazovanie a oceňovanie*. Nederivátové nástroje môžu byť presunuté z kategórie *Finančný majetok v reálnej hodnote vykázané s vplyvom na výsledok hospodárenia* do kategórie *Úverov a pohľadávok*, pričom za výnimočných okolností je možný presun ostatných dlhodobých nástrojov do kategórie *Finančných investícií držaných do splatnosti* alebo do kategórie *Realizovateľných aktív*. V prípade, ak dôjde k takémuto presunu, účtovná jednotka musí zverejniť dôvody danej operácie a dopad na výsledok hospodárenia s porovnaním na výsledok hospodárenia, ak by k reklasifikácii nedošlo.

Štandardy striktné obmedzujú presun a predaj z kategórie *Finančných investícií držaných do splatnosti*.⁵ V prípade presunu (prípadne predaja) do inej kategórie väčšej ako nevýznamnej časti portfólia *finančných investícií držaných do splatnosti*, dôjde k tzv. pošpineniu portfólia⁶. V takomto prípade nasleduje zrušenie celého portfólia

⁴ Napríklad v situácii, kedy účtovná jednotka vlastní finančný majetok a záväzky, s ktorými je spojené rovnaké riziko – napr. úrokové, ktoré sa vzájomne kompenzujú, ale vzhľadom k rôznemu oceňovaniu by vo výsledku hospodárenia nedochádzalo ku kompenzácií – poskytnuté úvery s pevnou úrokovou sadzbou sú financované emisiou dlhopisov, s ktorými účtovná jednotka obchoduje)

⁵ Dôvodom obmedzenia predaja majetku, je účel obstarania takejto zložky majetku. Majetok bol pôvodne obstaraný a zaradený ako finančná investícia za účelom dlhodobého pôsobenia v účtovnej jednotke.

⁶ Slovné spojenie „pošpinenie“ vychádza z anglického výrazu tainting, ktorý je v tomto prípade použitý na opis účinku presunu alebo predaja časti portfólia *Finančných investícií držaných do splatnosti*.

Finančných investícií držaných do splatnosti a jeho presunu do portfólia *Realizovateľných aktív* a precenenie na reálnu hodnotu s dopadom na výkaz komplexného výsledku. Štandardy v tomto prípade účtovnej jednotke nepovoľujú vykazovať portfólio *Finančných investícií držaných do splatnosti* až po dobu dvoch účtovných období po účtovnom období, v ktorom zmenu vykonala. Podľa odseku 9 *IAS 39 Finančné nástroje: vykazovanie a oceňovanie* existujú aj výnimky pre tieto pravidlá, a to v prípadoch, ak:

- ku predaju došlo tesne pred dobou splatnosti (maximálne 3 mesiace);
- ku predaju došlo až potom, ako účtovná jednotka inkasovala prakticky celú pôvodnú istinu súvisiacu s daným finančným majetkom;
- ku predaju došlo kvôli ojedinelej udalosti, ktorá nie je pod kontrolou účtovnej jednotky a je úplne výnimočná a účtovná jednotku ju nemohla predpokladať (napr. výrazné zvýšenie úverového rizika emitenta cenného papiera).

Znenia štandardov pre finančné nástroje *IAS 32 Finančné nástroje: Prezentácia*, *IAS 39 Finančné nástroje: vykazovanie a oceňovanie*, *IFRS 7 Finančné nástroje: Zverejňovanie* sú pre používateľa v niektorých prípadoch komplikované, z toho dôvodu k nim IASB⁷ vydala rozsiahle návody pre interpretácie, kde pomocou prípadových štúdií čo najzrozumiteľnejšie znázorňuje pravidlá a prístupy štandardov. Uvedené štandardy sa majú uplatňovať vo všetkých účtovných jednotkách a pre všetky druhy finančných nástrojov, s výnimkou finančných nástrojov uvedených v nasledujúcej schéme:

Výnimky finančných nástrojov pri uplatňovaní IAS 32, IAS 39 a IFRS 7	1. podiely v dcérskych, pridružených a spoločných podnikoch, o ktorých sa účtuje v súlade so štandardmi <i>IAS 27 Individuálna účtovná závierka</i> , <i>IAS 28 Investície do pridružených podnikov</i> , okrem prípadov, kedy sú v súlade s <i>IAS 39 Finančné nástroje: vykazovanie a oceňovanie</i> . Účtovné jednotky musia uplatňovať <i>IAS 32 Finančné nástroje: Prezentácia</i> v prípadoch, kedy podiely nesplnia podmienky definície kapitálového nástroja
	2. práva a záväzky vyplývajúce z prenájmu v zmysle <i>IAS 17 Lízingy</i> , avšak platia pre: - pohľadávky z prenájmu u prenajímateľa, ktoré podliehajú podmienkam pre odúčtovanie podľa <i>IAS 39 Finančné nástroje: vykazovanie a oceňovanie</i>, - záväzky z prenájmu u nájomcu, ktoré taktiež podliehajú podmienkam pre odúčtovanie podľa <i>IAS 39 Finančné nástroje: vykazovanie a oceňovanie</i> a - deriváty vložené do nájomných zmlúv, ktoré podliehajú podmienkam <i>IAS 39 Finančné nástroje: vykazovanie a oceňovanie</i>;
	3. práva a záväzky zamestnancov z programu zamestnaneckých výhod, pre ktoré platí <i>IAS 19 Zamestnanecké požitky</i>
	4. práva a záväzky z poisťovacích zmlúv podľa <i>IFRS 4 Poistné zmluvy</i>
	5. finančné nástroje vydané účtovnou jednotkou, ktoré spĺňajú kritéria pre kapitálové nástroje, avšak držiteľ týchto nástrojov postupuje podľa <i>IAS 39 Finančné nástroje</i> :

⁷ International Accounting Standards Board je Rada pre medzinárodné účtovné štandardy, ktorá vydáva štandardy IFRS.

	vykazovanie a oceňovanie s výnimkou prípadov uvedených v prvej odrážke vyššie
6.	zmluvy o podmienených úhradách pri podnikových kombináciách, ktoré podliehajú <i>IFRS 3 Podnikové kombinácie</i>
7.	finančné nástroje sa vykazujú v súlade s <i>IFRS 2 Platby na základe podielov</i>
8.	zmlúv, pri ktorých dôjde k ich úhrade za určitých klimatických, geografických alebo iných podmienok
9.	kontrakty na dodanie nefinančných aktív, pokiaľ nemôžu byť vysporiadané v hotovosti
10.	úverové prísluby, avšak výnimky, ktoré podliehajú <i>IAS 39 Finančné nástroje</i> : vykazovanie a oceňovanie sú nasledovné - prísluby, ktoré účtovná jednotka zaradi do kategórie finančných záväzkov oceňovaných v reálnej hodnote s vplyvom na výsledok hospodárenia; - prísluby, ktoré môžu byť vysporiadané v hotovosti alebo dodaním iného finančného nástroja; - prísluby na poskytnutie úveru za nižšiu ako trhovú úrokovú sadzbu.

Schéma č. 7: Výnimky finančných nástrojov z pôsobnosti *IAS 32 Finančné nástroje: Prezentácia*, *IAS 39 Finančné nástroje: vykazovanie a oceňovanie*, *IFRS 7 Finančné nástroje: Zverejňovanie*
Zdroj: ŠRÁMKOVÁ, A. – JANOUSKOVÁ, M. - VOJÁČKOVÁ, H. ,*Medzinárodné standardy účtníka výkazníctví – PRAKTICKÁ APLIKACE*. Praha : Institutu certifikace účetních, 2009. 229-230s. ISBN 978-80-86716-61-9

Aj keď sa môže na prvý pohľad zdať, že štandardy *IAS 32 Finančné nástroje: Prezentácia*, *IAS 39 Finančné nástroje: vykazovanie a oceňovanie*, *IFRS 7 Finančné nástroje: Zverejňovanie* sú pre ich rozsiahlosť určené hlavne pre finančné inštitúcie, prípadne pre veľké účtovné jednotky so zložitými transakciami, týkajú sa v skutočnosti aj menších účtovných jednotiek s relatívne jednoduchými činnosťami.

1.1.2 Oceňovanie a vykazovanie cenných papierov podľa IFRS

Oceňovaniu finančných nástrojov sa venuje hlavne *IAS 39 Finančné nástroje: vykazovanie a oceňovanie*, ktorý predpisuje, aby pri prvotnom vykázaní účtovná jednotka ocenila finančný majetok alebo finančný záväzok v jeho reálnej hodnote. Reálna hodnota predstavuje sumu, za ktorú by sa majetok predal, alebo záväzok previedol, v rámci normálnej transakcie medzi účastníkmi obchodu ku dňu ocenenia. Štandard *IFRS 13 Oceňovanie reálnou hodnotou* zavádza hierarchiu vstupov pre zistenie reálnej hodnoty rozdelenú do troch úrovní. Vstupmi úrovne 1 sú kótované (neupravené) ceny zistené na hlavných trhoch pre rovnaký druh majetku alebo záväzku ku dňu ocenenia. Vstupmi úrovne 2 sú ceny zistené na aktívnom trhu pre podobný alebo zhodný druh majetku alebo záväzku na trhu, ktorý ale nie je hlavným trhom pre daný majetok alebo záväzok. Do tejto úrovne sa môžu zaradiť aj vstupy, ktoré boli odvodené z trhových dát alebo z podporných údajov z trhu na základe vzájomných vzťahov alebo vstupy zistené iným spôsobom. Vstupmi úrovne 3 sú vstupy získané za účelom

stanovenia reálnej hodnoty, kedy nevieme zistiť ceny rovnakého alebo podobného druhu majetku alebo záväzku. V takomto prípade ma stanovenie reálnej hodnoty odrážať predpoklady nezistiteľných vstupov, ktoré by účastníci trhu použili na ocenenie majetku alebo záväzku, vrátane predpokladov o riziku ktoré vyplýva z použitia konkrétnej oceňovacej techniky. Hierarchiu vstupov je v zjednodušenej forme možné zhrnúť do nasledujúcej schémy:

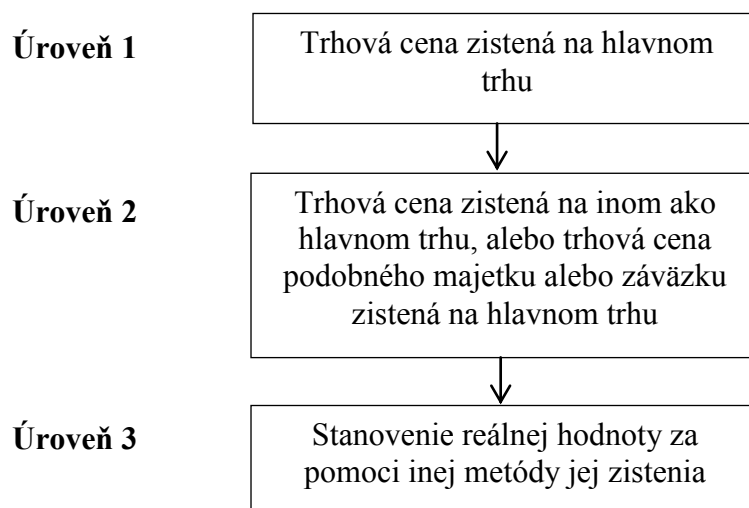

Schéma č. 8: Hierarchia vstupov pre zistenie reálnej hodnoty

Zdroj: TKÁČOVÁ, L. 2013. *Reálna hodnota (fair value) ako oceňovacia veličina : dizertačná práca*. Bratislava : EUBA, 2013. s. 63

Medzi oceňovacie techniky na zistenie reálnej hodnoty štandard *IFRS 13 Oceňovanie reálnou hodnotou* zaraďuje tieto tri často využívané metódy⁸:

1. Trhová metóda, ktorá využíva ceny a ostatné príslušné informácie vznikajúce pri transakciách na trhu s rovnakými alebo porovnateľnými (podobnými) aktívami, záväzkami alebo skupinou aktív a záväzkov.
2. Nákladová metóda, ktorá odráža sumu, ktorá by bola v čase ocenenia potrebná na nahradenie aktuálneho aktíva (často uvádzaná ako súčasná reprodukčná obstarávacía cena, určená ako reálna hodnota).
3. Výnosová metóda, pri ktorej sa budúce sumy (napr. peňažné toky alebo príjmy a výdavky) prepočítavajú na jednu súčasnú (t. j. diskontovanú) sumu. Pri použití výnosovej metódy ocenenie reálnou hodnotou odráža aktuálne očakávania trhu týkajúce sa týchto budúcich súm.

Ako príklady oceňovacej techniky štandard uvádza techniku súčasnej hodnoty:

⁸ IFRS 13 *Dodatok B* Návod na uplatňovanie

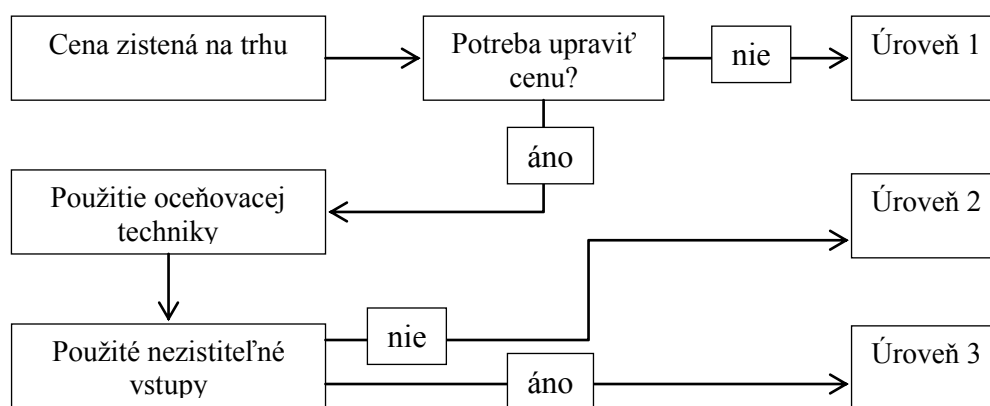

Schéma č.9: Stanovenie úrovne hierarchie reálnej hodnoty

Zdroj: TKÁČOVÁ, L. 2013. *Reálna hodnota (fair value) ako oceňovacia veličina : dizertačná práca*. Bratislava : EUBA, 2013. s. 64

K oceneniu v reálnej hodnote sa pripočítavajú aj transakčné náklady na obstaranie finančného nástroja. Príkladom transakčných nákladov sú právne náklady spojené s emisiou dlhopisov, poplatky za zobchodovanie cenného papieru na burze cenných papierov. Štandard IAS 39 *Finančné nástroje: vykazovanie a oceňovanie* definuje **efektívnu úrokovú mieru**, ktorou je úroková miera diskontujúca očakávané budúce peňažné toky do termínu očakávanej splatnosti finančného nástroja na účtovnú hodnotu finančného majetku alebo záväzku.

Nakoľko však vo všeobecnosti nie je správne vykázať pri prvotnom vykázaní zisk alebo stratu, najlepším ocenením podľa IFRS je pri prvotnom vykázaní obstarávacia cena (jednou z výnimiek neuplatnenia obstarávacej ceny sú úvery s nízkou úrokovou mierou, ktoré sa vykážu v súčasnej hodnote očakávaných budúcich peňažných tokov, diskontovaných použitím úrokovej miery, ktorá je približne rovná úrokovej miere platnej na trhu).

Pri následnom ocenení záleží od zaradenia finančného majetku alebo záväzku do jednej z kategórií stanovenej IAS 39 *Finančné nástroje: vykazovanie a oceňovanie*, ktoré môže byť takéto:

Položka	Následné ocenenie	Dopad precenenia	Vykázanie časti úrokov, diskontu, prémii a kurzových rozdielov ⁹ do výsledku hospodárenia	Vykonanie testu na zníženie hodnoty aktív, ak nastane udalosť zvyšujúca kreditné riziko
Finančný majetok				
Finančné aktíva v reálnej hodnote vykázané s vplyvom na výsledok hospodárenia	Reálna hodnota	Do výsledku hospodárenia	Súčasť precenenia na reálnu hodnotu s vplyvom na výsledok hospodárenia	Nie
Finančné investície držané do splatnosti	Amortizované náklady	Poznámka pod tabuľkou	Sú účtované s dopadom na výsledok hospodárenia	Áno
Úvery a pohľadávky				
Realizovateľné aktíva	Reálna hodnota	Kapitálový ¹⁰	Zmeny reálnej hodnoty sa účtujú a vykazujú oddelené od úrokov, diskontov, prémie a kurzových rozdielov, ktoré ovplyvňujú výsledok hospodárenia	Áno
Finančné záväzky				
Finančné záväzky v reálnej hodnote s vplyvom na výsledok hospodárenia	Reálna hodnota	Do výsledku hospodárenia	Súčasť precenenia na reálnu hodnotu s vplyvom na výsledok hospodárenia	
Ostatné záväzky	Amortizované náklady	Poznámka pod tabuľkou	Sú účtované s dopadom na výsledok hospodárenia	

Poznámka: V prípade ocenenia týchto finančných nástrojov nie sú preceňované v pravom slova zmysle, ale ich hodnota sa aktualizuje napríklad o časovo príslušné náklady či výnosy, ktoré ovplyvňujú výšku ich hodnoty pri použití metódy efektívnej úrokovej miery.

Schéma č. 10: Následné ocenenie finančných nástrojov

Zdroj: DVOŘÁKOVÁ, D. 2008. Účetnictví a výkaznictví podle mezinárodních standardů IAS/IFRS. 2. vyd. Brno : Computer Press, 2008. 193 s. ISBN 978-80-251-1950-1

Pri ocenení finančných nástrojov držaných do splatnosti vykázaných v reálnej hodnote s vplyvom na výsledok hospodárenia je potrebné rešpektovanie pôsobenia času, kedy sú tieto oceňované v odúčenej hodnote, preto sa používa oceňovanie metódou amortizovaných nákladov (amortized cost method). Táto metóda sa používa v prípade

⁹ V prípade finančných nástrojov je nutné zabezpečiť zachytenie časovo príslušných úrokov, diskontu, prémie, ale aj kurzové rozdiely do výsledku hospodárenia, aj pri ocenení v reálnej hodnote aj pri amortizovaných nákladoch.

¹⁰ V prípade znehodnotenia týchto nástrojov sa ich zníženie hodnoty vykáže s vplyvom na výsledok hospodárenia. Ak bol pred znehodnotením kapitálovo vykázaný nárast hodnoty, musí sa ako prvý zúčtovať tento a až následne sa ďalšie zníženie hodnoty vyказuje s vplyvom na výsledok hospodárenia.

pohľadávok a záväzkov, kedy je časový faktor pôsobenia peňazí významný. Vychádza z efektívnej úrokovej miery alebo vnútornej miery výnosovosti, ktorá vychádza z istiny upravenej o zľavy (diskont) pri nadobudnutí cenného papiera alebo predaji cenného papiera a všetky platby, ktoré sú prijaté alebo boli zaplatené medzi emitentom a prvým majiteľom a diskontovaných budúcich prijatých alebo poskytnutých platieb. Amortizovaná cena obstarania predstavuje sumu, v ktorej bol cenný papier obstaraný pri prvotnom vykázaní, znížená o splátky istiny, zvýšenej alebo zníženej o kumulatívny amortizovaný rozdiel medzi touto prvotnou sumou a splatnou sumou.

Vnútna miera výnosnosti (Internal Rate of Return - IRR) je taká miera, pri ktorej sa súčasná hodnota peňažných prostriedkov z cenného papiera rovná súčasnej hodnote výdavkov. Pre jej výpočet je možné využiť funkciu IRR v programe Microsoft Excel, ktorá vypočíta vnútornú mieru výnosnosti pre sériu pravidelných tokov predstavovaných číselnými hodnotami (nemusia mať rovnakú výšku)¹¹.

„Efektívna úroková miera, ako úroková miera diskontujúca očakávané budúce peňažné toky do doby očakávanej splatnosti finančného nástroja na čistú účtovnú hodnotu finančného majetku alebo záväzku, sa vypočíta pomocou iterácie^{12,13} V Prílohe č.1 tejto práce sme uviedli ako príklad stanovenia efektívnej úrokovej miery pre potreby ocenenia dlhopisy funkciu „hľadanie riešenia“ v programe EXCEL.

Amortizovaná hodnota obstarávacích nákladov finančného majetku sa dá jednoducho zistiť nasledovným postupom:

prvotné ocenenie

+/- akumulovaná amortizácia = rozdiel medzi počiatočnou hodnotou a hodnotou pri splatnosti použitím metódy efektívnej úrokovej miery

- splátky istiny

- akúkoľvek suma v dôsledku zníženia hodnoty alebo nevymožiteľnosti¹⁴

= amortizovaná hodnota

Podľa odseku AG84 v IAS 39 *Finančné nástroje: vykazovanie a oceňovanie* je **zníženie hodnoty** finančného majetku oceneného reálnou hodnotou strata zo zníženia jeho

¹¹ Pre výpočet vnútornej miery výnosovosti pri nepravidelných tokoch je možné využiť funkciu XIRR. Pre výpočet čistej súčasnej hodnoty investície pomocou diskontnej sadzby a série budúcich platieb (aj záporných) a príjmov (len kladné hodnoty) je možné využiť funkciu NPV v prípade pravidelných tokov alebo XNPV v prípade nepravidelných tokov.

¹² Iterácia - opätovné použitie toho istého počtového úkonu.

¹³ SVITEK, M. 2008. *Finančné nástroje podľa IFRS/IAS*. Bratislava : Iura Edition, 2008. 66-67s. ISBN 978-80-8078-188-0

¹⁴ Priamo alebo prostredníctvom účtu opravných položiek.

hodnoty súčasťou zníženia jeho reálnej hodnoty. Zníženie hodnoty finančného majetku oceneného v amortizovanej hodnote sa určuje použitím pôvodnej efektívnej úrokovej miery finančného majetku, pretože diskontovaním aktuálnou trhovou úrokovou sadzbou by sa zavádzali účinky oceňovania reálnou hodnotou pre finančný majetok, ktorý sa inak oceňuje v amortizovanej hodnote. Ak sa v dôsledku finančných problémov dlžníka alebo emitenta opätovne prerokujú alebo inak modifikujú podmienky úveru, pohľadávky alebo investície držanej do splatnosti, zníženie hodnoty sa oceňuje pomocou pôvodnej efektívnej úrokovej miery pred zmenou podmienok. Pre vznik straty zo zníženia hodnoty finančného nástroja vykazaného v amortizovanej hodnote je nutná existencia objektívnej udalosti, ku ktorej došlo po prvotnom vykázaní. Príkladom takýchto udalostí môžu byť:

- významné finančné problémy odberateľov;
- porušenia zmluvy (neuhrazenie sumy v dobe splatnosti);
- pravdepodobnosť konkurzu alebo likvidácie;
- ukončenie existencie aktívneho trhu pre daný majetok;
- skúsenosti z minulosti ohľadne inkasa pohľadávok naznačujú, že nebude uhradená menovitá hodnota portfólia pohľadávok.

Oceňovaniu finančných nástrojov sa venoval hlavne *IAS 39 Finančné nástroje: vykazovanie a oceňovanie*. V apríli a v októbri roku 2005 na stretnutí rád FASB a IASB došlo k dohode, na základe, ktorej sa mali zjednotiť (priblížiť) požiadavky na ocenenie finančných nástrojov. 24. Júla 2014 IASB predstavila nový štandard *IFRS 9 Finančné nástroje*, ktorý by mal nahradiť od 1. 1. 2018 platný *IAS 39 Finančné nástroje: vykazovanie a oceňovanie*. Nakoľko pôvodný štandard obsahoval viacero kategórií klasifikácie a modelov na zníženie hodnoty, spočívalo v tom mnoho problémov pri samotnej klasifikácii a oceňovaní finančných nástrojov, čo malo vplyv aj na vykazovanie v účtovnej závierke. Štandard *IFRS 9 Finančné nástroje* má za cieľ práve tieto problémy zmierniť.

1.1.3 Zverejňovanie cenných papierov podľa IFRS

Zverejneniu informácií o finančných nástrojoch je obsahom *IFRS 7 Finančné nástroje: Zverejňovanie*, ktorý obsahuje požiadavky na zverejnenie informácií o finančných nástrojoch a s nimi spojenými rizikami v účtovnej závierke. Tento štandard nadväzuje na *IAS 32 Finančné nástroje: Prezentácia* a *IAS 39 Finančné nástroje: vykazovanie a oceňovanie*

hlavne v oblasti klasifikácie finančných nástrojov a požiadaviek na ich oceňovanie. Cieľom štandardu je, aby účtovné jednotky zverejnili informácie, ktoré umožnia používateľom zhodnotiť riziká vyplývajúce z finančných nástrojov. Zverejnenie informácií rozdeľuje do dvoch kategórií, a to tie ktoré umožnia používateľom vyhodnotiť:

1. význam finančných nástrojov pre finančnú situáciu a výkonnosť účtovnej jednotky,
2. charakter a rozsah rizík vyplývajúcich z finančných nástrojov, ktorým je účtovná jednotka vystavená počas účtovného obdobia a spôsob, akým účtovná jednotka tieto riziká riadi.

Prvá kategória zoskupenia informácií pre zverejnenia, ktoré umožnia používateľom vyhodnotiť význam finančných nástrojov pre finančnú pozíciu a výkonnosť účtovnej jednotky sú vykázané v Súvahe (Výkaze o finančnej situácii), Výkaze zisku alebo straty a ostatných súčastí komplexného výsledku a v rámci ostatných zverejnení. V nasledujúcej schéme uvádzame požiadavky *IFRS 7 Zverejnenia* pre zverejnenia jednotlivých druhov finančných nástrojov.

Výkaz	Oblasť zverejnenia
Výkaz o finančnej situácii (súvaha) alebo Poznámky	1. finančný majetok oceňovaný v reálnej hodnote s vplyvom na výsledok hospodárenia, pričom osobitne sa uvádzajú: a. finančný majetok na obchodovanie a b. finančný majetok určený na ocenenie v reálnej hodnote s vplyvom na výsledok hospodárenia;
	2. investície držané do splatnosti;
	3. úvery a pohľadávky;
	4. finančný majetok k dispozícii na predaj;
	5. finančné záväzky oceňované v reálnej hodnote s vplyvom na výsledok hospodárenia, pričom osobitne sa uvádzajú a. finančné záväzky takto určené pri prvotnom vykázaní a b. finančné záväzky klasifikované ako držané na obchodovanie,
	6. finančné záväzky oceňované v amortizovanej hodnote.
Výkaze zisku alebo straty a ostatných súčastí komplexného výsledku, prípadne Výkaz zmien vlastného imania alebo Poznámky	1. čisté zisky alebo straty: a. z finančných aktív alebo finančných záväzkov oceňovaných v reálnej hodnote s vplyvom na výsledok hospodárenia, pričom osobitne sa uvádzajú tie časti finančných aktív alebo finančných záväzkov určených takto pri prvotnom vykázaní, a tie časti finančných aktív alebo finančných záväzkov, ktoré sú klasifikované ako držané na obchodovanie; b. z finančných aktív k dispozícii na predaj, pričom osobitne sa uvádza suma zisku alebo straty vykázaná v ostatných súčastiach komplexného výsledku počas daného obdobia a suma reklasifikovaná z vlastného imania do výsledku hospodárenia; c. z investícií držaných do splatnosti; d. z úverov a pohľadávok a e. z finančných záväzkov oceňovaných v amortizovanej hodnote;
	2. celkové úrokové výnosy a celkové úrokové náklady (vypočítané použitím metódy efektívnej úrokovej miery) z finančných aktív alebo finančných záväzkov, ktoré sa neoceňujú v reálnej hodnote cez výsledok hospodárenia;

	3. výnosy a náklady z poplatkov (iné, ako sumy zahrnuté pri stanovení efektívnej úrokovej miery) vznikajúce:
	a. z finančných aktív alebo finančných záväzkov, ktoré sa neoceňujú v reálnej hodnote cez výsledok hospodárenia, a
	b. z aktivít trustu a iných správcovských aktivít, ktorých výsledkom je držanie alebo investovanie aktív v mene jednotlivcov, trustov, penzijných programov a iných inštitúcií;
	4. úrokové výnosy z finančných aktív so zníženou hodnotou kumulovane
	5. sumu straty zo zníženia hodnoty pre každú triedu finančného majetku.

Schéma č. 11: Zverejnenia v oblasti finančných nástrojov podľa IFRS 7 Finančné nástroje: Zverejňovanie
Zdroj: vlastné spracovanie IFRS 7 Zverejnenia

Podľa IFRS 7.9, ak účtovná jednotka vykazuje úver alebo pohľadávku oceňovanú v reálnej hodnote s vplyvom na výsledok hospodárenia, zverejní:¹⁵

1. maximálnu expozíciu voči úverovému riziku úveru alebo pohľadávky ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka;
2. sumu, ktorou súvisiace úverové deriváty alebo podobné nástroje znižujú túto maximálnu expozíciu voči úverovému riziku;
3. výšku zmeny, počas účtovného obdobia a kumulovane, reálnej hodnoty úveru alebo pohľadávky, ktorá je priraditeľná zmenám úverového rizika finančného majetku, ktorá sa určí buď:
 - a. ako výška zmeny reálnej hodnoty, ktorá nie je priraditeľná zmenám trhových podmienok, zapríčínujúcich trhové riziko, alebo
 - b. použitím alternatívneho spôsobu, o ktorom si účtovná jednotka myslí, že vernejšie prezentuje sumu zmeny jeho reálnej hodnoty, ktorá je priraditeľná zmenám úverového rizika aktíva;
4. výšku zmeny reálnej hodnoty všetkých súvisiacich úverových derivátov alebo podobných nástrojov, ktorá nastala počas účtovného obdobia a kumulovane potom, čo bol úver alebo pohľadávka určená.

V prípade, že účtovná jednotka účtovala počas účtovného obdobia o finančnom záväzku ocenenom v reálnej hodnote s vplyvom na výsledok hospodárenia, zverejní podľa IFRS 7.10 nasledovné:

1. výšku zmeny, počas účtovného obdobia a kumulovane, reálnej hodnoty finančného záväzku, ktorá je priraditeľná zmenám úverového rizika uvedeného záväzku, ktorá sa určí buď:
 - a. ako výška zmeny jeho reálnej hodnoty, ktorú nemožno priradiť zmenám trhových podmienok zapríčínujúcim trhové riziko, alebo

¹⁵ IFRS 7 Finančné nástroje: Zverejnenia

- b. použitím alternatívneho spôsobu, o ktorom si účtovná jednotka myslí, že vernejšie prezentuje sumu zmeny jeho reálnej hodnoty, ktorá je priraditeľná zmenám úverového rizika záväzku
2. rozdiel medzi účtovnou hodnotou finančného záväzku a sumou, ktorú by účtovná jednotka musela zmluvne zaplatiť pri splatnosti držiteľovi záväzku.

Účtovná jednotka zverejní aj účtovnú hodnotu finančného majetku poskytnutého ako zábezpeku za záväzky, a rovnako zverejní aj výšku podmienených záväzkov, ktoré môže jeho majiteľ predat' prípadne ďalej založiť. Rovnako sa zverejní reálna hodnota zábezpeky a podmienky jej použitia, ktorú má účtovná jednotka v držbe. Ak účtovná jednotka účtovala počas roka o opravných položkách, zverejní porovnanie zmien opravných položiek počas účtovného obdobia za každú triedu finančného majetku. Ostatné zverejnenie podľa IFRS 7 *Finančné nástroje: Zverejňovanie* zahŕňajú zverejnenia o účtovných metódach, zabezpečovacom účtovníctve a reálnej hodnote.

Druhou oblasťou zverejnení sú informácie, ktoré majú byť vykázané v účtovnej závierke o rizikách spojených s finančnými nástrojmi. *IFRS 7 Finančné nástroje: Zverejňovanie* preto definuje riziká, ktoré uvádzame v nasledovnej schéme:

Trhové riziko		
riziko zmeny budúcich peňažných tokov z finančného nástroja v dôsledku zmien trhových cien		
Menové riziko	Úrokové riziko	Iné cenové riziká
vyplýva z možnosti, že sa bude meniť kurz cudzích mien	vyplýva zo zmeny (kolísania) reálnej hodnoty alebo budúcich peňažných tokov z finančného nástroja	vyplývajú z toho, že reálna hodnota alebo budúce peňažné toky z finančného nástroja budú kolísať z dôvodu zmien trhových cien bez ohľadu na to, či sú tieto zmeny spôsobené faktormi špecifickými pre individuálny finančný nástroj alebo pre jeho emitenta, alebo faktormi ovplyvňujúcimi všetky podobné finančné nástroje, s ktorými sa obchoduje na trhu
Úverové riziko		
vyplýva z možnosti, že jedna strana spôsobí druhej strane škodu tým, že nespladí svoj záväzok vyplývajúci z finančného nástroja		
Rizika likvidity		
je riziko, že účtovná jednotka bude mať problémy s plnením záväzkov		

Schéma č. 12: Riziká podľa IFRS 7 *Finančné nástroje: Zverejňovanie*
Zdroj: vlastné spracovanie podľa IFRS 7 *Zverejnenia*

Vykazovanie podľa *IFRS 7 Finančné nástroje: Zverejňovanie* sa týka všetkých účtovných jednotiek, nie len finančných inštitúcií. Je prirodzené, že v bežnej podnikateľskej praxi budú informácie z oblasti finančných nástrojov v menšej miere, ako v prípade finančných inštitúcií, ktorých hlavnou oblasťou podnikania sú práve finančné nástroje. Povinnosť zverejniť podľa požiadaviek *IFRS 7 Finančné nástroje: Zverejňovanie* sa posudzuje v kontexte princípu významnosti, ktorý definuje *IAS 1 Prezentácia účtovnej závierky* tak, že významné je vynechanie alebo chybné uvedenie položiek, ktoré by mohli jednotlivo alebo spoločne ovplyvniť ekonomické rozhodnutia používateľov uskutočnené na základe účtovných závierok. Významnosť je tiež odvodená od veľkosti a povahy vynechania alebo chybného vykázania posudzovaných v konkrétnych podmienkach. Určujúcim faktorom by mohla byť veľkosť alebo povaha položky alebo kombinácia oboch.

1.1.4 IFRS 9 Finančné nástroje od 1. 1. 2018

Rada pre medzinárodné účtovné štandardy (IASB) vydala 24. 7. 2014 finálnu verziu *IFRS 9 Finančné nástroje*, ktorý nahradí *IAS 39 Finančné nástroje: vykazovanie a oceňovanie* a tiež predchádzajúce verzie *IFRS 9 Finančné nástroje*.

Klasifikácia finančného majetku

Štandard predstavuje požiadavky pre klasifikáciu a oceňovanie finančných nástrojov. Klasifikácia a ocenenie finančných aktív závisí od dvoch prvkov:

- charakteristika zmluvných peňažných tokov z finančného majetku a
- zámer účtovnej jednotky s akým obstarala finančný majetok.

Zámer účtovnej jednotky, s ktorým obstarala finančný nástroj, slúži na identifikovanie toho, či má byť finančný majetok alebo portfólio finančných majetkov ocenených amortizovanými nákladmi, ocenené reálnou hodnotou s vplyvom na ostatný komplexný výsledok alebo reálnou hodnotou s vplyvom na výsledok hospodárenia. Prvé dve kategórie (finančné nástroje ocenené amortizovanými nákladmi a finančné nástroje ocenené reálnou hodnotou s vplyvom na ostatný komplexný výsledok hospodárenia) sú pre finančný majetok, ktorý súčasne spĺňa podmienku testu zmluvných peňažných tokov.

S výnimkou niektorých majetkových cenných papierov, *IFRS 9 Finančné nástroje* z roku 2009 zredukoval počet oceňovacích kategórií finančných nástrojov na dve kategórie:

1. ocenené reálnou hodnotou s vplyvom na výsledok hospodárenia
2. ocenené amortizovanými nákladmi.

Vo finálnej verzii však *IFRS 9 Finančné nástroje* rada predstavila ešte ďalšiu, tretiu, kategóriu a to kategóriu finančné nástroje ocenené reálnou hodnotou s vplyvom na ostatný komplexný výsledok pre dlhové nástroje.

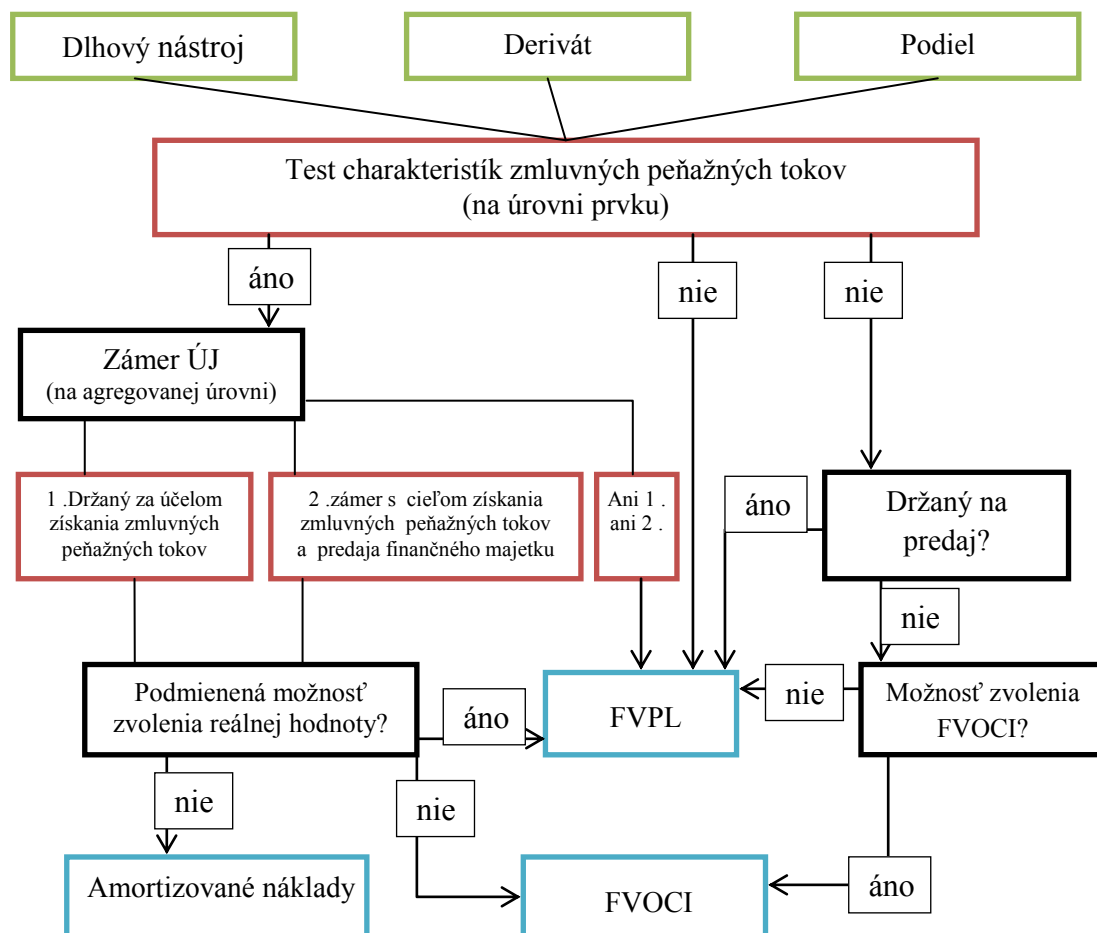

Schéma č. 13 : Rozhodovací diagram pre klasifikáciu a oceňovanie finančných nástrojov

Zroj : Ernst & Young. 2014. *IASB issues IFRS 9 Financial Instruments – classification and measurement*. In *IFRS Developments*, [Online] 2014. 7/2014 [cit. 28. 12. 2015]. Dostupné na internete:

<[http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-ifrs-developments-issue-86-july2014/\\$FILE/EY-ifrs-developments-issue-86-july2014.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-ifrs-developments-issue-86-july2014/$FILE/EY-ifrs-developments-issue-86-july2014.pdf)>

Oceňovacia kategória *finančné nástroje ocenené reálnou hodnotou s vplyvom na ostatný komplexný výsledok* je zameraná na portfólia dlhových nástrojov, pri ktorých je možné použiť informácie o amortizovanej alebo reálnej hodnote. Platí to aj v prípade, keď bude ich výkonnosť ovplyvnená ako zmluvnými tokmi prostriedkov, tak aj realizáciou hodnoty pri predaji. Oceňovacia kategória finančných nástrojov ocenených reálnou hodnotou s vplyvom na ostatný komplexný výsledok, bude povinná pre portfólia dlhových nástrojov, ktoré:

- sa skladajú z dlhových nástrojov, a splnia podmienky testu zmluvných peňažných tokov (t.j. zmluvné peňažné toky z daného finančného nástroja sa skladajú výlučne z platieb istiny a úrokov z neplatenej časti);
- sú držané zo zámerom získať zmluvné peňažné toky, ako aj so zámerom držať ich na predaj.

Pre finančné nástroje ocenené reálnou hodnotou s vplyvom na ostatný komplexný výsledok sa zmeny ich reálnej hodnoty vykážu v ostatnom komplexnom výsledku. Úrokové výnosy, kurzové zmeny a zmeny hodnoty finančného nástroja sa vykážu vo výsledku hospodárenia. Úrokové výnosy a očakávané straty sa prepočítajú a vykážu rovnako, ako pri finančných nástrojoch ocenených v amortizovanej hodnote. Pri odúčtovaní sa čistá kumulatívna strata alebo zisk z prepočtu reálnej hodnoty vykázaný v ostatnom komplexnom výsledku prevedie do výsledku hospodárenia.

Majetkové cenné papiere by mali byť ocenené reálnou hodnotou s vplyvom na výsledok hospodárenia, ak si účtovná jednotka nezvolí možnosť vykazovať zmeny reálnej hodnoty v ostatnom komplexnom výsledku. Túto možnosť následne nie je možné meniť a je možné ju použiť len na podiely, ktoré nie sú držané za účelom predaja. Na rozdiel od dlhových cenných papierov, zisky a straty vykázané v ostatnom komplexnom výsledku nie sú zúčtované pri predaji a nezisťuje sa zníženie ich hodnoty.

Test charakteristík zmluvných peňažných tokov

Test charakteristík zmluvných peňažných tokov hľadá odpoveď na otázku, či peňažné toky, ktoré plynú z finančného nástroja spĺňajú podmienku toho, že majú za následok výlučne splátku istiny a úroku. Z tohto dôvodu by dlhové finančné nástroje mali byť ocenené v amortizovanej hodnote alebo reálnou hodnotou s vplyvom na ostatný komplexný výsledok (v závislosti od zámeru účtovnej jednotky) len ak vedú k výhradným platbám istiny a úrokov. Finančné nástroje so súčasťami, ktoré nevedú k výhradným platbám istiny a úroku, neberie nový štandard do úvahy, ak sú „nepravé“ (non-genuine) (teda sú veľmi zriedkavé, odchýlne a nepravdepodobné) alebo sú nevýznamné (de minimis - ich dopad nie je významný alebo sú nevýznamné). V týchto prípadoch, tieto nástroje nespĺnia podmienky testu zmluvných tokov peňažných prostriedkov a budú ocenené reálnou hodnotou s vplyvom na výsledok hospodárenia.

Štandard opisuje úrok ako kompenzáciu veriteľa za zmluvne dohodnutú pôžičku, ktorá v sebe zahŕňa časovú hodnotu peňazí, kreditné riziko, riziko likvidity, ziskovú maržu a odmenu za náklady spojené s držaním finančného majetku počas dohodnutého času (napr.

servisné náklady). Úrok tiež predstavuje protihodnotu za plynutie času. Štandard upravuje ďalšie súčasti finančného nástroja, ktoré môžu v sebe obsahovať časovú hodnotu peňazí, ako napríklad rozdiel medzi obdobím zmeny úrokovej sadzby (napr. EURIBOR M3) a hlavnou úrokovou sadzbou. Tieto môžu mať za následok nesplnenie testu zmluvných peňažných tokov, ak výsledok nediskontovaných zmluvných peňažných tokov môže byť významne odlišný od nediskontovaných zmluvných peňažných tokov z benchmark¹⁶ nástroja, ktorý neobsahuje danú súčasť. Vo finálnej verzii *IFRS 9 Finančné nástroje* uznáva regulovanú úrokovú sadzbu¹⁷ ako úrokovú sadzbu, ktorou je možné zistiť časovú hodnotu peňažných prostriedkov. Aj keď „de-minimis“ a „non-genuine“ súčasti finančného nástroja nemusia byť významné, dovoľujú účtovným jednotkám ich ignorovať a to môže mať za následok viac dlhových nástrojov ocenených v amortizovanej hodnote alebo reálnou hodnotou s vplyvom na ostatný komplexný výsledok ako v *IFRS 9 Finančné nástroje* z roku 2009. Pojmy „de-minimis“, „non-genuine“ a „významne odlišný“ sú pre *IFRS 9 Finančné nástroje* nové a každý z nich bude potrebné správne interpretovať členským štátom. Dôvodom je ich dopad na analýzu testu charakteristík zmluvných peňažných tokov z dlhového nástroja, ktorý ich obsahuje.

Klasifikácia finančných nástrojov na základe zámeru účtovnej jednotky

Zámer účtovnej jednotky je možné zistiť prostredníctvom konkrétnych činností, ktoré účtovná jednotka vykonáva za účelom dosiahnutia svojho cieľa. Napríklad za pomoci hodnotenia jej výkonnosti, odmeňovania pracovníkov manažmentu alebo spôsobu, ako riadi svoje riziká.

Amortizovaná hodnota sa použije pri ocenení portfólia dlhových nástrojov, ktoré sú držané za účelom získania zmluvných peňažných prostriedkov. Ocenenie reálnou hodnotou s vplyvom na ostatný komplexný výsledok sa použije na portfólia finančných aktív, ktoré sú držané zo získať zmluvné peňažné prostriedky alebo držať ich za účelom predaja.

Dlhový nástroj, ktorý nie je ocenený ani v amortizovanej hodnote ani reálnou hodnotou s vplyvom na ostatný komplexný výsledok, je oceňovaný reálnou hodnotou s vplyvom na výsledok hospodárenia.

Účtovné jednotky obstarávajú finančné nástroje s rôznym zámerom tak, aby bolo možné tieto finančné nástroje oceniť reálnou hodnotou s vplyvom na ostatný komplexný

¹⁶ Za benchmark finančný nástroj môže byť považovaný všeobecne dobre známy finančný nástroj, ktorý je považovaný za priemerného a typického reprezentanta trhu, a s ktorým sa porovnávajú podobné finančné nástroje.

¹⁷ Úroková miera stanovená vládou alebo inou autoritou.

výsledok. Napríklad banka môže držať portfólio finančných aktív pre dosiahnutie likvidity pre stresové scenáre, ale právne podmienky daného štátu vyžadujú, aby banka preukázala likviditu aktív pravidelným predajom významnej časti finančných aktív. Alebo poisťovňa môže držať portfólio dlhových nástrojov na zabezpečenie jej portfólia záväzkov z poistných zmlúv a v závislosti, ako sa záväzky menia počas obdobia ich existencie, poisťovňa potrebuje k obnoveniu rovnováhy portfólio dlhových nástrojov, čoho výsledkom je ich častý a významný predaj. V oboch prípadoch, držanie za účelom získania zmluvných peňažných tokov alebo predaja finančných aktív, je dôležitý zámer účtovnej jednotky.

Klasifikácia finančných záväzkov

Zmeny, ktoré priniesla finálna verzia *IFRS 9 Finančné nástroje* v oblasti finančných záväzkov, sa týkajú oceňovania záväzkov vykázaných v reálnej hodnote s vplyvom na výsledok hospodárenia. Zmeny reálnej hodnoty takéhoto záväzku pripadajúce na zmenu kreditného rizika účtovnej jednotky, sú prezentované v ostatnom komplexnom výsledku. Takéto vykázanie, ale nie je možné, ak by to viedlo k účtovným nezhodám, a v tom prípade sa zmena reálnej hodnoty vykáže vo výsledku hospodárenia. Ostatné požiadavky na záväzky z *IAS 39 Finančné nástroje: vykazovanie a oceňovanie* boli prenesené aj do *IFRS 9 Finančné nástroje*, spolu s kritériami pre použitie reálnej hodnoty a požiadaviek týkajúcich sa oddelenia vložených derivátov v prípade zmiešaných zmlúv.

Ocenenie reálnou hodnotou

V novom *IFRS 9 Finančné nástroje* je možnosť použitia reálnej hodnoty s vplyvom na výsledok hospodárenia pre finančný majetok, ktorý by inak bol ocenený amortizovanými nákladmi alebo reálnou hodnotou s vplyvom na ostatný komplexný výsledok. Účtovné jednotky majú možnosť oceňovať tieto finančné majetky reálnou hodnotou s vplyvom na výsledok hospodárenia, ak takéto ocenenie eliminuje alebo významne zredukuje nekonzistentnosť v oceňovaní alebo vo vykazovaní (takýto prístup môže byť označovaný ako účtovný nesúlad). Možnosť ocenenia reálnou hodnotou s vplyvom na výsledok hospodárenia pre finančné záväzky sa nemení oproti *IAS 39 Finančné nástroje: vykazovanie a oceňovanie*. Klasifikácia finančného majetku alebo záväzku do kategórie oceňovanej reálnou hodnotou s vplyvom na výsledok hospodárenia je neodvolateľná a možná, len ak sa do nej zaradiť pri prvotnom vykázaní.

Ostatný komplexný výsledok

Výsledok hospodárenia je v *IAS 1 Prezentácia účtovnej závierky* definovaný ako rozdiel medzi celkovými výnosmi a celkovými nákladmi, bez komponentov tvoriacich ostatný komplexný výsledok. Ostatný komplexný výsledok je v *IAS 1 Prezentácia účtovnej závierky* definovaný ako zhrnutie položiek výnosov a nákladov (vrátane úprav pri preklasifikáciách), ktoré nie sú vykázané vo výsledku hospodárenia podľa podmienok IFRS. Komplexný výsledok je definovaný ako zmena vo vlastnom imaní počas sledovaného obdobia, vyplývajúca z transakcií a iných udalostí, iných ako tých, ktoré vyplývajú zo zmien z transakcií s vlastníckmi konajúcimi v rámci svojich právomocí ako vlastníci¹⁸.

$$\begin{array}{lcl} \text{Komplexný výsledok} & = & \text{Výsledok} \\ \text{za sledované obdobie} & & \text{hospodárenia} + \text{Ostatný komplexný} \\ & & \text{výsledok} \end{array}$$

Dátum účinnosti nového IFRS 9 *Finančné nástroje* je záväzný pre účtovné obdobie začínajúce 1. 1. 2018, pričom je dovolená aj skoršia aplikácia. Čoskoro však bude možné aplikovať nové účtovanie nákladov a výnosov zo zmeny reálnej hodnoty vyplývajúce z vlastného kreditného rizika zo záväzkov ocenených reálnou hodnotou s vplyvom na výsledok hospodárenia bez aplikovania iných požiadaviek *IFRS 9 Finančné nástroje*, avšak až keď sa stane nový *IFRS 9 Finančné nástroje* záväzným.

1.2 Cenné papiere podľa národnej úpravy

V národnej úprave cenné papiere upravujú tieto právne predpisy:

- Zákon o cenných papieroch,
- Zákon č. 513/1991 Zb. obchodný zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej „obchodný zákonník“),
- Zákon o účtovníctve,
- Opatrenie Ministerstva financií v Slovenskej republike č. 23054/2002-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva v znení neskorších predpisov (ďalej „postupy účtovania“),
- Opatrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky z 3. decembra 2014 č. MF/23377/2014-74, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o individuálnej účtovnej závierke a rozsahu údajov určených z individuálnej účtovnej závierky na zverejnenie

¹⁸ IAS 1.7 Vymedzenie pojmov.

pre veľké účtovné jednotky a subjekty verejného záujmu (ďalej „Opatrenie k ÚZ pre veľké ÚJ“),

- Opatrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky z 3. decembra 2014 č. MF/23378/2014-74, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o individuálnej účtovnej závierke a rozsahu údajov určených z individuálnej účtovnej závierky na zverejnenie pre malé účtovné jednotky (ďalej „Opatrenie k ÚZ pre malé ÚJ“),

Jednotlivé druhy cenných papierov sú následne upravené vlastnými samostatnými predpismi, ako napríklad zákon č. 530/1990 Zb. o dlhopisoch v znení neskorších predpisov, ktorý upravuje náležitosti dlhopisov, zákon č. 144/1998 Z. z. o skladiskovom záložnom liste, tovarovom záložnom liste v znení neskorších predpisov, ktorý upravuje náležitosti skladiskového záložného listu a tovarového záložného listu. Ďalšie relevantné predpisy uvedieme v nasledujúcom texte pri jednotlivých druhoch cenných papierov.

1.2.1 Charakteristika cenných papierov podľa národnej úpravy

Charakteristiku a druhy cenných papierov definuje a upravuje samostatný právny predpis - zákon o cenných papieroch¹⁹, ktorý cenné papiere definuje ako *peniazmi oceniteľný zápis v zákonom ustanovenej podobe a forme, s ktorými sú spojené práva najmä požadovať určité majetkové plnenie alebo vykonávať určité práva voči zákonom určeným osobám*. Zákon o cenných papieroch do sústavy cenných papierov zavádza konkrétne druhy cenných papierov a povoľuje do tejto sústavy zaradiť aj iné druhy, ktoré sú vyhlásené samostatnými zákonmi. Zákon o cenných papieroch definuje a upravuje tri druhy cenných papierov a to pokladničné poukážky, kupóny a investičné certifikáty. Ostatné druhy cenných papierov sú upravené samostatnými zákonmi alebo ich právna úprava je súčasťou zákona upravujúceho určitú oblasť podnikania, ako napríklad zákon o kolektívnom investovaní, ktorý upravuje podielové listy. V nasledujúcej tabuľke uvedieme prehľad zákonov upravujúcich jednotlivé cenné papiere v národnej úprave:

Druh cenného papiera	Právna norma
Akcie Dočasné listy Cestovné šeky Náložné listy Skladištné listy	Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov
Dlhopisy	Zákon č. 530/1990 Zb. o dlhopisoch v znení neskorších predpisov

¹⁹ Podľa § 2 ods. 1 zákona o cenných papieroch.

Podielové listy	Zákon č. 594/2003 Z. z. o kolektívnom investovaní a o zmene a doplnení iných zákonov v znení neskorších predpisov
Vkladové listy Vkladné knižky	Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov
Pokladničné poukážky Kupóny Investičné certifikáty	Zákon č. 566/2001 Z. z. cenných papieroch a investičných službách v znení neskorších predpisov
Zmenky Šeky	Zákon č. 191/1950 Zb. zákon zmenkový a šekový v znení neskorších predpisov
Skladiskové záložné listy Tovarové záložné listy	Zákon č. 144/1998 Z. z. o skladiskovom záložnom liste a tovarovom záložnom liste v znení neskorších predpisov
Družstevné podielnícke listy	Zákon č. 42/1992 Zb. o úprave majetkových vzťahov a vyrovnaní majetkových nárokov v družstvách v znení neskorších predpisov

*Schéma č. 14 : Druhy cenných papierov s prehľadom ich právnej úpravy
zdroj: vlastné spracovanie*

Cenné papiere môžeme klasifikovať z viacerých hľadísk, napríklad podľa príslušnej právnej úpravy jednotlivých druhov, ich podoby, obchodovateľnosti, formy, dosiahnuteľného kupónu, emitenta, a to nasledovne:

Členenie cenných papierov			Charakteristika
Klasifikácia cenných papierov podľa	Druh	Majetkové	predstavujú podiel vlastníka cenného papiera na majetku emitenta
		Dlhové	predstavujú záväzok emitenta platiť alebo vyrovnať svoj dlh voči vlastníkovi cenného papiera
		Dispozičné	predstavujú právo disponovať určitým druhom majetku
	Zastupiteľnosť	Zastupiteľné	cenné papiere rovnakého druhu a formy vydané jedným emitentom, ak sú s nimi spojené rovnaké práva
		Nezastupiteľné	iné ako zastupiteľné cenné papiere
	Podoba	Listinné	písomný prejav uvedený na listine
		Zaknihované	listina ako nosič práva nahradená evidenciou podľa zákona o cenných papieroch ²⁰
	Množstvo	Individuálne	cenné papiere vydávané ako jeden nezameniteľný kus
		Hromadné	zastupiteľné cenné papiere vydané vo veľkom množstve ²¹
	Obchodovateľnosť	Obchodovateľné	cenné papiere, s ktorými je možné obchodovať
		Neobchodovateľné	zakladajú právny vzťah len medzi vymedzenými obchodnými stranami a nie je možné s nimi obchodovať na trhu
	Formy	Na rad	len pre listinné a zaknihované cenné papiere, na ktorých je uvedený majiteľ, prevoditeľné rubopisom ²² (orderpapiere)
		Na meno	len pre listinné cenné papiere, na ktorých je uvedený majiteľ, prevoditeľné cesiou ²³ a odovzdaním (rektapapiere)

²⁰ Evidencia vedená centrálnym depozitárom cenných papierov alebo pri podielových listoch, podielových fondoch aj správcovskou spoločnosťou.

²¹ Podľa slovenskej právnej úpravy sa hromadným vydaním cenných papierov rozumie vydanie zastupiteľných cenných papierov v počte najmenej 1 000kusov.

²² Rubopis je písomná doložka umiestnená spravidla na zadnej strane cenného papiera (rube), ktorou osoba prevádzajúca a vystavujúca cenný papier prevádza cenný papier a s ním spojené práva na nadobúdateľa.

²³ Cesia predstavuje postúpenie práv z cenného papiera a jeho odovzdanie podľa §§ 524-530 občianskeho zákonníka.

	Kupónu	Na doručiteľa		nie je uvedené meno majiteľa, výkon práv je neoddeliteľný od držby listiny
		Nulový		emisný kurz cenného papiera je zhodný s jeho menovitou hodnotou
		Premenlivý		emisný kurz cenného papiera závislý od vopred stanovenej premennej
		Pevný		kupón z cenného papiera je vopred určený a počas doby splatnosti sa nemení
	Emitenta	Verejné	Štátne	cenný papier emitovaný štátom alebo štátnou inštitúciou
			Komunálne	cenný papier emitovaný mestom alebo obcou alebo vyšším územným celkom
		Súkromné	Bankové	cenný papier emitovaný finančnou inštitúciou
			Podnikové	cenný papier emitovaný podnikateľským subjektom, ktorý nie je bankou alebo poisťovňou

Schéma č. 15: Klasifikácia cenných papierov

Zdroj: spracované podľa HRVOĽOVÁ, B. - NINČÁKOVÁ, L. – VÁVROVÁ, K. 2009. *Analýza finančných trhov*. Bratislava : SPRINT, 2009. 26-31 s. ISBN: 80-8908-559-8

Majetkové cenné papiere predstavujú podiel investora na základom imaní v inej spoločnosti. Investor tým môže získať práva na riadení a rozhodovaní tejto spoločnosti a tiež podiel na jeho zisku. Takto obstarané cenné papiere sú súčasťou dlhodobého majetku. Majetkové cenné papiere môžu byť tiež obstarané za účelom dosiahnutia zisku pri ich predaji a teda zhodnotenia majetku vloženého do nich. Takéto cenné papiere držané na obchodovanie sa podľa národnej úpravy vykazujú vždy ako krátkodobé cenné papiere, nakoľko vzniká predpoklad ich predaja v období kratšom ako jeden rok.

Podiel predstavuje podľa § 61 ods. 1 Obchodného zákonníka mieru účasti investora na čistom obchodnom imaní²⁴ iného podniku. Podľa veľkosti podielu na hlasovacích právach alebo podielu na základnom imaní sa rozlišujú jednotlivé druhy podnikov nasledovne:

Podnik	Podiel hlasovacích práv, resp. podiel na základnom imaní
Materský podnik	Viac ako 50 % hlasovacích práv
	Viac ako 50 % na základnom imaní
Pridružený podnik	Aspoň 20 %, ale najviac 50 % hlasovacích práv
	Aspoň 20 %, ale najviac 50 % podiel na základnom imaní
Ostatné podniky	Menej ako 20% hlasovacích práv
	Menej ako 20 % podiel na základom imaní

Schéma č.16: Členenie majetkových cenných papierov podľa hlasovacích práv alebo podielu na základnom imaní

Zdroj: Vlastné spracovanie postupov účtovania

²⁴ Čistým obchodným imaním, podľa § 6 ods. 3 Obchodného zákonníka je obchodný majetok po odpočítaní záväzkov vzniknutých podnikateľovi v súvislosti s podnikaním.

Podielovou účasťou sa podľa § 2 ods. 8 písm. e) Opatrenia o ÚZ rozumie existencia aspoň 20 % podielu na hlasovacích právach v inej účtovnej jednotke. Podľa § 2 ods. 4 písm. m) zákona o účtovníctve je to aspoň 20 % podiel na základnom imaní v inej účtovnej jednotke, ktorý je držaný, aby tvoril trvalé prepojenie s touto inou účtovnou jednotkou na účel, aby toto prepojenie prispelo k činnosti účtovnej jednotky.

Dlhovými cennými papiermi sú cenné papiere, ktoré majú úverový charakter a pre ich majiteľa (investora) môžu predstavovať buď cenný papier držaný do doby splatnosti, alebo cenný papier určený na obchodovanie. Dlhové cenné papiere držané do doby splatnosti môžu byť vykazované ako dlhodobé alebo krátkodobé cenné papiere. Ak boli obstarané na obchodovanie, vykazujú sa ako krátkodobý dlhový cenný papier. Na druhej strane pre emitenta sú záväzkom, nakoľko tento musí prijaté prostriedky vrátiť za vopred dohodnutých podmienok.

Realizovateľnými cennými papiermi sú cenné papiere, ktoré ani nie sú cenným papierom na obchodovanie, držané do doby splatnosti alebo cenným papierom v dcérskej účtovnej jednotke alebo v účtovnej jednotke s podstatným vplyvom. Môžu nimi byť menšinové podiely²⁵, dispozičné cenné papiere, rezervný fond tvorený v účtovnej jednotke s podielovou účasťou a iné.²⁶ **Dispozičné cenné papiere** stelesňujú právo na disponovanie určitými vecami, ktoré tvoria podklad pre vybrané druhy cenných papierov.

Cenné papiere z pohľadu **investora**, ktorý obstaráva cenný papier za účelom vrátenia jeho investície vo výške menovitej hodnoty a dohodnutého úroku, ak bol tento dohodnutý alebo držaný do doby splatnosti, prípadne za účelom predaja, v účtovníctve predstavujú majetok. Z pohľadu **emitenta**, ktorý vydáva cenné papiere za účelom získania predovšetkým peňažných prostriedkov na určité obdobie, za čo bude musieť zaplatiť úrok a z toho dôvodu mu z tejto emisie pri predaji vzniká záväzok uhradiť investorovi menovitú hodnotu cenného papiera a splatiť dohodnutý úrok, predstavujú v účtovníctve záväzok. **Emisný kurz** cenného papiera predstavuje ocenenie, za ktoré sa cenný papier predal.

Z časového hľadiska z pohľadu účtovníctva môžu byť členené na cenné papiere krátkodobé alebo dlhodobé. Toto hľadisko podrobnejšie opisujeme v časti 1.2.5 – Účtovanie a vykazovanie cenných papierov. Z účtovného hľadiska môžeme cenné papiere klasifikovať nasledovne:

²⁵ Podiely v účtovných jednotkách s menej ako 20% podielom v ktorých vlastník nemá kontrolu.

²⁶ V účtovníctve podielníka v družstve je tvorba nedeliteľného fondu klasifikovaná ako ostatný dlhodobý finančný majetok, nie ako realizovateľný cenný papier.

Cenné papiere v účtovníctve	Krátkodobé	Dlhové držané do splatnosti	
		Držané na predaj	Majetkové
			Dlhové
		Realizovateľné	
		Vlastné akcie a vlastné dlhopisy	
	Dlhodobé	Podielové cenné papiere a podiely	V dcérskej účtovnej jednotke
			S účtovnej jednotke s podstatným vplyvom
			Realizovateľné
		Ostatne realizovateľné	

Schéma č.17: Účtovné členenie cenných papierov
Zdroj: Vlastné spracovanie postupov účtovania

Ďalšími kritériami klasifikácii, okrem tých ktoré sú uvedené v schéme č.14, sú členenia cenných papierov na **konštitutívne**, **deklaratórne**, **kauzálne** alebo **abstraktné cenné papiere**. **Konštitutívne cenné papiere** sú také, pri ktorých je vydanie cenného papiera predpokladom vzniku práv s nimi spojenými. **Deklaratórne cenné papiere** sú také, pri ktorých právo na jeho vydanie vzniká ešte pred jeho vznikom (napr. dočasný list). **Kauzálny cenný papier** má na sebe uvedený dôvod svojho vzniku (napr. pri emitovaní akcií je uvedený dôvod, prečo boli emitované) a **abstraktný cenný papier** tento dôvod neuvádza. Cenné papiere podľa ich doby splatnosti sa delia na krátkodobé, strednodobé a dlhodobé. Za **krátkodobé cenné papiere** a považujú tie, ktoré sú splatné do jedného roka, **strednodobé cenné papiere** majú splatnosť jeden až desať rokov a **dlhodobé cenné papiere** majú splatnosť za dobu dlhšiu ako desať rokov. Podľa druhu práva, ktorý vyplýva z cenného papiera, je možné uplatniť ďalšie členenie cenných papierov a to na vecnoprávne, obligačné a podielnické. **Vecnoprávne cenné papiere** majú v sebe zakotvené vlastnícke právo, prípadne záložné právo k istej veci (napr. hypotekárne záložné listy). **Podielnické cenné papiere** v sebe zahŕňajú právo na určitú časť majetku alebo na činnosti spoločnosti, ktorá ich vydala (napr. podielnický list). **Obligačné cenné papiere** v sebe zahŕňajú právo disponovať určitým majetkom (napr. skladiskový záložný list) alebo právo na ich zámenu za iný cenný papier (napr. investičné kupóny) alebo ich predmetom je peňažná pohľadávka (napr. zmenka)²⁷.

Ako sme uviedli, pri členení cenných papierov môžu byť uplatnené rôzne kritéria a pravidlá podľa toho, z akého dôvodu chce cenné papiere predstaviť. Pre potreby dizertačnej práce sme cenné papiere rozdelili na *cenné papiere používané na kapitálovom trhu*, *cenné papiere používané v platobnom styku* a *cenné papiere viazané na tovar*. Toto členenie sme tiež zvolili s ohľadom na podnikateľskú prax, nakoľko niektoré druhy cenných papierov sú

²⁷ HOLUB, D. 2013. *Právo cenných papierov*. Bratislava : Iura Edition, 2013. 53-57 s. ISBN 978-80-8078-562-8

definované v zákonoch, avšak podnikateľská prax (s výnimkou bankových inštitúcií) sa s nimi pri svojej činnosti nestretáva bežne, prípadne sa s nimi nemá ani ako stretnúť. Príkladom môžu byť štátne pokladničné poukážky, ktoré sme zaradili do skupiny cenných papierov používaných na kapitálovom trhu, nakoľko tieto sú vhodnou alternatívou pre uloženie voľných peňažných prostriedkov za účelom ich krátkodobého zhodnotenia, ale zároveň sú aj výhodným artiklom pre ich obchodovanie, nakoľko je s nimi spojené nízke riziko návratnosti vložených prostriedkov. Príkladom cenného papiera používanom v platobnom styku sú šeky a cestovné šeky, ktoré boli pred príchodom bankomatových kariet využívané na úhradu záväzkov ich vystaviteľa. V dnešnej dobe viac-menej stratili svoj pôvodný význam a z tohto dôvodu ich už účtovné jednotky neemitujú. Cenné papiere viazané na tovar sú také, ktorých podkladovou veličinou je tovar, ktorý je hlavným nositeľom hodnoty cenného papiera. Tovar, ktorý je spojený s takýmto cenným papierom, sa spravidla prepravuje z jedného miesta na iné, resp. sa skladuje mimo účtovnej jednotky, preto cenný papier viažuci sa k tovaru upravuje nakladanie s takýmto majetkom.

1.2.2 Oceňovanie cenných papierov podľa národnej úpravy

Spôsoby ocenenia jednotlivých zložiek majetku a záväzkov pre jeho správne vykázanie v účtovnej závierke upravuje zákon o účtovníctve vo svojej piatej časti²⁸. Ocenenie majetku a záväzkov sa vykonáva ku dňu uskutočnenia účtovného prípadu, a ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, prípadne k inému dňu, ak tak ustanovuje osobitný predpis²⁹ ide o následné ocenenie.

Oceňovacie veličiny pre cenné papiere sú uvedené v nasledovnom prehľade.

Oceňovacia veličina	Charakteristika podľa zákon o účtovníctve ³⁰
Obstarávací cena	cena, za ktorú sa cenný papier obstaral spolu s nákladmi súvisiacimi s obstaraním ako aj všetky zníženia tejto ceny
Menovitá hodnota	cena, ktorá je uvedená na cennom papieri alebo suma na ktorú pohľadávka alebo záväzok z cenného papiera znie
Reálna hodnota	- <i>trhová cena</i> , ktorou je: a) záverečná cena vyhlásená na burze ku dňu ocenenia, za predpokladu, ak trh s príslušným majetkom, ktorý burza organizuje, je aktívnym trhom, pričom ak v tento deň záverečná cena nebola vyhlásená, môže účtovná jednotka ktorá nie

²⁸ Zákon o účtovníctve v §§24 až 28 upravuje spôsoby oceňovania.

²⁹ Osobitným predpisom, ktorý môže určiť iný deň ocenenia, môže byť zákon č. 483/2001 Z.z. o bankách, ktorý v §39 ods. 11 ustanovuje, že banka a pobočka zahraničnej banky zostavujú okrem účtovnej závierky podľa Čl. 147 ods. 2 nariadenia (EÚ) č. 575/2013 aj priebežnú účtovnú závierku k poslednému dňu kalendárneho štvrtroka.

³⁰ Zákon o účtovníctve §§24 a 27

	je finančnou inštitúciou použiť bezprostredne predchádzajúcu záverečnú cenu vyhlásenú najneskôr desiaty deň pred dňom ocenenia, b) najpočetnejšia cena ponuky, alebo ak táto nie je reprezentatívna, medián cien ponúk na inom aktívnom trhu v deň ocenenia, ak nie je možné použiť ocenenie podľa predošlého bodu; - <i>hodnota zistená oceňovacím modelom</i>, ktorý využíva prevažne informácie z operácií alebo z kotácií na aktívnom trhu alebo ak nie sú na aktívnom trhu informácie, ktoré by bolo možné použiť v oceňovacom modeli, použijú sa informácie z iného ako aktívneho trhu, - <i>posudok znalca</i>, ak pre oceňovanie cenného papiera nie je možné zistiť jeho reálnu hodnotu podľa textu uvedeného vyššie, alebo pre ocenený cenný papier nie je dostupný oceňovací model odhadujúci s postačujúcou spoľahlivosťou cenu cennou cenného papiera, za ktorú by sa v danom čase predal, alebo jeho použitie by vyžadovalo od účtovnej jednotky vynaloženie neprimeraného úsilia alebo nákladov v pomere s prínosom jeho použitia pre kvalitu zobrazenia finančnej pozície účtovnej jednotky v účtovnej závierke
--	---

Schéma č. 18: Oceňovacie veličiny
Zdroj: Zákon o účtovníctve §§ 24 a 27

Od 1. 1. 2016 boli zavedené do zákona o účtovníctve oceňovacie modely, ktoré vychádzajú z troch prístupov a to trhového, výdavkového a príjmového. Trhový prístup využíva informácie vytvárané operáciami na trhoch ako napríklad cenu podobného majetku dosiahnutú na aktívnom trhu; alebo cenu majetku, s vývojom cien ktorého vývoj ceny oceňovaného majetku vykazuje štatistickú závislosť; alebo pri dlhovom majetku úrokovú sadzbu, výnosovú krivku alebo ďalšie zložky ocenenia podobného druhu dlhového majetku. Výdavkový prístup vychádza z peňažnej sumy, ktorú by bolo potrebné vydať na obstaranie majetku, ktorý by mal pre účtovnú jednotku porovnateľný prínos ako oceňovaný majetok. Príjmový prístup vychádza napríklad z modelu, ktorý je založený na súčasnej hodnote budúcich peňažných príjmov z majetku a budúcich peňažných výdavkov na majetok, pričom diskontná sadzba sa určí ako vnútorná miera návratnosti požadovaná investormi pre daný druh majetku ku dňu jeho ocenenia, ktorý nesie danú mieru rizika.

V prípade stanovenia reálnej hodnoty sa predpokladá existencia aktívneho trhu, ktorým je taký trh, na ktorom sa obchoduje s majetkom podľa druhu majetku s podobnými vlastnosťami za obdobných podmienok a kde sú obvykle osoby ochotné kúpiť alebo predat' daný druh majetku a informácia o cenách na ňom je dostupná verejnosti. Nezáleží pritom, či je trh, na ktorom sa obchoduje s daným majetkom domáci alebo zahraničný.

Účtovná jednotka, ktorá nadobudla cenné papiere a podiely v dcérskej účtovnej jednotke alebo v účtovnej jednotke s podielovou účasťou pri obstaraní, ktorých použila obstarávaciu cenu, si pri následnom ocenení môže zvoliť **metódu vlastného imania**. Pri tejto

metóde sa hodnota podielu investora porovná s hodnotou zodpovedajúcou miere účasti na vlastnom imaní dcérskej účtovnej jednotky alebo účtovnej jednotky s podielovou účasťou a následne sa upraví na hodnotu zodpovedajúcu miere účasti tohto investora na vlastnom imaní spoločnosti, v ktorej má podiel. Z toho vyplýva, že pri tejto metóde ocenenia majetkových cenných papierov je možné aj ocenenie vyššie ako je ocenenie v obstarávacej cene. Ak sa účtovná jednotka rozhodne použiť metódu vlastného imania, je povinná ju použiť na ocenenie všetkých cenných papierov a podielov na základoch imaní.³¹

V prípade, ak účtovná jednotka obstará cenné papiere v inej mene ako euro, prepočítavajú sa na euro referenčným výmenným kurzom určeným a vyhláseným Európskou centrálnou bankou alebo Národnou bankou Slovenska v deň predchádzajúci dňu uskutočnenia účtovného prípadu. Takého cenné papiere následne musí prepočítavať na euro referenčným výmenným kurzom určeným a vyhláseným Európskou centrálnou bankou alebo Národnou bankou Slovenska ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka alebo v iný deň³².

1.2.3 Ocenenie cenných papierov pri vzniku účtovného prípadu

Pri oceňovaní cenných papierov ku dňu uskutočnenia účtovného prípadu je nutné zohľadniť niekoľko okamihov ako *deň platby záväzku, inkasa pohľadávky, započítania pohľadávky, postúpenia pohľadávky, prevzatia dlhu, poskytnutia a prijatia preddavku, úhrady záväzku z cenného papiera alebo pôžičky poskytnutím nového záväzku z cenného papiera alebo pôžičky, zistenia manka na majetku a záväzkoch, schodku, prebytku majetku, škody na majetku, vkladu do obchodnej spoločnosti a družstva, pohybu majetku vo vnútri účtovnej jednotky a deň zistenia ďalších skutočností vyplývajúcich z osobitných predpisov alebo z vnútorných podmienok účtovnej jednotky, ktoré sú predmetom účtovníctva a ktoré v účtovnej jednotke nastali*.³³ Zároveň sa predpokladá, že účtovná jednotka má k dispozícii všetky potrebné podklady, ktoré dokumentujú uvedené skutočnosti.

Pri nadobudnutí cenných papierov sa ich prírastok oceňuje obstarávacou cenou. Reálnou hodnotou sa ocení prírastok v prípade, ak bol cenný papier obstaraný bezodplatným spôsobom alebo bol preradený z osobného vlastníctva. Emisné ážio predstavuje prirážku k cene

³¹ Bližšie sa metóde vlastného imania venujeme v časti 1.2.4 *Oceňovanie cenných papierov ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka* v schéme k oceňovacím veličinám pri majetkových cenných papieroch, možnostiam zmeny hodnoty, vplyvu na výsledok hospodárenia a účtovaniu.

³² Iným dňom môže byť deň vyhlásený napríklad zákonom o cenných papieroch, ktorý v §76 v ods. 1 určuje, že obchodník s cennými papiermi zostavuje priebežnú účtovnú závierku k poslednému dňu kalendárneho štvrtroka.

³³ Postupy účtovania § 2 ods. 1.

cenného papiera, ktorá môže byť kladná alebo záporná. Pri kladnej prirážke hovoríme o ážiu, kedy menovitá hodnota cenného papiera je nižšia ako predajná cena cenného papiera. V prípade, že menovitá hodnota cenného papiera je nižšia ako predajná cena t. j. emisný kurz emitovaného cenného papiera, vzniká disážio. Súčasťou obstarávacej ceny sú aj obstarávacie náklady na cenný papier, ktoré predstavujú vedľajšie náklady súvisiace s jeho obstaraním. Môže ísť napríklad o poplatky, provízie platené burzám, poradcom, predajcom a podobne. Do obstarávacej ceny však nie je možné zahrnúť úroky z pôžičiek na obstaranie cenných papierov, kurzové rozdiely, ako ani náklady, ktoré súvisia s držbou týchto cenných papierov.

Pri emitovaní cenných papierov sa tieto oceňujú menovitou hodnotou, ktorá je uvedená na cennom papieri, nakoľko emitentovi vzniká pohľadávka z emisie cenného papiera.

Úbytok cenných papierov môže nastať z rôznych dôvodov. **Pri ich vysporiadaní** majiteľ cenného papiera úbytok ocení cenou, ktorou boli obstarané, ktorá sa zvýši pri dlhových cenných papieroch o úroky. Zároveň zvýši emitent záväzok zo splatných predložených emitovaných cenných papierov o úroky. Úbytok cenných papierov môže nastať aj v dôsledku ich **predaja, darovania alebo manka zisteného pri inventarizácii** sa úbytok ocení cenou, ktorou boli obstarané. Pri ocenení úbytku je možné použiť cenu zistenú **váženým aritmetickým priemerom** alebo metódou **FIFO** (kedy prvá cena na ocenenie prírastku príslušného druhu majetku sa použije ako prvá cena na ocenenie úbytku tohto majetku). Použitá metóda ocenenia pri úbytku sa aplikuje v prípade, keď ide o úbytok rovnakého druhu cenného papiera od rovnakého emitenta a cenné papiere znejú na rovnakú menu.

1.2.4 Ocenenie cenných papierov ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka

Ocenenie ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, je ocenenie následné, ktoré používa účtovná jednotka na konci sledovaného účtovného obdobia. Zákon umožňuje použiť rovnaké ocenenie prípadne aj k inému dňu, ak tak ustanovuje osobitný predpis³⁴. Cenné papiere sa v týchto prípadoch oceňujú reálnou hodnotou, okrem:

1. *cenných papierov držaných do splatnosti*, nakoľko tieto sa nepreceňujú, ale ich ocenenie sa zvyšuje o úroky;

³⁴ Iným dňom môže byť deň vyhlásený napríklad zákonom o cenných papieroch, ktorý v §76 v ods. 1 určuje, že obchodník s cennými papiermi zostavuje priebežnú účtovnú závierku k poslednému dňu kalendárneho štvrťroka.

2. *cenných papierov a podielov v dcérskych účtovných jednotkách a cenných papierov a podielov, v účtovných jednotkách s podielovou účasťou* (realizovateľné cenné papiere a podiely)³⁵, pri ktorých sa použije prvotné ocenenie, ktoré sa postupne zvyšuje o priznané výnosy. Môže byť znížené tvorbou opravnej položky, ak je pravdepodobné, že budúce ekonomické úžitky z nich plynúce budú nižšie, ako je ocenenie v účtovníctve. Ak sa účtovná jednotka rozhodne tieto podiely oceňovať metódou vlastného imania, je možné aj precenenie na hodnotu vyššiu, ako je ich účtovná hodnota;
3. *cenných papierov emitovaných účtovnou jednotkou*, ktoré sa nepreceňujú, ale ich ocenenie odo dňa vyrovnania emisie do dňa splatnosti sa postupne zvyšuje o úrokové náklady. Ak je pravdepodobné, že budúce ekonomické úžitky z nich plynúce budú nižšie, ako je ich účtovná hodnota, vytvorí sa k nim opravná položka.

Ak účtovná jednotka predpokladá, že budúce ekonomické úžitky plynúce z cenných papierov sú nižšie ako je ich ocenenie v účtovníctve, je potrebné na základe zásady opatrnosti, tvoriť **opravnú položku**. Tento predpoklad je opodstatnený, ak nastala skutočnosť, ktorá je dôvodom na vytvorenie odhadu zníženia budúcich ekonomických úžitkov z cenného papiera. Ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka sa posudzuje opodstatnenosť a existencia opodstatnenia vytvorenej opravnej položky ako aj suma už vytvorenej opravnej položky k cenným papierom.

Oceňovacie veličiny majetkových cenných papierov, možnosti zmeny ich hodnoty a následne vplyv na výsledok hospodárenia a účtovanie sú uvedené v nasledujúcom prehľade:

Majetkový cenný papier	Oceňovacia veličina	Možnosť zmeny hodnoty, vplyv na výsledok hospodárenia a účtovanie
Podiel na základnom imaní v dcérskych účtovných jednotkách alebo v účtovných jednotkách s podielovou účasťou	Obstarávacía cena	1. hodnota sa môže znížiť, ak je pravdepodobné, že nastalo zníženie hodnoty cenného papiera oproti jeho účtovnému oceneniu³⁶ tvorbou opravnej položky, ktorá má vplyv na výsledok hospodárenia a je účtovaná na ľarchu účtu 565 – <i>Tvorba a zúčtovanie opravných položiek k finančnému majetku</i> so súvzťažným zápisom v prospech účtu 096 – <i>Opravné položky k dlhodobému finančnému majetku</i>, zrušenie opravnej položky sa účtuje opačným zápisom ako bolo účtované o jej tvorbe alebo 2. pri ocenení metódou vlastného imania sa môže hodnota zvýšiť alebo aj znížiť, pričom táto zmena nemá vplyv na výsledok hospodárenia, a je účtovaná v prospech alebo na ľarchu účtu 414 – <i>Oceňovacie rozdiely z precenenia majetku</i>

³⁵ Od 1. 1. 2016 sa pridala možnosť oceniť tieto cenné papiere a podiely aj reálnou hodnotou, ak sú určené na predaj.

³⁶ Napríklad za predpokladu zvýšenia rizika zo strany emitenta alebo straty hodnoty cenného papiera.

		<i>a záväzkov súvzťažne s prislúchajúcim účtom cenného papiera³⁷</i>
Určený na obchodovanie	Reálna hodnota	hodnota sa môže znížiť alebo zvýšiť, pričom zmena má vplyv na výsledok hospodárenia a je účtovaná v prospech účtu 564 – <i>Náklady na precenenie cenných papierov</i> v prípade zníženia hodnoty a v prospech účtu 664 – <i>Výnosy z precenenia cenných papierov</i> v prípade zvýšenia, súvzťažne na účet krátkodobého cenného papiera
Realizovateľné cenné papiere a podiely určené na predaj	Obstarávacía cena, alternatívne reálna hodnota	hodnota cenného papiera sa môže znížiť alebo zvýšiť, pričom zvýšenie nemá vplyv na výsledok hospodárenia a je účtované na účte 414 – <i>Oceňovacie rozdiely z precenenia majetku a záväzkov súvzťažne s prislúchajúcim účtom cenného papiera</i> . Zníženie hodnoty, ak bolo predtým účtované o zvýšení, sa zníži maximálne o predchádzajúce zvýšenie, opačným zápisom. Následne, ak je účtovná hodnota vyššia ako je reálna hodnota, vytvorí sa opravná položka na ťarchu účtu 565 – <i>Tvorba a zúčtovanie opravných položiek k finančnému majetku</i> so súvzťažným zápisom v prospech účtu 096 – <i>Opravné položky k dlhodobému finančnému majetku</i> , prípadne 291 – <i>Opravné položky ku krátkodobému finančnému majetku</i>
Ostatné realizovateľné	Reálna hodnota	

Schéma č. 19: Oceňovacie veličiny pri majetkových cenných papieroch, možnosť zmeny hodnoty, vplyv na výsledok hospodárenia a účtovanie

Zdroj: vlastné spracovanie na základe zákona o účtovníctve a postupov účtovania

Nasledujúci prehľad uvádza oceňovacie veličiny dlhových cenných papierov, možnosti zmeny ich hodnoty a následne vplyv na výsledok hospodárenia a účtovanie:

Dlhový cenný papier	Oceňovacia veličina	Možnosť zmeny hodnoty, vplyv na výsledok hospodárenia a účtovanie
Určené na obchodovanie	Reálna hodnota	Hodnota sa môže zvýšiť alebo znížiť a má vplyv na výsledok hospodárenia. V prípade zníženia je zmena hodnoty účtovaná na ťarchu účtu 566 – <i>Náklady na krátkodobý finančný majetok</i> a v prípade zvýšenia hodnoty v prospech účtu 666 – <i>Výnosy z krátkodobého finančného majetku</i> súvzťažne so zápisom na účet krátkodobého cenného papiera ³⁸
Držané do splatnosti	Zmenená obstarávacía cenou	Hodnota sa postupne zvyšuje o úrokové výnosy počas doby splatnosti, teda pôvodné ocenenie postupne sa zvyšuje a táto zmena má vplyv na výsledok hospodárenia, kedy sa úroky účtujú pri dlhodobých dlhových cenných papieroch na účte 665 – <i>Výnosy z dlhodobého finančného majetku</i> a pri krátkodobom finančnom majetku na účte 666 – <i>Výnosy z krátkodobého finančného majetku</i> so súvzťažným zápisom

³⁷ Opravná položka v prípade cenných papierov ocenených metódou vlastného imania sa účtuje výsledkovo v prospech účtu 565 – *Tvorba a zúčtovanie opravných položiek k finančnému majetku* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 096 – *Opravné položky k dlhodobému finančnému majetku*. Tvorí sa, ak sú predpokladané budúce ekonomické úžitky z tohto cenného papiera nižšie, ako je jeho hodnota zistená metódou vlastného imania. Porovnáva sa pritom hodnota zistená metódou vlastného imania s hodnotou cenného papiera zníženou o predpokladané nižšie ekonomické úžitky. V prípade pominutia dôvodu na tvorbu opravnej položky sa táto odúčtuje opačným zápisom, ako bola jej tvorba.

³⁸ V prípade, že ide o diskontované cenné papiere, zmena reálnej hodnoty je účtovne zachytená spolu so zmenou úrokového výnosu.

		voči súvahovému účtu cenného papiera. V prípade poskytnutia diskontu pri dlhodobom cennom papieri sa tento účtuje postupne počas doby splatnosti v prospech účtu 668 – <i>Ostatné finančné výnosy</i>
Ostatné realizovateľné	Reálna hodnota	Hodnota sa môže znížiť alebo zvýšiť, pričom zvýšenie nemá vplyv na výsledok hospodárenia a je účtované na účte 414 – <i>Oceňovacie rozdiely z precenenia majetku a záväzkov</i> súvzťažne s prislúchajúcim účtom cenného papiera, ktorý je účtovaný na súvahovom účte 063 – <i>Realizovateľné cenné papiere a podiely</i> alebo 257 – <i>Ostatné realizovateľné cenné papiere</i> . Zníženie hodnoty, ak bolo predtým účtované o zvýšení, sa zníži maximálne o predchádzajúce zvýšenie, opačným zápisom. Následne, ak je účtovná hodnota vyššia ako je reálna hodnota, vytvorí sa opravná položka na ťarchu účtu 565 – <i>Tvorba a zúčtovanie opravných položiek k finančnému majetku</i> so súvzťažným zápisom v prospech účtu 096 – <i>Opravné položky k dlhodobému finančnému majetku</i> , prípadne 291 – <i>Opravné položky ku krátkodobému finančnému majetku</i> .

Schéma č. 20 : Oceňovacie veličiny pri dlhových cenných papieroch, možnosť zmeny hodnoty, vplyv na výsledok hospodárenia a účtovanie

Zdroj: vlastné spracovanie na základe zákona o účtovníctve a postupov účtovania

Účtovný systém Slovenskej republiky je založený na historických cenách, okrem prípadov ocenenia majetku v reálnej hodnote, ktorá predstavuje cenu prítomnosti, kedy je majetok ocenený v čiastkach, ktoré boli vynaložené na ich obstaranie vrátane hodnoty zvýšenej úrokové výnosy. Toto ocenenie je preukázateľné a jednoznačne doložené účtovnými dokladmi.

Merateľnosť ocenenia v historických cenách je veľkou výhodou, má však aj svoje nevýhody, či obmedzenia. Vyjadruje totiž podmienky, ktoré platili pri obstaraní cenných papierov, teda ak dochádza počas ich držby k zmenám v trhovom hospodárstve (napr. inflácia, zmena bonity emitenta a podobne) je možné len precenenie na nižšiu hodnotu, ale nie je možné zvýšenie hodnoty tohto cenného papiera. Kvôli spomínanej nevýhode v použití historických cien v účtovníctve, bola zavedená oceňovacia veličina reálna hodnota. Jej použitie vychádza zo správneho vyhodnotenia faktorov, ktoré vplývajú na hodnotu cenného papiera ako aj správneho určenia účtovnej hodnoty daného cenného papiera. K správne mu určeniu a vyhodnoteniu týchto faktorov je však niekedy potrebný aj subjektívny prístup osoby, ktorá dané faktory vyhodnocuje. Toto môže mať za dôsledok vnesenie subjektivity do účtovníctva.

1.2.5 Účtovanie a vykazovanie cenných papierov podľa národnej úpravy

Podľa postupov účtovania sa o cenných papieroch účtuje podľa toho, či sú dlhodobým alebo krátkodobým finančným majetkom účtovnej jednotky. *Dlhodobým finančným majetkom je majetok, ktorého dohodnutá doba splatnosti alebo vyrovnania iným spôsobom pri vzniku účtovného prípadu je dlhšia ako jeden rok.*³⁹ Za dlhodobý finančný majetok sú považované aj podielové cenné papiere obstarané za účelom výkonu práva s nimi spojenými. Krátkodobý finančný majetok je najlikvidnejší, bezprostredne obchodovateľný majetok, pri ktorom jeho predpokladaná držba odo dňa obstarania je najviac jeden rok. Ak boli cenné papiere obstarané za účelom obchodovať s nimi, sú vždy krátkodobým finančným majetkom. Cenné papiere sa účtujú na účtoch určených pre **dlhodobý finančný majetok**, ak ide o podielové cenné papiere a podiely v dcérskej účtovnej jednotke, podielové cenné papiere a podiely v spoločnosti s podielovou účasťou alebo družstve, realizovateľné cenné papiere so splatnosťou nad jeden rok a podiely, dlhové cenné papiere držané do doby splatnosti alebo o ostatný dlhodobý finančný majetok. Ako **krátkodobý finančný majetok** sa účtuje cenné papiere, ak ide o majetkové cenné papiere na obchodovanie, vlastné akcie a vlastné obchodné podiely, dlhové cenné papiere na obchodovanie, vlastné dlhopisy, dlhové cenné papiere so splatnosťou do jedného roka držané do doby splatnosti, ostatné realizovateľné cenné papiere so splatnosťou do jedného roka.

Súvahové účty určené pre cenné papiere sú uvedené v nasledujúcom prehľade:

Majetok	Účtová skupina Súvahové účty, vrátane úpravy ich hodnoty
Dlhodobý finančný majetok	04 – Obstaranie dlhodobého majetku
	043 – Obstaranie dlhodobého finančného majetku
	05 – Poskytnuté preddavky na dlhodobý majetok
	053 – Poskytnuté preddavky na dlhodobý finančný majetok
	06 – Dlhodobý finančný majetok
	061 – Podielové cenné papiere a podiely v dcérskej účtovnej jednotke
	062 – Podielové cenné papiere a podiely v spoločnosti alebo v družstve s podielovou účasťou
	063 – Realizovateľné cenné papiere a podiely
	065 – Dlhové cenné papiere držané do splatnosti
	069 – Ostatný dlhodobý finančný majetok
	09 – Opravné položky k dlhodobému majetku
	095 – Opravné položky k poskytnutým preddavkom na dlhodobý majetok
	096 – Opravné položky k dlhodobému finančnému majetku
Krátkodobý finančný	24 – Iné krátkodobé finančné výpomoci
	241 – Vydané krátkodobé dlhopisy

³⁹ Postupy účtovania §12 ods. 1.

majetok	25 – Krátkodobý finančný majetok 251 – Majetkové cenné papiere na obchodovanie 252 – Vlastné akcie a vlastné obchodné podiely 253 – Dlhové cenné papiere na obchodovanie 255 – Vlastné dlhopisy 256 – Dlhové cenné papiere so splatnosťou do jedného roka držané do splatnosti 257 – Ostatné realizovateľné cenné papiere 259 – Obstaranie krátkodobého finančného majetku 29 - Opravné položky ku krátkodobému finančnému majetku 291 – Opravné položky ku krátkodobému finančnému majetku
----------------	--

*Schéma č. 21 : Účty určené na účtovanie cenných papierov ako majetku
Zdroj: vlastné spracovanie rámcovej účtovej osnovy pre podnikateľov⁴⁰*

Pohľadávky a záväzky z cenných papierov sa účtujú na účtoch podľa doby splatnosti cenného papiera, teda na dlhodobé alebo na krátkodobé. V postupoch účtovania sú na tieto cenné papiere vymedzené nasledovné účty:

Pohľadávky/záväzky	Účtová skupina Súvahové účty, vrátane úpravy ich hodnoty
Krátkodobé a dlhodobé pohľadávky a krátkodobé záväzky z cenných papierov	31 – Pohľadávky 312 – Zmenky na inkaso 313 – Pohľadávky za eskontované cenné papiere ⁴¹ 315 – Ostatné pohľadávky 32 – Záväzky 322 – Zmenky na úhradu 325 – Ostatné záväzky 35 – Záväzky voči spoločníkom a združeniu 351 – Pohľadávky voči prepojeným účtovným jednotkám a účtovným jednotkám v rámci podielovej účasti 353 – Pohľadávky za upísané vlastné imanie 36 – Záväzky voči spoločníkom a združeniu 367 – Záväzky z upísaných nesplatených cenných papierov a vkladov 37 – Iné pohľadávky a iné záväzky 375 – Pohľadávky z vydaných dlhopisov 378 – Iné pohľadávky 379 – Iné záväzky 47 – Dlhodobé záväzky 473 – Vydané dlhopisy 478 – Dlhodobé zmenky na úhradu

*Schéma č. 22: Účty určené na účtovanie o pohľadávkach a záväzkoch z cenných papierov
Zdroj: vlastné spracovanie rámcovej účtovej osnovy pre podnikateľov*

Nakoľko účtovanie o cenných papieroch sa prejaví vo výsledku hospodárenia v časti výsledok hospodárenia z finančnej činnosti, pre účtovanie o nákladoch a výnosoch sú v postupoch účtovania určené nasledujúce účty:

⁴⁰ Spracovanie vychádza z prílohy č. 1 k postupom účtovania.

⁴¹ Na účtoch pohľadávok sa o zmenkách účtuje v prípade, že boli použité ako platobný prostriedok.

Náklady	Výnosy
56 – Finančné náklady	66 – Finančné výnosy
561 – Predané cenné papiere a podiely	661 – Tržby z predaja cenných papierov a podielov
562 – Úroky	662 – Úroky
563 – Kurzové straty	663 – Kurzové zisky
564 – Náklady na precenenie cenných papierov	664 – Výnosy z precenenia cenných papierov
565 – Tvorba a zúčtovanie opravných položiek k finančnému majetku	665 – Výnosy z dlhodobého finančného majetku
566 – Náklady na krátkodobý finančný majetok	666 – Výnosy z krátkodobého finančného majetku
567 – Náklady na derivátové operácie	667 – Výnosy z derivátových operácií
568 – Ostatné finančné náklady	668 – Ostatné finančné výnosy
569 – Manká a škody na finančnom majetku	

*Schéma č. 23 : Účty nákladov a výnosov z cenných papierov
Zdroj: vlastné spracovanie rámcovej účtovnej osnovy pre podnikateľov*

Individuálnu účtovnú závierku pre malé a veľké účtovné jednotky tvoria všeobecné náležitosti a súčasti účtovnej závierky, ktorými sú Súvaha s označením Úč POD 1-01, Výkaz ziskov a strát s označením Úč POD 2-01 a poznámky s označením Úč POD 3-01. V dizertačnej práci budeme abstrahovať od zjednodušených a agregovaných výkazov pre mikro účtovné jednotky.⁴²

Súčasťou účtovnej závierky sú aj poznámky, v ktorých sa za oblasť cenných papierov uvádzajú informácie o spôsobe oceňovania a zvolenej oceňovacej základni k jednotlivým druhom cenných papierov. V časti pre doplňujúce údaje zo súvahy veľkej účtovnej jednotky sa uvádzajú údaje, ktoré sú obsahom nasledujúcej schémy:

Informácie v poznámkach	
Dlhodobé cenné papiere	o štruktúre za bežné účtovné obdobie a jeho umiestnení v členení podľa jednotlivých položiek súvahy; ak prostredníctvom tohto umiestnenia vykonáva účtovná jednotka v inej účtovnej jednotke podstatný vplyv alebo je vo vzťahu k nej materskou účtovnou jednotkou, uvádza sa aj obchodné meno, sídlo, výška vlastného imania a výsledkoch hospodárenia tejto inej účtovnej jednotky,
	o zmenách v jednotlivých zložkách,
	o zložkách, na ktoré je zriadené záložné právo a o zložkách, pri ktorých má účtovná jednotka obmedzené právo s nimi nakladať,
	o obstarávacej cene v členení podľa jednotlivých položiek súvahy na začiatku bežného účtovného obdobia, prírastky, úbytky a presuny tohto majetku v obstarávacej cene počas bežného účtovného obdobia a stav na konci bežného účtovného obdobia,
	o opravných položkách podľa zložiek v členení podľa jednotlivých položiek súvahy, pričom sa uvádza stav opravných položiek na začiatku bežného účtovného obdobia, zmeny počas bežného účtovného obdobia a stav na konci bežného účtovného obdobia,
	o ocenení ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka reálnou hodnotou alebo metódou vlastného imania, pričom sa uvádza vplyv takéhoto ocenenia na výsledok hospodárenia a na výšku vlastného imania

⁴² Individuálnu účtovnú závierku mikro účtovnej jednotky tvoria skrátený výkaz Súvaha (Úč MÚJ 1-01), Výkaz ziskov a strát (Úč MÚJ 2-01) a Poznámky (Úč MÚJ 3-01).

Krátkodobé cenné papiere	o významných zložkách krátkodobého finančního majetku,
	o opravných položkách ku krátkodobému finančnímu majetku za běžné účtovné obdobie, s uvedením stavu na začiatku bežného účtovného obdobia, tvorby, zúčtovania opravných položiek k nemu a ich stavu na konci bežného účtovného obdobia, pričom osobitne sa uvádza dôvod ich tvorby, zúčtovania,
	o krátkodobom finančnom majetku, na ktorý bolo zriadené záložné právo a krátkodobom finančnom majetku, pri ktorom má účtovná jednotka obmedzené právo s nim nakladať,
	o ocenení krátkodobého finančního majetku ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka reálnou hodnotou, pričom sa uvádza vplyv takehoto ocenenia na výsledok hospodárenia a na výšku vlastného imania,
	vlastných akciách, a to o: 1. dôvode nadobudnutia vlastných akcií počas účtovného obdobia, 2. počte a menovitej hodnote nadobudnutých vlastných akcií počas účtovného obdobia a o počte a menovitej hodnote prevedených vlastných akcií počas účtovného obdobia, pričom sa uvádza percentuálna hodnota týchto vlastných akcií na upísanom základnom imaní, 3. počte a hodnote, za ktorú sa vlastné akcie počas účtovného obdobia nadobudli a o počte a hodnote, za ktorú sa vlastné akcie počas účtovného obdobia previedli na inú osobu, 4. počte, menovitej hodnote a hodnote, za ktorú sa vlastné akcie nadobudli a ktoré účtovná jednotka má v držbe k poslednému dňu účtovného obdobia; uvádza sa aj ich percentuálny podiel na upísanom základnom imaní

*Schéma č. 24: Doplnujúce údaje o cenných papieroch v poznámkach
Zdroj: vlastné spracovanie Opatrenia ÚZ k veľkým ÚJ*

Správne vykázanie cenných papierov v účtovnej závierke je dôležité kvôli informovaniu rôznych používateľov, ktorí sa spoliehajú na jej správnosť pri vyhodnocovaní informácii z nej získaných pri svojich záujmoch.

V tejto kapitole sme zhrnuli požiadavky na klasifikáciu a oceňovanie finančných nástrojov podľa platných IFRS a tiež sme načrtli možnosti klasifikácie a ocenenia podľa nového štandardu venovaného finančným nástrojom IFRS 9 *Finančné nástroje*, ktorý vstúpi do platnosti až v budúcnosti, avšak už je známa jeho konečná úprava. V druhej časti sme uviedli charakteristiky cenných papierov podľa slovenskej úpravy, ako aj možnosti ich triedenia na jednotlivé druhy. Uviedli sme oceňovacie veličiny potrebné pre účtovné zobrazenie cenných papierov, ako aj požiadavky pri prvotnom a následnom ocenení cenných papierov. Uviedli sme požiadavky na vykazovanie cenných papierov v účtovnej závierke podľa slovenskej právnej úpravy. Zároveň sme uviedli charakteristiku finančných nástrojov podľa IFRS, súčasťou ktorých sú aj cenné papiere, tak ako ich charakterizuje slovenská právna úprava.

2 Cieľ práce

Hlavným cieľom dizertačnej práce je spracovanie poznatkov o cenných papieroch ako o osobitnej súčasti finančného majetku a záväzkov, analyzovanie oceňovacích veličín používaných pri oceňovaní cenných papierov vzhľadom na okamih ocenenia, vymedzenie účtovania jednotlivých druhov cenných papierov a precizovanie ich vykazovania a zverejnenie v účtovnej závierke. Na dosiahnutie hlavného cieľa boli vytýčené nasledovné čiastkové ciele:

- charakterizovať a vymedziť kategórie cenných papierov podľa národnej úpravy a úpravy podľa IFRS;
- uviesť možnosti ocenenia pri vzniku účtovného prípadu podľa národnej a nadnárodnej úpravy;
- špecifikovať účtovanie jednotlivých cenných papierov;
- precizovať vykazovanie a zverejňovanie informácií o cenných papieroch vo výkazoch účtovnej závierky.

Prvá časť dizertačnej práce poskytuje zosumarizované poznatky o súčasnom stave problematiky cenných papierov, ktoré tvoria východisko pre stanovenie hlavného a čiastkových cieľov predkladanej práce. V tejto časti sme sa zamerali na charakteristiku a kategórie cenných papierov v zmysle nadnárodnej úpravy, ktorú tvoria predovšetkým medzinárodné štandardy finančného výkazníctva IFRS a v zmysle národnej právnej úpravy pozostávajúcej zo zákonov a opatrení ministerstva financií. Pre potreby spracovania dizertačnej práce sme charakterizovali oceňovacie veličiny a možnosti ocenenia v okamihu obstarania cenných papierov a ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka. Zároveň sme spracovali a uviedli požiadavky na vykazovanie a zverejňovanie cenných papierov v účtovnej závierke. Informácie spracované v prvej kapitole tvoria základ pre výsledky práce a následný záver s diskusiou.

Dizertačná práca je spracovaná so zámerom zosumarizovania poznatkov o cenných papieroch, vrátane tých, ktoré nie sú často rozoberané v odbornej literatúre, ale v podnikateľskej praxi sa vyskytujú. Účtovné jednotky sa v rámci svojej činnosti stretávajú so situáciami, kedy sa disponovanie s majetkom spoločnosti realizuje v zastúpení a to prostredníctvom cenných papierov. Právna úprava v Slovenskej republike definuje niekoľko

druhov rôznych cenných papierov, ktorým sa postupne budeme venovať tak, ako je s nimi možné zaobchádzať v podnikateľskej praxi. Preto boli cenné papiere rozdelené do troch skupín a to na cenné papiere používané na kapitálovom trhu, cenné papiere používané ako platobný prostriedok a cenné papiere viazané na tovar. Medzi cenné papiere, s ktorými sa bežne obchoduje na kapitálovom trhu, sme zaradili akcie, dlhopisy, pokladničné poukážky, podielové listy, kupóny, družstevné podielové listy, dočasné listy a investičné certifikáty. Cenné papiere, ktoré sú zákonom o cenných papieroch vymedzené ako súčasť sústavy cenných papierov, ale ktoré sú prevažne využívané ako alternatíva pri úhrade pohľadávok a záväzkov alebo ako spôsob uloženia voľných peňažných prostriedkov, sme zaradili zmenky, vkladové knižky, vkladové listy, šeky a cestovné šeky. Do tretej skupiny cenných papierov sme zaradili dispozičné cenné papiere, ktorými sú náložné listy, skladištné listy, skladiskový a tovarový záložný list.

3 Metodika práce a metódy skúmania

V nadväznosti na stanovený hlavný cieľ a čiastkové ciele práce uvedené v predošlej kapitole, bola stanovená metodika práce a uplatnené viaceré metódy na spracovanie práce. Prvým metodickým krokom bolo definovanie problému. Cenné papiere sú rozsiahlou témou, preto sme ich v úvode práce charakterizovali ako celok, uviedli a charakterizovali sme oceňovacie veličiny, ktoré sa môžu použiť pri ich ocenení, ako pri vzniku účtovného prípadu, tak aj pri ocenení ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka a uviedli sme účty účtovnej osnovy, ktoré súvisia so správnym vykázaním v účtovnej závierke. Zároveň sme tiež charakterizovali cenné papiere podľa IFRS, uviedli sme ich kategórie, oceňovanie, vykazovanie a zverejňovanie podľa IFRS, čím sme naplnili stanovené čiastkové ciele. Druhým krokom bolo zhrnúť získané informácie pre jednotlivé cenné papiere a analyzovať ich. Práca sa zaoberá sedemnástimi druhmi cenných papierov, ktoré definuje zákon o cenných papieroch. Ten dovoľuje zahrnúť do systému cenných papierov aj cenné papiere definované iným zákonom, avšak od tých sme pri spracovaní problematiky abstrahovali. Dôvodom abstrahovania je ich nejednoznačné definovanie zákonom o cenných papierov. Zvolených sedemnást' druhov sme rozdelili do troch samostatných skupín. Cenné papiere sme v jednotlivých skupinách následne jednotlivo charakterizovali, uviedli možnosti ich ocenenia, uviedli sme možné účtovné prípady, ktoré v súvislosti s nimi môžu nastať a následne sme uviedli, ako sú vykazované v účtovnej závierke, čo je obsahom štvrtej kapitoly. Po sformulovaní cieľa dizertačnej práce, sme pristúpili k zhromažďovaniu potrebnej literatúry, či už domácej alebo zahraničnej. Zozbierané informácie sme zhrnuli a spracovali do častí podkapitol predkladanej práce.

Pri spracovávaní predkladanej práce boli použité metódy vedeckej práce a tvorivého riešenia, či už empirické alebo logické. Empirické metódy vychádzali z pozorovaní účtovných jednotiek účtujúcich podľa postupov účtovania určených pre účtovné jednotky účtujúce v sústave podvojného účtovníctva. Logické metódy, ako analýza, syntéza, indukcia, dedukcia, abstrakcia a konkretizácia, boli použité pri využití princípov logiky a logického myslenia.

Zhromažďovanie domácich a zahraničných zdrojov informácií sme za pomoci analýzy spracovali a následne za pomoci syntézy zosumarizovali získané poznatky, čo napomohlo k záverečným konštatovaniam v záveroch jednotlivých častí práce.

Metóda analýzy, použitá v dizertačnej práci, slúžila k preskúmaniu súčasného stavu riešenej problematiky doma i v zahraničí. Nakoľko skupina cenných papierov sa skladala zo sedemnástich druhov, čo predstavuje veľký celok, pre potreby spracovania práce sme ich rozdelili na menšie skupiny. Skupiny sú vytvorené na základe spoločnej vlastnosti, ktorá je charakteristická pre každý cenný papier zaradený v konkrétnej skupine. Metódu analýzy sme použili predovšetkým v prvej kapitole, kde sme sa podrobne venovali charakteristike, členeniu, oceňovaniu a vykázaniu cenných papierov.

Metóda syntézy pomohla pri riešení štvrtej kapitoly, kde sme časti získané analýzou získaných informácií, spojili do jednotlivých ucelených častí zaoberajúcimi sa jednotlivými druhmi cenných papierov. Pre potreby práce sme cenné papiere rozdelili do týchto skupín: cenné papiere používané na kapitálovom trhu, cenné papiere používané v platobnom styku a cenné papiere viazané na tovar.

Skupina cenných papierov	Druhy cenných papierov	
Cenné papiere používané na kapitálovom trhu	Akcie Dlhopisy Pokladničné poukážky Podielové listy	Kupóny Družstevné podielové listy Dočasné listy Investičné certifikáty
Cenné papiere používané v platobnom styku	Zmenky Vkladové knižky Vkladové listy	Šeky Cestovné šeky
Cenné papiere viazané na tovar	Náložné listy Skladištné listy	Skladiskový záložný list Tovarový záložný list

*Schéma č. 25 : Rozdelenie cenných papierov pre potreby dizertačnej práce
Zdroj: Vlastné spracovanie*

Zvolené tri skupiny cenných papierov, podľa nášho názoru, odzrkadľujú aj používanie cenných papierov v podnikateľskej praxi účtovných jednotiek účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva. Pri abstrahovaní množstva informácií s priamym alebo nepriamym vplyvom na problematiku riešenú predkladanou prácou, sme použili metódu vedeckej abstrakcie, ktorá pomohla pri abstrahovaní množstva informácií s nepriamym vplyvom na riešenú problematiku. Metóda indukcie zaistila sformovanie záverov na základe poznatkov získaných pri štúdiu jednotlivých častiach práce a naopak, metóda dedukcie napomohla zo všeobecných informácií prejsť k menej známym informáciám.

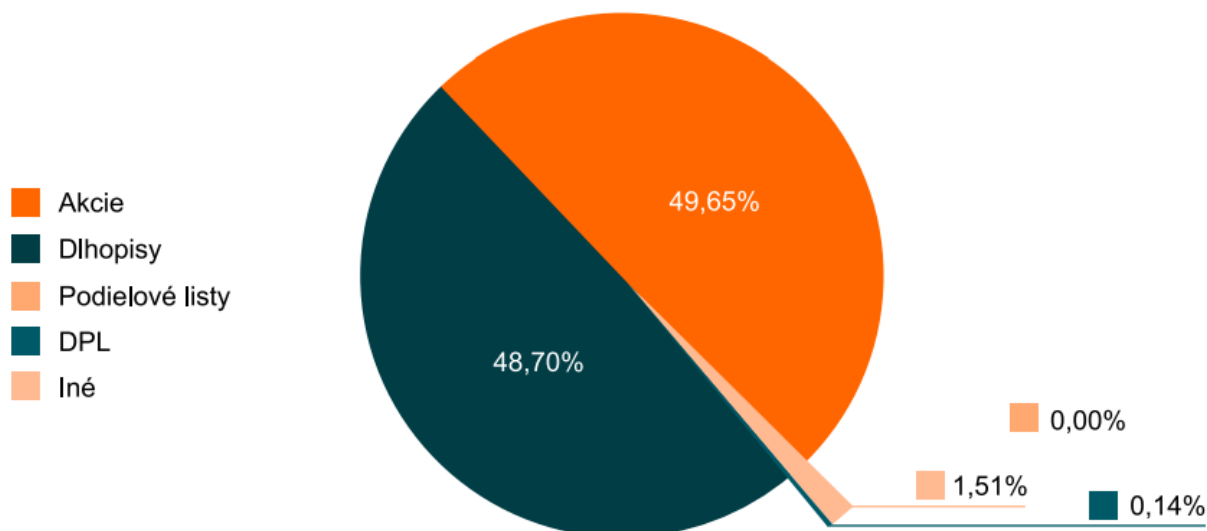
Dizertačná práca vychádza zo stavu národnej úpravy k 31. 3. 2016.

4 Výsledky práce

V tejto časti dizertačnej práce budú zhrnuté základné charakteristiky, oceňovanie, účtovanie a vykazovanie jednotlivých druhov cenných papierov pre účtovné jednotky účtujúce podľa národnej úpravy. Účtovnou jednotkou účtujúcou podľa postupov účtovania sú i právnické osoby podľa §56 obchodného zákonníka, ktorými sú verejná obchodná spoločnosť, komanditná spoločnosť, spoločnosť s ručením obmedzeným a akciová spoločnosť. Kapitola je rozdelená do troch podkapitol, podľa jednotlivých skupín do ktorých sme zaradili jednotlivé cenné papiere.

4.1 Cenné papiere používané na kapitálovom trhu

Akcie, dlhopisy, pokladničné poukážky, podielové listy, kupóny, družstevné podielové listy, dočasné listy a investičné certifikáty sú cenné papiere, ktoré sa používajú na kapitálovom trhu sa najviac využívajú v podnikateľskej praxi, ako je možné vidieť aj z nasledujúceho grafu:

Graf č.1: Štruktúra zaknihovaných cenných papierov v roku 2015 (podľa objemu vydaných CP)
Zdroj: http://www.cdcp.sk/dokumenty/vyrocnasprava/vyrocnasprava_2015.pdf (28.04.2017)

Uvedené cenné papiere sa používajú ako prostriedok na zhodnotenie vložených prostriedkov, prostriedok na zabezpečenie práv, ktoré sú s daným cenným papierom spojené na strane účtovnej jednotky, ktorá cenný papier obstarala, alebo ako zdroj kapitálu na strane účtovnej jednotky, ktorá cenný papier emitovala.

4.1.1 Akcie

Akcie patria medzi najčastejšie sa vyskytujúci druh cenného papiera, ktorý účtovné jednotky využívajú na riadenie spoločnosti alebo za účelom dosiahnutia výnosu (napr. zisku z predaja, dividendy).

Charakteristika akcií

Do sústavy cenných papierov akcie zahŕňa zákon o cenných papieroch v §2 odsek 2 písmeno a), ich právnu úpravu však definuje obchodný zákonník, ktorý v § 155 definuje akciu ako cenný papier, s ktorým sú spojené práva akcionára (spoločníka) podieľať sa podľa obchodného zákonníka a stanov spoločnosti na riadení spoločnosti, na zisku a na likvidačnom zostatku po zrušení spoločnosti s likvidáciou. Podľa zákona o cenných papieroch sú akcie prevoditeľné kapitálové cenné papiere, ak sa s nimi obchoduje na kapitálovom trhu. Tiež sa označujú ako *kauzálné* cenné papiere, nakoľko pri ich emisií je uvedený dôvod emisie; *participačné* cenné papiere, keďže predstavujú účet ich majiteľa na emitujúcej spoločnosti; *súkromnoprávne* cenné papiere, keďže ich emituje súkromná akciová spoločnosť; *špekulačné* cenné papiere, keďže výnos z akcií nie je dopredu známy; *deklaratórne* cenné papiere, nakoľko vydanie akcie nevytvára⁴³ právo akcionára ako právo spoločníka, *cirkulačné* cenné papiere, nakoľko sú prevoditeľné.

Obchodný zákonník v § 155 odsek 3 nariaďuje, bez ohľadu na to, či je akcia listinná alebo zaknihovaná, minimálny rozsah jej náležitostí a musí teda obsahovať:

- obchodné meno a sídlo spoločnosti,
- menovitú hodnotu⁴⁴,
- označenie formy⁴⁵ akcie,
- výšku základného imania a počet všetkých akcií spoločnosti k dátumu vydania emisie akcií, ak osobitný zákon neustanovuje inak,
- dátum vydania emisie akcií⁴⁶.

⁴³ Podľa § 176a odsek 1 obchodného zákonníka účasť akcionára ako spoločníka spoločnosti vzniká nezávisle od vydania akcií ako cenných papierov. Akcia tento vzťah deklaruje a akcionár akciou preukazuje svoj akcionársky status.

⁴⁴ S účinnosťou od 18.3.2016 sa do Obchodného zákonníka zaviedla *Akciová spoločnosť s premenlivým základným imaním*, ktorej základné imanie je rozvrhnuté na určitý počet akcií bez menovitej hodnoty. Pri takýchto akciách sa uvedie, že ide o akcie bez menovitej hodnoty (§ 220b odsek 7 obchodného zákonníka).

⁴⁵ Označenie, či akcia znie na doručiteľa alebo na meno; pri akcii na meno obchodné meno alebo názov, sídlo a identifikačné číslo právnickej osoby alebo meno, bydlisko a rodné číslo fyzickej osoby, ktorá je akcionárom; ak je akcionárom zahraničná právnická osoba, identifikačné číslo sa uvádza, ak je pridelené; ak je akcionárom zahraničná fyzická osoba, uvádza sa dátum narodenia, ak rodné číslo nebolo pridelené.

Výška základného imania akciovej spoločnosti sa musí rovnať súčtu menovitých hodnôt vydaných (emitovaných) akcií, ktorých hodnota je určená stanovami spoločnosti. Ak boli emitované listinné akcie, tieto musia obsahovať aj údaj o určení práv spojených s akciou, ktoré môžu byť vyznačené odkazom na stanovy spoločnosti, číselné označenie a podpisy členov predstavenstva, ktorí sú oprávnení konať v mene spoločnosti v čase emisie. Listinné akcie je možné emitovať ako jednotlivé akcie alebo ako hromadné akcie. Pri emitovaní jednotlivých akcií emitent vydá listinu ku každej jednotlivej akcii, v prípade hromadnej listinnej akcie nahradí viac jednotlivých akcií jednou listinou. Hromadná akcia môže nahradiť viac jednotlivých akcií len toho istého druhu spoločnosti s rovnakou menovitou hodnotou. Zaknihované akcie musia obsahovať ISIN, ktorý prideli akciám na žiadosť spoločnosti Centrálny depozitár cenných papierov. Vydanie akcie je podmienené splatením jej menovitej hodnoty. Pri upísaní akcií novozaloženej spoločnosti a zápisom spoločnosti do obchodného registra vzniká časový nesúlad, počas ktorého môže spoločnosť vydať upisovateľom potvrdenie o upísaní akcii a zaplatení časti menovitej hodnoty. Toto potvrdenie je cenným papierom v podobe dočasného listu. Dočasný list je možné vydať upisovateľom, ktorí nesplátili svoj celý vklad, po zápise spoločnosti do obchodného registra. Dočasný list nahrádza akciu a sú s ním spojené rovnaké práva ako s akciou, ku ktorej bol vydaný.

Emisný kurz akcie je podľa § 7 odsek 6 zákona o cenných papieroch cena, za ktorú emitent predáva akciu pri jej emisii, a podľa § 157 odsek 2 obchodného zákonníka nesmie byť nižšia ako je menovitá hodnota akcie, pričom suma prevyšujúca menovitú hodnotu je **emisné ážio**. Emisné ážio nemá vplyv na výšku základného imania spoločnosti, nie je však výnosom emitenta, ale patrí do vlastného imania spoločnosti, je teda vlastným zdrojom financovania spoločnosti. V prípade založenia spoločnosti, t.j. prvej emisie, je povinný pridel do rezervného fondu do výšky 10 % základného imania, ktorý môže byť splatený emisným ážiom alebo osobitným záväzkom upisovateľov.

Vlastník akcií (akcionár) pri nadobudnutí akcií poskytuje spoločnosti peňažné prostriedky alebo nepeňažné plnenia na chod a financovanie emitenta. *„Plnenia, t.j. úhrady upísaných akcií sa stanú súčasťou základného imania spoločnosti a z toho dôvodu nie je akcionár oprávnený žiadať od spoločnosti vrátenie svojho vkladu, ani v prípade jej*

46 Akcia ako cenný papier je vydaná okamihom, keď má všetky náležitosti ustanovené zákonom o cenných papieroch a obchodným zákonníkom a keď sa zákonom ustanoveným spôsobom stane majetkom prvého majiteľa. V prípade zaknihovaného cenného papiera je cenný papier vydaný okamihom, kedy je pripísaný na účet majiteľa, klientsky účet alebo držiteľský účet.

zrušenia.“⁴⁷ Táto nevýhoda je kompenzovaná možnosťou akcionára podieľať sa na likvidačnom zostatku v prípade zrušenia spoločnosti.

Práva vyplývajúce majiteľovi akcií z ich vlastníctva, môžu závisieť od menovitej hodnoty akcií, pričom tieto môžu byť obmedzené⁴⁸, ale zároveň práva akcionára nesmú byť obmedzené alebo vylúčené stanovami spoločnosti alebo rozhodnutím orgánov spoločnosti.

Majetkovým právom akcionára je podieľať sa na zisku spoločnosti a na likvidačnom zostatku spoločnosti. Podiel na zisku môže spoločnosť vyplácať za podmienky, že je schválená účtovná závierka valným zhromaždením a toto valné zhromaždenie odsúhlasilo vyplácanie dividend pripadajúcich na akciu. Dividenda sa tým stáva pohľadávkou akcionára voči spoločnosti, a tým môže byť predmetom samostatného prevodu. Dividendy sa určujú pomerom akcií akcionára k menovitej hodnote všetkých akcií. Spoločnosť môže v stanovách priznať rôzne práva na podiel na zisku, napr. vyššie len pre akcionárov s prioritnými akciami, zároveň ale musí zaobchádzať rovnako pri akciách rovnakého druhu a menovitej hodnoty.⁴⁹ Dividendy nemôžu byť priznané, ak nie je uhradená strata z predchádzajúcich rokov. Tak isto nemôže byť na dividendy určený celý zisk spoločnosti, pokiaľ nie je odvedený zákonný prídel do rezervného fondu. Rovnako nemôžu byť dividendy priznané, ak nie sú zaplatené dane, odvody a iné platby, ktoré musia byť podľa zákona hradené zo zisku. Spoločnosť nesmie akcionárom vrátiť ich peňažné alebo nepeňažné plnenie upísané pri emisii akcií. S právom na vyplatenie podielu na zisku a tiež na vyplatenie podielu na likvidačnom zostatku môže akcionár voľne disponovať, môže ho teda aj predať. Aby sa však mohlo toto právo previesť na inú osobu, musí spoločnosť vydať **kupón**, ako samostatný cenný papier, s ktorým sa spája uplatnenie práva na vyplatenie dividend alebo vyplatenie likvidačného zostatku. Dividenda alebo likvidačný zostatok bude v tom prípade vyplatený majiteľovi kupónu, ktorý však nemá ostatné práva prislúchajúce k akciám.

S vlastníctvom akcií je spojené aj právo na riadenie spoločnosti, kontrolu spoločnosti (prostredníctvom dozornej rady) a tiež právo na informácie o spoločnosti. Právo na hlasovanie môže byť obmedzené pri prioritných akciách, toto obmedzenie je však kompenzované pri vyplácaní dividend a podielu na likvidačnom zostatku, keďže prioritní akcionári sú v týchto prípadoch uspokojovaní prednostne pred akcionármi s kmeňovými akciami.

⁴⁷ HOLUB, D. 2013. *Právo cenných papierov*. 2013. Bratislava : Iura Edition, 2013. 97 s. ISBN 978-80-8078-562-8

⁴⁸ Napríklad podľa § 176 odsek 1 obchodného zákonníka akcionár nesmie vykonávať práva akcionára na ujmu práv a oprávnených záujmov ostatných akcionárov.

⁴⁹ HOLUB, D. 2013. *Právo cenných papierov*. 2013. Bratislava : Iura Edition, 2013. 104 s. ISBN 978-80-8078-562-8

„Obchodný zákonník v § 155 odsek 6 zakazuje emisiu akcií iných ako kmeňových alebo prioritných. S kmeňovými akciami nie sú spojené žiadne osobitné práva. Pri prioritných akciách existuje prednostné právo na dividendu, avšak vlastníci majú obmedzené práva pri rozhodovaní o spoločnosti.“⁵⁰ Spoločnosť nesmie vydať prioritné akcie, ak by ich menovitá hodnota presiahla viac ako 50% základného imania.

Oceňovanie akcií

Emitentom akcií je akciová spoločnosť, ktorá pri emisii oceňuje svoje akcie v menovitej hodnote. Rozdiel medzi menovitou hodnotou akcie a emisným kurzom predstavuje emisné ážio, ktoré sa zaznamenáva na samostatnom účte. Akciová spoločnosť je povinná pri vzniku tvoriť rezervný fond⁵¹, ktorý je tvorený dodatočnými vkladmi akcionárov a ktorý sa zaznamenáva analytickou evidenciou podľa jednotlivých akcionárov.

Majiteľ akcie oceňuje podiel na základom imaní pri obstaraní akcie v obstarávacej cene. Pri následnom ocenení akcií v dcérskej účtovnej jednotke a v účtovnej jednotke s podielovou účasťou, prvotne ocenených obstarávacími cenami, sa môže majiteľ rozhodnúť použiť na ocenenie metódu vlastného imania. Majiteľ akcií, ktoré boli obstarané za účelom obchodovať s nimi, oceňuje svoje akcie reálnou hodnotou. Akcie obstarané za účelom predaja môžu byť pri prvotnom ocenení ocenené alternatívne obstarávacou cenou alebo reálnou hodnotou. Majiteľ toto ocenenie použije aj pri následnom ocenení⁵².

Účtovanie o akciách

Akcie sú majetkové cenné papiere, ktoré môžu v spoločnosti predstavovať vlastný cenný papier, ak ide o cenné papiere, ktoré spoločnosť emitovala a má ich v držbe (emitent je aj vlastníkom), cenný papier na obchodovanie (držaným za účelom dosiahnutia zisku z jeho predaja) alebo dlhodobý finančný majetok, ak ide o akcie v dcérskej spoločnosti, resp. o akcie v spoločnosti s podielovou účasťou alebo realizovateľný cenný papier dlhodobý alebo krátkodobý, ak nejde ani o jeden z predchádzajúcich príkladov.

Založenie akciovej spoločnosti upísaním akcií sa u emitenta účtuje na ťarchu účtu 353 – *Pohľadávky za upísané vlastné imanie* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 411 – *Základné imanie*. Úhrada za upísané akcie sa účtuje na ťarchu účtu 221 – *Bankové účty* so súvzťažným vyrovnaním účtu 353 – *Pohľadávky za upísané vlastné imanie* v prípade, že boli akcie uhradené na bankový účet. Ak bolo upísanie akcií splatené nepeňažným vkladom

⁵⁰ HOLUB, D. 2013. *Právo cenných papierov*. 2013. Bratislava : Iura Edition, 2013. 121 s. ISBN 978-80-8078-562-8

⁵¹ Obchodný zákonník v § 67 definuje pojem rezervný fond. V postupoch účtovania sú pre rezervný fond určené dva účty 417 - *Zákonný rezervný fond z kapitálových vkladov* a 421 – *Zákonný rezervný fond*.

⁵² Zákon o účtovníctve § 25 ods. 8 podľa ktorého sa pri prvotnom ocenení môže účtovná jednotka rozhodnúť, že ocení cenné papiere a podiely určené na predaj reálnou hodnotou.

(napríklad budovou), uznaná hodnota budovy sa účtuje na ťarchu účtu 042 – *Obstaranie dlhodobého hmotného majetku* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 353 – *Pohľadávky za upísané vlastné imanie*. V prípade, že bola uznaná hodnota budovy vyššia, ako je hodnota upísaných akcií, tento rozdiel sa účtuje na ťarchu účtu 353 – *Pohľadávky za upísané vlastné imanie* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 412 – *Emisné ážio*.

Nákup vlastných akcií sa účtuje na ťarchu účtu 252 – *Vlastné akcie a vlastné obchodné podiely* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 325 – *Ostatné záväzky*. Ak sa spoločnosť rozhodne znížiť vlastné imanie o nakúpené vlastné akcie, potom sa vlastné imanie znižuje o menovitú hodnotu vlastných akcií na ťarchu účtu 419 – *Zmeny základného imania* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 252 – *Vlastné akcie a vlastné obchodné podiely*. Ak bola obstarávacia cena vlastných akcií vyššia, ako je ich menovitá hodnota, rozdiel sa zaúčtuje na ťarchu účtu 568 – *Ostatné finančné náklady*. Ak bola obstarávacia cena vlastných akcií nižšia ako ich menovitá hodnota, rozdiel sa zaúčtuje na ťarchu účtu 419 – *Zmeny základného imania* zároveň so súvzťažným zápisom na ťarchu účtu 668 – *Ostatné finančné výnosy*. Po znížení vlastného imania v obchodnom registri sa účtuje na ťarchu účtu 411 – *Základné imanie* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 419 – *Zmeny základného imania*.

Ak sa spoločnosť rozhodla nakúpené vlastné akcie predat', pohľadávka z predaja sa účtuje na ťarchu účtu 315 – *Ostatné pohľadávky* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 661 – *Tržby z predaja cenných papierov a podielov*. Vyraďenie vlastných akcií sa účtuje na ťarchu účtu 561 – *Predané cenné papiere a podiely* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 252 – *Vlastné akcie a vlastné obchodné podiely*.

Majiteľ akcií, ktorý akcie obstaral ako cenné papiere určené na obchodovanie, účtuje o obstaraní akcií na ťarchu účtu 259 – *Obstaranie krátkodobého finančného majetku* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 325 – *Ostatné záväzky*. Zaradenie akcií sa účtuje na ťarchu účtu 251 – *Majetkové cenné papiere na obchodovanie* so súčasným zápisom na účet 259 – *Obstaranie krátkodobého finančného majetku*. Ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, sa takéto akcie preceňujú na reálnu hodnotu. Ak je účtovná hodnota majetkových cenných papierov určených na obchodovanie nižšia ako ich reálna hodnota, rozdiel sa účtuje na ťarchu účtu 251 – *Majetkové cenné papiere na obchodovanie* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 664 – *Výnosy z precenenia cenných papierov*. Ak je účtovná hodnota takýchto cenných papierov nižšia ako je ich reálna hodnota, účtuje sa na ťarchu účtu 564 – *Náklady na precenenie cenných papierov*. Pri predaji akcií obstaraných za účelom predaja sa pohľadávka za predaj účtuje na ťarchu účtu 315 – *Ostatné pohľadávky* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 661 – *Tržby z predaja cenných papierov a podielov*.

Vyradenie akcií sa účtuje na ťarchu 561 – *Predané cenné papiere a podiely* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 251 – *Majetkové cenné papiere na obchodovanie*.

Majiteľ akcií, ktorý akcie obstaral ako dlhodobý finančný majetok v dcérskej účtovnej jednotke alebo v účtovnej jednotke s podielovou účasťou, účtuje ich obstaranie na ťarchu účtu 043 – *Obstaranie dlhodobého finančného majetku* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 367 – *Záväzky z upísaných nesplatených cenných papierov a vkladov* ak akcie boli upísané ním, ako materskou spoločnosťou alebo v prospech účtu 325 – *Ostatné záväzky*, ak boli akcie obstarané kúpou. Zaradenie obstaraných akcií spoločnosti sa účtuje na ťarchu účtu 061 – *Podielové cenné papiere a podiely v dcérskej účtovnej jednotke*, ak ide o akcie v dcérskej účtovnej jednotke alebo na ťarchu účtu 062 – *Podielové cenné papiere a podiely v spoločnosti alebo družstve s podielovou účasťou*, ak ide o akcie v účtovnej jednotke s podstatným vplyvom so súvzťažným zápisom v prospech účtu 043 – *Obstaranie dlhodobého finančného majetku*.

K prislúchajúcim účtom dlhodobého finančného majetku sa môže viesť analytická evidencia k rezervnému fondu vytvoreným pri vzniku spoločnosti a zároveň, ak vzniklo, tak aj emisné ážio. Splatenie záväzku z upísania takýchto akcií sa môže realizovať z bankového účtu, kedy sa účtuje na ťarchu účtu 367 – *Záväzky z upísaných nesplatených cenných papierov a vkladov* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 221 – *Bankové účty* alebo nepeňažným vkladom (napríklad budovou). V prípade, ak sa záväzok z upísania akcií splatí nepeňažným vkladom, napríklad budovou, zostatková cena tejto budovy sa účtuje na ťarchu účtu 367 – *Záväzky z upísaných nesplatených cenných papierov a vkladov* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 081 – *Oprávky k stavbám*. Ak je zostatková cena budovy nižšia ako uznaný vklad, tento rozdiel je účtovaný na ťarchu účtu 367 – *Záväzky z upísaných nesplatených cenných papierov a vkladov* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 668 – *Ostatné finančné výnosy*, ak je zostatková cena budovy vyššia ako je uznaný vklad, rozdiel sa účtuje na ťarchu účtu 568 – *Ostatné finančné náklady* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 367 – *Záväzky z upísaných nesplatených cenných papierov a vkladov*. Vyradenie budovy z účtovníctva sa účtuje na ťarchu účtu 081 – *Oprávky k stavbám* zároveň so súčasným zápisom v prospech účtu 021 – *Stavby*.

Rozhodnutie emitenta akcií o rozdelení zisku a vyplatení dividend sa v prípade majiteľa akcií účtuje na ťarchu účtu 378 – *Iné pohľadávky* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 665 – *Výnosy z dlhodobého finančného majetku*. Emitent pri tomto rozhodnutí účtuje na ťarchu účtu 364 – *Záväzky voči spoločníkom a členom pri rozdeľovaní zisku* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 428 – *Nerozdelený zisk minulých rokov*.

Zmena ocenenia akcií v dcérskej účtovnej jednotke alebo v účtovnej jednotke s podielovou účasťou ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka a pri ktorých sa majiteľ rozhodol použiť metódu vlastného imania, sa zvýšenie hodnoty akcií účtuje na ťarchu účtu 061 – *Podielové cenné papiere a podiely v dcérskej účtovnej jednotke* alebo prípadne účtu 062 – *Podielové cenné papiere a podiely v spoločnosti alebo družstve s podielovou účasťou* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 414 – *Oceňovacie rozdiely z precenenia majetku a záväzkov*. Ak v nasledujúcom období nastane zníženie hodnoty týchto akcií, zníženie sa účtuje na ťarchu účtu 414 – *Oceňovacie rozdiely z precenenia majetku a záväzkov* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 061 – *Podielové cenné papiere a podiely v dcérskej účtovnej jednotke* alebo účtu 062 – *Podielové cenné papiere a podiely v spoločnosti alebo družstve s podielovou účasťou*. Ak je pravdepodobné, že budúce ekonomické úžitky z akcií sú nižšie ako ocenenie metódou vlastného imania, vytvorí sa opravná položka na ťarchu účtu 565 – *Tvorba a zúčtovanie opravných položiek k finančnému majetku* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 096 – *Opravné položky k dlhodobému finančnému majetku*.

Pohládavka z predaja akcií v dcérskej účtovnej jednotke alebo v účtovnej jednotke s podielovou účasťou sa účtuje na ťarchu účtu 315 – *Ostatné pohľadávky* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 661 – *Tržby z predaja cenných papierov a podielov*. Vyraďenie týchto akcií v obstarávacej cene sa účtuje na ťarchu účtu 561 – *Predané cenné papiere a podiely* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 061 – *Podielové cenné papiere a podiely v dcérskej účtovnej jednotke* alebo v prospech účtu 062 – *Podielové cenné papiere a podiely v spoločnosti alebo družstve s podielovou účasťou*. Súčasne sa musí odúčtovať aj zmena ocenenia, ktorá bola vykonaná na základe metódy vlastného imania. Kladný rozdiel z ocenenia sa účtuje na ťarchu účtu 414 – *Oceňovacie rozdiely z precenenia majetku a záväzkov* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 061 – *Podielové cenné papiere a podiely v dcérskej účtovnej jednotke* alebo v prospech účtu 062 – *Podielové cenné papiere a podiely v spoločnosti alebo družstve s podielovou účasťou* v prípade, že bolo účtované zvýšenie hodnoty akcií. Ak bolo účtované o znížení hodnoty, odúčtuje sa vzniknuté zníženie opačným zápisom. Zrušenie opravnej položky z dôvodu predaja akcií sa účtuje opačným účtovným zápisom, ako bolo účtované o jej tvorbe.

Darovanie akcií (a teda úbytok akcií) v dcérskej účtovnej jednotke alebo v účtovnej jednotke s podielovou účasťou sa účtuje v obstarávacej cene na ťarchu účtu 543 – *Dary* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 061 – *Podielové cenné papiere a podiely v dcérskej účtovnej jednotke* alebo v prospech účtu 062 – *Podielové cenné papiere a podiely v spoločnosti alebo družstve s podielovou účasťou*. V prípade listinných akcií v dcérskej

účtovnej jednote alebo v účtovnej jednotke s podielovou účasťou, pri zistení manka sa účtuje na ľarchu účtu 569 – *Manká a škody na finančnom majetku* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 061 – *Podielové cenné papiere a podiely v dcérskej účtovnej jednotke* alebo v prospech účtu 062 – *Podielové cenné papiere a podiely v spoločnosti alebo družstve s podielovou účasťou*.

Účtovanie obstarania akcií ako realizovateľných cenných papierov určených na predaj u majiteľa, ktorý nie je materskou účtovnou jednotkou a ktorý ich ocenil v reálnej hodnote a má v úmysle ich držať viac ako jeden rok, sa účtuje na ľarchu kalkulačného účtu 043 – *Obstaranie dlhodobého finančného majetku*. Následné zaradenie takýchto akcií sa zachytí na ľarchu účtu 063 – *Realizovateľné cenné papiere a podiely* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 043 – *Obstaranie dlhodobého finančného majetku*. Pri zmene reálnej hodnoty, ktoré nastalo v prvom období, jeho zvýšenie sa účtuje na ľarchu majetkového účtu 063 – *Realizovateľné cenné papiere a podiely* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 414 – *Oceňovacie rozdiely z precenenia majetku a záväzkov*. V prípade následného zníženia hodnoty sa najskôr odúčtuje (teda zníži) celá výška predošlého zvýšenia, opačným účtovným zápisom, ako bolo účtované o zvýšení. Až zníženie hodnoty, ktoré je vyššie ako pôvodné ocenenie, sa účtuje na ľarchu účtu 565 – *Tvorba a zúčtovanie opravných položiek k finančnému majetku* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 096 – *Opravné položky k dlhodobému finančnému majetku*. Ak bolo v prvom období zníženie reálnej hodnoty, účtuje sa ako prvá tvorba opravnej položky. Pri následnom zvyšovaní hodnoty sa táto opravná položka odúčtuje opačným zápisom, ako bola účtovaná jej tvorba. Zvýšenie hodnoty nad hodnotu prvotného ocenenia sa účtuje na ľarchu účtu 063 – *Realizovateľné cenné papiere a podiely* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 414 – *Oceňovacie rozdiely z precenenia majetku a záväzkov*.

Obstaranie akcií ako dlhodobého finančného majetku sa u majiteľa, ktorý nie je materskou účtovnou jednotkou alebo účtovnou jednotkou s podielovou účasťou, účtuje na ľarchu účtu 063 – *Realizovateľné cenné papiere a podiely* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 043 – *Obstaranie dlhodobého finančného majetku*. V prípade, že pri zakladaní novej akciovej spoločnosti alebo pri zvyšovaní základného imania vznikne povinnosť vytvoriť rezervný fond, tento sa účtuje v rámci analytickej evidencie príslušného účtu dlhodobého finančného majetku.

Vykazovanie akcií

Akcie z pohľadu emitenta tvoria súčasť vlastného imania. V prípade, že účtovná jednotka emitovala akcie a tieto neboli predané, prípadne ak späťne odkúpila vlastné akcie,

vykazuje ich ako krátkodobý finančný majetok na účtoch vlastných akcií a obchodných podielov. Majiteľ vykazuje akcie v závislosti od zámeru, s akým ich obstaral. Akcie tak môžu predstavovať cenný papier na obchodovanie, cenný papier za účelom zhodnotenia vložených prostriedkov alebo môžu slúžiť ako nástroj na riadenie a kontrolu účtovnej jednotky, ktorej akcie sa vlastní. Ak boli akcie obstarané za účelom obchodovania, vykazujú sa ako krátkodobý finančný majetok na účtoch majetkových cenných papierov na obchodovanie. V prípade, ak boli akcie obstarané za účelom zhodnotenia vložených prostriedkov, vykazujú sa buď ako krátkodobý alebo ako dlhodobý finančný majetok, v závislosti od zámeru účtovnej jednotky na účtoch realizovateľných cenných papierov. V prípade, že boli obstarané za účelom vykonávania práv z nich vyplývajúcich, vykazujú sa ako dlhodobý finančný majetok v závislosti od podielu vlastníckych práv alebo možnosti kontroly na účtoch podielových cenných papierov a podielov v dcérskej účtovnej jednotke, v účtovnej jednotke s podielovou účasťou alebo na účtoch realizovateľných cenných papierov.

Akcie patria k najčastejším druhom cenných papierov používaných v podnikateľskej praxi. Vo väčšine prípadov sa o nich účtuje ako o podieloch v iných účtovných jednotkách, kedy predstavujú dlhodobý finančný majetok. Ak slúžia ako nástroj na zhodnotenie do nich vložených prostriedkov, predstavujú väčšinou krátkodobý finančný majetok. Účtovanie o akciách je rozpracované v najväčšej miere z pomedzi všetkých cenných papierov napr. v nasledujúcej literatúre:

- SOUKUPOVÁ, B. - ŠLOSÁROVÁ, A. – BAŠTINCOVÁ, A. 2004. *Účtovníctvo*. 2. Vyd,
- SOUKUPOVÁ, B. a kol. 2008. *Účtovníctvo vo finančnom riadení*,
- ŠLOSÁR, R. - ŠLOSÁROVÁ, A. 2006. *Cenné papiere a podiely v účtovníctve podnikateľov*,
- BALÁŽ, O. 2015. *Účtovné predpisy pre podvojné účtovníctvo podnikateľov – komentár a iní*.

Podrobne ich rozpracúva nielen študijná, ale aj odborná literatúra, ktorá vychádza predovšetkým s právnych noriem, akými sú obchodný zákonník, zákon o účtovníctve, zákon o cenných papieroch a tiež postupy účtovania.

4.1.2 Dlhopisy

Dlhopisy umožňujú emitentom získať peňažné prostriedky pre potreby financovania, podobne ako akcie, avšak takto získané prostriedky majú charakter záväzku, na rozdiel od akcií, kde sa vklad stáva súčasťou vlastného imania akciovej spoločnosti. Preto je základným právom majiteľa dlhopisu právo na vrátenie menovitej hodnoty dlhopisu, prípadného výnosu. Osobitými druhmi dlhopisov sú hypotekárne záložné listy, štátne dlhopisy, komunálne dlhopisy, zamestnanecké dlhopisy, podriadené dlhopisy a zabezpečené dlhopisy.

Charakteristika dlhopisov

Do sústavy cenných papierov sú dlhopisy uvedené zákonom o cenných papieroch v § 2 písmeno c) a teda sa na nich vzťahuje všeobecná úprava o cenných papieroch. Vecný zákon, ktorý upravuje dlhopisy, je zákon č. 530/1990 Z. z. o dlhopisoch v znení neskorších predpisov, ktorý ich definuje ako cenný papier, s ktorým je spojené právo ich majiteľa požadovať splácanie dlžnej sumy v menovitej hodnote a vyplácanie výnosov z nej k určitému dátumu a povinnosť emitenta dlhopisov tieto záväzky splniť.⁵³ Dlhopis môže vydávať len emitent, ktorý má na to oprávnenie, pričom emitentom môže byť tuzemská fyzická alebo právnická osoba (vrátane pobočky zahraničnej banky) zapísaná v obchodnom registri, štát alebo zahraničná právnická osoba (ak vydáva dlhopisy so statusom zahraničných cenných papierov). V prípade, že je dlhopis emitovaný cudzincom, musí sa s dlhopisom nakladať v súlade s devízovými predpismi.⁵⁴

Činnosť spojenú s vydávaním dlhopisov vykonáva emitent. Emitent môže touto činnosťou poveriť právnickú osobu, ktorá má v predmete podnikania investičné činnosti, ako je upisovanie a umiestňovanie finančných nástrojov na základe pevného záväzku, umiestňovanie finančných nástrojov bez pevného záväzku alebo služby spojené s upisovaním finančných nástrojov.

Dlhopisy môžu byť emitované na doručiteľa alebo na rad. Pri emitovaní dlhopisu na meno môže mať tento dlhopis podobu len listinného cenného papiera, nakoľko je prevoditeľný len rubopisom. Dlhopisy obchodovateľné na verejnom trhu môžu mať podobu aj zaknihovaného cenného papiera. Majiteľov týchto dlhopisov je emitent povinný evidovať, prípadne môže vedením evidencie poveriť centrálny depozitár cenných papierov.

⁵³ Podľa synonymického slovníka sa pojem dlhopis používa aj pre obligácie. Pojem obligácia v zákone o dlhopisoch nie je definovaný, avšak je použitý pre komunálne obligácie, zamestnanecké obligácie, ktoré predstavujú druhy dlhopisov. Obligácia je síce jednou z najrozšírenejších foriem dlhopisu, ale je to užší pojem, pričom sú to dlhopisy s dlhšou dobou splatnosti, emitované s cieľom získania peňažných prostriedkov na dlhšie obdobie a s istotou, že veriteľ neskôr od svojho zámeru neodstúpi. (HRVOĽOVÁ, B. – NINČÁKOVÁ, L. – VÁVROVÁ, K. 2009. *Analýza finančných trhov*. Bratislava : SPRINT, 2006. 258-259s. ISBN: 80-8908-559-8).

⁵⁴ Predpis č. 202/1995 Z. z. Devízový zákon a zákon, ktorým sa mení a dopĺňa zákon Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov

Náležitosti dlhopisu podľa § 3 odsek 1 zákona o dlhopisoch sú:

- označenie emitenta⁵⁵,
- označenie „dlhopis“, označenie druhu dlhopisu, formy a podoby dlhopisu,
- názov dlhopisu a ISIN⁵⁶,
- menovitá hodnota,
- výška výnosu alebo spôsob určenia výnosu a termín, resp. termíny jeho výplaty,
- termín, resp. termíny splatnosti menovitej hodnoty,
- vyhlásenie emitenta, že dlhuje menovitú hodnotu dlhopisu jeho majiteľovi,
- záväzok emitenta splatiť menovitú hodnotu dlhopisu v určenom termíne resp. termínoch a záväzok emitenta vyplácať výnos dlhopisu v určenom termíne resp. termínoch, spôsob týchto výplat a určenie platobného miesta,
- v prípade dlhopisu znejúceho na meno aj údaje o prvom majiteľovi ako bolo uverené vyššie,
- faximile podpisu alebo podpisov osôb oprávnených konať v mene emitenta, ak ide o dlhopisy vydané v listinnej podobe,
- informáciu o právach emitenta vymeniť dlhopis za iný dlhopis alebo akcie ním vydané alebo za akcie inej obchodnej spoločnosti,
- pri podriadených dlhopisoch aj informáciu o tom, že s pohľadávkou z tohto dlhopisu je spojený záväzok podriadenosti,
- údaje o prevoditeľnosti alebo obmedzení prevoditeľnosti dlhopisu,
- údaje o zabezpečení dlhopisov, ak bol vydaný zabezpečený dlhopis.

Základným právom majiteľa dlhopisu je právo na vrátenie menovitej hodnoty dlhopisu, aj s výnosom. Právo na vrátenie menovitej hodnoty má vždy majiteľ dlhopisu, ktorý je jeho majiteľom v čase plnenia, pričom sa neprihliada na to, či bol jeho záväzok voči emitentovi splnený.

Výnos z dlhopisu je druhým základným právom majiteľa dlhopisu. Emitent dlhopisu je povinný výnos vyplácať podľa emisných podmienok a to spôsobom a v termíne, prípadne

⁵⁵ 1. právnickú osobu, identifikačné údaje v rozsahu názov alebo obchodné meno, identifikačné číslo, ak je pridelené, sídlo, označenie úradného registra alebo inej úradnej evidencie, v ktorej je táto právnická osoba a jej organizačná zložka zapísaná, a číslo zápisu do tohto registra alebo evidencie; ak ide o zahraničnú právnickú osobu podľa § 21 ods. 2 Občianskeho zákonníka identifikačné číslo sa neuvádza,

2. fyzickú osobu, ktorá je podnikateľom, identifikačné údaje v rozsahu meno, priezvisko, adresa trvalého pobytu, štátna príslušnosť, dátum narodenia, identifikačné číslo, ak je pridelené, adresa miesta podnikania, ako aj označenie úradného registra alebo inej úradnej evidencie, v ktorej je táto osoba zapísaná, a číslo zápisu do tohto registra alebo evidencie.

⁵⁶ Označenie podľa medzinárodného systému číslovania na identifikáciu cenných papierov.

v termínoch, ktoré si sám určil pri emisii. Zákon o dlhopisoch v § 10 odsek 2 umožňuje určiť výnos:

- pevnou úrokovou sadzbou;
- pevnou úrokovou sadzbou a podielom na zisku;
- rozdielom medzi menovitou hodnotou dlhopisu a jeho nižším emisným kurzom;
- vyžrebovateľnou prémie alebo prémie v závislosti od lehoty splatnosti dlhopisu;
- pohyblivou úrokovou sadzbou odvodenou z iných úrokových sadzieb alebo úrokových výnosov, vývoja kurzov mien, indexov finančného trhu, cien komodít alebo iných podkladových aktív,
- kombináciou uvedených spôsobov alebo
- iným dostatočne určitým spôsobom.

Osobitnými druhmi dlhopisov, ktoré charakterizuje zákon o dlhopisoch, sú:

1. **hypotekárne záložné listy**, ktorými sú dlhopisy, ktorých menovitá hodnota vrátane výnosu je riadne krytá pohľadávkami banky z hypotekárnych úverov, ktoré sú zabezpečené záložným právom k nehnuteľnostiam a majú v názve označenie „hypotekárny záložný list“. Môžu ich vydávať iba banky, ktoré na to získajú oprávnenie podľa požiadaviek zákona č. 483/2001 Z. z. o bankách v znení neskorších predpisov, ktoré sa následne nazývajú hypotekárne banky. Ak sa valné zhromaždenie rozhodne emitovať, môže do 18 mesiacov od udelenia povolenia vydávať dočasné hypotekárne listy, ktorými však nemôže byť prevýšená o viac ako 50 % hodnota založenej nehnuteľnosti a následne tieto dočasné hypotekárne záložné listy musí emitent do dvoch rokov vymeniť za hypotekárne záložné listy. Splatnosť hypotekárnych záložných listov je najmenej 4 roky, najviac však 30 rokov. Riadnym krytím vydaných hypotekárnych záložných listov sa rozumie použitie len pohľadávky hypotekárnej banky z hypotekárnych úverov, ktoré je zabezpečené záložným právom k nehnuteľnosti, ktoré nepresahuje 70 % hodnoty založenej nehnuteľnosti. Hypotekárne záložné listy emitované nad hodnotu 70 % hodnoty založenej nehnuteľnosti môžu byť financované len z voľných prostriedkov hypotekárnej banky. Náhradným krytím možno kryť hypotekárne záložné listy najviac do výšky 10 % celkovej menovitej hodnoty emitovaných hypotekárnych záložných listov, ktoré však musia patriť banke a zároveň musia byť vo forme:
 - a) vkladov v Národnej banke Slovenska,
 - b) pokladničných poukázok Národnej banky Slovenska,

- c) vkladov v bankách so sídlom v Slovenskej republike,
 - d) vkladov v pobočkách zahraničných bánk v Slovenskej republike,
 - e) hotovosti,
 - f) štátnych dlhopisov,
 - g) štátnych pokladničných poukázok,
 - h) hypotekárnych záložných listov vydaných inou bankou,
 - i) komunálnych obligácií vydaných inou bankou.
2. **štátne dlhopisy** sú dlhopisy emitované v mene Slovenskej republiky Ministerstvom financií Slovenskej republiky, pričom emisia musí byť v súlade so zákonom o štátnom rozpočte na príslušný rok, prípadne iným predpisom⁵⁷. Emisiou, splácaním menovitej hodnoty, ako aj výnosu zo štátnych dlhopisov, poverilo Ministerstvo financií Slovenskej republiky Agentúru pre riadenie dlhu a likvidity, prípadne môže touto činnosťou poveriť Národnú banku Slovenska, banku, zahraničnú banku, pobočku zahraničnej banky alebo inú osobu, ktorá je oprávnená vykonávať takúto činnosť;
3. **komunálne dlhopisy** sú dlhopisy, ktoré emituje obec, resp. vyšší územný celok. Emitent dlhopisu ručí svojim majetkom alebo emisiou poverí banku a ako krytie úveru použije záložné právo na majetok obce alebo vyššieho územného celku, ktorý o úver požiada. Emisia týchto dlhopisov musí byť schválená Ministerstvom financií Slovenskej republiky. Na komunálne obligácie emitované bankou sa primerane použijú ustanovenia, ktoré platia na hypotekárne záložné listy;
4. **zamestnanecké dlhopisy** predstavujú neprevoditeľné dlhopisy na meno, výlučne pre súčasných, prípadne bývalých zamestnancov v pracovnom pomere;
5. **podriadené dlhopisy** sú dlhopisy, z ktorých sa pohľadávky u emitenta v konkurze, v likvidácii alebo v reštrukturalizácii vyplatia až po uspokojení ostatných nadradených pohľadávok voči tomuto emitentovi;
6. **zabezpečené dlhopisy** sú dlhopisy, pri ktorých sa za úhradu menovitej hodnoty a výnosu zaručil ručiteľ, prípadne sú zabezpečené inak.

Oceňovanie dlhopisov

Dlhopisy obstarané za účelom ich predaja sa oceňujú reálnou hodnotou. Ostatné dlhopisy sa oceňujú obstarávacou cenou. Dlhopisy ocenené v obstarávacej cene sa počas ich

⁵⁷ Napríklad zákon č. 386/2002 Z. z. o štátnom dlhu a štátnych zárukách a ktorým sa dopĺňa zákon č. 291/2002 Z. z. o Štátnej pokladnici a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov alebo §54 zákona o cenných papieroch, ktorý pojednáva o povolení na poskytovanie investičných služieb.

držby nepreceňujú, ale ich hodnota sa postupne zvyšuje o úroky v časovej a vecnej súvislosti. Ich hodnota sa zníži formou opravnej položky, pokiaľ sa dá predpokladať, že emitent svoj záväzok riadne a načas nesplní. Istiny z dlhodobých dlhopisov a úroky z nich plynúce sa prepočítavajú na súčasnú hodnotu pomocou efektívnej úrokovej miery, ktorá diskontuje očakávané budúce peňažné toky do doby očakávanej splatnosti.

Emitent oceňuje dlhopisy v menovitej hodnote, ktorá sa postupne zvyšuje o priznaný a nesplatený kupón. Pri dlhodobých dlhopisoch sa na výpočet diskontovanej hodnoty použije efektívna úroková miera.

Účtovanie o dlhopisoch

Dlhopisy sú dlhové cenné papiere, ktoré môžu v účtovníctve svojho majiteľa predstavovať dlhový cenný papier na obchodovanie (t.j. ako súčasť krátkodobého finančného majetku), držaný za účelom dosiahnutia zisku z jeho predaja alebo dlhodobý resp. krátkodobý finančný majetok držaný do splatnosti alebo realizovateľný cenný papier dlhodobý resp. krátkodobý, ak nejde ani o jeden z predchádzajúcich príkladov.

V účtovníctve emitenta predstavujú dlhopisy dlhodobý alebo krátkodobý záväzok z vydaných dlhopisov. Ak sa emitent pri vydaní dlhopisu na meno zaviaže, že neprevoditeľné dlhopisy pred uplynutím doby ich splatnosti odkúpi, nadobudnutie týchto dlhopisov sa účtuje na účte 255 - *Vlastné dlhopisy*. Vlastné dlhopisy je možné nadobudnúť aj v prípade, že sa nepredajú všetky emitované dlhopisy a emitent je povinný ich stiahnuť.

Emisia dlhopisov sa u emitenta účtuje na ťarchu účtu 375 – *Pohládávky z vydaných dlhopisov* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 241 – *Vydané krátkodobé dlhopisy*, ak ide o vydané krátkodobé dlhopisy alebo v prospech účtu 473 – *Vydané dlhopisy*, ak ide o dlhodobé dlhopisy. Poplatok za emisiu sa účtuje vo vecnej a časovej súvislosti prostredníctvom účtov časového rozlíšenia.

Priznaný úrok (vo forme kupónu) pri dlhopisoch sa účtuje na ťarchu nákladového účtu 562 – *Úroky* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 241 – *Vydané krátkodobé dlhopisy* v prípade krátkodobých dlhopisov alebo v prospech účtu 473 – *Vydané dlhopisy* v prípade dlhodobých dlhopisov. Z úrokov je účtovná jednotka, ktorá ich vypláca, povinná zraziť daň vyberanú zrážkou, ktorá sa účtuje na ťarchu účtu 241 – *Vydané krátkodobé dlhopisy*, v prípade krátkodobých dlhopisov alebo na ťarchu účtu 473 – *Vydané dlhopisy*, v prípade dlhodobých dlhopisov so súvzťažným zápisom na účte 342 – *Ostatné priame dane*. Pomerná časť diskontu pri emisii dlhopisu s dlhodobou dobou splatnosti, ktorá pripadá na bežné

obdobie, vypočítaná efektívnou úrokovou mierou sa účtuje na ťarchu účtu 568 – *Ostatné finančné náklady* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 473 – *Vydané dlhopisy*.

Úhrada dlhopisov po lehote splatnosti, vrátane úrokov, ktorá sa realizuje z bankového účtu, sa účtuje na ťarchu účtu 241 – *Vydané krátkodobé dlhopisy* v prípade krátkodobých dlhopisov alebo v prospech účtu 473 – *Vydané dlhopisy* v prípade dlhodobých dlhopisov so súvzťažným zápisom v prospech účtu 221 – *Bankové účty*.

Ak účtovná jednotka stiahne dlhopisy z emisie, účtujú sa takéto stiahnuté dlhopisy na ťarchu účtu 255 – *Vlastné dlhopisy* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 375 – *Pohľadávky z vydaných dlhopisov*. Ak sa ale rozhodne predčasne vyplatiť vydané dlhopisy, vzniknutý záväzok zachytí v prospech účtu 379 – *Ostatné záväzky*.

Vyradenie nepredaných dlhopisov, prípadne storno emisie sa účtuje na ťarchu účtu 241 – *Vydané krátkodobé dlhopisy* v prípade krátkodobých dlhopisov alebo na ťarchu účtu 473 – *Vydané dlhopisy* v prípade dlhodobých dlhopisov so súvzťažným zápisom v prospech účtu 255 – *Vlastné dlhopisy*.

Dlhopisy, ktoré sú obstarané za účelom ďalšieho predaja sa účtujú na ťarchu kalkulačného účtu 259 – *Obstaranie krátkodobého finančného majetku* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 325 – *Ostatné záväzky*. Zaradenie týchto dlhopisov sa účtuje následne na ťarchu účtu 253 – *Dlhové cenné papiere na obchodovanie*.

Precenenie dlhopisov obstaraných za účelom predaja ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka alebo k inému dňu, sa uskutoční vtedy, ak je účtovná hodnota nižšia ako reálna hodnota a účtuje sa na ťarchu účtu 253 – *Dlhové cenné papiere na obchodovanie* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 666 – *Výnosy z krátkodobého finančného majetku*. Ak je účtovná hodnota dlhopisu vyššia, ako je jeho reálna hodnota, účtuje sa na ťarchu účtu 566 – *Náklady na krátkodobý finančný majetok obchodovanie* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 253 – *Dlhové cenné papiere na obchodovanie*. Pohľadávka z predaja dlhopisov držaných na predaj sa účtuje na ťarchu účtu 315 – *Ostatné pohľadávky* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 661 – *Tržby z predaja cenných papierov a podielov*. Vyradenie týchto dlhopisov sa účtuje na ťarchu účtu 561 – *Predané cenné papiere a podiely* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 253 – *Dlhové cenné papiere na obchodovanie*.

Účtovanie kupónového dlhopisu obstaraného ako dlhodobého dlhopisu držaného do doby splatnosti, sa bez diskontu účtuje na ťarchu účtu 043 – *Obstaranie dlhodobého finančného majetku* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 325 – *Ostatné záväzky*. Zaradenie takéhoto dlhopisu sa účtuje na ťarchu účtu 065 – *Dlhové cenné papiere držané do*

splatnosti so súvzťažným zápisom v prospech účtu 043 – *Obstaranie dlhodobého finančného majetku*. Priznaný kupónový výnos sa účtuje na analytickom účte vo vecnej a časovej súvislosti na ťarchu účtu 065 – *Dlhové cenné papiere držané do splatnosti* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 665 – *Výnosy z dlhodobého finančného majetku*. Inkaso hodnoty dlhopisu, ako aj úrokov, sa účtuje na bankový účet na ťarchu účtu 221 – *Bankové účty* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 065 – *Dlhové cenné papiere držané do splatnosti*.

Účtovanie obstarania dlhopisu ako krátkodobého kupónového cenného papiera držaného do splatnosti, bez diskontu, sa účtuje na ťarchu kalkulačného účtu 259 – *Obstaranie krátkodobého finančného majetku* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 325 – *Ostatné záväzky*. Zaradenie takéhoto dlhopisu sa účtuje na ťarchu účtu 256 – *Dlhové cenné papiere so splatnosťou do jedného roka držané do splatnosti* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 259 – *Obstaranie krátkodobého finančného majetku*. Priznaný kupónový výnos sa účtuje na analytickom účte vo vecnej a časovej súvislosti na ťarchu účtu 256 – *Dlhové cenné papiere so splatnosťou do jedného roka držané do splatnosti* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 666 – *Výnosy z krátkodobého finančného majetku*. Inkaso hodnoty dlhopisu, ako aj úrokov na bankový účet, sa účtuje na ťarchu účtu 221 – *Bankové účty* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 256 – *Dlhové cenné papiere so splatnosťou do jedného roka držané do splatnosti*.

Účtovanie obstarania dlhopisu ako diskontného cenného papiera držaného do splatnosti bez kupónu, sa účtuje na ťarchu kalkulačného účtu 043 – *Obstaranie dlhodobého finančného majetku* v prípade, že doba splatnosti je dlhšia ako jeden rok alebo účtu 259 – *Obstaranie krátkodobého finančného majetku*, ak doba splatnosti najviac jeden rok, so súvzťažným zápisom v prospech účtu 325 – *Ostatné záväzky*. Zaradenie tohto dlhopisu sa účtuje na ťarchu účtu 256 – *Dlhové cenné papiere so splatnosťou do jedného roka držané do splatnosti*, ak je doba splatnosti najviac jeden rok alebo na ťarchu účtu 065 – *Dlhové cenné papiere držané do splatnosti*, ak doba splatnosti je dlhšia ako jeden rok so súvzťažným zápisom v prospech kalkulačného účtu 043 – *Obstaranie dlhodobého finančného majetku* alebo účtu 259 – *Obstaranie krátkodobého finančného majetku*.

Pomerná časť kladného rozdielu menovitej hodnoty a emisného kurzu, pripadajúca na aktuálne účtovné obdobie, vypočítaná efektívnou úrokovou mierou, sa účtuje na ťarchu účtu 065 – *Dlhové cenné papiere držané do splatnosti* v prípade dlhodobého dlhopisu alebo na ťarchu účtu 256 – *Dlhové cenné papiere so splatnosťou do jedného roka držané do splatnosti* v prípade krátkodobého dlhopisu so súvzťažným zápisom v prospech účtu 668 – *Ostatné finančné výnosy*. Inkaso hodnoty dlhopisu aj s úrokom na bankový účet sa účtuje na ťarchu

úctu 221 – *Bankové účty so súvzťažným zápisom v prospech účtu 256 – Dlhové cenné papiere so splatnosťou do jedného roka držané do splatnosti* alebo 065 – *Dlhové cenné papiere držané do splatnosti*.

Ak majiteľ dlhopisu zistí, že existuje riziko emitenta, ktoré by malo za následok nesplatenie časti úroku alebo menovitej hodnoty dlhopisu, je potrebné vytvoriť opravnú položku k pohľadávke z tohto dlhopisu vo výške prislúchajúcej vzniknutému riziku. Táto je účtovaná s vplyvom na výsledok hospodárenia na ťarchu nákladového účtu 565 – *Tvorba a zúčtovanie opravných položiek k finančnému majetku* so súvzťažným zápisom na účet príslušnej opravnej položky účtu 096 – *Opravné položky k dlhodobému finančnému majetku* alebo účtu 291 – *Opravné položky ku krátkodobému finančnému majetku*. Pri zániku opodstatnenosti opravnej položky sa opravná položka zúčtuje opačným zápisom, ako bola vytvorená.

Vykazovanie dlhopisov

Dlhopisy sa v účtovnej závierke majiteľa vykazujú podľa toho, do akej kategórie boli zaradené. Môžu byť vykázané medzi cennými papiermi na obchodovanie, držanými za účelom dosiahnutia zisku z jeho predaja, kedy sa vykážu ako krátkodobý finančný majetok. Môžu byť tiež držané do doby splatnosti, kedy záleží od doby ich splatnosti, či sa vykážu ako dlhodobý resp. krátkodobý finančný majetok. Ak neboli zaradené ani do jednej z predošlých kategórií, vykážu sa ako realizovateľný cenný papier dlhodobý resp. krátkodobý podľa doby splatnosti alebo zámeru účtovnej jednotky.

V účtovnej závierke emitenta sa dlhopisy vykážu buď ako dlhodobý alebo krátkodobý záväzok z vydaných dlhopisov, nakoľko emitentovi pri ich emisii vzniká záväzok vrátiť peňažné prostriedky obdržané od investorov. Priznaný úrok alebo poskytnutý diskont zvyšuje záväzok emitenta.

Nadobudnuté vlastné dlhopisy sa v účtovnej závierke vykazujú ako záväzok s mínusovým znamienkom.

Dlhopisy sú v podnikateľskej praxi pomerne častým spôsobom investovania finančných prostriedkov za účelom dosiahnutia zisku, prípadne zhodnotenia vložených prostriedkov, väčšinou v dlhodobej forme. Ich účtovanie upravujú nielen právne predpisy, ale podrobne aj odborná literatúra:

- SOUKUPOVÁ, B. a kol. 2008. *Účtovníctvo vo finančnom riadení*,
- ŠLOSÁR, R. - ŠLOSÁROVÁ, A. 2006. *Cenné papiere a podiely v účtovníctve podnikateľov*.

4.1.3 Pokladničné poukážky

Pokladničné poukážky sú svojim charakterom podobné dlhopisom, ale sú vždy krátkodobým dlhovým cenným papierom. Osobitným druhom sú štátne pokladničné poukážky, ktoré slúžia na preklopenie deficitu štátneho rozpočtu počas bežného roku.

Charakteristika pokladničných poukážok

Pokladničné poukážky sú zákonom o cenných papieroch definované v §3, odsek 1 ako cenné papiere so splatnosťou najviac jeden rok od doby vydania, pričom výnos z nich je rozdielom medzi menovitou hodnotou a emisným kurzom, to znamená, že sú to dlhové krátkodobé diskontované cenné papiere. Majú vysokú likviditu a nie sú spojené s takmer žiadnym rizikom, čo je dôvodom nižšieho výnosu, ako pri iných druhoch cenných papieroch. Na pokladničné poukážky sa vzťahujú ustanovenia §§535 až 539 Občianskeho zákonníka o poukážkach. Na emisné podmienky, náležitosti, ako aj splácanie pokladničných poukážok sa používajú rovnaké ustanovenia, ako na dlhopisy.

Štátne pokladničné poukážky emituje v Slovenskej republike Agentúra pre riadenie dlhu a likvidity, ak touto úlohou nepoverí inú, na to oprávnenú osobu (Národnú banku Slovenska, zahraničnú banku alebo pobočku zahraničnej banky alebo inú oprávnenú osobu). Štátne pokladničné poukážky slúžia na krytie krátkodobého štátneho deficitu.

Oceňovanie pokladničných poukážok

Emitent oceňuje pokladničné poukážky menovitou hodnotou. Majiteľ oceňuje pokladničné poukážky obstarávacou cenou zvýšenou o rozdiel medzi emisným kurzom a menovitou hodnotou. Ak bola pokladničná poukážka obstaraná za účelom predaja, oceňuje sa reálnou hodnotou.

Účtovanie o pokladničných poukážkach

O pokladničných poukážkach sa účtuje ako o krátkodobých dlhových cenných papieroch. Investor ich môže obstarat' za účelom uloženia a zhodnotenia peňažných prostriedkov a držať ich až do ich splatnosti alebo za účelom predaja. Od účelu držby pokladničných poukážok sa odvíja aj účtovanie o nich.

Účtovanie emisie pokladničných poukážok u emitenta (neplatí pre štátne pokladničné poukážky) sa účtuje na ľarchu účtu 315 – *Ostatné pohľadávky* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 249 – *Ostatné krátkodobé finančné výpomoci*. Rozdiel medzi menovitou

hodnotou a emisným kurzom sa zaúčtuje vo vecnej a časovej súvislosti na ťarchu nákladového účtu 562 – *Úroky* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 249 – *Ostatné krátkodobé finančné výpomoci*. Účtovná jednotka, ktorá vydala pokladničné poukážky a vypláca úrok, je povinná z tohto úroku uhradiť daň vyberanú zrážkou a zároveň ju zaúčtuje na ťarchu účtu 249 – *Ostatné krátkodobé finančné výpomoci* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 342 – *Ostatné priame dane*.

Účtovanie obstarania pokladničných poukážok u majiteľa sa zaúčtuje na ťarchu účtu 259 – *Obstaranie krátkodobého finančného majetku* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 325 – *Ostatné záväzky*.

Zaradenie pokladničných poukážok do majetku so zámerom držať ich na predaj sa účtujú na ťarchu účtu 253 – *Dlhové cenné papiere na obchodovanie* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 259 – *Obstaranie krátkodobého finančného majetku*. Precenenie na reálnu hodnotu ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, prípadne k inému dňu v prípade ak je účtovná hodnota nižšia ako reálna hodnota, sa účtuje na ťarchu účtu 253 – *Dlhové cenné papiere na obchodovanie* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 666 – *Výnosy z krátkodobého finančného majetku*. V prípade, že je účtovná hodnota vyššia ako je reálna hodnota pokladničnej poukážky, účtuje sa rozdiel na ťarchu účtu 566 – *Náklady na krátkodobý finančný majetok* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 253 – *Dlhové cenné papiere na obchodovanie*. Pri predaji pokladničných poukážok držaných za účelom predaja sa účtuje pohľadávka z predaja na ťarchu účtu 315 – *Ostatné pohľadávky* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 661 – *Tržby z predaja cenných papierov a podielov*. Následné vyradenie pokladničných poukážok sa účtuje na ťarchu účtu 561 – *Predané cenné papiere a podiely* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 253 – *Dlhové cenné papiere na obchodovanie*.

Zaradenie pokladničných poukážok do majetku za účelom ich držby do doby splatnosti sa účtuje na ťarchu účtu 256 – *Dlhové cenné papiere so splatnosťou do jedného roka držané do splatnosti* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 259 – *Obstaranie krátkodobého finančného majetku*. Rozdiel medzi menovitou hodnotou a emisným kurzom sa účtuje na ťarchu účtu 256 – *Dlhové cenné papiere so splatnosťou do jedného roka držané do splatnosti* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 662 – *Úroky*.

V prípade, že je úrok vyplácaný pozadu, až pri splatnosti pokladničnej poukážky a splatnosť bude v nasledujúcom účtovnom období, musí sa úrok časovo rozlíšiť so súvzťažným zápisom na ťarchu účtu 385 – *Príjmy budúcich období*.

Vykazovanie pokladničných poukážok

Emitent vykazuje pokladničné poukážky ako krátkodobú finančnú výpomoc. V účtovnej závierke majiteľa sa pokladničné poukážky vykazujú medzi krátkodobými dlhovými cennými papiermi, či už ich investor obstaral za účelom uloženia a zhodnotenia peňažných prostriedkov alebo ich chce držať do ich splatnosti, resp. za účelom predaja.

Pokladničné poukážky (hlavne štátne pokladničné poukážky) patria k najmenej rizikovým cenným papierom, s pomerne vysokým úrokom. Účtovanie o nich nie je náročné vďaka ich charakteru a krátkodobosti. Možno aj z tohto dôvodu im nie je venovaná skoro žiadna pozornosť z účtovného hľadiska v odbornej, ani v študijnej literatúre. Účtovanie pokladničných poukážok uvedené vyššie vychádza predovšetkým z právnych noriem, ako sú zákon o účtovníctve, zákon o cenných papieroch, postupy účtovania.

4.1.4 Podielové listy

Podielové listy sú investičné majetkové cenné papiere kapitálových trhov, so splatnosťou viac ako jeden rok. Vydávajú ich investičné spoločnosti alebo družstevné podniky. Vyjadrujú majetkový vklad investora v spoločnosti, prípadne v investičnom fonde.

Charakteristika podielových listov

Podielové listy sú do sústavy cenných papierov zahrnuté v §2 odsek 2 písmeno c) zákona o cenných papieroch. Osobitným zákonom, ktorý ich definuje, je zákon č. 203/2011 Z. z. o kolektívnom investovaní v znení neskorších predpisov (ďalej „zákon o kolektívnom investovaní“), ktorý podielové listy definuje ako cenné papiere, s ktorými je spojené právo podielníka na jemu zodpovedajúci podiel majetku v podielovom fonde a tým sa podieľať na výnose z tohto majetku.

Podielníkom je investor, ktorý svoje peňažné prostriedky použil na nadobudnutie podielových listov alebo majetkových účastí, či už v domácich alebo v zahraničných subjektoch kolektívneho investovania.⁵⁸ Kolektívne investovanie je osobitný druh podnikania, ktorého predmetom je zhromažďovanie peňažných prostriedkov od investorov, s cieľom investovať v súlade s investičnou politikou v prospech investorov, ktoré možno vykonávať len vytváraním **podielových fondov** alebo zhromažďovaním peňažných prostriedkov prostredníctvom ponuky cenných papierov alebo majetkových účastí v zahraničných

⁵⁸ Podľa §3 pís. e) zákona č. 203/2011 Z. z. o kolektívnom investovaní v znení neskorších predpisov.

subjektoch kolektívneho investovania. Podielový fond je formou kolektívneho, nepriameho investovania, nakoľko ide o spoločný majetok podielnikov zhromaždený správcovskou spoločnosťou, ktorá vydáva podielové listy a tým investuje tento majetok. Práva jednotlivých podielnikov sú reprezentované podielovými listami. Podielové fondy sú spravované správcovskými spoločnosťami, ktoré vytvárajú vydávaním podielových listov podielové fondy. Majetok v podielovom fonde nie je majetkom správcovskej spoločnosti, ale je spoločným majetkom podielnikov, pričom každý podielnik môže svoje práva uplatňovať samostatne voči správcovskej spoločnosti. Správcovská spoločnosť využíva majetok fondu na investovanie do portfólií akcií, dlhopisov a iných cenných papierov, s cieľom maximalizovať výnos pri úmernej hladine rizika.

Slovenská právna úprava rozlišuje štyri druhy fondov, a to: otvorený, uzavretý, štandardný a špeciálny. *Otvorený podielový fond* je taký, z ktorého je podielnik oprávnený na svoju žiadosť žiadať o vyplatenie podielových listov z majetku tohto fondu. *Uzavretý podielový fond* je taký, v ktorom podielnik nemá možnosť, aby mu na jeho žiadosť boli vyplatené jeho podiely. *Štandardný podielový fond* je fond, do ktorého sa peňažné prostriedky zhromažďujú prostredníctvom verejnej ponuky s cieľom investovať takto zhromaždené peňažné prostriedky do prevoditeľných cenných papierov a iných likvidných finančných majetkov na princípe obmedzenia a rozloženia rizika⁵⁹, za podmienok ustanovených zákonom o kolektívnom investovaní. *Špeciálny podielový fond* je podielový fond, ktorý nie je štandardným podielovým fondom a do ktorého sa peňažné prostriedky zhromažďujú prostredníctvom verejnej ponuky alebo privátnej ponuky s cieľom investovať takto zhromaždené peňažné prostriedky do majetku vymedzeného zákonom o kolektívnom vyjednávaní alebo štatútom špeciálneho podielového fondu⁶⁰. Môže byť verejným fondom alebo fondom kvalifikovaných investorov. Verejný špeciálny fond môže byť fondom cenných papierov, alternatívnych investícií alebo nehnuteľností.

Výhodou investovania do podielových fondov je možnosť investície do kapitálových trhov bez nutnosti štúdia a sledovania vývoja na finančných trhoch a zároveň rozloženie investičného rizika. Nevýhodou môže byť vyššie vstupné, ročné, správcovské a iné poplatky súvisiace so správou fondu.

Podielový list, ako cenný papier preukazujúci podiel v podielovom fonde, sa vydáva na meno alebo na doručiteľa. Môže zniesť na jeden alebo viac podielov podielníka a predstavuje podiel podielníka na majetku podielového fondu, no napriek tomu si ho nemožno zamieňať

⁵⁹ Podľa § 4 odsek 10 zákona č. 203/2011 o kolektívnom investovaní

⁶⁰ Podľa § 4 odsek 11 zákona č. 203/2011 o kolektívnom investovaní

s právom na účasti na podnikaní správcovskej spoločnosti, tak ako je to pri akciách. Táto skutočnosť súvisí s oddelením majetku správcovskej spoločnosti od majetku podielového fondu⁶¹. Podielový list môže byť vydaný vo forme listinnej alebo zaknihovanej a musí obsahovať tieto náležitosti: názov podielového fondu; obchodné meno a sídlo správcovskej spoločnosti, ktorá podielový list vydala; počet podielov a počiatočnú hodnotu jedného podielu; označenie emisie podielového listu; údaj o forme podielového listu; dátum vydania podielového listu a meno, priezvisko alebo obchodné meno podielníka (číslo podielového listu a podpisy aspoň dvoch členov predstavenstva správcovskej spoločnosti, ak ide o listinný podielový list).

Oceňovanie podielových listov

Emitentom podielových listov sú správcovské spoločnosti, ktoré vedú účtovníctvo podľa IFRS a podľa neho aj oceňujú svoj majetok a záväzky.

Majiteľ podielového listu ho oceňuje obstarávacou cenou a v prípade, že bol obstaraný za účelom predaja, ocení podielový list reálnou hodnotou. Od 1. 1. 2016 sa majiteľ pri podielových listoch, ktoré obstaral z úmyslom držať ich na predaj, môže pri prvotnom ocenení rozhodnúť oceniť podielový list alternatívne obstarávacou cenou alebo reálnou hodnotou. Toto ocenenie sa využije aj pri následnom ocenení.

Účtovanie o podielových listov

O podielových listoch sa účtuje ako o majetkových cenných papieroch. Ak sú obstarané za účelom predaja, účtuje sa o nich ako o majetkových cenných papieroch určených na predaj (t.j. ide o krátkodobý finančný majetok). Ak sú obstarané za účelom držať ich do splatnosti, môžu byť či už krátkodobým alebo dlhodobým majetkovým cenným papierom podľa doby ich splatnosti.

Účtovanie obstarania podielového listu u majiteľa sa účtuje na ťarchu kalkulačného účtu 259 – *Obstaranie krátkodobého finančného majetku* v prípade, ak je doba splatnosti fondu, na ktorý je podielový list vystavený, najviac jeden rok alebo na ťarchu kalkulačného účtu 043 – *Obstaranie dlhodobého finančného majetku*, ak je doba splatnosti fondu dlhšia ako jeden rok so súvzťažným zápisom v prospech účtu 325 – *Ostatné záväzky*. Zaradenie podielového listu za účelom predaja sa účtuje na ťarchu účtu 251 – *Majetkové cenné papiere na obchodovanie* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 259 – *Obstaranie krátkodobého finančného majetku*.

⁶¹ ČUNDERLÍK, E., 2010 Kolektívne investovanie de lege lata v Slovenskej republike. In: *BIATEC, Obdobný bankový časopis*. Máj 2010, s.18

Precenenie podielového listu ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, prípadne k inému dňu, ak je hodnota v účtovníctve nižšia ako reálna hodnota, sa účtuje na ťarchu účtu 251 – *Majetkové cenné papiere na obchodovanie* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 664 – *Výnosy z precenenia cenných papierov*. Ak je hodnota podielového listu v účtovníctve vyššia, ako je reálna hodnota ku dňu precenenia, účtuje sa rozdiel na ťarchu účtu 564 – *Náklady na precenenie cenných papierov* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 251 – *Majetkové cenné papiere na obchodovanie*. Pri predaji podielového listu držaného za účelom predaja sa pohľadávka z predaja účtuje na ťarchu účtu 315 – *Ostatné pohľadávky* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 661 – *Tržby z predaja cenných papierov a podielov*. Následné vyradenie podielového listu sa účtuje na ťarchu účtu 561 – *Predané cenné papiere a podiely* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 251 – *Majetkové cenné papiere na obchodovanie*.

Zaradenie podielového listu obstaraného za účelom jeho držby do splatnosti, pričom jeho splatnosť je do jedného roka, sa účtuje na ťarchu účtu 257 – *Ostatné realizovateľné cenné papiere* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 259 – *Obstaranie krátkodobého finančného majetku*. Priznaný úrok sa zaúčtuje na ťarchu účtu 257 – *Ostatné realizovateľné cenné papiere* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 666 – *Výnosy z krátkodobého finančného majetku*. V prípade, ak je pravdepodobné, že nastalo zníženie hodnoty podielového listu, vytvorí sa opravná položka v predpokladanej hodnote zníženia na ťarchu účtu 565 – *Tvorba a zúčtovanie opravných položiek k finančnému majetku* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 291 – *Opravné položky ku krátkodobému finančnému majetku*.

Účtovanie obstarania podielových listov ako realizovateľných cenných papierov určených na predaj u majiteľa, ktorý ich ocenil v reálnej hodnote a má v úmysle ich držať viac ako jeden rok, sa účtuje na ťarchu účtu 043 – *Obstaranie dlhodobého finančného majetku*. Následné zaradenie cenného papiera sa účtuje na ťarchu účtu 063 – *Realizovateľné cenné papiere a podiely* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 043 – *Obstaranie dlhodobého finančného majetku*. Pri zmene reálnej hodnoty, ak v prvom období nastalo zvýšenie reálnej hodnoty, účtuje sa na ťarchu účtu 063 – *Realizovateľné cenné papiere a podiely* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 414 – *Oceňovacie rozdiely z precenenia majetku a záväzkov*. V prípade následného zníženia hodnoty sa najskôr odúčtuje predošlé zvýšenie, opačným účtovným zápisom ako bolo účtované o zvýšení hodnoty podielového listu, následne sa zníženie hodnoty, ktoré je vyššie ako pôvodné ocenenie, účtuje sa na ťarchu účtu 565 – *Tvorba a zúčtovanie opravných položiek k finančnému majetku* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 096 – *Opravné položky k dlhodobému finančnému majetku*. Ak bolo v prvom

období zníženie reálnej hodnoty, účtuje sa najskôr tvorba opravnej položky a v prípade následného zvyšovania hodnoty sa táto zruší opačným zápisom ako bola účtovaná jej tvorba. Zvýšenie hodnoty nad hodnotu prvotného ocenenia sa účtuje na ťarchu účtu analytickej evidencie k účtu 063 – *Realizovateľné cenné papiere a podiely* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 414 – *Oceňovacie rozdiely z precenenia majetku a záväzkov*.

Zaradenie podielového listu do majetku, ktorý bol obstaraný za účelom jeho držby do splatnosti, pričom splatnosť fondu, ku ktorému bol podielový list vystavený, je viac ako jeden rok, sa účtuje na ťarchu účtu 063 – *Realizovateľné cenné papiere a podiely* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 043 – *Obstaranie dlhodobého finančného majetku*. Priznaný úrok sa účtuje na ťarchu účtu 378 – *Iné pohľadávky* so súvzťažným zápisom v prospech výnosového účtu 665 – *Výnosy z dlhodobého finančného majetku*. Zmena hodnoty podielového listu sa účtuje v prípade zvýšenia jeho hodnoty na ťarchu účtu 063 – *Realizovateľné cenné papiere a podiely* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 414 – *Oceňovacie rozdiely z precenenia majetku a záväzkov*. Naopak, v prípade zníženia hodnoty podielového listu sa účtuje na ťarchu účtu 414 – *Oceňovacie rozdiely z precenenia majetku a záväzkov* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 063 – *Realizovateľné cenné papiere a podiely*. V prípade, ak je pravdepodobné, že nastalo zníženie hodnoty podielového listu vytvorí sa opravná položka v predpokladanej hodnote zníženia na ťarchu účtu 565 – *Tvorba a zúčtovanie opravných položiek k finančnému majetku* so súvzťažným zápisom v prospech 096 – *Opravné položky k dlhodobému finančnému majetku*.

Pri zániku opodstatnenosti vytvorenej opravnej položky sa jej zrušenie účtuje opačným účtovným zápisom ako bola účtovaná jej tvorba.

Vykazovanie podielových listov

Podielové listy, ktoré sa účtovná jednotka rozhodla obstarat' za účelom ich predaja, sa vykazujú v krátkodobom finančnom majetku ako majetkový cenný papier určený na predaj. Ak boli podielové listy investorom obstarané za účelom držať ich do splatnosti, môžu byť vykázané v krátkodobom alebo dlhodobom finančnom majetku ako krátkodobý alebo dlhodobý majetkový cenný papier, v závislosti od doby ich splatnosti.

Investovanie do podielových listov patrí k pomerne častému druhu investovania do cenných papierov, nakoľko tieto vklady spravujú správcovské spoločnosti. Z toho vyplýva výhoda pre investora, ktorý nemusí sledovať vývoj na finančných trhoch. Z účtovného hľadiska im nie je venovaná veľká pozornosť, ako v odbornej, tak ani v študijnej literatúre. Účtovanie uvedené vyššie vychádza predovšetkým z právnych noriem, ako postupy

účtovania, zákon o účtovníctve, zákon o cenných papieroch a zákona o kolektívnom investovaní.

4.1.5 Kupóny

Kupóny, ako cenné papiere, predstavujú právny nárok investora na výnos z podkladového cenného papiera, ku ktorému boli vydané.

Charakteristika kupónov

Kupón je zákonom o cenných papieroch definovaný ako listinný cenný papier vydaný na meno alebo na rad, pričom slúži na uplatnenie práva na výnos z akcie, dočasného listu, dlhopisu alebo z podielového listu. Je súčasťou kupónového hárka, ktorý môže obsahovať aj talón, s ktorým je spojené právo na vyžiadanie nového kupónového hárka. Kupóny môžu byť len cenným papierom na doručiteľa.

Kupóny sú vydávané v kupónovom hárku. Povinnými náležitosťami je vyznačenie, o aký druh kupónu ide, údaje o emitentovi, číslo kupónu, výška výnosu alebo spôsob jeho určenia a tiež dátum a miesto uplatnenia výnosu.

Oceňovanie kupónov

Emitent oceňuje kupón v menovitej hodnote, nakoľko ide o záväzok vyplývajúci z jeho emisie. Majiteľ kupónu ho oceňuje v obstarávacej cene a v prípade, že kupón obstaral za účelom predaja, ocení ho reálnou hodnotou.

Účtovanie o kupónoch

O kupónoch sa účtuje ako o dlhových cenných papieroch. Analyticky sa môžu viesť na účtoch k syntetickým účtom podkladového cenného papiera. Kupón slúži majiteľovi cenného papiera ako prostriedok na uplatnenie práva na výnos z cenného papiera.

Splatnosť výnosu z kupónu sa u emitenta účtuje na ťarchu účtu 562 – *Úroky* so súvzťažným zápisom v prospech účtu príslušného cenného papiera, ku ktorému bol kupón vydaný.

Investor môže kupón obstať za účelom jeho predaja, kedy sa o ňom účtuje ako o dlhovom cennom papieri na predaj. V prípade, že bol obstaraný za účelom získania plnenia z kupónu, účtuje sa o ňom ako o krátkodobom alebo o dlhodobom dlhovom cennom papieri držanom do splatnosti. Ak emitent kupón odovzdal, ako prílohu k podkladovému cennému papieru, účtuje sa o ňom v rámci analytickej evidencie k podkladovému cennému papieru.

Účtovanie obstarania u majiteľa kupónu sa účtuje na ťarchu príslušného kalkulačného účtu 259 – *Obstaranie krátkodobého finančného majetku*, v prípade krátkodobého kupónu alebo na ťarchu 043 – *Obstaranie dlhodobého finančného majetku*, v prípade dlhodobého kupónu, so súvzťažným zápisom v prospech účtu 325 – *Ostatné záväzky*.

Zaradenie kupónov za účelom predaja sa účtuje na ťarchu účtu 253 – *Dlhové cenné papiere na obchodovanie*, so súvzťažným zápisom v prospech účtu 259 – *Obstaranie krátkodobého finančného majetku*. Precenenie na reálnu hodnotu ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, prípadne k inému dňu, sa účtuje v prípade zvýšenia hodnoty kupónu na ťarchu účtu 253 – *Dlhové cenné papiere na obchodovanie*, so súvzťažným zápisom v prospech účtu 666 – *Výnosy z krátkodobého finančného majetku*. V prípade zníženia hodnoty kupónu sa zníženie účtuje na ťarchu nákladového účtu 566 – *Náklady na krátkodobý finančný majetok*, so súvzťažným zápisom v prospech účtu 253 – *Dlhové cenné papiere na obchodovanie*. Pri predaji kupónu sa pohľadávka z predaja účtuje na ťarchu účtu 315 – *Ostatné pohľadávky*, so súvzťažným zápisom v prospech účtu 661 – *Tržby z predaja cenných papierov a podielov*. Súčasne sa vyradenie kupónu účtuje na ťarchu účtu 561 – *Predané cenné papiere a podiely*, zároveň so súvzťažným zápisom v prospech účtu 253 – *Dlhové cenné papiere na obchodovanie*.

Zaradenie kupónu u majiteľa do majetku za účelom jeho držby do splatnosti sa účtuje na ťarchu účtu 256 – *Dlhové cenné papiere so splatnosťou do jedného roka držané do splatnosti*, v prípade krátkodobého kupónu alebo na ťarchu 065 – *Dlhové cenné papiere držané do splatnosti*, v prípade dlhodobého kupónu so súvzťažným zápisom v prospech účtu 259 – *Obstaranie krátkodobého finančného majetku* v prípade krátkodobého kupónu alebo v prospech účtu 043 – *Obstaranie dlhodobého finančného majetku*, v prípade dlhodobého kupónu. Priznaný úrok sa účtuje na ťarchu účtu konkrétného kupónu, so súvzťažným zápisom v prospech účtu 666 – *Výnosy z krátkodobého finančného majetku* pri krátkodobom kupóne alebo v prospech účtu 665 – *Výnosy z dlhodobého finančného majetku* pri dlhodobom kupóne. Ak je pravdepodobné, že nastalo zníženie hodnoty kupónu, vytvorí sa opravná položka v predpokladanej hodnote zníženia na ťarchu účtu 565 – *Tvorba a zúčtovanie opravných položiek k finančnému majetku* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 291 – *Opravné položky ku krátkodobému finančnému majetku* v prípade krátkodobého kupónu alebo v prospech účtu 096 – *Opravné položky k dlhodobému finančnému majetku* v prípade dlhodobého kupónu. Pri zániku opodstatnenosti vytvorenej opravnej položky sa jej zúčtovanie zaúčtuje opačným účtovným zápisom ako bola účtovaná jej tvorba.

Vykazovanie kupónov

Vykazovanie kupónu u emitenta je závislé od spôsobu vykázania podkladového cenného papiera, ktorým môže byť akcia, dlhopis, podielový list alebo dočasný list. Ak bol kupón vydaný napríklad k dlhodobému dlhopisu, vykáže sa ako položka zvyšujúca dlhodobé emitované dlhopisy.

Majiteľ kupónu ho vykazuje v závislosti od svojho zámeru a to buď ako cenný papier určený na predaj alebo ako dlhový cenný papier, či už krátkodobý alebo dlhodobý. Ak je zámerom účtovnej jednotky tento kupón predať, vykáže sa ako dlhový cenný papier určený na predaj. V závislosti od doby splatnosti a zámeru účtovnej jednotky sa vykáže buď ako dlhový cenný papier krátkodobý, ak je splatnosť najviac jeden rok alebo ako dlhodobý, ak je splatnosť dlhšia ako jeden rok.

Nakoľko kupóny slúžia k uplatneniu práva na výnos k podkladovým cenným papierom ako sú akcie a dlhopisy, patria k pomerne často používaným druhom cenných papierov. Účtovanie uvedené vyššie vychádza predovšetkým z právnych noriem ako postupy účtovania, zákon o účtovníctve a zákon o cenných papieroch.

4.1.6 Družstevné podielnické listy

Družstevné podielnické listy sú majetkovým cenným papierom, ktorý vznikol začiatkom deväťdesiatych rokov. V tomto období prešlo slovenské družstevníctvo transformačným procesom, čím vznikol celosvetový unikát medzi cennými papiermi. Transformačný proces spočíval v zmene socialistického družstevníctva na trhové hospodárstvo a družstevné podielnické listy mali slúžiť na prinavrátenie majetku tým, ktorým bol počas socializmu združstevnený⁶².

⁶² Na 57. Schôdzi národnej rady 10.4.2002 v diskusii k navrhovanej novele zákona o transformácii poslanec Peter Tatár povedal: „majetkové podiely v družstvách po transformácii mali v podstate majetkovo finančnú, korunovú hodnotu, a zmenili sa zákonom č. 264/1995 Z. z. na družstevné podielnické listy. Družstvá boli povinné do určenej doby vydať oprávneným osobám v uvedenej hodnote družstevné podielnické listy. Zákon z roku 1995 mal iný osud nás a iný osud v Českej republike. U nás bol prijatý, pričom Ústavný súd Slovenskej republiky povedal, že nie je v rozpore s ústavným poriadkom Slovenskej republiky. V Českej republike najprv bol podobný návrh prijatý, ale Ústavný súd Českej republiky rozhodol, že je v rozpore s ich ústavným poriadkom. V skutočnosti neboli podielnické listy vydané zhruba v dvoch tretinách prípadov. Niektoré z tých poľnohospodárskych družstiev už boli v roku 1995 v konkurze a niektoré vydali podielnické listy. Lehota na vydanie uplynula, a stav v podielnických listoch je rozdielny nakoľko nebola žiadna sankcia za ich nevydanie a taktiež neexistuje ani možnosť to vymáhať.“ Transformačným procesom sa malo podielnikov navrátiť takmer 100 mld. SKK, čo vyplývalo z inventúr vykonaných v družstvách. Nevrátilo sa.

Charakteristika družstevných podielnických listov

Na základe transformačného procesu boli oprávneným osobám vydané potvrdenia o výške majetkových podielov na družstve. Oprávnenou osobou podľa §14 *zákona č. 42/1992 Zb. o úprave majetkových vzťahov a vysporiadaní majetkových nárokov v družstvách v znení neskorších predpisov* (ďalej len „zákon o vysporiadaní“) je:

- člen družstva, pokiaľ bol členom družstva k 30. 11. 1991;
- vlastník pôdy a vlastník ostatného majetku užívaného družstvom s hodnotou najmenej 30 000 Kčs, pokiaľ sa písomne prihlásil v družstve do 30. 4. 1992 a súčasne preukázal zmluvou, notárskym potvrdením o nadobudnutí dedičstva a pod., že jeho majetok družstvo prevzalo, užíva alebo užívalo;
- občan, ktorému sa podiel na imaní družstva ustanoví podľa osobitných predpisov⁶³.

Nakoľko v deväťdesiatych rokoch tvorili prevažnú časť majetku družstiev práve podielové listy a väčšina oprávnených osôb si nechala svoje podielové listy s úmyslom nechať si vyplatiť svoj podiel po siedmich rokoch od jeho vydania, nebolo v tom čase pre družstvá ekonomicky únosné vysporiadať všetky tieto podiely. Preto novela č. 264/1995 Z. z. zákona o vysporiadaní umožnila premenu podielových listov na unikát medzi cennými papiermi a to na **družstevný podielnický list**.

Majetkové podiely v družstvách sa tak mohli podľa zákona o vysporiadaní rozdeliť v nasledovnom pomere:

- a) 50 % podľa výmery pôdy, ktorú družstvo prevzalo alebo užívalo alebo užíva,
- b) 20 % podľa počtu odpracovaných rokov v družstve,
- c) 30 % podľa hodnoty ostatného majetku prevzatého družstvom v cenách platných ku 24. 6. 1991.

Družstevné podielnické listy mali v čase ich upísania podobu zaknihovaných cenných papierov na meno alebo na doručiteľa, s ktorými bolo spojené právo nakladať ako s cennými papiermi. Oprávnená osoba má nasledovné možnosti s naložením svojho podielu:

- zostať, prípadne sa stať členom družstva, čo znamenalo premeniť svoj podiel na majetku, na členský vklad do družstva alebo inú majetkovú účasť;
- založiť vlastné družstvo a prevádzkovať poľnohospodársku činnosť;
- vytrvať v postavení oprávnenej osoby po dobu 7 rokov od vydania družstevného podielnického listu a po skončení tejto doby požiadať o vyplatenie podielu.

⁶³ Zákon č. 403/1990 Zb. o zmiernení následkov niektorých majetkových krívd v znení neskorších predpisov. zákon č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách alebo zákon č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku.

Družstvá mali v stanovách upraviť vydávanie družstevných podielnických listov. Ich obsahom muselo byť obchodné meno a sídlo družstva, ktoré podielnický list vydalo, jeho menovitá hodnota, označenie, či ide o podielnický list na meno alebo na doručiteľa (pri podielnickom liste na meno aj meno majiteľa) a dátum vydania podielnického listu.

Oceňovanie družstevných podielnických listov

Pri vzniku družstevných podielnických listoch bola minimálna menovitá hodnota stanovená na 33,19 EUR (1 000,00 Kčs). Právom držiteľa podielnických listov je aj podať žiadosť na ich preplatenie, avšak tejto žiadosti družstvo nemá zákonnú povinnosť vyhovieť, nakoľko takúto možnosť majú upravovať stanovy družstva. Ak sa ich družstvo rozhodne odkúpiť, rozdiel medzi menovitou hodnotou a kúpnu cenou má byť zúčtovaný súvzťažne s nedeliteľným fondom. Od 1. 1. 2016 sa majiteľ družstevných podielnických listov, ktoré obstaral z úmyslom držať ich na predaj, môže pri prvotnom ocenení rozhodnúť oceniť ich alternatívne obstarávacou cenou alebo reálnou hodnotou. Toto ocenenie sa použije aj pri následnom ocenení.

Účtovanie o družstevných podielnických listov

Družstevné podielnické listy predstavujú časť základného imania družstva rozdeleného na členov a nečlenov družstva a rezervy na majetkové podiely oprávnených osôb. Ak sa družstvo rozhodne o odkúpenie listov od ich majiteľov, môže o ich hodnotu znížiť ich podiel a zvýšiť svoje základné imanie.

Nákup družstevných podielnických listov v družstve od člena alebo nečlena družstva v dohodnutej kúpnej cene sa účtuje na ľarchu účtu 413 – *Ostatné kapitálové fondy* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 325 – *Ostatné záväzky*. Kladný rozdiel medzi kúpnu cenou a menovitou hodnotou sa účtuje na ľarchu analyticky vedeného účtu 413 – *Ostatné kapitálové fondy* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 414 – *Oceňovacie rozdiely z precenenia majetku a záväzkov* alebo priamo do výnosov v prospech účtu 648 – *Ostatné výnosy z hospodárskej činnosti*.

Prevzatie družstevných podielnických listov od člena za účelom zvýšenia podielu na základnom imaní sa uznaná suma za vklad do družstva účtuje na ľarchu účtu 413 – *Ostatné kapitálové fondy* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 419 – *Zmeny základného imania*. Časť sumy, ktorá bola uznaná z vkladu do družstva na dotvorenie nedeliteľného fondu (10% zo zapísaného imania) sa účtuje na ľarchu účtu 413 – *Ostatné kapitálové fondy* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 418 – *Nedeliteľný fond z kapitálových vkladov*. Kladný rozdiel medzi kúpnu cenou a menovitou hodnotou sa účtuje na ľarchu účtu 413 – *Ostatné kapitálové fondy* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 648 – *Ostatné výnosy*

z hospodárskej činnosti. Zápis zmeny základného imania v obchodnom registri sa následne účtuje na ťarchu účtu 419 – *Zmeny základného imania* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 411 – *Základné imanie*.

Majiteľom družstevných podielnických listov môže byť obchodná spoločnosť, ktorá ich môže držať za účelom podieľať sa na riadení družstva, kedy sa o nich účtuje ako o podieloch. Ak majiteľ nemá právo podieľať sa na riadení družstva, je len podielnikom, poberá výhody⁶⁴ prislúchajúce podielnikom, účtuje sa o družstevných podielnických listoch ako o krátkodobých alebo dlhodobých realizovateľných cenných papieroch. Ďalšou možnosťou účelu ich obstarania je obstaranie za účelom predaja.

Účtovanie obstarania podielnických listov za účelom obchodovania s nimi, sa účtuje na ťarchu účtu 259 – *Obstaranie krátkodobého finančného majetku*. Zaradenie družstevných podielnických listov sa následne účtuje na ťarchu účtu 251 – *Majetkové cenné papiere na obchodovanie* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 259 – *Obstaranie krátkodobého finančného majetku*. Ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka sa družstevné podielnické listy preceňujú na reálnu hodnotu. Ak je účtovná hodnota nižšia ako reálna hodnota, rozdiel sa účtuje na ťarchu účtu 251 – *Majetkové cenné papiere na obchodovanie* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 664 – *Výnosy z precenenia cenných papierov*. Ak je účtovná hodnota družstevných podielnických listov vyššia ako je reálna hodnota, rozdiel sa účtuje na ťarchu účtu 564 – *Náklady na precenenie cenných papierov* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 251 – *Majetkové cenné papiere na obchodovanie*. Pri predaji družstevných podielnických listov obstaraných za účelom predaja sa pohľadávka za predaj účtuje na ťarchu účtu 315 – *Ostatné pohľadávky* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 661 – *Tržby z predaja cenných papierov a podielov*. Vyraďovanie predaných družstevných podielnických listov sa následne účtuje na ťarchu účtu 561 – *Predané cenné papiere a podiely* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 251 – *Majetkové cenné papiere na obchodovanie*.

Účtovanie obstarania družstevných podielnických listov za iným účelom ako za účelom obchodovania s nimi, sa účtuje na ťarchu účtu 043 – *Obstaranie dlhodobého finančného majetku* v prípade, že zámer ich obstarania má dlhodobý charakter alebo na účte 259 – *Obstaranie krátkodobého finančného majetku* v prípade, že zámer ich obstarania má krátkodobý charakter.

Zaradenie vychádza tiež zo zámerov účtovnej jednotky, pričom ak je zámerom ich dlhodobá držba, účtuje sa na ťarchu účtu 063 – *Realizovateľné cenné papiere a podiely*

⁶⁴ O určení a rozdelení výhod rozhoduje vedenie družstva. Môžu byť peňažné alebo nepeňažné.

so súvzťažným zápisom v prospech účtu 043 – *Obstaranie dlhodobého finančného majetku*. Ak je zámer, s ktorým boli obstarané družstevné podielnické listy krátkodobá držba, účtuje sa na ťarchu účtu 257 – *Ostatné realizovateľné cenné papiere* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 259 – *Obstaranie krátkodobého finančného majetku*.

Precenenie metódou vlastného imania ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, prípadne k inému dňu, sa zvýšenie hodnoty účtuje na ťarchu účtu konkrétneho realizovateľného cenného papiera so súvzťažným zápisom v prospech účtu 414 – *Oceňovacie rozdiely z precenenia majetku a záväzkov*. Zníženie hodnoty družstevných podielnických listov sa účtuje na ťarchu účtu 414 – *Oceňovacie rozdiely z precenenia majetku a záväzkov* so súvzťažným zápisom v prospech účtu konkrétneho realizovateľného cenného papiera. Ak je pravdepodobné, že budúce ekonomické úžitky z družstevných podielnických listov budú nižšie, ako je ocenenie metódou vlastného imania, účtuje sa tvorba opravnej položky na ťarchu účtu 565 – *Tvorba a zúčtovanie opravných položiek k finančnému majetku* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 096 – *Opravné položky k dlhodobému finančnému majetku* v prípade dlhodobého realizovateľného cenného papiera alebo v prospech účtu 291 – *Opravné položky ku krátkodobému finančnému majetku* v prípade krátkodobého realizovateľného cenného papiera.

Uznaný výnos z družstevných podielnických listov sa účtuje ako pohľadávka na ťarchu účtu 378 – *Iné pohľadávky* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 665 – *Výnosy z dlhodobého finančného majetku* v prípade dlhodobého realizovateľného cenného papiera alebo v prospech účtu 666 – *Výnosy z krátkodobého finančného majetku* v prípade krátkodobého realizovateľného cenného papiera.

Predaj družstevných podielnických listov sa účtuje na ťarchu účtu 315 – *Ostatné pohľadávky* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 661 – *Tržby z predaja cenných papierov a podielov*. Vyradenie sa následne účtuje na ťarchu 561 – *Predané cenné papiere a podiely* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 063 – *Realizovateľné cenné papiere a podiely* v prípade dlhodobého realizovateľného cenného papiera alebo v prospech účtu 257 – *Ostatné realizovateľné cenné papiere* v prípade krátkodobého realizovateľného cenného papiera. Zúčtovanie záporného rozdielu z ocenenia metódou vlastného imania sa účtuje na ťarchu účtu 063 – *Realizovateľné cenné papiere a podiely* v prípade dlhodobého realizovateľného cenného papiera alebo na ťarchu účtu 257 – *Ostatné realizovateľné cenné papiere* v prípade krátkodobého realizovateľného cenného papiera so súvzťažným zápisom v prospech účtu 414 – *Oceňovacie rozdiely z precenenia majetku a záväzkov*. Zúčtovanie kladného oceňovacieho rozdielu z ocenenia metódou vlastného imania sa účtuje opačným zápisom.

Zúčtovanie opravnej položky z dôvodu predaja sa zúčtuje opačným účtovným prípadom ako bolo účtované o jej tvorbe.

Zúčtovanie opravnej položky, pri zániku opodstatnenosti jej tvorby, sa účtuje opačným účtovným zápisom ako bola účtovaná jej tvorba. Účtovanie o družstevných podielnických listoch vychádza zo skutočnosti, že slúžia skôr na zhodnotenie vložených prostriedkov alebo na výkon práva s nimi spojenými než ako na obchodovanie s nimi.

Vykazovanie družstevných podielnických listov

Družstvo vykazuje družstevné podielnické listy vo vlastnom imaní, ktoré člení podľa toho či podielnik je členom alebo nie je členom družstva. Vykazovanie u majiteľa závisí od zámeru za akým bol tento cenný papier obstaraný. Preto môže byť vykázaný buď ako krátkodobý finančný majetok alebo ako dlhodobý finančný majetok. Ako krátkodobý finančný majetok môže byť vykazovaný, ak bol obstaraný za účelom ďalšieho predaja, potom sa vykazuje ako majetkový cenný papier na obchodovanie alebo ak jeho je splatnosť do jedného roka vrátane, kedy sa vykazuje ako majetkový cenný papier so splatnosťou do jedného roka držaný do splatnosti. Ako dlhodobý finančný majetok môže byť vykázaný vtedy, ak je držaný do splatnosti, ktorá je viac ako jeden rok, za účelom poberania výhod z družstva, kedy sa vykáže ako realizovateľný cenný papier a podiel.

Odkúpenie družstevných podielnických listov môže pre majiteľa znamenať spôsob, ako pomerne lacno nadobudnúť pôdu, čo znamená, že pri kúpe podielu v družstve nadobudne väčší vplyv na rozhodovanie v družstve.

V posledných rokoch zaznamenali družstevné podielnické listy veľkú pozornosť nakoľko sa stali spôsobom, ako sa môžu ich vlastníci ľahko a pomerne lacno dostať k poľnohospodárskej pôde. Títo majú možnosť od neinformovaných, prípadne dezinformovaných majiteľov (prevažne fyzických osôb) za nízke ceny vykupovať ich podiely v družstvách a tým nadobúdali väčší vplyv pri rozhodovaní družstva. Účtovanie a vykazovanie je odvodené od zámeru obstarávateľa. V odbornej ani v študijnej literatúre im nie je venovaná veľká pozornosť. Vyššie uvedené účtovanie a vykazovanie vychádza predovšetkým z právnych noriem, ako sú zákon o účtovníctve, postupy účtovania, zákon o cenných papieroch a zákon o vysporiadaní.

4.1.7 Dočasné listy

Dočasné listy sú vydávané akciovými spoločnosťami ako prechodný nástroj na uplatňovanie práva do doby, kedy budú akcionárovi vydané riadne akcie.

Charakteristika dočasných listov

Dočasný list emituje vznikajúca akciová spoločnosť akcionárom, ktorí nesplatili svoj vklad do základného imania pred zápisom spoločnosti do obchodného registra. Je definovaný v § 176 odsek 3 obchodného zákonníka ako cenný papier znejúci na meno, s ktorým sú spojené práva vyplývajúce z akcií, ktoré nahrádza a súčasne povinnosť splatiť emisný kurz akcie. Menovitú hodnotu dočasného listu nemôže určiť zakladateľ, nakoľko závisí od toho, kedy a v akom rozsahu splatil akcionár svoj vklad do spoločnosti (preto v prípade nepeňažného vkladu nie je možné vydať dočasný list). Dočasný list musí byť vydaný na každý druh akcie samostatne. Keď akcionár splatí svoj vklad, je predstavenstvo spoločnosti povinné vyzvať akcionára na výmenu dočasného listu za akcie. Upisovateľ je povinný svoj vklad splatiť do jedného roka od vzniku spoločnosti, ak sa jedná o peňažný vklad, ak jeho vklad spočíva v nepeňažnom plnení, ten musí byť splatený ešte pred vznikom spoločnosti.

Dočasný list musí spĺňať tieto obsahové náležitosti definované v §176 odseku 2 obchodného zákonníka:

- obchodné meno a sídlo spoločnosti,
- výšku základného imania spoločnosti,
- obchodné meno alebo názov, sídlo a identifikačné číslo právnickej osoby alebo meno, bydlisko a rodné číslo fyzickej osoby, ktorá je akcionárom; pri zahraničnej právnickej osobe sa identifikačné číslo uvádza, ak je pridelené; pri zahraničnej fyzickej osobe sa uvádza dátum narodenia, ak rodné číslo nebolo pridelené,
- počet, menovitú hodnotu a formu upísaných akcií, ktoré dočasný list nahrádza, prípadne určenie ich druhu,
- výšku splatnej časti emisného kurzu akcií, ktoré nahrádza, a lehoty splácania emisného kurzu,
- dátum vydania emisie dočasného listu,
- podpis člena alebo podpisy členov predstavenstva, ktorí sú oprávnení konať v mene spoločnosti v čase vydania dočasného listu, ak sa dočasný list vydáva v listinnej podobe.

Dočasný list je možné vydať upisovateľom, ktorý nesplatili svoj celý vklad, po zápise spoločnosti o obchodného registra. Dočasný list nahrádza akciu a sú s ním spojené rovnaké práva ako s akciou.

Oceňovanie dočasných listov

Pri vydaní dočasného listu, zakladateľ akciovej spoločnosti neurčuje výšku menovitej hodnoty dočasného listu, ale vystavuje dočasný list na výšku hodnoty, ktorú akcionár splatil do doby vydania dočasného listu. Majiteľ oceňuje dočasný list v cene svojho vkladu. Ak ho obstaral za účelom predaja, ocení ho reálnou hodnotou. Od 1. 1. 2016 majiteľ dočasných listov, ktoré obstaral z úmyslom držať ich na predaj, sa môže pri prvotnom ocenení rozhodnúť oceniť ich alternatívne obstarávacou cenou alebo reálnou hodnotou. Toto ocenenie sa použije aj pri následnom ocenení.

Účtovanie o dočasných listov

Dočasné listy sú majetkové cenné papiere. Emitent ich eviduje v rámci analytickej evidencie k akciám, ku ktorým boli vydané.

Založenie spoločnosti a postupné upisovanie akcií sa u emitenta účtuje na ťarchu účtu 353 – *Pohľadávky za upísané vlastné imanie*, so súvzťažným zápisom v prospech účtu 419 – *Zmeny základného imania*. Po zápise spoločnosti do obchodného registra sa účtuje na ťarchu účtu 419 – *Zmeny základného imania* zároveň so súvzťažným zápisom v prospech účtu 411 – *Základné imanie*.

Akcionár (majiteľ) môže dočasný list obstarat' za účelom jeho ďalšieho predaja, kedy sa o ňom účtuje ako o majetkom cennom papieri na obchodovanie. Iným spôsobom obstarania môže byť jeho držba do splatnosti, teda kým bude nahradený riadnymi akciami, v tomto prípade sa o ňom účtuje ako o majetkovom cennom papieri krátkodobého charakteru.

Účtovanie obstarania dočasného listu ako cenného papiera na obchodovanie sa u majiteľa účtuje na ťarchu účtu 259 – *Obstaranie krátkodobého finančného majetku* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 325 – *Ostatné záväzky*. Následné zaradenie sa zaúčtuje na ťarchu účtu 251 – *Majetkové cenné papiere na obchodovanie* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 259 – *Obstaranie krátkodobého finančného majetku*. Následné ocenenie ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, prípadne k inému dňu, ak je účtovná hodnota nižšia ako je reálna hodnota dočasného listu sa účtuje na ťarchu účtu 251 – *Majetkové cenné papiere na obchodovanie* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 664 – *Výnosy z precenenia cenných papierov*. Ak je hodnota v účtovníctve vyššia ako je reálna hodnota dočasného listu, účtuje sa na ťarchu účtu 564 – *Náklady na precenenie cenných papierov* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 251 – *Majetkové cenné papiere na obchodovanie*. Pohľadávka

z predaja dočasných listov sa účtuje na ťarchu účtu 315 – *Ostatné pohľadávky* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 661 – *Tržby z predaja cenných papierov a podielov*. Vyraďenie dočasných listov sa účtuje na ťarchu účtu 561 – *Predané cenné papiere a podiely* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 251 – *Majetkové cenné papiere na obchodovanie*.

Účtovanie obstarania dočasného listu pri založení spoločnosti, ako o dlhodobom finančnom majetku u majiteľa, ktorý je materskou účtovnou jednotkou alebo účtovnou jednotkou s podielovou účasťou, sa účtuje na ťarchu účtu 043 – *Obstaranie dlhodobého finančného majetku* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 367 – *Závazky z upísaných nesplatených cenných papierov a vkladov*.

Zaradenie dočasných listov do dlhodobého finančného majetku sa účtuje na ťarchu účtu 061 – *Podielové cenné papiere a podiely v dcérskej účtovnej jednotke* v prípade, že sa založila dcérska spoločnosť alebo na ťarchu účtu 062 – *Podielové cenné papiere a podiely v spoločnosti alebo družstve s podielovou účasťou* v prípade, že sa založila spoločnosť s podielovou účasťou so súvzťažným zápisom v prospech účtu 043 – *Obstaranie dlhodobého finančného majetku*.

Splatenie časti upísaných akcií prevodom z bankového účtu, k čomu boli obdržané dočasné listy sa účtuje na ťarchu účtu 367 – *Závazky z upísaných nesplatených cenných papierov a vkladov* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 221 – *Bankové účty*.

Rozhodnutie spoločnosti o rozdelení zisku a vyplatení dividend sa účtuje na ťarchu účtu 378 – *Iné pohľadávky* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 665 – *Výnosy z dlhodobého finančného majetku*.

Zmena hodnoty dočasných listov ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, prípadne k inému dňu, za použitia metódy vlastného imania, sa zvýšenie ocenenia účtuje na ťarchu účtu 061 – *Podielové cenné papiere a podiely v dcérskej účtovnej jednotke* v prípade dcérskej spoločnosti alebo na ťarchu účtu 062 – *Podielové cenné papiere a podiely v spoločnosti alebo družstve s podielovou účasťou*, v prípade spoločnosti s podielovou účasťou, so súvzťažným zápisom v prospech účtu 414 – *Oceňovacie rozdiely z precenenia majetku a záväzkov*. Zníženie ocenenia sa účtuje opačným zápisom. Ak je pravdepodobné, že nastalo zníženie budúcich ekonomických úžitkov, vytvorí sa opravná položka na ťarchu účtu 565 – *Tvorba a zúčtovanie opravných položiek k finančnému majetku* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 096 – *Opravné položky k dlhodobému finančnému majetku*.

Pohľadávka z predaja dočasných listov sa účtuje na ťarchu účtu 315 – *Ostatné pohľadávky* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 661 – *Tržby z predaja cenných papierov a podielov*. Vyraďenie dočasných listov sa účtuje na ťarchu nákladového účtu 561 – *Predané*

cenné papiere a podiely so súvzťažným zápisom v prospech účtu 061 – *Podielové cenné papiere a podiely v dcérskej účtovnej jednotke* v prípade dcérskej spoločnosti alebo na ťarchu účtu 062 – *Podielové cenné papiere a podiely v spoločnosti alebo družstve s podielovou účasťou*, v prípade spoločnosti s podielovou účasťou. Vyraďenie dočasných listov v dôsledku predaja sa účtuje na ťarchu účtu 561 – *Predané cenné papiere a podiely* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 061 – *Podielové cenné papiere a podiely v dcérskej účtovnej jednotke* v prípade dcérskej spoločnosti alebo na ťarchu účtu 062 – *Podielové cenné papiere a podiely v spoločnosti alebo družstve s podielovou účasťou* v prípade spoločnosti s podielovou účasťou. Odúčtovanie kladných oceňovacích rozdielov pri vyradení predajom sa účtuje na ťarchu účtu 414 – *Oceňovacie rozdiely z precenenia majetku a záväzkov*, so súvzťažným zápisom v prospech účtu konkrétneho dlhodobého finančného majetku. Zrušenie opravnej položky sa zaúčtuje opačným účtovným zápisom, ako bolo účtované o jej tvorbe.

Úbytok dočasných listov v dôsledku darovania sa účtuje na ťarchu účtu 543 – *Dary* so súvzťažným zápisom v prospech účtu konkrétneho dlhodobého finančného majetku. V prípade vyradenia dočasných listov v dôsledku manka a škody (táto možnosť môže nastať pri listinných dočasných listoch) sa účtuje na ťarchu účtu 569 – *Manká a škody na finančnom majetku* so súvzťažným zápisom v prospech účtu konkrétneho dlhodobého finančného majetku. Následné odúčtovanie oceňovacích rozdielov a zrušenie opravnej položky sa účtuje rovnakým spôsobom, ako pri ich odúčtovaní v dôsledku predaja.

Účtovanie dočasných listov ako realizovateľných cenných papierov určených na predaj u majiteľa, ktorý ich ocenil v reálnej hodnote sa účtuje na ťarchu účtu 259 – *Obstaranie krátkodobého finančného majetku* súvzťažne v prospech účtu 325 – *Ostatné záväzky*. Následné zaradenie týchto akcií sa účtuje na ťarchu účtu 257 – *Ostatné realizovateľné cenné papiere* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 259 – *Obstaranie krátkodobého finančného majetku*. Pri zmene reálnej hodnoty, ak v prvom období nastalo jej zvýšenie, účtuje sa na ťarchu analytickej evidencie k účtu 257 – *Ostatné realizovateľné cenné papiere* súvzťažným zápisom v prospech účtu 414 – *Oceňovacie rozdiely z precenenia majetku a záväzkov*. V prípade následného zníženia hodnoty sa najskôr odúčtuje celá výška predošlého zvýšenia, opačným účtovným zápisom ako bolo účtované o zvýšení a až zníženie hodnoty, ktoré je vyššie ako pôvodné ocenenie, účtuje sa na ťarchu účtu 565 – *Tvorba a zúčtovanie opravných položiek k finančnému majetku* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 291 – *Opravné položky ku krátkodobému finančnému majetku*. Ak nastalo v prvom období zníženie reálnej hodnoty, účtuje sa najskôr tvorba opravnej položky a v prípade následného zvyšovania hodnoty sa táto odúčtuje opačným zápisom ako bola účtovaná jej tvorba. Zvýšenie hodnoty

nad hodnotu prvotného ocenenia sa účtuje na ľarchu účtu 257 – *Ostatné realizovateľné cenné papiere* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 414 – *Oceňovacie rozdiely z precenenia majetku a záväzkov*.

Zúčtovanie opravných položiek pri pominutí opodstatnenosti ich tvorby sa účtuje opačným zápisom účtovným zápisom ako bolo účtované o ich tvorbe.

Vykazovanie dočasných listov

Vykazovanie dočasného listu u emitenta je závislé od úhrady akcionára, nakoľko sa vystavuje na hodnotu splateného vkladu, ktorý je nižší ako hodnota úhrady za upísané akcie.

Majiteľ dočasného listu ho vykazuje v závislosti od svojho zámeru a to buď ako cenný papier určený na predaj alebo podľa pomeru vlastníckych práv v účtovnej jednotke, ako dlhodobý cenný papier v účtovnej jednotke s podielovou účasťou alebo v dcérskej účtovnej jednotke.

Ako vyplýva z charakteristiky dočasných listov, vydávajú sa upisovateľom, ktorý nesplatil svoj vklad do okamihu zápisu akciovej spoločnosti do obchodného registra. Dočasné listy slúžia na uplatnenie práva vyplývajúce z budúcich akcií, ku ktorým boli vydané. Ich účtovanie a vykazovanie preto vychádza z toho, k akým budúcim akciám sú vydané.

4.1.8 Investičné certifikáty

Investičné certifikáty sú deriváty, ktoré poskytujú ich vlastníčkovi možnosť dosiahnuť výnos z vývoja akciových indexov, ako sú napríklad nehnuteľnosti. Primárne sú emitované bankami, pričom sú však takmer všetky kótované, čo umožňuje ich voľné obchodovanie. „Označujú sa aj ako *retailové deriváty*.“⁶⁵ Emitent po ich predaji môže za inkasované prostriedky vytvoriť portfólia akcií a opcií, ktoré kopírujú aktuálny vývoj trhu.

Výhodou oproti iným formám investovania je, okrem nízkych poplatkov, aj voľná obchodovateľnosť na trhu. Investičné certifikáty pritom často poskytujú aj garanciu minimálneho výnosu (diskontu). Výnos je odvodený od podmienok konkrétnej emisie. Jednou z nevýhod pre majiteľa investičného certifikátu je rizikovosť emitenta. Nakoľko je investičný

⁶⁵ [25. 12. 2015] <http://www.derivat.sk/index.php?PageID=543>

certifikát zmluvou medzi emitentom a investorom, nie je považovaný za bankový vklad a kvôli tomu sa naň nevzťahuje ochrana vkladov.⁶⁶

Charakteristika investičných certifikátov

Investičné certifikáty boli v roku 2007 zavedené do sústavy cenných papierov ako posledné, a to zákonom č. 659/2007 Z. z. o zavedení meny euro v Slovenskej republike a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorým sa zmenil a doplnil zákon o cenných papieroch. V § 4a, ods. 1 citovaného zákona sú definované ako cenné papiere, ktorých hodnota je naviazaná na hodnotu indexov, úrokových mier, akcií, dlhových cenných papierov, výmenných kurzov, komodít, prípadne iných podkladových aktív (košov) alebo ich kombinácie. S investičným certifikátom je spojené právo nadobudnúť finančný nástroj, ktorý je podkladovým aktívom investičného certifikátu, alebo právo na vyrovnanie v hotovosti, alebo ich kombinácia. Investičný certifikát môžu vydávať len banky alebo pobočky zahraničných bánk.

Investičný certifikát musí obsahovať:

- obchodné meno, sídlo, identifikačné číslo emitenta,
- ISIN, názov a formu investičného certifikátu,
- celkový počet investičných certifikátov vydávaných v emisii,
- menovitú hodnotu investičného certifikátu,
- termín splatnosti alebo vyrovnania, ak je podľa emisných podmienok s investičným certifikátom spojené aj právo na nadobudnutie finančného nástroja, ktorý je podkladovým aktívom investičného certifikátu,
- pri investičných certifikátoch na meno aj tieto údaje o prvom majiteľovi:
 - o obchodné meno, sídlo a identifikačné číslo, ak je právnickou osobou,
 - o meno a priezvisko, trvalý pobyt a rodné číslo, ak je fyzickou osobou; pri zahraničnej fyzickej osobe sa namiesto rodného čísla môže uviesť dátum narodenia.

Rovnako ako náležitosti investičného certifikátu sú stanovené aj podmienky pre zverejnenie emisných podmienok, ktoré okrem vyššie uvedených náležitostí obsahujú aj názov investičného certifikátu, spôsob určenia výnosu a termín jeho výplaty (ak je podľa emisných podmienok s investičným certifikátom spojené aj právo na vyrovnanie v hotovosti), spôsob určenia výnosu, podmienky vyrovnania a termín vyrovnania (ak je podľa emisných podmienok s investičným certifikátom spojené aj právo na nadobudnutie finančného nástroja,

⁶⁶ [26. 12. 2015] <http://ako-investovat.sk/index.php/zaciname-investovat/61-zaciname-investovat/124-investine-certifikaty-v-eurozone>

ktorý je podkladovým aktívom investičného certifikátu), najvyššiu sumu menovitých hodnôt a emisný kurz, dátum začiatku vydávania (predpokladanú lehotu vydávania, spôsob ich vydania), údaj o tom, či bude podaná žiadosť o prijatie investičných certifikátov na obchodovanie na regulovanom trhu (identifikáciu tohto regulovaného trhu) a ďalšie práva a povinnosti spojené s investičnými certifikátmi.

Oceňovanie investičných certifikátov

Nakoľko sú investičné certifikáty derivátom, ich majiteľ ich oceňuje pri obstaraní obstarávacou cenou a ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka reálnou hodnotou. Investičné certifikáty obstarané za účelom predaja sa oceňujú vždy reálnou hodnotou.

Účtovanie o investičných certifikátov

Investičné certifikáty sú derivátmi emitovanými bankami. Ich majitelia ich môžu obstať za účelom držby do splatnosti a tým zhodnocovať vložené peňažné prostriedky o dohodnutý úrok alebo ich môžu obstať za účelom predaja. Sledujú sa v podsúvahovej evidencii a účtuje sa o nich na súvahových a výsledkových účtoch odo dňa uzatvorenia zmluvy do dňa posledného vyrovnania, ukončenia, uplatnenia práva, predaja alebo spätného nákupu.

Obstaranie investičných certifikátov sa účtuje na ťarchu účtu 373 – *Pohľadávky a záväzky z pevných termínových operácií* so súvzťažným zápisom v prospech účtu, z ktorého bola realizovaná úhrada, napríklad účtu 221 – *Bankové účty* ak bola úhrada realizovaná z bankového účtu.

Zmena reálnej hodnoty investičného certifikátu s ktorým sa obchoduje na verejných trhoch v prípade, že je účtovná hodnota nižšia ako reálna hodnota, sa účtuje na ťarchu účtu 373 – *Pohľadávky a záväzky z pevných termínových operácií* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 667 – *Výnosy z derivátových operácií*. V prípade, že účtovná hodnota investičného certifikátu je vyššia, ako je jeho reálna hodnota, účtuje sa na ťarchu nákladového účtu 567 – *Náklady na derivátové operácie* zároveň so súvzťažným zápisom v prospech účtu 373 – *Pohľadávky a záväzky z pevných termínových operácií*. Zmena reálnej hodnoty investičného certifikátu, s ktorým sa neobchoduje na verejnom trhu, sa účtuje na ťarchu účtu 373 – *Pohľadávky a záväzky z pevných termínových operácií* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 414 – *Oceňovacie rozdiely z precenenia majetku a záväzkov*, v prípade, že je účtovná hodnota nižšia ako reálna hodnota. Ak je účtovná hodnota investičného certifikátu vyššia ako je jeho reálna hodnota, účtuje sa na ťarchu účtu 414 – *Oceňovacie rozdiely z precenenia majetku a záväzkov* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 373 – *Pohľadávky a záväzky z pevných termínových operácií*.

Inkaso pri realizácii investičného derivátu sa účtuje na ťarchu účtu 221 – *Bankové účty* v prípade, že bola zmluva vysporiadaná na bankový účet so súvzťažným zápisom v prospech účtu 373 – *Pohľadávky a záväzky z pevných termínových operácií*. Výnos dosiahnutý pri realizácii investičného certifikátu sa účtuje na ťarchu účtu 221 – *Bankové účty* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 667 – *Výnosy z derivátových operácií*. Náklady z realizácie investičného certifikátu sa účtuje na ťarchu účtu 567 – *Náklady na derivátové operácie* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 221 – *Bankové účty*. V prípade, ak vznikli pri realizácii investičného certifikátu ďalšie náklady, tieto sa účtujú rovnako na ťarchu nákladového účtu 567 – *Náklady na derivátové operácie*.

V prípade vzniku rizika z podkladového finančného nástroja sa opravná položka účtuje na ťarchu účtu 567 – *Náklady na derivátové* súvzťažným so zápisom v prospech účtu 373 – *Pohľadávky a záväzky z pevných termínových operácií*. Ak zanikla opodstatnenosť takto vytvorenej opravnej položky, jej zaúčtovanie sa účtuje opačným účtovným zápisom, ako bolo účtované o jej tvorbe.

Vykazovanie investičných certifikátov

Investičné certifikáty emitujú primárne bankové inštitúcie ako druh derivátového cenného papiera, ktorého podkladom môže byť majetok banky, ktorá chce týmto produktom zvýšiť svoju finančnú hotovosť. Zvýšenie, prípadne zníženie hodnoty investičného certifikátu sa vykazuje v závislosti od obchodovateľnosti na verejnom trhu daného certifikátu buď s vplyvom na výsledok hospodárenia v prípade obchodovateľného investičného certifikátu alebo s vplyvom na vlastné imanie v prípade neobchodovateľného investičného certifikátu.

Investičné certifikáty boli ako posledné zavedené do sústavy cenných papierov, a to ako reakcia zákona na meniaci sa trh s cennými papiermi. Predstavujú derivátové cenné papiere, s ktorými sa vo veľkej miere obchoduje na verejnom, ale aj na neverejnom trhu. Patria k pomerne častým druhom cenných papierov a účtujú a vykazujú sa ako deriváty. Nakoľko ide o deriváty, je im venovaná pozornosť ako v odbornej tak aj v študijnej literatúre, ktorá vychádza predovšetkým s právnych noriem ako zákon o účtovníctve, zákon o cenných papieroch a postupov účtovania.

Prvá časť tejto kapitoly bola venovaná charakteristike, oceňovaniu, účtovaniu a vykazovaniu cenných papierov používaných na kapitálovom trhu. Medzi tieto cenné papiere sme zaradili akcie, dlhopisy, pokladničné poukážky, podielové listy, kupóny, družstevné podielové listy, dočasné listy a investičné certifikáty. Od správneho účtovania sa odvíja aj ich

správne vykazovanie v účtovnej závierke. Dodatočné informácie o uvedených cenných papieroch, ako napríklad spôsoby zistenia ich reálnej hodnoty, sa uvádzajú v poznámkach účtovnej závierky.

4.2 Cenné papiere používané v platobnom styku

Do skupiny cenných papierov používaných v platobnom styku medzi dvomi rôznymi podnikateľskými subjektmi sme zaradili zmenky, vkladné knižky, vkladové listy, šeky a cestovné šeky. Tieto druhy cenných papierov zákon o cenných papieroch zaradil do sústavy cenných papierov, je s nimi spojené právo obchodovania s nimi, avšak v praxi sa používajú skôr ako alternatíva peňažných prostriedkov alebo prípadne zabezpečovací nástroj v prípade zmeniek.

4.2.1 Zmenky

Zmenka predstavuje druh cenného papiera, ktorý využívajú spoločnosti z dôvodu zabezpečenia platobnej schopnosti. Najčastejšie sa používa ako zabezpečovací prostriedok.⁶⁷ Druhý najčastejší spôsob použitia zmenky je jej náhrada za platobné prostriedky, kedy ich zmenka nahrádza úplne alebo dočasne. Tretí spôsob použitia zmenky vyplýva z charakteristiky cenného papiera, keď sa prostredníctvom cenného papiera uchováva, a prípadne aj zvyšuje hodnota vložených peňažných prostriedkov tým, že ju majiteľ predá alebo ju bude držať do doby splatnosti.

Charakteristika zmeniek

Do sústavy cenných papierov sú zmenky uvedené zákonom o cenných papieroch v § 2 odsek 2 písmeno i), ale z vecného hľadiska sú upravené „zákonom č. 191/1950 Zb. v znení neskorších prepisov, ktorý je totožný so ženevskými konvenciami z roku 1930 o tzv. jednotnom zmenkovom a šekovom práve“⁶⁸ (ďalej len „zmenkový a šekový zákon“). Zmenky sú listinné dlhové cenné papiere, ktoré predstavujú bezpodmienečný písomný záväzok zaplatiť presnú sumu peňažných prostriedkov na určenom mieste, v určený čas a určenej osobe. „Tiež

⁶⁷ Za pomoci zmenkového ručenia sa zabezpečuje zmenkový dlžník, že namiesto neho záväzok uhradí niekto iný (zmenkový ručiteľ)

⁶⁸ HRVOĽOVÁ, B. a kol. 2015. *Analýza finančných trhov*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2015. 173 s. ISBN: 80-8908-559-8

*predstavujú abstraktný cenný papier, nakoľko pri jeho emisii nie je potrebné udať dôvod jeho vzniku, pričom ale nie je možné vydať ich hromadne.*⁶⁹

Zmenkový a šekový zákon definuje náležitosti zmeniek, majú označenie, že ide o zmenku, obsahujú bezpodmienečný príkaz zaplatiť určitú peňažnú sumu; meno toho, kto má platiť; údaj sročnosti⁷⁰; údaj miesta, kde sa má platiť; meno toho, komu alebo na rad koho sa má platiť; dátum a miesto vystavenia zmenky a podpis vystaviteľa. Vlastná zmenka nemusí obsahovať údaj o tom, kto má platiť.⁷¹

Zmenkový a šekový zákon rozlišuje dva typy zmeniek, vlastné a cudzie. Vlastnou zmenkou emitent dáva bezpodmienečný príslub veriteľovi uhradiť v určitý čas určitú sumu peňažných prostriedkov. V tomto prípade zmenka vystupuje ako forma úveru. Výhodou je, že emitent (trasant) touto formou zmenky môže pri jej predaji získať potrebnú sumu peňažných prostriedkov na jej splatenie, prípadne môže takouto zmenkou uhradiť svoje záväzky. Pri cudzej zmenke dáva emitent (trasant) príkaz tretej osobe (zmenkovníkovi), aby zaplatil jeho záväzok voči veriteľovi (remitentovi), ak zmenkovník pristúpi k tomuto záväzku, akceptuje zmenku a musí ju podpísať. Z uvedeného vyplýva, že zmenka môže slúžiť ako platobný prostriedok, cenný papier alebo aj ako zabezpečovací prostriedok.

Oceňovanie zmeniek

Zmenky obstarané za účelom ich predaja sa oceňujú reálnou hodnotou. Zmenky ako platobný prostriedok, sa oceňujú v hodnote pohľadávky, ocenenie sa zvyšuje o dosahovaný úrokový výnos. Tieto zmenky sa počas ich držby nepreceňujú, pokiaľ nedôjde k zníženiu dôveryhodnosti emitenta, ale ich hodnota sa postupne zvyšuje o úroky. Dlhodobé zmenky a úroky z nich plynúce sa prepočítajú na súčasnú hodnotu pomocou efektívnej úrokovej miery, ktorá diskontuje očakávané budúce peňažné toky.

Emitent oceňuje zmenky v menovitej hodnote, ktorá sa postupne zvyšuje o priznaný úrok. Pri dlhodobých zmenkách sa na výpočet diskontovanej hodnoty použije efektívna úroková miera.

⁶⁹ ŠLOSÁR, R - ŠLOSÁROVÁ, A. 2006. *Cenné papiere a podiely v účtovníctve podnikateľov*. Bratislava : Iura Edition, 2006. 72 s. ISBN 80-8078-125-7

⁷⁰ Splatnosť zmenky, ktorá môže byť na videnie (okamžitá splatnosť), určitý čas po videní, určitý čas po dátume vystavenia alebo určitý deň. Ak zmenka obsahuje inú splatnosť alebo postupnú splatnosť je neplatná.

⁷¹ So zmenkami sú spojené nasledovné označenia účastníkov:

- trasant, emitent – osoba, ktorá zmenku vystavila a podpísala,
- trasát, zmenkovník – osoba, ktorej emitent prikazuje zaplatiť tretej osobe sumu na zmenke uvedenú a táto prijatím zmenky sa zaväzuje túto sumu uhradiť,
- zmenkový dlžník – osoba zaviazaná zmenkou platiť,
- remitent, veriteľ – osoba, ktorej sa má platiť,
- avalista, zmenkový ručiteľ – osoba ručiaca za zmenkového dlžníka,
- indosant – osoba, ktorá rubopisom prevádza zmenku na inú osobu,
- indosatár – osoba, na ktorú indosant zmenku previedol, teda nový vlastník.

Účtovanie o zmenkách

Zmenky sú dlhové cenné papiere. Môžu vystupovať ako platobný prostriedok, cenný papier alebo zabezpečovací prostriedok. Ak zmenky predstavujú zabezpečovací nástroj, neúčtuje sa o nich, ale sa sledujú v podsúvahovej evidencii⁷² a vykazujú sa v účtovnej závierke v poznámkach. V odôvodnených prípadoch sa na záväzky vyplývajúce z ručenia vytvára rezerva. So zmenkami ako cennými papiermi sa neobchoduje na burze alebo na verejných trhoch⁷³. Ak je zmenka obstaraná za účelom držania do splatnosti alebo za účelom predaja, účtuje sa o nich nasledovne.

Účtovanie obstarania zmenky ako platobného prostriedku u trasanta (emitenta) pri uzatvorení zmluvy o vysporiadaní obchodného záväzku formou krátkodobej (dlhodobej) zmenky sa účtuje na ťarchu účtu 321 – *Dodávateľia* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 322 – *Zmenky na úhradu* v prípade, ak dohodnutá doba splatnosti nepresahuje jeden rok alebo v prospech účtu 478 – *Dlhodobé zmenky na úhradu* v prípade, ak dohodnutá doba splatnosti je dlhšia ako jeden rok. Dohodnutý zmenkový úrok sa účtuje vo vecnej a časovej súvislosti na ťarchu nákladového účtu 562 – *Úroky* so súvzťažným zápisom v prospech účtu príslušnej zmenky. Následná sa splátka zmenky v dohodnutom termíne účtuje na ťarchu účtu 322 – *Zmenky na úhradu* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 221 – *Bankové účty*.

Účtovanie obstarania zmenky ako platobného prostriedku u remitenta (majiteľa) pri uzatvorení zmluvy o vysporiadaní obchodnej pohľadávky formou krátkodobej (dlhodobej) zmenky sa účtuje na ťarchu účtu 312 – *Zmenky na inkaso* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 311 – *Odberateľia*. Dohodnutý zmenkový úrok sa zaúčtuje na ťarchu účtu 312 – *Zmenky na inkaso* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 662 – *Úroky*.

Predloženie zmenky remitentom v banke na eskont, pred splatnosťou zmenky, účtuje na ťarchu účtu 313 – *Pohľadávky za eskontované cenné papiere* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 312 – *Zmenky na inkaso*. Ak banka poskytne eskontný úver na základe predloženej zmenky, výpis z eskontného úveru sa účtuje na ťarchu účtu 261 – *Peniaze na ceste* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 232 – *Eskontné úvery*. Následný výpis z bankového účtu sa zaúčtuje na ťarchu účtu 221 – *Bankové účty* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 261 – *Peniaze na ceste*. Úroky platené za eskontný úver sa účtujú na ťarchu účtu 562 – *Úroky* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 232 – *Eskontné úvery*.

⁷² Postupy účtovania §15 odsek 3.

⁷³ ŠLOSÁR, R - ŠLOSÁROVÁ, A . 2006. *Cenné papiere a podiely v účtovníctve podnikateľov*. Bratislava : Iura Edition, 2006. 73 s. ISBN 80-8078-125-7

Na základe informácie od banky o splatení zmenky trasantom (emitentom) v deň splatnosti zmenky sa účtuje vysporiadanie pohľadávky na ťarchu účtu 232 – *Eskontné úvery* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 313 – *Pohľadávky za eskontované cenné papiere*. Na základe informácie z banky o nesplatení zmenky trasantom (emitentom) v deň splatnosti, sa účtuje hodnota zmenky na ťarchu účtu 312 – *Zmenky na inkaso* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 313 – *Pohľadávky za eskontované cenné papiere*. V prípade, že banka požaduje splatenie poskytnutého eskontného úveru, účtuje sa na ťarchu účtu 232 – *Eskontné úvery* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 221 – *Bankové účty*.

Na základe zmluvy o splatení záväzku zmenkou, úhrada obchodného záväzku zmenkou, t.j. indosament na ďalšieho majiteľa, sa účtuje na ťarchu účtu 321 – *Dodávateľia* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 312 – *Zmenky na inkaso*. Predaj zmenky sa účtuje na ťarchu účtu 315 – *Ostatné pohľadávky* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 646 – *Výnosy z odpísaných pohľadávok*. Následné vyradenie zmenky z účtovníctva, t. j. indosament na nového majiteľa, sa účtuje na ťarchu účtu 546 – *Odpis pohľadávky* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 312 – *Zmenky na inkaso*.

V prípade, že by bola dohodnutá splatnosť pohľadávky presahujúca dané účtovné obdobie, úrok zo zmenky sa účtuje vo vecnej a časovej súvislosti prostredníctvom účtu časového rozlíšenia 384 – *Výnosy budúcich období*.

Účtovanie obstarania zmenky držanej do splatnosti sa účtuje na ťarchu kalkulačného účtu 043 – *Obstaranie dlhodobého finančného majetku* v prípade, že doba splatnosti zmenky je dlhšia ako jeden rok alebo účtu 259 – *Obstaranie krátkodobého finančného majetku*, ak je doba splatnosti zmenky najviac jeden rok. Následné zaradenie zmenky do evidencie majetku sa účtuje na ťarchu účtu 256 – *Dlhové cenné papiere so splatnosťou do jedného roka držané do splatnosti*, ak doba splatnosti najviac jeden rok alebo na ťarchu účtu 065 – *Dlhové cenné papiere držané do splatnosti*, ak doba splatnosti je dlhšia ako jeden rok, so súvzťažným zápisom v prospech účtu 043 – *Obstaranie dlhodobého finančného majetku* alebo účtu 259 – *Obstaranie krátkodobého finančného majetku*.

Úroky zo zmenky sa účtujú vo vecnej a časovej súvislosti pri krátkodobej zmenke na ťarchu účtu 256 – *Dlhové cenné papiere so splatnosťou do jedného roka držané do splatnosti* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 666 – *Výnosy z krátkodobého finančného majetku*. Pri dlhodobej zmenke sa úroky účtujú na ťarchu účtu 065 – *Dlhové cenné papiere držané do splatnosti* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 665 – *Výnosy z dlhodobého finančného majetku*.

V prípade, že by bol zmenkový úrok z dlhodobej zmenky vyplatený pozadu, teda v budúcom účtovnom období, a tento pripadá aj na súčasné účtovné obdobie, účtuje sa vo vecnej a časovej súvislosti prostredníctvom účtu časového rozlíšenia 385 – *Príjmy budúcich období*.

Účtovanie obstarania zmenky držanej za účelom predaja sa účtuje na ťarchu kalkulačného účtu 259 – *Obstaranie krátkodobého finančného majetku*. Následné zaradenie do majetku sa účtuje na ťarchu účtu 257 – *Ostatné realizovateľné cenné papiere* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 259 – *Obstaranie krátkodobého finančného majetku*.

Precenenie zmenky na vyššiu hodnotu v dôsledku zvýšenia jej reálnej hodnoty sa účtuje na ťarchu účtu 257 – *Ostatné realizovateľné cenné papiere* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 664 – *Výnosy z precenenia cenných papierov*. V prípade, že je účtovná hodnota zmenky nižšia, ako je jej reálna hodnota, účtuje sa rozdiel na ťarchu nákladového účtu 564 – *Náklady na precenenie cenných papierov* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 257 – *Ostatné realizovateľné cenné papiere*.

Pohládavka pri predaji zmenky držanej za účelom predaja sa účtuje na ťarchu účtu 315 – *Ostatné pohľadávky* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 661 – *Tržby z predaja cenných papierov a podielov*. Následné vyradenie zmenky z majetku sa účtuje na ťarchu účtu 561 – *Predané cenné papiere a podiely pohľadávky* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 257 – *Ostatné realizovateľné cenné papiere*.

Vykazovanie zmeniek

Emitent môže zmenku vystaviť ako zabezpečovací prostriedok voči tretej osobe, takúto zmenku potom eviduje v podsúvahovej evidencii. Emitent o tejto skutočnosti uvádza informácie v poznámkach. V prípade, že nastala v sledovanom období udalosť, ktorá mala za následok záväzok vyplývajúci zo zmenkového zabezpečenia, vykáže sa v účtovnej závierke rezerva. Emitent môže zmenku vystaviť tiež ako platobný prostriedok, čo vykáže v účtovnej závierke ako krátkodobý alebo dlhodobý záväzok zo zmenky na úhradu, v závislosti od doby jej splatnosti. Vykazovanie zmeniek u *majiteľa* ovplyvňuje spôsob ich použitia, nakoľko môžu byť použité ako platobný prostriedok, cenný papier určený či už na obchodovanie alebo na zhodnotenie vložených peňažných prostriedkov alebo tiež ako zabezpečovací nástroj. Zmenka prijatá ako spôsob úhrady od odberateľa sa vykáže ako pohľadávka zo zmenky na inkaso. Ak bola zmenka obstaraná za účelom držania do splatnosti, môže sa vykázať buď ako krátkodobý dlhový cenný papier alebo dlhodobý dlhový cenný papier, v závislosti od doby splatnosti. V prípade obstarania zmenky za účelom predaja sa táto vykáže ako krátkodobý finančný majetok na účtoch dlhových cenných papierov držaných za účelom predaja. Ak boli

zmenky použité ako zabezpečovací nástroj v účtovnej závierke, zverejnia sa o tejto skutočnosti informácie v poznámkach, avšak neúčtuje sa o nich, len sa tento zabezpečovací nástroj sleduje na podsúvahovej evidencii.

Zmenky patria tiež k pomerne častým druhom cenných papierov. V podnikateľskej praxi sú však väčšinou používané ako zabezpečovací nástroj pri poskytovaní záruk za tretiu osobu alebo ako spôsob úhrady za obchodné záväzky. Ich účtovanie upravujú nielen právne predpisy, ale podrobne aj odborná literatúra, ako napr.:

- SOUKUPOVÁ, B. a kol. 2008. *Účtovníctvo vo finančnom riadení*,
- ŠLOSÁR, R. - ŠLOSÁROVÁ, A. 2006. *Cenné papiere a podiely v účtovníctve podnikateľov*,
- BALÁŽ, O. 2015. *Účtovné predpisy pre podvojnú účtovníctvo podnikateľov – komentár*.

4.2.2 Vkladné knižky

Vkladné knižky predstavujú tradičnú formu sporenia, ktorého výhodou je bezpečnosť (vklady sú chránené zákonom o ochrane vkladov), finančná nenáročnosť a prehľadnosť. Peňažné ústavy poskytujú výhodné úrokové sadzby alebo iné majetkové výhody, ku vkladným knižkám nakoľko majú vkladatelia obmedzené právo disponovať s vkladom a výpovednou lehotou vkladu.

Charakteristika vkladných knižiek

Vklady na vkladných knižkách sú osobitne upravené v §§781 až 785 Občianskeho zákonníka, ktoré nadväzujú na všeobecné ustanovenia o vkladoch v §§778 až 780 Občianskeho zákonníka. Vkladné knižky sú dlhové cenné papiere a môžu byť vystavené len na meno a musia spĺňať predpísané náležitosti. Hlavnými náležitosťami sú označenie druhu vkladnej knižky, číslo vkladového účtu, označenie peňažného ústavu, ktorý vkladnú knižku vydal a zápisy o výške vkladov, ich zmien a konečnom zostatku.⁷⁴

Vkladom je podľa § 5 zákona č. 483/2001 Z. z. o bankách v znení neskorších predpisov zverenie peňažných prostriedkov, ktoré predstavujú záväzok voči vkladateľovi na ich výplatu. Zo zákona o cenných papieroch vyplýva, že vkladná knižka zhmotňuje právo

⁷⁴ ŠLOSÁR, R - ŠLOSÁROVÁ, A . 2006. *Cenné papiere a podiely v účtovníctve podnikateľov*. Bratislava : Iura Edition, 2006. 85 s . ISBN 80-8078-125-7

vkladateľa na výplatu vkladu. Z § 783 ods. 3 Občianskeho zákonníka vyplýva, že bez vkladnej knižky nie je možné s vkladom nakladať.

Oceňovanie vkladných knižiek

Vkladné knižky sa u jej majiteľa oceňujú menovitou hodnotou, ak boli obstarané za účelom uloženia voľných peňažných prostriedkov. Ich ocenenie sa zvyšuje o priznané úroky. Ak boli vkladné knižky obstarané ako cenný papier na obchodovanie, ocenia sa reálnou hodnotou.

Účtovanie o vkladných knižkách

Vkladné knižky predstavujú dlhové cenné papiere, ktoré vydávajú banky. Ich majitelia môžu o nich účtovať ako o krátkodobom finančnom majetku na analytickej evidencii k účtu v bankách.

Založenie vkladnej knižky v banke bankovým prevodom so súčasným vkladom z bankového účtu, sa účtuje ťarchu účtu 221 – *Bankové účty*, vrátane zachytenia na analytickej evidencii so súvzťažným zápisom v prospech účtu 261 – *Peniaze na ceste*. Účtovanie priznaného úroku a jeho pripísanie na vkladnú knižku sa účtuje následne na ťarchu účtu 221 – *Bankové účty*, vrátane zaevidovania v rámci analytickej evidencie a zároveň so súvzťažným zápisom v prospech účtu 662 – *Úroky*.

Zrušenie vkladnej knižky so súčasným pripísaním peňažných prostriedkov na bankový účet sa účtuje opačným zápisom, ako bolo účtované pri založení vkladnej knižky. Pripísanie peňažných prostriedkov na bankový účet sa účtuje na základe prijatého bankového výpisu. Poplatky spojené s operáciami na vkladných knižkách sa účtujú na ťarchu účtu 568 – *Ostatné finančné náklady*.

Vkladné knižky sú určené predovšetkým na zhodnotenie finančných prostriedkov v bankových inštitúciách, na obchodovanie sa využívajú minálne. Zákon o cenných papieroch ich zaradil medzi cenné papiere a pri analýze sme nenašli nijaké obmedzenia tejto možnosti⁷⁵. Môže teda ísť o obchodovateľný cenný papier, čo však záleží na jeho emitentovi. Previesť vkladnú knižku na inú osobu je možné uzatvorením zmluvy o postúpení pohľadávky, rubopisom alebo odovzdaním vkladnej knižky postupníkovi (nadobúdateľovi).

Vykazovanie vkladných knižiek

Vkladné knižky sú vydávané bankovými inštitúciami ako bankový produkt a tak ich banky aj vykazujú. Majiteľ vkladnej knižky ju vyказuje ako krátkodobý finančný majetok v analytickej evidencii k bankovým účtom.

⁷⁵ Vo väčšine prípadov si však banky vo všeobecných pravidlách zakotvia možnosť prevodu z vkladných knižiek na inú osobu.

Vkladné knižky patria k spôsobom ako ukladať svoje peňažné prostriedky v bankách. Banky k nim poskytujú o niečo výhodnejšie úroky ako k bežným účtom. Použitie vkladných knižiek, ako cenných papierov na obchodovanie, je skôr výnimočné. Účtovanie a vykazovanie preto nie je zložité a postupuje sa pri nich ako pri bežných účtoch v bankách.

4.2.3 Vkladové listy

Vkladové listy sú cenné papiere na meno, s ktorým sú spojené práva na výplatu menovitej hodnoty vkladového listu a vopred dohodnutého výnosu najskôr v deň splatnosti vkladového listu alebo v deň splatnosti kupónu z vkladového listu. Sú to termínované vklady s formou dlhového cenného papiera.

Charakteristika vkladových listov

Vkladové listy definuje občiansky zákonník (§ 786), ktorým sú upravené vkladové listy, ako potvrdenie peňažného ústavu o pevnom jednorazovom vklade. Aplikujú sa na nich primerane ustanovenia Občianskeho zákonníka, ktoré platia pre vklady vznikajúce na základe zmluvy o vklade (§781 až 780 Občianskeho zákonníka) a tiež ustanovenia, ktoré sa týkajú jednotlivých druhov vkladu. Rozdiel medzi vkladovým listom a vkladnou knižkou vzniká v tom, že vkladový list je potvrdením banky o pevnom jednorazovom vklade a teda dodatočné vklady nie je možné uskutočňovať. Vkladový list musí obsahovať rovnaké náležitosti ako vkladná knižka a to údaje o peňažnom ústave, ktorý vkladový list vydal, číslo účtu, na ktorom je vedený vklad potvrdený vkladovým listom, pevne určenú jednorazovú sumu vkladu, určenie úrokov alebo iných výhod, tiež určenie oprávnenej osoby pri vklade, dĺžku trvania vkladového vzťahu a spôsob jeho ukončenia

Nakoľko sú vklady na vkladových listoch nemenné a k ich vyplateniu môže prísť najskôr vo vopred dohodnutý deň, banky môžu poskytovať na tento druh cenného papiera výhodnejšie úrokové sadzby.

Zákon o cenných papieroch v §2 odsek 2 písmeno e) zaraďuje vkladové listy ako cenné papiere a tým je zjednodušená ich prevoditeľnosť na inú osobu. Môže teda ísť o obchodovateľný cenný papier, čo však záleží na jeho emitentovi. Previesť vkladový list na inú osobu je možné uzatvorením zmluvy o postúpení pohľadávky, rubopisom alebo odovzdaním listinného vkladového listu postupníkovi (nadobúdateľovi).

Oceňovanie vkladových listov

Emitentom vkladových listov sú banky. Majiteľ vkladového listu ho pri obstaraní ocení obstarávacou cenou a v prípade, že bol obstaraný za účelom ďalšieho predaja, ocení sa reálnou hodnotou. Ocenenie vkladových listov v obstarávacej cene sa postupne zvyšuje o úroky.

Účtovanie o vkladových listov

Vkladové listy predstavujú dlhové cenné papiere. Majiteľ vkladového listu, ktorý ho obstaral za účelom zhodnotenia peňažných prostriedkov v podobe úroku, ho eviduje na analytických účtoch k účtom v bankách. Ak bol vkladový list obstaraný za účelom ďalšieho predaja, účtuje sa o ňom ako o krátkodobom dlhovom cennom papieri na predaj.

Účtovanie obstarania vkladových listov za účelom zhodnotenia vložených peňažných prostriedkov sa účtuje na ľarchu účtu 221 – *Bankové účty* vrátane analytickej evidencie vedenej k bankovým účtom so súvzťažným zápisom v prospech účtu 261 – *Peniaze na ceste*. Úhrada za obstaranie vkladových listov z bankového účtu na základe výpisu z účtu sa účtuje na ľarchu účtu 261 – *Peniaze na ceste* zároveň so súvzťažným zápisom v prospech účtu 221 – *Bankové účty*.

Priznaný a pripísaný úrok z vkladového listu sa na základe výpisu z vkladového listu účtuje na ľarchu účtu 221 – *Bankové účty* vrátane evidencie na príslušnom analytickom účte so súvzťažným zápisom v prospech účtu 662 – *Úroky*.

Zrušenie vkladového listu sa účtuje opačným účtovným zápisom, ako bola účtovaná jeho tvorba. Zároveň poplatky spojené s vedením vkladového účtu sú účtované na ľarchu účtu 568 – *Ostatné finančné náklady* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 221 – *Bankové účty*.

Účtovanie obstarania vkladových listov ako cenných papierov na obchodovanie sa účtuje na ľarchu účtu 259 – *Obstaranie krátkodobého finančného majetku* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 325 – *Ostatné záväzky*. Zaradenie týchto vkladových listov sa účtuje na ľarchu účtu 253 – *Dlhové cenné papiere na obchodovanie* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 259 – *Obstaranie krátkodobého finančného majetku*.

Precenenie vkladových listov obstaraných za účelom predaja, ak je účtovná hodnota nižšia ako reálna hodnota, sa účtuje na ľarchu účtu 253 – *Dlhové cenné papiere na obchodovanie* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 666 – *Výnosy z krátkodobého finančného majetku*. Ak je účtovná hodnota vkladových listov vyššia, ako je ich reálna hodnota, účtuje sa rozdiel na ľarchu účtu 566 – *Náklady na krátkodobý finančný majetok obchodovanie* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 253 – *Dlhové cenné papiere na obchodovanie*. Pohľadávka z predaja vkladových listov držaných na predaj sa účtuje na

ťarchu účtu 315 – *Ostatné pohľadávky* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 661 – *Tržby z predaja cenných papierov a podielov*. Vyradenie týchto vkladových listov sa účtuje na ľarchu účtu 561 – *Predané cenné papiere a podiely* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 253 – *Dlhové cenné papiere na obchodovanie*.

Vkladové listy sú určené predovšetkým na zhodnotenie finančných prostriedkov v bankových inštitúciách, nie na obchodovanie. Zákon o cenných papieroch ich však zaradil medzi cenné papiere a pri štúdiu sme nenašli možnosť obchodovať s nimi ničím obmedzenú.

Vykazovanie vkladových listov

Vkladové listy sú emitované bankovými inštitúciami ako retailový produkt⁷⁶. Majiteľ vkladového listu ho vykazuje v závislosti od svojho zámeru ako finančný majetok alebo ako dlhový cenný papier a podľa splatnosti ako krátkodobý v prípade splatnosti najviac jeden rok alebo ako dlhodobý, ak je jeho splatnosť viac ako jeden rok.

Vkladové listy emitujú banky vo väčšine ako neprevoditeľné listinné cenné papiere, ako potvrdenie banky o prijatom jednorazovom vklade. Banka sa pritom zaväzuje vyplatiť menovitú hodnotu a výnos z vkladového listu len jeho majiteľovi, nie skôr ako uplynie lehota jeho splatnosti. Z toho dôvodu sú pri nich priznávané vyššie úrokové sadzby ako pri bežných účtoch. Účtovanie a vykazovanie takto emitovaného vkladového listu je rovnaké, ako účtovanie pre bankové účty. Nie je im preto venovaná zvýšená pozornosť ani v odbornej, ani v študijnej literatúre.

4.2.4 Šeky

Šek predstavuje nositeľa hodnoty peňažných prostriedkov na sumu a menu, ktorá je na ňom napísaná. Z toho dôvodu ani nie je považovaný za investičný nástroj kapitálového trhu. Šeky môžu vydávať ako právnické, tak aj fyzické osoby s právnou spôsobilosťou a z tohto dôvodu boli rozšíreným spôsobom prenosu hodnôt hlavne v anglo-amerických trhoch, do doby príchodu platobných kariet.

Charakteristika šekov

Šek je cenný papier, ktorý je upravený v druhej časti zmenkového a šekového zákona a ktorým majiteľ účtu dáva príkaz svojej banke, aby osobe uvedenej na šeku vyplatila čiastku na ňom uvedenú. Šek môže mať rôzne formy, ako sú napríklad cestovné, bankové alebo

⁷⁶ Retailový produkt, je produkt poskytovaný bankou konečnému zákazníkovi, väčšinou fyzickej osobe.

eurošeky⁷⁷. Ak je vystavovateľom banka, ide o bankový šek, ak ho vystavuje fyzická alebo právnická osoba, ide o súkromný šek. Je nimi možné platiť bezhotovostným spôsobom za služby alebo zaplatiť za tovar v obchodoch. Na Slovensku nie sú veľmi rozšírenou formou platby, nakoľko táto forma úhrady nemá u nás tradíciu. Niektoré banky zrušili túto službu, iné účtujú vysoké poplatky za ich zrealizovanie.

Šek musí obsahovať označenie, že ide o šek, v texte listiny a vyjadrené v jazyku, v ktorom bol vypísaný; ďalej musí obsahovať bezpodmienečný príkaz zaplatiť určitú peňažnú sumu; meno toho, kto má platiť (šekovníka); údaj miesta, kde sa má platiť; dátum a miesto vystavenia šeku a samozrejme podpis vystaviteľa. Šeky môžu byť vystavené na meno, na rad (ide o order šek), nie na rad (ide o rekta šek) alebo na doručiteľa (majiteľa). Majiteľ šeku ho môže previesť na inú osobu indosementom, alebo inak rubopisom, nakoľko sa zapisuje na rubovú (zadnú) stranu.

Oceňovanie šekov

Šeky sú podľa postupov účtovania zaradené medzi krátkodobý finančný majetok, preto ich ocenenie vychádza z rovnakých predpokladov ako u cenín. Emitent oceňuje šeky v menovitej hodnote. Majiteľ šeku oceňuje v obstarávacej cene a v prípade, že šek obstaral za účelom ďalšieho predaja, ocení ho následne v reálnej hodnote.

Účtovanie šekov

Šekovník (vystaviteľ šeku) o šekoch neúčtuje, ale eviduje ich v podsúvahovej evidencii. Po vyplnení šeku a jeho odovzdaní, napríklad dodávateľovi, sa tiež ešte neúčtuje. Účtuje sa až v momente, kedy dodávateľ predloží šek v banke na preplatenie. Banka vtedy odpíše hodnotu uvedenú na šeku z bankového účtu šekovníka. Táto skutočnosť sa účtuje v prípade dodávateľa na ľarchu účtu 321 – *Dodávatelia* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 221 – *Bankové účty*.

Majiteľ šeku o jeho prijatí napríklad od odberateľa, ako forme úhrady, účtuje na ľarchu analytického účtu 211 – *Pokladnica* zároveň so súvzťažným zápisom v prospech účtu 311 – *Odberatelia*. Po predložení šeku na preplatenie v banke záleží od spôsobu, akým si majiteľ nechá šek preplatiť. Ak si nechá bankou vyplatiť hotovosť, preúčtuje sa táto hotovosť v rámci analytickej evidencie k účtu 211 – *Pokladnica*. Ak si majiteľ nechá hodnotu šeku previesť na účet v banke, účtuje sa na ľarchu účtu 261 – *Peniaze na ceste* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 211 – *Pokladnica* vrátane analytickej evidencie k uvedenému účtu.

⁷⁷ Eurošeky patrili v minulosti medzi najrozšírejší prvok bezhotovostného platobného styku v Európe. In: Biatec 03 / 1994
http://www.nbs.sk/_img/Documents/_PUBLIK_NBS_FSR/Biatec/Rok1994/BIATEC_3_1994.pdf (4.5.2017)

Následne, po doručení bankového výpisu, sa účtuje na ťarchu účtu 221 – *Bankové účty* so súvzťažným zápisom na účet 261 – *Peniaze na ceste*.

O šekoch sa účtuje predovšetkým ako o ekvivalente peňažnej hotovosti, zriedkavo ako o cenných papieroch na obchodovanie. Sú však zahrnuté do systému cenných papierov, je možné teda s nimi narábať rovnako, ako s ostatnými druhmi cenných papierov.

Vykazovanie šekov

Šeky sa ako u majiteľa, tak aj u emitenta evidujú ako krátkodobý finančný majetok, vykazujú sa ako krátkodobý finančný majetok na účtoch cenín.

Šeky v Slovenskej republike nepatria a zrejme ani nepatrili k bežnej forme využívania. Ich význam s nástupom platobných kariet postupne zaniká. Účtovanie a vykazovanie o nich je rovnaké, ako pri krátkodobom finančnom majetku. Nie je im venovaná zvýšená pozornosť ako v odbornej, tak ani v študijnej literatúre. Vyššie spomenuté účtovanie vychádza predovšetkým z právnych noriem, ako zákon o účtovníctve, zákon o cenných papieroch a postupy účtovania.

4.2.5 Cestovné šeky

Cestovné šeky sú druhom šeku, ktorý rovnako ako šek slúži na bezhotovostný prevod hodnôt, pričom cestovné šeky majú konkrétny účel použitia. Napríklad ako hotelová poukážka.

Charakteristika cestovných šekov

Cestovný šek je jednou z najstarších metód bezhotovostného platobného styku. Ako prvý s cestovným šekom prišiel Thomas Cook, majiteľ cestovnej kancelárie v Londýne. Svojim zákazníkom v spočiatku poskytoval cestovné šeky vo forme hotelových poukážok, ktorými mohli platiť v hoteloch v Európe. Neskôr sa tieto poukážky začali využívať aj na výber hotovosti v bankách a hoteloch s ktorými mal uzatvorené zmluvy o spolupráci. Keďže boli založené na jednoduchom princípe stali sa pre milióny cestujúcich symbolom pohodlného a bezpečného cestovania do nástupu platobných kariet. Pri platení šekom v hoteloch, v obchodoch alebo pri výbere hotovosti na miestach prijímajúcich dané cestovné šeky predložil klient šek a opäť ho podpísal. Oba podpisy museli byť rovnaké. Klienti museli

k šekom predkladať aj svoj doklad totožnosti. Takto sa so šekmi narába aj dnes. Cestovný šek bol teda pri jeho obstaraní krytý hotovosťou, za ktorú sa vymenil.⁷⁸

Oceňovanie cestovných šekov

Cestovné šeky sú podobne ako šeky podľa postupov účtovania zaradené medzi krátkodobý finančný majetok a teda podľa toho sú aj ocenené. Emitent cestovného šeku ho oceňuje menovitou hodnotou. Majiteľ cestovného šeku ho oceňuje v obstarávacej cene a v prípade, že cestovný šek bol obstaraný za účelom jeho predaja, ocení sa reálnou hodnotou.

Účtovanie cestovných šekoch

O cestovných šekoch sa účtuje rovnako ako o šekoch, teda ako o krátkodobom finančnom majetku na účte *211 – Pokladnica* vrátane analytickej evidencie, ak neboli obstarané za účelom predaja. O prevodoch cestovných šekov sa účtuje na základe pokladničných dokladov alebo výpisov z účtov z bánk a prípadne účtov z úverov na účtoch *261 – Peniaze na ceste*. Ak boli cestovné šeky obstarané za účelom predaja, účtuje sa o nich ako o majetkových cenných papierov na obchodovanie.

Účtovanie v okamihu vypísania cestovného šeku u šekovníka sa účtuje na ťarchu účtu *335 – Pohľadávky voči zamestnancom* zároveň so súvzťažným zápisom v prospech účtu *211 – Pokladnica* vrátane analytickej evidencie. Po doručení avíza z banky, že zamestnanec predložil šek na úhradu výdavkov, napríklad počas pracovnej cesty, sa účtuje na ťarchu účtu *211 – Pokladnica* so súvzťažným zápisom v prospech účtu *261 – Peniaze na ceste*. Po doručení bankového výpisu, na ktorom banka znížila peňažné prostriedky, sa účtuje na ťarchu účtu *261 – Peniaze na ceste* so súvzťažným zápisom v prospech účtu *221 – Bankové účty*. Následné vyúčtovanie nákladov z pracovnej cesty zamestnanca sa účtuje napríklad na ťarchu účtu *512 – Cestovné* so súvzťažným zápisom v prospech účtu *335 – Pohľadávky voči zamestnancom*.

Účtovanie cestovného šeku u majiteľa po predložení šeku, napríklad dodávateľovi ako forma úhrady, sa účtuje na ťarchu účtu *321 – Dodávatelia* so súvzťažným zápisom v prospech účtu *211 – Pokladnica* vrátane evidovania na príslušnom analytickom účte.

Majiteľ cestovného šeku si môže tento šek nechať preplatiť v banke. Ak si nechá bankou vyplatiť hotovosť, preúčtuje sa táto hotovosť na účte *211 – Pokladnica* v rámci analytickej evidencie. Ak si majiteľ nechá hodnotu cestovného šeku previesť na príslušný účet v banke, účtuje sa na ťarchu účtu *261 – Peniaze na ceste* so súvzťažným zápisom v prospech účtu *211 – Pokladnica*, vrátane evidencie na analytickom účte. Následne, po doručení

⁷⁸ [26. 6. 2014] <https://totalmoney.sk/slovník/C/cestovny-sek/>

bankového výpisu, sa účtuje na ľarchu účtu 221 – *Bankové účty* so súvzťažným zápisom na účet 261 – *Peniaze na ceste*.

Ďalšou možnosťou majiteľa pri cestovnom šeku je, že ho odovzdá zamestnancovi pred pracovnou cestou. V takomto prípade bude účtovanie totožné, ako s účtovaním u šekovníka.

Cestovné šeky slúžia hlavne ako platobný prostriedok pri bezhotovostnom platobnom styku. Dnes ich skoro v plnej miere nahradili platobne karty, ktoré poskytujú zamestnávateľia svojim zamestnancom k úhrade výdavkov spojených s pracovnou cestou.

Vykazovanie cestovných šekov

Cestovné šeky sú iným druhom šekov, používaných hlavne v zahraničnom platobnom styku. Rovnako ako šeky, aj cestovné šeky sa vykazujú ako krátkodobý finančný majetok.

Cestovné šeky, rovnako ako šeky, v Slovenskej republike nepatria a zrejme ani nepatrili k obľúbeným, a ich využitie postupne zaniká. Účtovanie a vykazovanie o nich je rovnaké ako pri šekoch, a preto mu nie je venovaná zvýšená pozornosť ako v odbornej, tak ani v študijnej literatúre. Vyššie spomenuté účtovanie vychádza predovšetkým z právnych noriem ako sú zákon o účtovníctve, zákon o cenných papieroch a postupy účtovania.

Druhá časť štvrtej kapitoly bola venovaná charakteristike, oceňovaniu, účtovaniu a vykazovaniu zmeniek, vkladných knižiek, vkladových listov, šekov a cestovných šekov. Tieto druhy cenných papierov sa v praxi účtovných jednotiek účtujúciach podľa postupov účtovania, vyskytujú podľa nášho názoru v nižšej miere (s výnimkou zmeniek⁷⁹), nakoľko slúžia ako alternatíva k platobným prostriedkom.

4.3 Cenné papiere viazane na tovar

⁷⁹ Z charakteristík zmeniek vyplýva, že je možné ich využiť ako zabezpečovací cenný papier k zvýšeniu istoty veriteľa, čo prispieva k ich zvýšenému využitiu.

Poslednou skupinou cenných papierov sú cenné papiere, pri ktorých vzniká buď dispozičné právo k tovaru, na ktorý boli vystavené alebo záložné právo k tovaru⁸⁰, ku ktorému boli vystavené. Dispozičným právom k tovaru sa rozumie právo na disponovanie k vybraným zásobám. Sú používané prevažne pri preprave, úschove alebo uskladnení tovaru. Účtovné jednotky za pomoci týchto cenných papierov môžu jednoduchšie pracovať s dispozičnými právami k tovaru alebo sa môžu jednoduchšie a rýchlejšie dostať k peňažným prostriedkom pri prevode práv k tovaru, na ktorý boli vystavené.

4.3.1 Náložné listy

V prípade uzavretia zmluvy o preprave veci sa účtovné jednotky môžu dohodnúť, že prepravca vystaví odosielateľovi pri prevzatí zásielky náložný list, ktorý môže mať podobu cenného papiera. *Hlavná funkcia náložného listu predstavuje možnosť vyžadovať od prepravcu vydanie zásielky tovaru.*⁸¹ Na rozdiel od prepravného dokladu, ktorý je považovaný za doklad o uzavretí zmluvy o preprave, je dopravca v prípade vystavenia náložného listu povinný zásielku doručiť osobe uvedenej na náložnom liste, ktorá mu ho predloží a potvrdí prevzatie prepravovaného tovaru.

Charakteristika náložných listov

Náložný list je dispozičný cenný papier, ktorého náležitosti upravujú §§ 612 – 616 obchodného zákonníka v súvislosti so zmluvou o preprave veci, ktorou sa prepravca zaväzuje odosielateľovi, že prepraví zásielku z miesta odoslania do miesta určenia, pričom odosielateľ sa zaväzuje uhradiť prepravné. Prepravca je povinný takýto cenný list vystaviť, len ak to vyplýva zo zmluvy, nakoľko takýto cenný papier musí odlišiť od iných prepravných dokumentov, ako sú napríklad rôzne potvrdenia.

Prepravca je povinný na prepravnom liste uviesť nasledujúce náležitosti:

- názov a sídlo právnickej osoby alebo meno a miesto podnikania, prípadne bydlisko fyzickej osoby dopravcu,
- názov a sídlo právnickej osoby alebo meno a miesto podnikania, prípadne bydlisko fyzickej osoby odosielateľa,
- označenie prepravovanej veci,

⁸⁰ Podľa § 151a ods. 1 Občianskeho zákonníka slúži záložné právo na zabezpečenie pohľadávky a jej príslušenstva tým, že záložného veriteľa oprávňuje uspokojiť sa alebo domáhať sa uspokojenia pohľadávky z predmetu záložného práva (ďalej len „záloh“), ak pohľadávka nie je riadne a včas splnená

⁸¹ ŠLOSÁR, R - ŠLOSÁROVÁ, A. 2006. *Cenné papiere a podiely v účtovníctve podnikateľov*. Bratislava : Iura Edition, 2006. 86 s. ISBN 80-8078-125-7.

- údaj, či bol náložný list vydaný na doručiteľa alebo na meno príjemcu, prípadne údaj, že bol vydaný na jeho rad,
- miesto určenia,
- miesto a deň vydania náložného listu a podpis dopravcu.

Náložný list môže zniet' na doručiteľa, na meno alebo na rad. Ak je vystavený na doručiteľa, môže práva z náložného listu uplatňovať osoba, ktorá dopravcovi náložný list predloží. Pokiaľ znie náložný list na meno, môže ho uplatňovať len osoba na ňom uvedená. Prevod práv z náložného listu znejúceho na meno je upravené § 524 občianskeho zákonníka ako postúpenie pohľadávky. Ak bol náložný list prevedený rubopisom, postupuje sa podľa pravidiel platných pre zmenky.

Konosament je špeciálny náložný list využívaný pri námornej preprave tovaru. Náložné listy sú v praxi používané pri preprave na väčšie vzdialenosti, kedy prepravca vystaví náložný list, podpíše ho a potvrdí dátum nakládky v mieste nakládky. Dátum na náložnom liste sa následne používa pri určení dátumu splatnosti faktúry. Väčšinou sa vystavia tri originály náložných listov, ktoré sú zaslané kuriérom ku kupujúcemu, od ktorého pokračujú k logistickej firme zabezpečujúcej prepravu zásob. Tam sa pri predaji na základe náložného listu vystaví faktúra, spolu s potvrdením dopravcu, pečiatkou a číslom zásielky. Ak sa počas transportu od miesta nakládky, k finálnemu odberateľovi niečo stratí alebo dôjde k zmene zásielky, je tento dokument dôkazom toho, že od predávajúceho bol tovar odoslaný, ale ku kupujúcemu prišiel v inom stave. Na základe zisteného rozdielu je možné jednoduchšie identifikovať miesto, kde vznikol uvedený rozdiel v dodávke.

Oceňovanie náložných listov

V prípade, že odosielateľ tovaru použije náložný list ako obchodovateľný cenný papier, jeho hodnota je rovná hodnote tovaru, na ktorý bol vydaný, je teda ocenený v hodnote tohto tovaru⁸². Majiteľ náložného listu ho oceňuje pri obstaraní obstarávacou cenou. V prípade, že náložný list obstaral za účelom predaja, oceňuje ho reálnou hodnotou.

Účtovanie náložných listov

Emitent náložného listu neúčtuje o vystavení cenného papiera, ale eviduje jeho vystavenie na podsúvahovej evidencii. Účtuje až o výnose za prepravné a ostatné služby spojené s prepravou.

Majiteľ náložného listu eviduje na podsúvahovej evidencii odovzdanie a prevzatie tovaru prepravcom. O náložnom liste sa účtuje až v prípade, keď ho majiteľ predložil banke

⁸² V prípade nakúpených zásob je ocenený v obstarávacie cene a v prípade výrobkov je ocenený vlastnými nákladmi.

na preplatenie, kedy sa účtuje o eskontnom úvere. Majiteľ sa môže tiež rozhodnúť, že náložný list predá, potom sa o ňom účtuje ako o finančnom výnose, prípadne môže náložný list slúžiť ako spôsob úhrady dodávateľských faktúr, kedy sa o ňom účtuje ako o rubopise zmenky.

Účtovanie náložného listu u prvého majiteľa pri odovzdaní tovaru prepravcovi, ktorý na základe zmluvy o preprave vystaví náložný list, sa účtuje na ťarchu účtu 132 – *Tovar na sklade a v predajniach* zároveň so zachytením na príslušnom analytickom účte so súvzťažným zápisom v prospech účtu 132 – *Tovar na sklade a v predajniach*. so zachytením na príslušnom analytickom účte

Majiteľ náložného listu v prípade jeho predloženia banke na eskont, účtuje na ťarchu účtu 221 – *Bankové účty* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 232 – *Eskontné úvery*. Po ukončení prepravy majiteľ predá tovar svojmu odberateľovi, čo zachytí v účtovníctve na ťarchu účtu 311 – *Odberatelia* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 604 – *Tržby za tovar*. Následne vyskladní tovar na ťarchu účtu 504 – *Predaný tovar* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 132 – *Tovar na sklade a v predajniach* v rámci analytickej evidencie tohto účtu. Vyplatenie eskontného úveru z bankového účtu sa účtuje na ťarchu účtu 232 – *Eskontné úvery* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 221 – *Bankové účty*.

Ak majiteľ použije náložný list ako cenný papier na predaj, pri jeho predaji účtuje na ťarchu účtu 315 – *Ostatné pohľadávky* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 661 – *Tržby z predaja cenných papierov a podielov*. Následne sa v tomto prípade vyskladní tovar na ťarchu účtu 561 – *Predané cenné papiere a podiely* so súvzťažným zápisom v prospech analytického účtu 132 – *Tovar na sklade a v predajniach*⁸³.

Majiteľ má aj možnosť uzavrieť zmluvu o vysporiadaní obchodného záväzku rubopisom, kedy účtuje na ťarchu účtu 321 – *Dodávatelia* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 322 – *Zmenky na úhradu* v prípade uzavretia zmluvy na obdobie najviac jeden rok alebo v prospech účtu 478 – *Dlhodobé zmenky na úhradu*, v prípade uzavretia zmluvy na obdobie dlhšie ako jeden rok. Dohodnutý úrok je potrebné účtovať vo vecnej a časovej súvislosti na ťarchu účtu 562 – *Úroky* so súvzťažným zápisom v prospech účtu konkrétného zmenkového záväzku.

V prípade splatenia zmenkového záväzku v dohodnutom termíne sa účtuje na ťarchu účtu 322 – *Zmenky na úhradu* alebo na ťarchu účtu 478 – *Dlhodobé zmenky na úhradu* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 221 – *Bankové účty*, ak bol záväzok zo zmenky

⁸³ V tomto prípade sa pri vyradení tovaru nepoužije účet 504- *Predaný tovar*, pretože tovar je v danom okamihu evidovaný prostredníctvom náložného listu.

uhradený z bankového účtu. Ak záväzok zo zmenky nebol uhradený, preúčtuje sa jeho hodnota na účet 321 – *Dodávateľia*.

Vyššie spomenuté účtovanie vychádza z predpokladu, že majiteľ cenného papiera si tento cenný papier aj ponechal a nemá úmysel previesť ho na inú účtovnú jednotku. Ak by tak urobil, a účtovná jednotka, ktorá by tento cenný papier nadobudla a jej úmyslom by bolo tento cenný papier predat', účtovala by o ňom v takomto prípade ako o realizovateľnom cennom papieri na účte 257 – *Ostatné realizovateľné cenné papiere*.

Náložné listy slúžia skôr ako podporné doklady k preprave a presunu vlastníckych práv k prepravovanému tovaru. Sú však zahrnuté do systému cenných papierov, môžu byť teda použité aj ako cenný papier, s ktorým sú spojené práva a povinnosti z neho vyplývajúce.

Vykazovanie náložného listu

Emitentom náložných listov je prepravca, ktorý ich vedie v podsúvahovej evidencii a vykazuje len potrebné informácie v poznámkach. Majiteľ náložného listu vykazuje náložné listy podľa svojho zámeru. Môže ich mať vykázané ako súčasť krátkodobého finančného majetku alebo ako súčasť zásob. Ak sa rozhodne, že náložný list nechá preplatiť banke a od banky získa eskontný úver, ktorý bude krytý zásobami, uvedie túto skutočnosť v poznámkach.

V praxi sa náložné listy využívajú ako podklad pri preprave tovaru, prevažne na väčšie vzdialenosti, kedy je čas prepravy významným faktorom. Účtovanie a vykazovanie je preto odvodené od ich využitia. V odbornej a študijnej literatúre im nie je venovaná zvýšená pozornosť. Vyššie spomenuté účtovanie vychádza predovšetkým z právnych noriem ako zákon o účtovníctve, zákon o cenných papieroch a postupy účtovania.

4.3.2 Skladištné listy

V podnikateľskej praxi môže nastať situácia, kedy jedna účtovná jednotka potrebuje uskladniť svoj majetok (napr. tovar), ale nemá na to vhodné podmienky (napr. priestor, školených zamestnancov), preto je potrebné sa dohodnúť a uzatvoriť zmluvu o skladovaní s inou účtovnou jednotkou, ktorá má vyhovujúce podmienky na takéto skladovanie. Účtovná jednotka, ktorá uskladní takýto majetok (skladovateľ), je povinná vystaviť o uskladnení potvrdenie. Ak sa to v zmluve o skladovaní dohodne, skladovateľ môže namiesto potvrdenia vydať skladištný list, s ktorým sú spojené práva cenného papiera.

Charakteristika skladištných listov

Skladištný list je dispozičný cenný papier, ktorý upravuje obchodný zákonník v § 528 v kontexte so zmluvou o skladovaní, ktorou sa skladovateľ zaväzuje uskladniť vec a uskladňovateľ sa za toto zaväzuje zaplatiť dohodnutú sumu. Pri prevzatí veci je skladovateľ o tomto povinný vystaviť doklad, ktorý slúži ako potvrdenie o prevzatí veci. Takýto doklad môže mať podobu potvrdenia o prevzatí veci alebo podobu cenného papiera (skladištný list). Potvrdenie je neobchodovateľné a vyplýva z neho právo požadovať vydanie skladovanej veci. Skladištný list je podľa zákona o cenných papieroch obchodovateľný cenný papier, s ktorým sú spojené práva požadovať vydanie skladovanej veci. Skladištný list môže znieť na meno alebo na doručiteľa. Ak znie na doručiteľa, je skladovateľ povinný vydať uskladnenú vec osobe, ktorá predložila skladištný list. Ak znie na meno, je skladovateľ povinný vydať uskladnený tovar osobe uvedenej na skladištnom liste. Prevod práv skladištných listov sa uskutočňuje rubopisom, pokiaľ to nie je vylúčené zmluvnými stranami. Na rubopis skladištného listu platia rovnaké podmienky, ako pri zmenkách, ktoré sú definované § 528 obchodného zákonníka.

Ak sa vo verejnom sklade uskladňuje zastupiteľný tovar⁸⁴, môže verejný sklad vydať osobitný druh skladištného listu, ktorým je warrant. S warrantom sa obchoduje na trhoch ako s cenným papierom, s ktorým nie je spojené len právo na prevzatie tovaru zo skladu, ale aj vlastnícke právo k tovaru.

Oceňovanie skladištných listov

Nakoľko pri skladištnom liste je možné práva z neho vyplývajúce previesť na inú účtovnú jednotku len rubopisom, oceňuje sa v menovitej hodnote u emitenta a v obstarávacej cene u veriteľa. Ak sa použije ako forma úhrady záväzku, môže sa pri rubopise súčasne uzavrieť aj zmluva o vzájomnom započítaní medzi emitentom a veriteľom.

Účtovanie o skladištných listov

Emitent skladištného listu neúčtuje o vystavení cenného papiera, ale eviduje jeho vystavenie na podsúvahovej evidencii. Účtuje až o výnose za skladné a ostatné služby spojených so skladovaním

Majiteľ skladištného listu eviduje na podsúvahovej evidencii odovzdanie a prevzatie tovaru skladovateľom. O skladištnom liste sa účtuje až v prípade, že ho majiteľ predložil banke na preplatenie, kedy sa účtuje o eskontnom úvere. Majiteľ sa môže rozhodnúť tiež, že skladištný list predá, potom sa o ňom účtuje ako o finančnom výnose. Skladištný list môže

⁸⁴ Zastupiteľný tovar je taký tovar, ktorého každý kus má rovnaké znaky.

tiež slúžiť na úhradu dodávateľských faktúr, kedy sa prevádza rubopisom a účtuje sa o tom ako o rubopise zmenky.

Účtovanie skladištného listu u prvého majiteľa pri odovzdaní tovaru skladovateľovi, ktorý na základe zmluvy o skladovaní vystaví skladištný list vo forme cenného papiera, sa účtuje na ťarchu analytickej evidencie k účtu *132 – Tovar na sklade a v predajniach* so súvzťažným zápisom v prospech účtu *132 – Tovar na sklade a v predajniach*. Náklady na skladovanie a služby spojené s uskladnením sa účtujú na ťarchu účtu *518 – Ostatné služby* so súvzťažným zápisom v prospech účtu *321 – Dodávateľa*.

Majiteľ skladištného listu môže skladištný list predložiť banke na eskont, pričom účtuje na ťarchu účtu *221 – Bankové účty* zároveň so súvzťažným zápisom v prospech účtu *232 – Eskontné úvery*. Po ukončení skladovania majiteľ predá tovar svojmu odberateľovi, čo zaúčtuje na ťarchu účtu *311 – Odberatelia* so súvzťažným zápisom v prospech výnosového účtu *604 – Tržby za tovar*. Následne vyskladní tovar na ťarchu účtu *504 – Predaný tovar* so súvzťažným zápisom v prospech účtu *132 – Tovar na sklade a v predajniach* a zároveň sa zaeviduje na príslušnom analytickom účte. Vyplatenie eskontného úveru z bankového účtu sa účtuje na ťarchu účtu *232 – Eskontné úvery* zároveň so súvzťažným zápisom v prospech účtu *221 – Bankové účty*.

Ak majiteľ použije skladištný list ako cenný papier na predaj, pri jeho predaji účtuje na ťarchu účtu *315 – Ostatné pohľadávky* so súvzťažným zápisom v prospech výnosového účtu *661 – Tržby z predaja cenných papierov a podielov*. Následné vyskladnenie tovaru zachytí na ťarchu účtu *561 – Predané cenné papiere a podiely* so súvzťažným zápisom v prospech účtu *132 – Tovar na sklade a v predajniach* vrátane evidencie na príslušnom analytickom účte.

Majiteľ skladištného listu má možnosť uzavrieť zmluvu o vysporiadaní obchodného záväzku rubopisom, kedy účtuje na ťarchu účtu *321 – Dodávateľa* so súvzťažným zápisom v prospech účtu *322 – Zmenky na úhradu* v prípade uzavretia zmluvy na obdobie najviac jeden rok alebo v prospech účtu *478 – Dlhodobé zmenky na úhradu* v prípade uzavretia zmluvy na obdobie dlhšie ako jeden rok. Dohodnutý úrok je potrebné účtovať vo vecnej a časovej súvislosti na ťarchu účtu *562 – Úroky* so súvzťažným zápisom v prospech účtu konkrétneho zmenkového záväzku.

V prípade splatenia zmenkového záväzku v dohodnutom termíne sa účtuje na ťarchu účtu *322 – Zmenky na úhradu* alebo na ťarchu účtu *478 – Dlhodobé zmenky na úhradu* so súvzťažným zápisom v prospech účtu *221 – Bankové účty*, ak bol záväzok zo zmenky

uhradený z bankového účtu. Ak záväzok zo zmenky nebol uhradený, preúčtuje sa jeho hodnota v prospech účtu 321 – *Dodávateľia*.

Vyššie spomenuté účtovanie vychádza z predpokladu, že majiteľ cenného papiera si tento cenný papier aj ponechal, nemá v úmysle ho previesť na inú účtovnú jednotku. Ak by tak urobil, účtovná jednotka, ktorá by tento cenný papier nadobudla s úmyslom predat' ho, účtovala by o ňom ako o realizovateľnom cennom papieri na účte 257 – *Ostatné realizovateľné cenné papiere*.

Skladovateľ nemá povinnosť vystaviť skladištný list, vystavuje ho iba v prípade, že je to zmluvne dohodnuté. V prípade, že sa v zmluve nedohodne vystavenie skladištného listu, skladovateľ vystavuje písomné potvrdenie o prevzatí tovaru. O vystavenom potvrdení sa neúčtuje, ale eviduje sa v podsúvahovej evidencii.

Vykazovanie skladištného listu

Emitent skladištného listu vykazuje v poznámkach informácie o vystavení cenného papiera a množstve uloženého tovaru. Majiteľ skladištný list vykazuje na podsúvahovej evidencii v rámci odovzdaného a prevzatého množstva tovaru skladovateľom. Skladištný list sa vykazuje až v období, v ktorom ho majiteľ predložil banke na eskont, kedy sa vykáže eskontný úver krytý tovarom vo verejnom sklade. Ak skladištný list použije na úhradu dodávateľských faktúr, prevedie sa rubopisom a vykazuje sa ako záväzok z nesplatennej zmenky len v prípade, že nedošlo k splateniu.

Skladištný list vydáva skladovateľ ukladateľovi, ak sa tak zmluvne dohodnú. Ukladateľ následne môže so skladištným listom nakladať ako s cenným papierom, ktorého menovitá hodnota je krytá uskladneným majetkom. Vyššie spomenuté účtovanie vychádza predovšetkým z právnych noriem ako zákon o účtovníctve, obchodný zákonník a postupy účtovania, nakoľko im odborná ani študijná literatúra nevenuje pozornosť.

4.3.3 Skladiskový záložný list a tovarový záložný list

Skladiskové záložné listy (ďalej len „SZL“) a tovarové záložné listy (ďalej len „TZL“) sa začali používať v roku 1998, ako nástroj na zlepšenie zložitej platobnej disciplíny ako v poľnohospodárstve, tak aj v iných odvetviach výrobnjej sféry. Finančná situácia bola komplikovaná kvôli požiadavkám poľnohospodárskych a výrobných podnikov. Podniky požadovali platby za svoje výrobky bezprostredne po ich produkcii, nakoľko bez nich neboli

schopné zabezpečiť dostatok finančných prostriedkov na budúcu produkciu a na druhej strane ich odberatelia požadovali predĺženie splatností. Táto skutočnosť spôsobovala druhotnú platobnú neschopnosť.

Charakteristika skladiskových záložných listov a tovarových záložných listov

SZL a TZL sú dispozičné cenné papiere, ktoré sú právne upravené nasledujúcimi predpismi: *zákon č. 144/1998 Z. z. o skladiskovom záložnom liste, tovarovom záložnom liste v znení neskorších predpisov* (ďalej len „zákon o SZL a TZL“), ktorý definuje ich právnu úpravu; *zákon o cenných papieroch*, ktorým ich zaraďuje ako druh cenného papiera do sústavy cenných papierov, *zákon zmenkový a šekový*, ktorý upravuje ich prevody rubopisom a postihy prevodcov voči majiteľovi záložných listov a v neposlednom rade *Obchodný zákonník* a *Občiansky zákonník*, ktoré upravujú zmluvy medzi ukladateľom a skladovateľom (prevádzkovateľom verejného skladu).

Vydávať sa môžu, len ak sú výrobky skladované oddelene podľa druhov, účelu použitia a kvality na zrná obilnín, vrátane kukurice, olejnaté semená, semená strukovín, cukor a zemiaky podľa STN 642211⁸⁵.

SZL a TZL sú zložené z dvoch spojených, ale oddeliteľných častí:

1. záložného listu – s ním je spojené právo na zaplatenie peňažnej sumy, ktorá je na ňom vyznačená a záložné právo k tovaru, na ktorý znie a zabezpečuje pohľadávku, a
2. majetkového listu – s ním je spojené právo nakladať s tovarom v rozsahu stanovenom záložným listom.

Samostatné vydanie len jednej časti SZL a TZL nie je dovolené. Náležitosti SZL a TZL nie sú rovnaké, preto sú v zákone upravené individuálne, pričom v § 15 zákona o SZL a TZL sú požiadavky na SZL, ktorými sú nasledovné náležitosti:

- označenie, že ide o SZL a údaj, že ide o majetkový a záložný list s uvedením poradového čísla SZL uvedeného v zozname skladovateľa,
- obchodné meno a sídlo skladovateľa s registračným číslom osvedčenia,
- označenie a adresu verejného skladu,
- obchodné meno a adresu ukladateľa,
- údaje o druhu, množstve a akosti tovaru prevádzaného na skladovanie s mierou prirodzených úbytkov a hodnotu tovaru pri prevzatí na skladovanie,

⁸⁵ Zákonom o SZL a TZL je norma označujúca zemiaky ako STN 642211. Takáto norma sa v zozname noriem, ktorý vedie Úrad pre normalizáciu, metrológiu a skúšobníctvo Slovenskej republiky nenachádza. Máme zato, že správne označenie normy pre zemiaky malo byť STN 46 2211, a normu STN 46 2211 nahradila norma číslo STN 46 2200, ktorá bola vydaná dňa 1. 9. 2000.

- údaj o lehote, na ktorú sa tovar na skladovanie prevzal, s vyznačením posledného dňa lehoty,
- označenie poisťiteľa a údaj o výške poistného plnenia a
- dátum a miesto vystavenia a podpis osoby konajúcej za skladovateľa.

Skladovateľ, prevádzkovateľ verejného skladu musí spĺňať požiadavky podľa zákona o SZL a TZL. Osvedčenie na prevádzkovanie verejného skladu vydáva Ministerstvo pôdohospodárstva Slovenskej republiky, pričom na žiadosť musí žiadateľ pripojiť:

1. výpis obchodného a živnostenského registra,
2. doklad o vlastníctve vhodnej nehnuteľnosti určenej na prevádzku verejného skladu,
3. zmluvu o nájme a osvedčenú kópiu vlastníckeho listu k vhodnej nehnuteľnosti na prevádzku verejného skladu,
4. rozhodnutie o vhodnosti nehnuteľnosti na prevádzku verejného skladu a
5. účtovnú závierku overenú audítorom za posledné účtovné obdobie, ktorá musí byť najneskôr 5 pracovných dní pred podaním žiadosti uložená v registri účtovných závierok.

SZL môže vydávať len prevádzkovateľ verejného skladu, pričom skladovanie nemôže byť dojednané na obdobie dlhšie ako 12 mesiacov.

TZL môže vydať len ten, kto má tovar na území Slovenskej republiky na predaj alebo na spracovanie, prípadne výrobu vecí určenej na predaj. TZL môže byť vystavený najviac do sumy, ktorú upravuje zákon č. 18/1996 Z. z. o cenách, pričom záložná pohľadávka môže byť vystavená len do sumy 80 % z hodnoty tovaru uvedeného na TZL. Vydaný TZL musí registrovať Ministerstvo pôdohospodárstva Slovenskej republiky. Náležitosti TZL upravuje § 23 zákona o SZL a TZL a sú nimi:

- označenie, že ide o TZL,
- záväzok zaplatiť určitú peňažnú sumu v eurách (záložná pohľadávka),
- dátum splatnosti (zročnosti) záložnej pohľadávky určený pre celú sumu jednotne,
- obchodné meno toho, komu alebo na rad (na príkaz) koho sa má platiť,
- údaj o mieste splatnosti a označenie banky, v ktorej sa má platiť,
- údaje o druhu, množstve a akosti tovaru podľa technických noriem, ktorý sa dáva do zálohu, ako aj jeho hodnoty a vyhlásenie o jeho daní do zálohu,
- údaj o mieste, kde sa tovar dáva do zálohu,
- dátum a údaj o mieste vystavenia,

- obchodné meno a adresa vystaviteľa a jeho podpis.

Skladovateľ je povinný majiteľovi majetkového ako aj majiteľovi záložného listu zo SZL a TZL umožniť obhliadnuť tovar prevzatý na skladovanie, aby sa mohol presvedčiť o jeho správnom uložení a aktuálnom stave. V prípade poistnej udalosti prechádza právo na poistné plnenie na majiteľa záložného listu do výšky záložnej pohľadávky a vo zvyšku na majiteľa majetkového listu.

K decembru 2015 bolo podľa údajov z Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka⁸⁶ na Slovensku evidovaných 79 verejných skladov. Z mesačných výkazov tovarov uskladnených vo verejných skladoch vyplýva, že na konci decembra sa v týchto skladoch nachádzalo približne 300 miliónov ton evidovaných zásob. Z uvedeného môžeme konštatovať, že skladištné listy, SZL a TZL patria k pomerne častým druhom cenných papierov, hlavne v poľnohospodárstve. V dnešnej dobe ich podľa nášho názoru postupne nahrádzajú burzy, na ktorých sa s týmto tovarom obchoduje a na ktorých podnikateľské subjekty vedľa rýchlejšie a s vyšším výnosom predávajú svoje produkty.

Oceňovanie skladiskových záložných listov a tovarových záložných listov

SZL je možné vydávať len ako krátkodobý majetkový cenný papier, z dôvodu, že je vystavovaný na tovar, ktorého životnosť je obmedzená (napr. potraviny, prvovýroba). Takýto papier je možné držať do splatnosti, kedy sa ocení obstarávacou cenou alebo je možné ho držať za účelom predaja, kedy sa ocení reálnou hodnotou.

TZL môže byť vydaný aj na tovar, ktorého životnosť je dlhšia ako jeden rok, teda môže byť vydaný aj ako dlhodobý cenný papier, avšak vzniká otázka morálneho zastarania založeného tovaru a návratnosti vložených peňažných prostriedkov do takého cenného papiera. Nakoľko však ide o majetkový cenný papier, oceňuje sa obstarávacou cenou a ak bol obstaraný za účelom predaja, oceňuje sa reálnou hodnotou.

Účtovanie o skladiskových záložných listov a tovarových záložných listov

Po uložení výrobkov do verejného skladu, ukladateľ preúčtuje na základe výdajky množstvo výrobkov vo vlastných nákladoch na analytický účet výrobkov vytvorený pre verejný sklad. Výrobky ostávajú naďalej vlastníctvom ukladateľa. Po uložení tovaru do verejného skladu, ukladateľ preúčtuje na základe výdajky množstvo tovaru v obstarávacej cene na analytický účet tovaru vytvorený pre verejný sklad. Tovar ostáva naďalej vlastníctvom ukladateľa. Skladovateľ alebo vystaviteľ, vystaví ukladateľovi SZL alebo TZL. O tomto vystavení SZL alebo TZL ukladateľ neúčtuje. O SZL alebo TZL ukladateľ účtuje až

⁸⁶ [15. 2. 2016] <http://www.mpsr.sk/index.php?navID=47&sID=40&navID2=769>

pri oddelení samostatného záložného listu na nadobúdateľa (záložného veriteľa) a to v podsúvahovej evidencii.

O SZL a TZL sa u emitenta pri poskytnutí eskontného úveru bankou na základe predloženého SZL alebo TZL preúčtuje záložným právom zaťažený tovar na analytickú evidenciu účtu 132 – *Tovar na sklade a v predajniach*. Prijatie peňažných prostriedkov z eskontného úveru sa účtuje na ľarchu účtu 221 – *Bankové účty* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 232 – *Eskontné úvery*, v prípade SZL a krátkodobého TZL. Prijatie peňažných prostriedkov pri uzavretí dlhodobej zmluvy na základe TZL sa účtuje na ľarchu účtu 221 – *Bankové účty* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 461 – *Bankové úvery*.

Ak peňažné prostriedky poskytne na základe predloženého SZL alebo TZL iná osoba ako je banka a spoločník, prijatie peňažných prostriedkov pri SZL a krátkodobom TZL sa účtuje na ľarchu účtu 221 – *Bankové účty* a zároveň so súvzťažným zápisom v prospech účtu 249 – *Krátkodobé finančné výpomoci*. Prijatie peňažných prostriedkov pri dlhodobom záväzku z TZL sa účtuje na ľarchu účtu 221 – *Bankové účty* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 479 – *Ostatné dlhodobé záväzky*

Účtovanie obstarania SZL a TZL u veriteľa, ktorým nie je banka, sa účtuje na ľarchu účtu 259 – *Obstaranie krátkodobého finančného majetku* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 325 – *Ostatné záväzky*. Následné zaradenie za účelom držania do doby splatnosti sa účtuje na ľarchu účtu 256 – *Dlhové cenné papiere so splatnosťou do jedného roka držané do splatnosti* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 259 – *Obstaranie krátkodobého finančného majetku*. Zaradenie za účelom predaja sa účtuje na ľarchu účtu 253 – *Dlhové cenné papiere na obchodovanie* so súvzťažným zápisom v prospech účtu 259 – *Obstaranie krátkodobého finančného majetku*.

Po uložení výrobkov do verejného skladu, skladovateľ vydá uložiteľovi SZL a eviduje prijaté výrobky na podsúvahovej evidencii až do ukončenia doby skladovania alebo do vrátenia SZL.

Vykazovanie skladiskových záložných listov a tovarových záložných listov

Zásoby, ktoré sú uložené vo verejnom sklade vykazujú vo svojej účtovnej závierke ich vlastníci. O SZL a TZL sa vedie podsúvahová evidencia, pričom v účtovnej závierke sa vykáže až informácia, že bolo na tieto zásoby vydané záložné právo, a to z dôvodu prevodu záložného listu na inú osobu. V tom prípade majiteľ SZL a TZL uvádza informáciu o záložnom práve k zásobám, keďže je stále vlastníkom týchto zásob. Zároveň vykazujú záväzok voči banke alebo inému subjektu z poskytnutých peňažných prostriedkov, kvôli ktorým bolo zriadené záložné právo na zásoby. V prípade, že bol SZL alebo TZL obstaraný za

účelom jeho ďalšieho predaja, vykazuje sa ako krátkodobý finančný majetok na účtoch majetkových cenných papieroch určených na obchodovanie.

SZL a TZL patria k pomerne častým prostriedkom na získanie peňažných prostriedkov v poľnohospodárstve, nakoľko k úverom, ktoré sú kryté zásobami, sú poskytované zvýhodnené úrokové sadzby. Účtovaniu o nich nevenuje odborná ani študijná literatúra väčšiu pozornosť. Vyššie uvedené účtovné prípady vychádzajú predovšetkým z právnych noriem upravujúcich samostatné SZL a TZL, zákon o účtovníctve, zákon o cenných papieroch a postupov účtovania.

Predmetom tejto časti štvrtej kapitoly bolo zhrnúť základné charakteristiky, oceňovanie, účtovanie a vykazovanie k cenným papierom, ktorých hodnota je krytá hodnotou tovarov, prípadne výrobkov, na ktoré boli vystavené. Takýmito cennými papiermi sú náložné listy, skladištné listy, skladiskový záložný list a tovarový záložný list. Výnimočnosťou týchto cenných papierov je to, že sa o nich neúčtuje pri ich prijatí ich majiteľov. Účtuje sa o nich až v prípade, keď ich majiteľ použije na získanie peňažných prostriedkov v banke alebo ak sa prenášajú vlastnícke práva k tovaru, na ktorý znejú. V účtovnej závierke v poznámkach sa vykazuje informácia o záložných právach k zásobám, ktoré boli v dôsledku týchto cenných papierov na tieto zásoby vystavené.

Štvrtá kapitola bola zameraná na zhrnutie základných charakteristík, oceňovaniu, účtovaniu a vykazovaniu jednotlivých druhov cenných papierov pre účtovné jednotky účtujúce podľa postupov účtovania pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva. Neprihliadali sme pritom na účtovné jednotky, ktoré sa rozhodli, že budú svoje účtovníctvo viesť podľa zjednodušených podmienok platných pre mikro účtovné jednotky.

Záver a diskusia

Účtovné jednotky obstarávajú cenné papiere z rôznych dôvodov, ako napríklad investovanie, získanie vplyvu v inej účtovnej jednotke, zaistenie finančnej situácie a iné. Po obstaraní cenného papiera je potrebné ho zaradiť podľa druhu. Následne je podľa zámeru účtovnej jednotky potrebné klasifikovať ho z účtovného hľadiska. Potom ako účtovná jednotka klasifikovala obstaraný cenný papier, môže pristúpiť k jeho oceneniu jednou z možných oceňovacích veličín. Správne zvolený druh, účtovná klasifikácia a oceňovacia veličina je nevyhnutná pre správne vykázanie cenných papierov v účtovnej závierke. V nasledujúcej schéme uvádzame agregované poznatky z oblasti cenných papierov v podnikateľských subjektoch účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva:

Druh cenného papiera	Klasifikácia cenného papiera z pohľadu účtovania	Oceňovacia veličina	
		Prvotné ocenenie	Následné ocenenie
Akcie, Dočasné listy, Podielové listy, Družstevné podielnícké listy	Na obchodovanie	Reálna hodnota	Reálna hodnota
	Podielový cenný papier a podiel	Obstarávacia cena	Obstarávacia cena (metóda vlastného imania)
	Realizovateľný cenný papier určený na predaj	Obstarávacia cena alebo Reálna hodnota*	Obstarávacia cena alebo Reálna hodnota*
	Ostatné realizovateľné cenné papiere	Obstarávacia cena	Reálna hodnota
Dlhopisy, Pokladničné poukážky	Na obchodovanie	Reálna hodnota	Reálna hodnota
	Dlhový cenný papier	Obstarávacia cena	Obstarávacia cena + úroky, diskont
	Realizovateľný cenný papier určený na predaj	Obstarávacia cena alebo Reálna hodnota*	Obstarávacia cena alebo Reálna hodnota*
Zmenky	Na obchodovanie	Reálna hodnota	Reálna hodnota
	Dlhový cenný papier	Obstarávacia cena	Obstarávacia cena + úroky, diskont
	Ako platobný prostriedok ⁸⁷	Menovitá hodnota	Menovitá hodnota + úrok
Kupóny	Dlhový cenný papier	Obstarávacia cena	Obstarávacia cena + úroky, diskont
	Realizovateľný cenný papier určený na predaj	Obstarávacia cena alebo Reálna hodnota*	Obstarávacia cena alebo Reálna hodnota*
	Ostatné realizovateľné cenné papiere	Obstarávacia cena	Reálna hodnota
	Na obchodovanie	Reálna hodnota	Reálna hodnota
Vkladné knižky,	Bankové peniaze	Menovitá hodnota	Menovitá hodnota +

⁸⁷ Zmenka na úhradu alebo zmenka na inkaso.

* v prípade, že sa pri prvotnom ocenení nepoužije reálna hodnota, nie je možné ju použiť ani pri následnom ocenení

Vkladové listy			úrok
	Na obchodovanie	Reálna hodnota	Reálna hodnota
Šeky, Cestovné šeky	Peniaze	Menovitá hodnota	Menovitá hodnota + úrok
	Na obchodovanie	Reálna hodnota	Reálna hodnota
Náložné listy, Skladištné listy, Skladiskové a tovarové záložné listy	Realizovateľný cenné papiere na predaj	Obstarávacia cena alebo Reálna hodnota*	Obstarávacia cena alebo Reálna hodnota*
	Ostatné realizovateľné cenné papiere	Obstarávacia cena	Obstarávacia cena + úroky, diskont
	Na obchodovanie	Reálna hodnota	Reálna hodnota
Investičné certifikáty	Derivát	Reálna hodnota	Reálna hodnota

Schéma č.26: Oceňovacie veličiny cenných papierov podľa účtovnej klasifikácie
Zdroj: vlastné spracovanie

Alternatívna možnosť ocenenia realizovateľných cenných papierov, ktoré nie sú cennými papiermi tvoriacimi podiel na základnom imaní v dcérskej účtovnej jednotke a nie sú ani cennými papiermi v účtovnej jednotke s podielovou účasťou, ktoré boli obstarané s úmyslom predat' ich, vyplynula z novely zákona o účtovníctve, ktorá vstúpila do platnosti od 1. 1. 2016. Zákonnodarcu túto možnosť vniesol do zákona za účelom dodržania Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2013/34/EÚ a v dôvodovej správe uvádza, že sa pri tejto kategórii cenných papierov používa tiež odborný výraz krátkodobé realizovateľné cenné papiera a podiely. Postupy účtovania a ani zákon o účtovníctve túto kategóriu cenných papierov nedefinujú. Z toho dôvodu vidíme možnosť nesprávnej identifikácie niektorých cenných papierov a teda aj možnosť nesprávneho zvolenia oceňovacej veličiny.

Predkladaná dizertačná práca bola rozdelená do štyroch kapitol. Prvá kapitola bola venovaná súčasnému stavu cenných papierov v Slovenskej republike a v zahraničí, pričom za zahraničné podmienky sme považovali podmienky uplatňované štandardami IFRS v Európskej únii, nakoľko každá krajina Európskej únie môže mať vlastnú legislatívu upravujúcu jednotlivé druhy cenných papierov, avšak pre účtovné účely, ako klasifikácia, oceňovanie, vykazovanie a zverejňovanie, by mali krajiny vychádzať z jednotných štandardov IFRS. Samostatne bola charakterizovaná úprava cenných papierov v podmienkach platných v Slovenskej republike a osobitne bola priblížená úprava, ktorá sa zaoberala podmienkami požadovanými IFRS. V rámci súčasného stavu sme sa zamerali na charakteristiku, oceňovanie, definovanie účtov určených na účtovanie o cenných papieroch a vykazovanie týchto účtov v účtovnej závierke v Slovenskej republike, prehľad právnych noriem, ktoré

upravujú cenné papiere, definovaniu spoločných charakteristík cenných papierov, možnostiam ich klasifikácie a definovaniu základných pojmov využívaných pri cenných papieroch. Nosná časť bola venovaná oceňovaniu cenných papierov, kde sme definovali oceňovacie veličiny používané pri cenných papieroch, a to ku dňu vzniku účtovného prípadu a ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka. V tejto časti sme uviedli aj účty definované národnou úpravou pre účtovanie cenných papierov.

V časti venovanej nadnárodnej úprave cenných papierov sme sa venovali charakteristike, kategóriám a presunom finančných nástrojov medzi jednotlivými kategóriami podľa IFRS. *IAS 32 Finančné nástroje: Prezentácia* definuje finančný nástroj ako zmluvu, pri ktorej vznikne jednej účtovnej jednotke finančný majetok a druhej účtovnej jednotke finančný záväzok alebo kapitálový nástroj. Pod touto definíciou je možné chápať aj cenné papiere. V práci sme sa zaoberali podrobne aj oceňovaním cenných papierov (finančných nástrojov) pri prvotnom a následnom ocenení. Prvotné ocenenie sa viazalo na vznik účtovných prípadov, kedy dochádzalo predovšetkým k prírastkom, resp. úbytkom cenných papierov, následné ocenenie sa viazalo ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka. V samostatnej časti sme zhrnuli požiadavky IFRS na vykazovanie a zverejnenie cenných papierov (finančných nástrojov) v účtovnej závierke. V tejto časti dizertačnej práce sme zhrnuli klasifikáciu a oceňovanie cenných papierov (finančných nástrojov) podľa nového štandardu *IFRS 9 Finančné nástroje*.

Druhá kapitola bola venovaná definovaniu hlavného cieľa a čiastkových cieľov práce, ktoré sú ako súčasť práce potrebné pre správne spracovanie poznatkov, ktoré tvoria základ pre dosiahnutie výsledkov práce. Tretia, metodická kapitola bola venovaná metodike skúmania a jednotlivým metódam slúžiacim k dosiahnutiu stanovených cieľov, ktoré boli definované druhou kapitolou.

Cieľom záverečnej kapitoly dizertačnej práce bolo zhrnutie základných charakteristík, oceňovanie, účtovanému zachyteniu a vykazovaniu jednotlivých druhov cenných papierov podľa postupov účtovania pre účtovné jednotky účtujúce v sústave podvojného účtovníctva, pričom sme abstrahovali od zjednodušení platných pre mikro účtovné jednotky. Kapitola bola rozdelená na tri podkapitoly, do ktorých sme rozdelili jednotlivé cenné papiere.

Prvá časť sa venovala charakteristike, oceňovaniu, účtovaniu a vykazovaniu najväčšej skupine cenných papierov, ako sú akcie, dlhopisy, pokladničné poukážky, podielové listy, kupóny, družstevné podielové listy, dočasné listy a investičné certifikáty. Tieto druhy

cenných papierov sú využívané na kapitálovom trhu a podľa nášho názoru patria k najviac využívaným cenným papierom v kruhu zvolených účtovných jednotiek..

Akcie, podľa nášho názoru, patria k najčastejším druhom cenných papierov používaným v podnikateľskej praxi. Vo väčšine prípadov sa o nich účtuje ako o podieloch v iných účtovných jednotkách, kedy predstavujú dlhodobý finančný majetok. Ak slúžia ako nástroj na zhodnotenie do nich vložených prostriedkov, predstavujú väčšinou krátkodobý finančný majetok. Dlhopisy sú v podnikateľskej praxi pomerne častým spôsobom investovania finančných prostriedkov za účelom dosiahnutia zisku, prípadne zhodnotenia vložených prostriedkov, väčšinou v dlhodobom časovom horizonte. Pokladničné poukážky (hlavne štátne pokladničné poukážky) patria k najmenej rizikovým cenným papierom, s pomerne vysokým úrokom prihládajúc na úroveň možného rizika. Investovanie do podielových listov patrí tiež k pomerne častému druhu investovania do cenných papierov, pre možnosť rozloženia rizika správcovskej spoločnosti. Kupóny slúžia k uplatneniu práva na výnos k podkladovým cenným papierom ako sú akcie a dlhopisy. Účtovanie o týchto druhoch cenných papierov je rozpracované v najväčšej miere. Z pomedzi všetkých cenných papierov sú najviac rozpracované akcie, dlhopisy a zmenky, ktoré sú podrobne upravené ako v študijnej, tak aj v odbornej literatúre, ktorá vychádza predovšetkým z právnych noriem ako sú obchodný zákonník, zákon o účtovníctve, zákon o cenných papieroch, zmenkový zákon a postupov účtovania. Účtovanie o pokladničných poukázkach, podielových listoch a kupónoch je v odbornej aj študijnej literatúre zachytené len okrajovo a nie je mu venovaná zvýšená pozornosť. Účtovanie a vykazovanie uvedené v tejto práci vychádza predovšetkým z právnych noriem, ako sú postupy účtovania, občiansky zákonník, zákon o účtovníctve a zákon o cenných papieroch. Družstevné podielnické listy zaznamenali v poslednej dobe veľkú pozornosť, nakoľko sa stali spôsobom, ako sa môžu finančné skupiny ľahko a pomerne lacno dostať k poľnohospodárskej pôde. Tie začali od neinformovaných a často aj dezinformovaných majiteľov (prevažne fyzických osôb) za nízke ceny vykupovať ich podiely v družstvách a tým nadobúdali vplyv v družstvách. Účtovanie a vykazovanie družstevných podielnických listov je odvodené od zámeru majiteľa a v odbornej, ani v študijnej literatúre im nie je venovaná veľká pozornosť. Účtovanie a vykazovanie o družstevných podielnických listoch v tejto práci vychádza predovšetkým z právnych noriem ako zákon o účtovníctve, postupy účtovania, zákon o cenných papieroch a zákon o vysporiadaní. Ako vyplýva z charakteristiky dočasných listov, vydávajú sa upisovateľom, ktorí nesplatili svoj vklad do zápisu akciovej spoločnosti do obchodného registra. Slúžia na uplatnenie práva vyplývajúce z akcie, ku ktorej boli vydané. Ich účtovanie a vykazovanie preto vychádza z toho, k akej

akcii boli vydané. Investičné certifikáty, ako ďalší druh cenného papiera, boli v roku 2007 zavedené do sústavy cenných papierov, ako reakcia zákona na meniaci sa trh s cennými papiermi. Predstavujú derivátový cenný papier, s ktorým sa vo veľkej miere obchoduje na verejnom, ale aj neverejnom trhu. Patria k pomerne častým druhom cenných papierov, o ktorých sa účtuje a vykazuje ako o derivátoch. Derivátom je venovaná pozornosť ako v odbornej, tak aj v študijnej literatúre.

Druhá podkapitola bola venovaná charakteristike, oceňovaniu, účtovaniu a vykazovaniu zmeniek, vkladných knižiek, vkladových listov, šekov a cestovných šekov. Tieto druhy cenných papierov sa v praxi účtovných jednotiek účtujúci podľa postupov účtovania, vyskytujú podľa nášho názoru v nižšej miere, nakoľko slúžia ako alternatíva k platobným prostriedkom, s výnimkou zmeniek, ktoré je možné využiť ako zabezpečovací nástroj pri podnikateľských vzťahoch, čo prispieva k ich vyššej frekvencii využitia. Iným, často využívaným spôsobom využitia zmeniek, je spôsob úhrady za obchodné záväzky, kedy je možné prizvať ručiteľa, čo veriteľovi zvyšuje istotu splatenia zmluvne dohodnutého záväzku. Vkladné knižky patria k spôsobom, ako môžu účtovné jednotky bezpečne uložiť svoje peňažné prostriedky v bankách. Banky k nim poskytujú o niečo výhodnejšie úroky, ako k bežným účtom, nakoľko obmedzujú možnosť nakladať s prostriedkami na nich uložených. Ich použitie ako cenného papiera na obchodovanie je preto skôr výnimočné. Účtovanie a vykazovanie preto nie je zložité a postupuje sa pri nich ako pri účtoch v bankách. Vkladové listy sú emitované bankami väčšinou ako neprevoditeľné listinné cenné papiere, ktoré slúžia ako potvrdenie banky o prijatom jednorazovom vklade. Banka sa pritom zaväzuje vyplatiť menovitú hodnotu a výnos z vkladového listu len jeho majiteľovi a to nie skôr ako uplynie lehota jeho splatnosti. Z toho dôvodu sú pri nich priznávané vyššie úrokové sadzby ako pri bežných sporiacich účtoch. Rozdiel medzi vkladnými knižkami a vkladovými listami je ten, že na vkladový list sa nemôžu vkladať dodatočné vklady. Účtovanie a vykazovanie takto emitovaného cenného papiera je rovnaké ako pre bankové účty. Nie je im venované zvýšená pozornosť ako v odbornej, tak ani v študijnej literatúre. Šeky a cestovné šeky v Slovenskej republike nepatria a zrejme ani nepatrili k obľúbeným ekvivalentom peňažných prostriedkov. Ich význam s nástupom platobných kariet postupne zaniká. Účtovanie a vykazovanie o nich je rovnaké ako pre pokladničnú hotovosť. Nie je im venovaná pozornosť ako v odbornej, tak ani v študijnej literatúre. Účtovanie a vykazovanie v tejto práci vychádza predovšetkým z právnych noriem ako zákon o účtovníctve, zákon o cenných papieroch, zmenkový a šekový zákon a z postupov účtovania.

Tretia podkapitola bola venovaná základným charakteristikám, oceňovaniu, účtovaniu a vykazovaniu cenných papierov, ktorých hodnota je krytá hodnotou tovarov, prípadne výrobkov, na ktoré boli vystavené. Takýmito cennými papiermi sú dispozičné cenné papiere, ako náložné listy, skladištné listy, skladiskový záložný list a tovarový záložný list. Výnimočnosťou týchto cenných papierov je to, že sa o nich neúčtuje pri ich vystavení, ale až v prípade, keď ich majiteľ použije na získanie peňažných prostriedkov v banke alebo ak sa prenášajú vlastnícke práva k tovaru, na ktorý znejú. V účtovnej závierke v poznámkach sa vykazuje informácia o záložných právach k zásobám, ktorými boli v dôsledku týchto cenných papierov zaťažené.

Náložné listy sú využívané v najväčšej miere ako podklad pri preprave tovaru, prevažne na väčšie vzdialenosti, kedy je čas prepravy významným faktorom. Účtovanie a vykazovanie je preto odvodené od ich využitia. Skladištný list vydáva skladovateľ ukladateľovi, ak sa tak zmluvne dohodnú. Ukladateľ následne môže so skladištným listom nakladať ako s cenným papierom, ktorého menovitá hodnota je krytá uskladneným majetkom. Skladiskový záložný list a tovarový záložný list patria k pomerne častým prostriedkom na získanie peňažných prostriedkov v poľnohospodárstve, nakoľko k úverom, ktoré sú kryté zásobami, sú poskytované zvýhodnené úrokové sadzby. V dnešnej dobe ich, podľa nášho názoru, postupne nahrádzajú burzy, na ktorých sa s týmto tovarom obchoduje a na ktorých účtovné jednotky môžu rýchlejšie a s vyšším výnosom predat' svoje produkty, s čím je však spojené aj vyššie riziko. Účtovanie o týchto cenných papieroch viazaných na tovar sa odborná a študijná literatúra venuje len okrajovo a nie je im venovaná zvýšená pozornosť. Účtovanie a vykazovanie v tejto práci vychádzaj predovšetkým z právnych noriem upravujúcich tieto cenné papiere, zákona o účtovníctve, zákona o cenných papieroch a postupov účtovania.

V závere práce je možné konštatovať, že aj keď národná úprava definuje pomerne širokú paletu cenných papierov, nie všetky majú v súčasnosti v podnikateľskej praxi využitie. Z tohto dôvodu je možné predložiť návrh na aktualizáciu uvedenej právnej normy s cieľom zredukovať množstvo cenných papierov.

Zoznam publikovaných a nepublikovaných prác

1. JUHÁSOVÁ, Z. - LEPIEŠ, M. 2011 Finančné nástroje v poisťovniach, In : *Vývojové trendy v poisťovníctve 2011 : recenzovaný vedecký zborník vedeckých prác z grantového projektu VEGA č. 1/0211/10 Dopady a dôsledky finančnej krízy na sektor poisťovníctva*, [elektronický zdroj]. - Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2011. ISBN 978-80-225-3205-1, s. 108-112.
2. LEPIEŠ, M., 2011 Skladiskový záložný list a pripravovaná novela zákona o účtovníctve In *Účtovníctvo a audítorstvo v procese svetovej harmonizácie : zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie : Čertov, 5.-7. septembra 2011*, Čertov, ISBN 978-80-225-3288-4, s. 70-72
3. LEPIEŠ, M., 2012 Dlhopisy In *Mekon - 14. Medzinárodná konferencia 1-2.2.2012*, Ostrava, ISBN: 978-80-248-2552-6, s. 1027-1030
4. LEPIEŠ, M., 2011 Účtovanie dlhopisov a možnosti ich ocenenia, In *4. Medzinárodná vedecká konferencia doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov 4. 12. 2011*, Karviná, ISBN: 978-80-7248-711-0, s. 1-7
5. JEŠŠ, M. - LEPIEŠ, M. - MOKOŠOVÁ, D. 2013 Is it necessary to regulate financial reporting of small and medium-sized entities? In *Ad Alta: journal of interdisciplinary research*. - Hradec Králové : Magnanimitas Assn., 2013. ISSN 1804-7890, 2013, vol. 3, no. 3, p. 58-62. Dostupné na internete:
<http://www.magnanimitas.cz/ADALTA/0301/papers/A_jess.pdf>.
6. JEŠŠ, M. - LEPIEŠ, M. 2012 Government securities in business entities. In *MMK 2012: sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference : mezinárodní Masarykova konference pro doktorandy a mladé vědecké pracovníky : ročník III. : 10. - 14. prosince 2012 Hradec Králové, Česká republika* [elektronický zdroj]. - Hradec Králové: MAGNANIMITAS, 2012. ISBN 978-80-905243-3-0, s. 1716-1723.
7. JUHÁSOVÁ, Z. - LEPIEŠ, M.- JEŠŠ, M. 2015 Uplatnenie zásady kontinuity v účtovnej závierke poisťovne . In *GRANT Journal : ročník II. : July 2015 Hradec Králové, Česká republika* [elektronický zdroj]. - Hradec Králové : MAGNANIMITAS, 2015. ISSN 1805-062X, s. 55-59.
< <http://www.grantjournal.com/issue/0401/PDF/0401.pdf>>

Použitá literatúra

Knižné publikácie a články

1. BALÁŽ, O. 2015. *Účtovné predpisy pre podvojnú účtovníctvo podnikateľov – komentár*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2015. 560 s. ISBN 978-80-8168-286-5.
2. BEDNÁROVÁ, B. - ŠLOSÁROVÁ, A. 2015. *Oceňovanie ako metodický prostriedok účtovníctva*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2015. 216 s. ISBN 978-80-8168-314-5.
3. DVOŘÁKOVÁ, D. 2008. *Účetnictví a výkaznictví podle mezinárodních standardů IAS/IFRS*. 2. vyd. Brno : Computer Press, 2008. 384 s. ISBN 978-80-251-1950-1.
4. HOLUB, D. 2013. *Právo cenných papierov*. Bratislava : Iura Edition, 2013. 200 s. ISBN 978-80-8078-562-8.
5. HRVOLOVÁ, B. - NINČÁKOVÁ, L. – VÁVROVÁ, K. 2006. *Analýza finančných trhov*. Bratislava : SPRINT, 2006. 564 s. ISBN: 80-8908-559-8.
6. HRVOLOVÁ, B. a kol. 2015. *Analýza finančných trhov*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2015. 516 s. ISBN 978-80-7478-948-9.
7. HVOŽDÁROVÁ, J. a kol. 2009. *Konsolidácia účtovnej závierky a jej analýza : praktikum*. Bratislava : EKONÓM, 2009. 175 s. ISBN 978-80-225-2804-7.
8. KPMG - SKAU. 2009. *Porovnanie IFRS a slovenských účtovných predpisov*. Bratislava : SKAU - KPMG, 2009. 188 s. ISBN 978-80-968990-3-6.
9. KRÁĽOVIČ, J. - VLACHYNSKÝ, K. 2006. *Finančný manažment*. 2. vyd. Bratislava : Iura Edition, 2006. 455 s. ISBN 80-8078-042-0.
10. MIRZA, A. A.- ORRELL, M. – HOLT, G.J. 2008. *Wiley IFRS: Practical Implementation Guide and Workbook*. 2. vyd. New Jersey : John Wiley & Sons, 2008. 490 s. ISBN 978-0470-17022-9.
11. MLÁDEK, R. 2005. *Světové účetnictví: IFRS, US GAAP Díl I*. 3. vyd. Praha : Linde, 2005. 415 s. ISBN 80-7201-519-2.
12. SAXUNOVÁ, D. - ŠURANOVÁ, Z. - KRIŠTOFIK, P. 2011. *Finančné účtovníctvo a riadenie s aplikáciou IFRS*. Bratislava : Iura Edition, 2011. 803 s. ISBN 978-80-8079-396-9.
13. SLOVENSKÁ KOMORA AUDÍTOROV. 2010. *Medzinárodné štandardy pre finančné vykazovanie IFRS vydané do 1. Januára 2009 Zväzok I*. Bratislava : SUVAHA, 2010. 1462 s. ISBN 978-80-89265-12-1.

14. SLOVENSKÁ KOMORA AUDÍTOROV. 2010. *Medzinárodné štandardy pre finančné vykazovanie IFRS vydané do 1. Januára 2009 Zväzok II*. Bratislava : SUVAHA, 2010. 1466 s. ISBN 978-80-89265-13-8.
15. SOUKUPOVÁ, B. - ŠLOSÁROVÁ, A. – BAŠTINCOVÁ, A. 2004. *Účtovníctvo*. 2. vyd. Bratislava : Iura Edition, 2004. 638 s. ISBN 80-8078-020-X.
16. SOUKUPOVÁ, B. a kol. 2008. *Účtovníctvo vo finančnom riadení*. 1. vyd. Bratislava : SUVAHA, 2008. 300 s. ISBN 978-80-89265-08-4.
17. SVITEK, M. 2008. *Finančné nástroje podľa IFRS/IAS*. Bratislava : Iura Edition, 2008. 339 s. ISBN 978-80-8078-188-0.
18. ŠLOSÁR, R. - ŠLOSÁROVÁ, A. 2006. *Cenné papiere a podiely v účtovníctve podnikateľov*. Bratislava : Iura Edition, 2006. 118 s. ISBN 80-8078-125-7.
19. ŠLOSÁROVÁ, A. 2016 Reálna hodnota v účtovníctve podnikateľov od 1.1.2016 . In *Účtovníctvo - audítorstvo - daňovníctvo : v teórii a praxi*. ISSN 1335- 2024, 2016, roč. 24, č. 3 (2016), s. 2-7.
20. ŠLOSÁROVÁ, A. 2016 Reálna hodnota v účtovníctve podnikateľov od 1.1.2016 . In *Účtovníctvo - audítorstvo - daňovníctvo : v teórii a praxi*. ISSN 1335- 2024, 2016, roč. 24, č. 4 (2016), s. 2-9.
21. ŠLOSÁROVÁ, A. 2016 Reálna hodnota v účtovníctve podnikateľov od 1.1.2016 . In *Účtovníctvo - audítorstvo - daňovníctvo : v teórii a praxi*. ISSN 1335- 2024, 2016, roč. 24, č. 5 (2016), s. 2-11.
22. ŠRÁMKOVÁ, A. - JANOUŠKOVÁ, M. - VOJÁČKOVÁ, H. 2009. *Mezinárodní standardy účetní výkaznictví – PRAKTICKÁ APLIKACE*. 5. vyd. Praha : Institut certifikace účetních, 2009. 480 s. ISBN 978-80-86716-61-9.
23. TKÁČOVÁ, L. 2013. *Reálna hodnota (fair value) ako oceňovacia veličina* : dizertačná práca. Bratislava : EUBA, 2013. 139 s.
24. VLACHYNSKÝ, K. – kol. 2006. *Podnikové financie*. Bratislava : Iura Edition, 2006. 482 s. ISBN: 80-8078-029-3.

Elektronické zdroje

25. ČARNOGURSKÝ ULC. 2014. Novela zákona o dlhopisoch. In *PRO BONO*, [Online] 2014. 6/2014 [cit.31.12.2015]. Dostupné na internete:
<http://www.ulclegal.com/media/a542/file/item/sk/0000/ulc_pro_bono_06_2014.FVtk.pdf>

26. ČUNDERLÍK, Ľ.: Kolektívne investovanie de lege lata v Slovenskej republike. In: *BIATEC - Bankový časopis*, [Online] 2010. 18. Máj 2010 [cit.31. 12. 2015]. Dostupné na internete:
<http://www.nbs.sk/_img/Documents/_PUBLIK_NBS_FSR/Biatec/Rok2010/biatec0510.pdf>
27. ERNST & YOUNG. 2012. Financial instruments: Classification and measurement – the ball continues to roll. In *IFRS Developments*, [Online] 2012. Issue 33. 6/2012 [cit.31. 12. 2015]. Dostupné na internete:
<[http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Devel33_FIRM_June2012/\\$FILE/Devel33FIRM_June2012.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Devel33_FIRM_June2012/$FILE/Devel33FIRM_June2012.pdf)>
28. ERNST & YOUNG. 2014. IASB issues IFRS 9 Financial Instruments – classification and measurement. In *IFRS Developments*, [Online] 2014. 7/2014 [cit. 31. 12. 2015]. Dostupné na internete:
<[http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-ifrs-developments-issue-86-july2014/\\$FILE/EY-ifrs-developments-issue-86-july2014.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-ifrs-developments-issue-86-july2014/$FILE/EY-ifrs-developments-issue-86-july2014.pdf)>
29. ERNST & YOUNG. 2014. IASB issues IFRS 9 Financial Instruments – expected credit losses. In *IFRS Developments*, [Online] 2014. 7/2014 [cit. 31. 12. 2015]. Dostupné na internete:
<[http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-ifrs-developments-issue-87-july2014/\\$FILE/EY-ifrs-developments-issue-87-july2014.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-ifrs-developments-issue-87-july2014/$FILE/EY-ifrs-developments-issue-87-july2014.pdf)>
30. PETRJÁNOŠOVÁ, B. 2013. Podstatné zmeny v klasifikácii a oceňovaní finančných nástrojov. In *BIATEC - Bankový časopis*, [Online] 2013. 21. 3/2013 [cit.31. 12. 2015]. Dostupné na internete:
<http://www.nbs.sk/_img/Documents/_PUBLIK_NBS_FSR/Biatec/Rok2013/03-2013/05_biatec13-3_petrjanosova.pdf>

Právna úprava

31. Zákon č. 144/1998 Z. z. o skladiskovom záložnom liste a tovarovom záložnom liste v znení neskorších predpisov
32. Zákon č. 191/1950 Zb. zákon zmenkový a šekový v znení neskorších predpisov
33. Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov
34. Zákon č. 42/1992 Zb. o úprave majetkových vzťahov a vyrovnaní majetkových nárokov v družstvách v znení neskorších predpisov
35. Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov

36. Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov
37. Zákon č. 530/1990 Z. z. o dlhopisoch v znení neskorších predpisov
38. Zákon č. 566/2001 Z. z. cenných papieroch a investičných službách v znení neskorších predpisov
39. Zákon č. 594/2003 Z. z. o kolektívnom investovaní a o zmene a doplnení iných zákonov v znení neskorších predpisov
40. Opatrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky z 3. decembra 2014 č. MF/23377/2014-74, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o individuálnej účtovnej závierke a rozsahu údajov určených z individuálnej účtovnej závierky na zverejnenie pre veľké účtovné jednotky a subjekty verejného záujmu
41. Opatrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky z 3. decembra 2014 č. MF/23378/2014-74, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o individuálnej účtovnej závierke a rozsahu údajov určených z individuálnej účtovnej závierky na zverejnenie pre malé účtovné jednotky
42. Opatrenie Ministerstva financií v Slovenskej republike č. 23054/2002-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva v znení neskorších predpisov

Internetové zdroje

43. www.ako-investovat.sk [21. 7. 2015]
44. <http://eifrs.ifrs.org/> [29. 11. 2015]
45. www.derivat.sk [4. 3. 2016]
46. www.finance.gov.sk [13. 6. 2016]
47. www.iaaer.org [29. 7. 2015]
48. www.mpsr.sk [26. 12. 2015]
49. www.totalmoney.sk [14. 6. 2015]
50. www.zakonypreludi.sk [13. 6. 2016]

Príloha č.1

Príklad na výpočet účtovnej hodnoty dlhopisu

Spoločnosť 1. 1. 2015 obstarala diskontný dlhopis v menovitej hodnote 40 000,00 EUR s diskontom 5 % a 3 % kupónom vyplácaným raz ročne vždy k 31.12, ktorého splatnosť je o 4 roky. V druhom roku sa však zhoršila finančná situácia emitenta a tento oznámil, že až do doby splatnosti nevyplatí už žiaden kupón a pri splatnosti splatí len polovicu menovitej hodnoty.

Efektívna úroková miera pre tento dlhopis je vo výške 4,3901% na základe výpočtov tabuľkového softvéru – za pomoci funkcie „Hľadanie riešenia“

Predpokladané cash-flow z dlhopisu pri obstaraní:

Rok	splátka úroku	splátka istiny	spolu	diskontované cash-flow
2015	1 200,00		1 200,00	1 149,53
2016	1 200,00		1 200,00	1 101,19
2016	1 200,00		1 200,00	1 054,88
2017	1 200,00	40 000,00	41 200,00	34 694,40
Spolu	4 800,00	40 000,00	44 800,00	38 000,00

Výpočty ako podklad pre účtovanie:

Rok	účtovná hodnota k 1.1.	ročná efektívna úroková miera	úrok na inkaso	časové rozlíšenie diskontu	účtovná hodnota k 31.12.
2015	38 000,00	1 668,25	1 200,00	468,25	38 468,25
2016	-20 886,93				
2016	17 581,32	771,84		771,84	18 353,17
2017	18 353,17	805,73		805,73	19 158,90
2018	19 158,90	841,10		841,10	20 000,00

Ročnú efektívnu úrokovú mieru v druhom až poslednom období počítame s rovnakou sadzbou, ako v prvom roku. Suma 20 886,93 = 40 000,00 x 50% x (1 / (1 + 0,043901)²)) predstavuje výšku opravnej položky z dôvodu nepriaznivej situácie emitenta, ktorá vstupuje do výsledku hospodárenia v čase, keď sa o nej majiteľ dlhopisu dozvie.

Účtovné zobrazenie daného prípadu v jednotlivých rokoch:

Dátum	Text účtovného prípadu	Suma	Účtovací predpis
1. 1. 2015	Obstaranie spolu s obstarávacími nákladmi	38 000,00	043 / 325
1. 1. 2015	Zaradenie dlhodobého dlhopisu	38 000,00	065 / 043
31. 12. 2015	Priznaný úrok	1 200,00	065 AE / 665
31. 12. 2015	Pomerná časť diskontu	468,25	065 / 668
1. 1. 2016	Úhrada úroku na bankový účet	1 200,00	221 / 065 AE
1. 1. 2016	Účtovné zobrazenie znehodnotenia v dôsledku informácie o zhoršení situácie dlžníka a ďalšom neplnení jeho záväzkov	20 886,93	565 / 096
31. 12. 2016	Pomerná časť diskontu	771,84	065 / 668
31. 12. 2017	Pomerná časť diskontu	805,73	065 / 668
31. 12. 2017	Pomerná časť diskontu	841,10	065 / 668
1. 1. 2018	Úhrada 50% menovitej hodnoty dlhopisu	20 000,00	221 / 065
1. 1. 2018	Vyradenie opravnej položky k dlhopisu	20 886,93	096 / 065

Príloha č.2

Účtovné prípady k jednotlivým druhom cenných papierov

Akcie

Text účtovného prípadu	Suma	Účtovací predpis
Účtovanie akcií u emitenta:		
Založenie spoločnosti a upísanie akcií	100	353 / 411
Úhrada za upísané akcie		
bankovým prevodom alebo	100	221 / 353
nepenažným vkladom – napr. budovou v uznannej hodnote	120	042 / 353
Rozdiel medzi menovitou hodnotou akcie a emisným kurzom - emisné ážio	20	353 / 412
Nákup vlastných akcií v obstarávacej cene	120 (80)	252 / 221
a) rozhodnutie spoločnosti o znížení vlastného imania	100	419 / 252
rozdiel medzi menovitou hodnotou a obstarávacou cenou		
ak OC (120) > menovitá hodnota (100)	20	568 / 252
ak OC (80) < menovitá hodnota (100)	20	419 / 668
zníženie základného imania zapísaného v obchodnom registri	100	411 / 419
a) predaj vlastných akcií do jedného roka od ich nadobudnutia	150	315 / 661
vyraďenie vlastných akcií v obstarávacej cene	120 (80)	561 / 252
Účtovanie akcií ako cenných papierov na obchodovanie u majiteľa:		
Obstaranie akcií	1 000	259 / 325
Zaradenie akcií do majetku spoločnosti	1 000	251 / 259
precenenie akcií na reálnu hodnotu ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, prípadne k inému dátumu:		
ak účtovná hodnota < reálna hodnota	20	251 / 664
ak účtovná hodnota > reálna hodnota	20	564 / 251
Predaj akcií:	1 500	315 / 661
pohľadávka v predajnej cene	1 020	561 / 251
vyraďenie akcií v účtovnej hodnote	(980)	
Účtovanie akcií v dcérskej účtovnej jednotke alebo v účtovnej jednotke s podielovou účasťou ako dlhodobého finančného majetku u majiteľa:		
Obstaranie akcií (upísanie alebo nákup)	100	043 / 367, 325
Zaradenie akcií do majetku spoločnosti		
Podiely v dcérskej spoločnosti	80	061 / 043
rezervný fond vytvorený pri vzniku spoločnosti	8	061 AE / 043
emisné ážio	12	061 AE / 043
Podiely v spoločnosti s podstatným vplyvom	80	062 / 043
rezervný fond vytvorený pri vzniku spoločnosti	8	062 AE / 043
emisné ážio	12	062 AE / 043
Splatenie upísaných akcií		
a) prevodom z bankového účtu alebo	100	367, 325 / 221
b) nepenažným vkladom – napr. budovou v účtovníctve zakladajúcej spoločnosti:		
Ak zostatková cena budovy	85	367 / 081
uznaný vklad > zostatková cena budovy	15	367 / 668
Ak zostatková cena	135	367 / 081

uznaný vklad < zostatková cena budovy Vyradenie budovy z účtovníctva v OC	35	568 / 367 081 / 021
Rozhodnutie spoločnosti o rozdelení zisku a vyplatení dividend	10	378 / 665
Zmena ocenenia ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka metódou vlastného imania		
Zvýšenie ocenenia (130)	30	061,062 / 414
Zníženie ocenenia (80)	20	414 / 061,062
Suma budúcich ekonomických úžitkov je (60) nižšia ako ocenenie metódou vlastného imania	70 (20)	565 / 096
Predaj akcií v dcérskej účtovnej jednotke alebo v účtovnej jednotke s podielovou účasťou	120	315 / 661
Úbytok cenných papierov v dôsledku predaja	100	561 / 061,062
Odúčtovanie kladných oceňovacích rozdielov pri vyradení	30	414 / 061,062
Odúčtovanie záporných oceňovacích rozdielov pri vyradení	20	061,062 / 414
Zrušenie opravnej položky pri predaji	70 (20)	096 / 565
Darovanie cenných papierov	100	543 / 061,062
Úbytok cenných papierov v dôsledku manka a škody (listinné akcie)		
Odúčtovanie kladných oceňovacích rozdielov pri vyradení	25	569 / 061,062
Odúčtovanie záporných oceňovacích rozdielov pri vyradení	30	414 / 061,062
Zrušenie opravnej položky pri predaji	20	061,062 / 414
	70 (20)	096 / 565
Účtovanie akcií ako realizovateľného cenného papiera určeného na predaj u majiteľa, ktorý ich ocenil v reálnej hodnote a má v úmysle ich držať viac ako jeden rok:		
Obstaranie akcií	1 000	043 / 325
Zaradenie do majetku spoločnosti	1 000	063 / 043
Zmena reálnej hodnoty: Ak v prvom období nastalo zvýšenie reálnej hodnoty na hodnotu 1 200 a v nasledujúcom období nastalo zníženie hodnoty na hodnotu 900.		
Zvýšenie hodnoty na 1 200	200	063.AE / 414
Následné zníženie hodnoty na 900	200	414 / 063.AE
	100	565 / 096
Zmena reálnej hodnoty: Ak v prvom období nastalo zníženie reálnej hodnoty na hodnotu 900 a v nasledujúcom období nastalo zvýšenie hodnoty na hodnotu 1 200.		
Zníženie hodnoty na 900	100	565 / 096
Následné zvýšenie hodnoty na 1 200	100	096 / 565
	200	063.AE / 414

Dlhopisy

Text účtovného prípadu	Suma	Účtovací predpis
Účtovanie dlhopisov u emitenta:		
Emisia dlhopisov	100	375 / 241, 473
Poplatok za emisiu pri krátkodobých dlhopisoch	5	568 / 221
Poplatok za emisiu pri dlhodobých dlhopisoch	1(4)	568, 381 / 221
Priznaný úrok (kupón) pri krátkodobých dlhopisoch	5	562 / 241
Vypočítaná daň vyberaná zážkou z úroku	1	241 / 342
Úhrada dlhopisu vrátane úroku z bankového účtu	104	241 / 221
Priznaný úrok (kupón) pri dlhodobých dlhopisoch	5	562 / 473
Vypočítaná daň vyberaná zážkou z úroku	1	473 / 342

Pomerná časť diskontu pri emisii dlhopisu s dlhodobou dobou splatnosti, pripadajúca na bežné obdobie, vypočítaná efektívnou úrokovou mierou	1	568 / 473
Vyplatenie hodnoty dlhodobého dlhopisu pri splatnosti	105	473 / 221
Účtovanie nadobudnutia vlastného dlhopisu:		
Stiahnutie nepredaných dlhopisov	20	255 / 375
Predčasné vyplatenie	30	255 / 379
Vyradenie nepredaných dlhopisov (storno emisie)		
a) krátkodobých dlhopisov	20	241 / 255
b) dlhodobých dlhopisov	20	473 / 255
Účtovanie kupónového dlhopisu ako cenného papiera na obchodovanie:		
Obstaranie dlhopisu	98	259 / 325
Zaradenie dlhopisu na obchodovanie	98	253 / 259
Precenenie na reálnu hodnotu ku dnu ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka alebo k inému dátumu:		
ak účtovná hodnota < reálna hodnota (100)	2	253 / 666
ak účtovná hodnota > reálna hodnota (95)	3	566 / 253
Počas držby vyplatený úrok na bankový účet	3	221 / 666
Predaj dlhopisu		
Účtovanie pohľadávky v predajnej cene	101	315 / 661
Účtovanie vyradenia dlhopisu v účtovnej hodnote	100 (95)	561 / 253
Účtovanie kupónového dlhopisu ako dlhodobého dlhopisu držaného do splatnosti, bez diskontu:		
Obstaranie dlhopisu	100	043 / 325
Zaradenie dlhopisu	100	065 / 043
Priznaný kupónový výnos:		
a) časť pripadajúca na aktuálne účtovné obdobie, ak je výnos splatný na konci úrokového obdobia alebo	1	065 AE / 665
b) časť pripadajúca na budúce účtovné obdobia, ak je výnos splatný na začiatku úrokového obdobia	5	065 AE/ 384
Účtovanie kupónového dlhopisu ako krátkodobého cenného papiera držaného do splatnosti, bez diskontu:		
Obstaranie dlhopisu	100	259 / 325
Zaradenie dlhopisu	100	256 / 259
Priznaný kupónový výnos:		
a) časť pripadajúca na aktuálne účtovné obdobie, ak je výnos splatný na konci úrokového obdobia alebo	1	256 AE / 666
b) časť pripadajúca na budúce účtovné obdobie, ak je výnos splatný na začiatku úrokového obdobia	5	256 AE/ 384
Inkaso úrokov na bankový účet	6	221 / 256 AE
Účtovanie diskontného dlhopisu ako cenného papiera držaného do splatnosti, bez kupónu:		
Obstaranie dlhopisu	95	043,259 / 325
Zaradenie dlhodobého dlhopisu do majetku spoločnosti	95	065 / 043
Zaradenie krátkodobého dlhopisu do majetku spoločnosti	95	256 / 259
Pomerná časť kladného rozdielu menovitej hodnoty a emisného kurzu pripadajúca aktuálne obdobie, vypočítaná efektívnou úrokovou mierou	1	065 / 668
	1	256 / 668
Inkaso dlhopisu pri splatnosti na bankový účet	1	221 / 065, 256

⁸⁸ Príklad k výpočtu úroku efektívnou úrokovou mierou je predmetom Prílohy č.1

Pokladničné poukážky

Text účtovného prípadu	Suma	Účtovací predpis
Účtovanie pokladničných poukážok u emitenta. Ak je emitentom podnikateľský subjekt:		
Emisia pokladničných poukážok v emisnom kurze	90	315 / 249
Rozdiel medzi menovitou hodnotou a emisným kurzom	10	562 / 249
Vypočítaná daň vyberaná zrážkou	2	249 / 342
Úhrada majiteľovi pokladničnej poukážky pri jej splatnosti	100	249 / 221
Účtovanie pokladničných poukážok u majiteľa:		
Obstaranie pokladničných poukážok	93	259 / 325
Zaradenie pokladničných poukážok za účelom predaja	93	253 / 259
Precenenie na reálnu hodnotu ku dňu ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, prípadne k inému dňu:		
ak účtovná hodnota < reálna hodnota (100)	7	253 / 666
ak účtovná hodnota > reálna hodnota (80)	13	566 / 253
Predaj pokladničných poukážok:		
Účtovanie pohľadávky za predaj pokladničných poukážok	110	315 / 661
Vyradenie pokladničných poukážok v účtovnej hodnote	100 (80)	561 / 253
Zaradenie pokladničných poukážok za účelom ich držby do splatnosti.	93	256 / 259
Rozdiel medzi menovitou hodnotou (100) a emisným kurzom (90)	10	256 / 662

Podielové listy

Text účtovného prípadu	Suma	Účtovací predpis
Účtovanie podielového listu u majiteľa:		
Obstaranie podielového listu	100	259, 043 / 325
Zaradenie podielového listu za účelom predaja	100	251 / 259
1. Precenenie na reálnu hodnotu ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, prípadne k inému dňu:		
ak účtovná hodnota < reálna hodnota (110)	10	251 / 664
ak účtovná hodnota > reálna hodnota (85)	15	564 / 251
2. predaj podielového listu:		
Účtovanie pohľadávky z predaja podielového listu	115	315 / 661
Vyradenie podielového listu v účtovnej hodnote	110 (85)	561 / 251
Zaradenie podielového listu obstaraného za účelom držby do splatnosti pričom jeho splatnosť je do jedného roka	100	257 / 259
Priznaný úrok	2	257 / 666
Tvorba opravnej položky v prípade výskytu rizika emitenta	50	565 / 291
Zaradenie podielového listu obstaraného za účelom držby do splatnosti pričom splatnosť je viac ako jeden rok	100	063 / 043
Priznaný úrok alebo dividenda	2	378 / 665
Zmena hodnoty fondu		
- Zvýšenie hodnoty podielového listu	10	063 / 414
- Zníženie hodnoty podielového listu	15	414 / 063
Tvorba opravnej položky v prípade, že budúce ekonomické úžitky sú nižšie ako ocenenie v účtovníctve	50	565 / 096
Účtovanie podielových listov ako realizovateľného cenného papiera určeného na predaj u majiteľa, ktorý ich ocenil v reálnej hodnote a má v úmysle ich držať viac ako jeden rok:		

Obstaranie	1 000	043 / 367, 325
Zaradenie do majetku spoločnosti	1 000	063 / 043
Zmena reálnej hodnoty: Ak v prvom období nastalo zvýšenie reálnej hodnoty na hodnotu 1 200 a v nasledujúcom období nastalo zníženie hodnoty na hodnotu 900. Zvýšenie hodnoty na 1 200 Následné zníženie hodnoty na 900	200 200 100	063.AE / 414 414 / 063.AE 565 / 096
Zmena reálnej hodnoty: Ak v prvom období nastalo zníženie reálnej hodnoty na hodnotu 900 a v nasledujúcom období nastalo zvýšenie hodnoty na hodnotu 1 200. Zníženie hodnoty na 900 Následné zvýšenie hodnoty na 1 200	100 100 200	565 / 096 096 / 565 063.AE / 414

Kupóny

Text účtovného prípadu	Suma	Účtovací predpis
Účtovanie o kupóne u emitenta:		
Splatnosť výnosu z kupónu	10	562 / príslušný účet akcie (dlhopisu)
Úhrada majiteľovi kupónu pri jeho splatnosti	10	príslušný účet akcie (dlhopisu) / 221
Účtovanie u majiteľa kupónu:		
Obstaranie kupónu	100	259, 043 / 325
Zaradenie kupónov za účelom predaja do majetku spoločnosti	100	253 / 259
Precenenie na reálnu hodnotu ku dnu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, prípadne k inému dátumu: ak účtovná hodnota < reálna hodnota (110) ak účtovná hodnota > reálna hodnota (85)	10 15	253 / 666 566 / 253
Predaj kupónu: Pohľadávka z predaja kupónu v predajnej cene Vyradenie kupónu z evidencie majetku v účtovnej hodnote	115 110 (85)	315 / 661 561 / 253
Zaradenie kupónu do majetku za účelom jeho držby do splatnosti	100	256, 065 / 259, 043
Priznaný úrok	10	256, 065 / 666, 665
Tvorba opravnej položky v prípade výskytu rizika emitenta	30	565 / 291,096

Družstevné podielnické listy

Text účtovného prípadu	Suma	Účtovací predpis
Účtovanie podielnických listov v družstve:		
Nákup družstevných podielnických listov (člena alebo nečlena družstva) Dohodnutá kúpna cena Rozdiel medzi menovitou hodnotou (100) a kúpnu cenou	120 20	413 AE / 325 413 AE / 414, 648
Úhrada za družstevné podielnické listy	120	325 / 221

Prevzatie družstevných podielnických listov od člena za účelom zvýšenia podielu na ZI družstva. Suma uznaná za vklad do družstva. Časť sumy uznanej z vkladu do družstva na nedeliteľný fond (10% zo zapísaného imania) Rozdiel medzi menovitou hodnotou a uznaným vkladom	120 12 8	413 AE / 419 AE 413 AE / 418 AE 413 AE / 648
Zápis do obchodného registra	120	419 AE / 411 AE
Účtovanie družstevných podielnických listov u majiteľa obstaraných za účelom obchodovania:		
Obstaranie družstevných podielnických listov kúpnu zmluvou v obstarávacích nákladoch	100	259 / 325
Zaradenie družstevných podielnických listov:	100	251 / 259
Precenenie na reálnu hodnotu ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, prípadne k inému dňu: ak účtovná hodnota < reálna hodnota (120) ak účtovná hodnota > reálna hodnota (80)	20 20	251 / 664 564 / 251
Predaj družstevných podielnických listov: pohľadávka za predaj vyradenie na základe predaja	150 120 (80)	315 / 661 561 / 251
Účtovanie podielnických listov u majiteľa obstaraných za iným účelom ako za účelom obchodovania:		
Obstaranie družstevných podielnických listov v obstarávacích nákladoch	100	043,259 / 325
Zaradenie družstevných podielnických listov: V prípade dlhodobej držby V prípade krátkodobej držby	100 100	063 / 043 257 / 259
Družstevné podielnické listy ocenené metódou vlastného imania ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, prípadne k inému dňu Zvýšenie ocenenia na hodnotu 120 Zníženie ocenenia na hodnotu 80 Zníženie hodnoty tvorbou opravnej položky v prípade, že zníženie hodnoty (75) je väčšie ako hodnota v účtovníctve	20 20 45 (5)	063, 257 / 414 414 / 257, 063 565 / 096, 291
Výnos z držby družstevných podielnických listov	17	378 / 665, 666
Predaj družstevných podielnických listov: Pohľadávka za predaj Vyradenie družstevných podielnických listov Zúčtovanie ocenenia metódou vlastného imania z dôvodu predaja - kladný rozdiel - záporný rozdiel Zúčtovanie opravnej položky z dôvodu predaja	130 100 (85) 20 20 45 (5)	315 / 661 561 / 063,257 063,257 / 414 414 / 063,257 096, 291 / 565
Účtovanie družstevných podielnických listov ako realizovateľných cenných papierov určených na predaj u majiteľa, ktorý ich ocenil v reálnej hodnote a má v úmysle ich držať viac ako jeden rok:		
Obstaranie družstevných podielnických listov	1 000	043 / 367, 325
Zaradenie družstevných podielnických listov	1 000	063 / 043
Zmena reálnej hodnoty: Ak v prvom období nastalo zvýšenie reálnej hodnoty na hodnotu 1 200 a v nasledujúcom období nastalo zníženie hodnoty na hodnotu 900. Zvýšenie hodnoty na 1 200 Následné zníženie hodnoty na 900	200 200 100	063.AE / 414 414 / 063.AE 565 / 096

Zmena reálnej hodnoty: Ak v prvom období nastalo zníženie reálnej hodnoty na hodnotu 900 a v nasledujúcom období nastalo zvýšenie hodnoty na hodnotu 1 200.		
Zníženie hodnoty na 900	100	565 / 096
Následné zvýšenie hodnoty na 1 200	100	096 / 565
	200	063.AE / 414

Dočasné listy

Text účtovného prípadu	Suma	Účtovací predpis
Účtovanie dočasného listu u emitenta:		
Založenie spoločnosti a postupné upisovanie akcií	100	353 / 419
Zápis spoločnosti do obchodného registra	100	419 / 411
Účtovanie o dočasnom liste ako o cennom papieri na obchodovanie u majiteľa:		
Obstaranie dočasného listu	66	259 / 325
Zaradenie dočasných listov za účelom predaja	66	251 / 259
Precenenie na reálnu hodnotu ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, prípadne k inému dňu: ak účtovná hodnota < reálna hodnota (80) ak účtovná hodnota > reálna hodnota (60)	14 6	251 / 664 564 / 251
Predaj dočasných listov: Účtovanie pohľadávky z predaja dočasného listu Vyradenie dočasného listu v účtovnej hodnote	85 80 (60)	315 / 661 561 / 251
Účtovanie o dočasnom liste ako o dlhodobom finančnom majetku u majiteľa, ktorý je materskou účtovnou jednotkou alebo účtovnou jednotou s podielovou účasťou (viac 20% ale menej ako 50%):		
Založenie spoločnosti a upísanie akcií	100	043 / 367
Zaradenie dočasných listov: a) podiely v dcérskej spoločnosti rezervný fond vytvorený pri vzniku spoločnosti b) podiely v spoločnosti s podielovou účasťou rezervný fond vytvorený pri vzniku spoločnosti	100 10 100 10	061 / 043 061 AE / 043 062 / 043 062 AE / 043
Splatenie časti upísaných akcií prevodom z bankového účtu, k čomu boli obdržané dočasné listy	60	367 / 221
Rozhodnutie emitenta o rozdelení zisku a vyplatení dividend	10	378 / 665
Zmena ocenenia ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka metódou vlastného imania Zvýšenie ocenenia (130) Zníženie ocenenia (80) Suma budúcich ekonomických úžitkov z dočasných listov je (60) nižšia ako ocenenie metódou vlastného imania	30 20 70 (20)	061,062 / 414 414 / 061,062 565 / 096
Pohľadávky z predaja dočasných listov Vyradenie dočasných listov v dôsledku predaja Odúčtovanie kladných oceňovacích rozdielov pri vyradení Odúčtovanie záporných oceňovacích rozdielov pri vyradení Odúčtovanie opravnej položky	115 100 30 20 70 (20)	315 / 661 561 / 061,062 414 / 061,062 061,062 / 414 096 / 565
Úbytok dočasných listov v dôsledku darovania Vyradenie dočasných listov v dôsledku manka a škody (pri listinných dočasných listoch) Odúčtovanie oceňovacích rozdielov pri vyradení predajom Zrušenie opravnej položky pri vyradení dočasného listu	100 100 10 (10)	543 / 061,062 569 / 061,062 414 / 061,062 096 / 565

Účtovanie dočasných listov ako realizovateľných cenných papierov určených na predaj u majiteľa, ktorý ich ocenil v reálnej hodnote:		
Obstaranie dočasných listov ako realizovateľných cenných papierov	1 000	259 / 367, 325
Zaradenie dočasných listov ako realizovateľných cenných papierov	1 000	257 / 259
Zmena reálnej hodnoty: Ak v prvom období nastalo zvýšenie reálnej hodnoty na hodnotu 1 200 a v nasledujúcom období nastalo zníženie hodnoty na hodnotu 900. Zvýšenie hodnoty na 1 200 Následné zníženie hodnoty na 900	200 200 100	257.AE / 414 414 / 257.AE 565 / 291
Zmena reálnej hodnoty: Ak v prvom období nastalo zníženie reálnej hodnoty na hodnotu 900 a v nasledujúcom období nastalo zvýšenie hodnoty na hodnotu 1 200. Zníženie hodnoty na 900 Následné zvýšenie hodnoty na 1 200	100 100 200	565 / 291 291 / 565 414 / 257.AE

Investičné certifikáty

Text účtovného prípadu	Suma	Účtovací predpis
Účtovanie investičných certifikátov u majiteľa:		
Obstaranie investičného certifikátu	100	373 / 221, 211
Zmena reálnej hodnoty investičných certifikátov obchodovaných na verejných trhoch Ak účtovná hodnota < reálna hodnota (110) Ak účtovná hodnota > reálna hodnota (95)	10 5	373 / 667 567 / 373
Zmena reálnej hodnoty investičných certifikátov neobchodovaných na verejných trhoch Ak účtovná hodnota < reálna hodnota (110) Ak účtovná hodnota > reálna hodnota (95)	10 5	373 / 414 414 / 373
Inkaso pri realizácii zmluvy o investičnom certifikáte Zisk dosiahnutý pri realizácii (115) Strata z realizácie (85)	110 (95) 5 10	221 / 373 221 / 667 567 / 221
Dodatočné náklady na vysporiadanie investičného certifikátu	3	567 / 221

Zmenky

Text účtovného prípadu	Suma	Účtovací predpis
Účtovanie zmenky ako platobného prostriedku u trasanta (emitenta):		
Zmluva o vysporiadaní obchodného záväzku formou krátkodobej (dlhodobej) zmenky: Suma záväzku Zmluvne dohodnutý zmenkový úrok pripadajúci na bežné účtovné obdobie	100 5	321 / 322 (478) 562 / 322 (478)
Splátka zmenky formou bankového prevodu	100	322 / 221
Účtovanie zmenky ako platobného prostriedku u remitenta (majiteľa)		

Zmluva o vysporiadaní obchodnej pohľadávky formou krátkodobej (dlhodobej) zmenky: Suma pohľadávky	100	312 / 311
Zmluvne dohodnutý zmenkový úrok pripadajúci na bežné účtovné obdobie	5	312 / 662
Predloženie zmenky banke, pred splatnosťou zmenky, na eskont	100	313 / 312
Poskytnutie eskontného úveru bankou		
Výpis z eskontného úveru ⁸⁹	100	261 / 232
Výpis z bankového účtu	100	221 / 261
Úrok platený za eskontný úver	5	562 / 232
Informácia od banky o splatení zmenky trasantom (emitentom) v deň splatnosti zmenky	100	232 / 313
Informácia od banky o nesplatení zmenky trasantom (emitentom) v deň splatnosti	100	312 / 313
Splatenie eskontného úveru zabezpečeného zmenkou	100	232 / 221
Na základe zmluvy o splatení záväzku zmenkou. Úhrada obchodného záväzku zmenkou – indosament na ďalšieho majiteľa	100	321 / 312
Predaj zmenky:		
Dohodnutá predajná cena	110	315 / 646
Indosament na nového majiteľa (vyradenie zmenky z účtovníctva)	100	546 / 312
Účtovanie zmenky držanej do splatnosti		
Obstaranie zmenky	110	043, 259 / 325
Zaradenie dlhodobej zmenky	110	065 / 043
Zaradenie krátkodobej zmenky	110	256 / 259
Úroky z krátkodobej zmenky	5	256 / 666
Úroky z dlhodobej zmenky		
a) pripadajúce na súčasné účtovné obdobie	1	065 / 665
b) pripadajúce na budúce účtovné obdobie	4	065 / 384
Účtovanie zmenky držanej za účelom predaja:		
Obstaranie zmenky	90	259 / 325
Zaradenie zmenky na predaj do majetku spoločnosti	90	257 / 259
Precenenie zmenky na reálnu hodnotu ku dňu ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, prípadne k inému dňu:		
ak účtovná hodnota < reálna hodnota (100)	10	257 / 664
ak účtovná hodnota > reálna hodnota (80)	10	564 / 257
Predaj zmenky:		
Účtovanie pohľadávky v predajnej cene	110	315 / 661
Účtovanie vyradenia zmeniek v účtovnej hodnote	100 (80)	561 / 257

Vkladné knižky

Text účtovného prípadu	Suma	Účtovací predpis
Účtovanie vkladnej knižky u majiteľa:		
Založenie vkladnej knižky v banke	100	221 AE / 261

⁸⁹ V prípade ručenia za zmenku, ručiteľ eviduje od tohto momentu na podsúvahovej evidencii vznik záväzku z ručenia a v poznámkach zverejňuje tento záväzok. Pri riadnom splatení záväzku remitenta sa tieto odúčtujú z podsúvahovej evidencie a prestanú sa zverejňovať v poznámkach.

Výpis bežného účtu	100	261 / 221
Priznaný a pripísaný úrok	2	221 AE / 662
Zrušenie vkladnej knižky	102	261 / 221AE
Pripísanie peňažných prostriedkov na bankový účet	102	221 / 261
Poplatky spojené so zrušením vkladnej knižky	2	568 / 221
Účtovanie vkladnej knižky ako o cennom papieri na obchodovanie:		
Obstaranie vkladnej knižky	105	259 / 221
Zaradenie vkladnej knižky za účelom obchodovania do majetku	105	253 / 259
Precenenie vkladnej knižky na reálnu hodnotu ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, prípadne k inému dňu		
Ak účtovná hodnota < reálna hodnota (110)	5	566 / 253
Ak účtovná hodnota > reálna hodnota (90)	15	253 / 666
Predaj vkladových listov:		
Pohľadávka z predaja vkladnej knižky v predajnej cene	115	315 / 661
Vyradenie vkladnej knižky v účtovnej hodnote	110 (90)	561 / 253

Vkladové listy

Text účtovného prípadu	Suma	Účtovací predpis
Účtovanie vkladových listov obstaraných za účelom zúročenia vkladu:		
Obstaranie vkladového listu v banke	100	221 AE / 261
Úhrada za vkladové listy z bežného účtu	100	261 / 221
Priznaný a pripísaný úrok	4	221 AE / 662
Zrušenie vkladového listu s pripísaním peňažných prostriedkov na bankový účet	104	221 / 221AE
Poplatky spojené so zrušením	5	568 / 221 AE
Účtovanie vkladových listov ako o cenných papieroch na obchodovanie:		
Obstaranie vkladových listov vrátane	105	259 / 221
Zaradenie vkladových listov za účelom obchodovania do majetku	105	253 / 259
Precenenie vkladových listov na reálnu hodnotu ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, prípadne k inému dňu		
Ak účtovná hodnota < reálna hodnota (110)	5	566 / 253
Ak účtovná hodnota > reálna hodnota (90)	15	253 / 666
Predaj vkladových listov:		
Pohľadávka z predaja vkladového listu v predajnej cene	115	315 / 661
Vyradenie vkladového listu v účtovnej hodnote	110 (90)	561 / 253

Šeky

Text účtovného prípadu	Suma	Účtovací predpis
Účtovanie u šekovníka po preložení šeku jeho majiteľom na preplatenie:		
Majiteľ šeku predložil šek na preplatenie. Výpis bankového účtu	100	321 / 221
Účtovanie u majiteľa:		
Odberateľ vyplní šek a preloží ho dodávateľovi ako formu úhrady	100	211 AE / 311

Predloženie šeku v banke:		
a) výber hotovosti alebo	100	211 / 211 AE
b) prevod na bankový účet	100	261 / 211 AE
Výpis bankového účtu	100	221 / 261
Úhrada dodávateľskej faktúry šekom	100	321 / 211 AE

Cestovné šeky

Text účtovného prípadu	Suma	Účtovací predpis
Účtovanie cestovného šeku u šekovníka:		
Vypísanie šeku pri vyslaní zamestnanca na pracovnú cestu	100	335 / 211 AE
Avízo banky, že zamestnanec predložil šek na úhradu úhrady výdavkov počas pracovnej cesty	100	211 AE / 261
Úhrada šeku z bankového účtu	100	261 / 221
Vyúčtovanie pracovnej cesty zamestnanca, napríklad	150	512 / 335
Účtovanie cestovného šeku u majiteľa:		
Úhrada dodávateľskej faktúry cestovným šekom	100	321 / 211 AE
Predloženie šeku v banke:		
a) výber hotovosti alebo	100	211 / 211 AE
b) prevod na bankový účet	100	261 / 211 AE
Výpis bankového účtu	100	221 / 261
Odobozdanie cestovného šeku zamestnancovi (napríklad pred pracovnou cestou) ďalšie účtovanie je totožné s účtovaním u šekovníka	100	335 / 211 AE

Náložné listy

Text účtovného prípadu	Suma	Účtovací predpis
Účtovanie u prvého majiteľa náložného listu:		
Odobozdanie tovaru prepravcovi – vystavenie náložného listu	100	132 AE/ 132
Preprava a služby spojené s prepravou podľa dojednania	20	518 / 321
Predloženie náložného listu banke na eskont	80	221 / 232
Po ukončení prepravy, predaj tovaru, jeho vyskladnenie:		
Vystavená faktúra za predaj tovaru	120	311 / 604
Vyskladnenie tovaru	100	504 / 132 AE
Vrátenie peňažných prostriedkov banke	80	232 / 221
Predaj náložného listu ako cenného papiera	80	315 / 661
Prevod práv vlastníctva tovaru, na ktoré bol náložný list vystavený	100	561 / 132 AE
Zmluva o vysporiadaní obchodného záväzku rubopisom		
Suma záväzku	100	321 / 322 (478)
Dohodnutý úrok pripadajúci na bežné účtovné obdobie	20	562 / 322 (478)
Splátka v dohodnutom termíne na bankový účet	120	322 (478)/ 221
Nesplatenie v dohodnutom termíne	120	322 (478)/ 321

Skladištné listy

Text účtovného prípadu	Suma	Účtovací predpis
Účtovanie skladištného listu u majiteľa:		
Odovzdanie tovaru skladovateľovi – vystavenie skladištného listu	100	132 AE/ 132
Služby spojené so skladovaním a vystavením skladištného listu	20	518 / 321
Predloženie skladištného listu banke na eskont	80	221 / 232
Po ukončení skladovania, predaj tovaru:		
Vystavená faktúra za predaj tovaru	120	311 / 604
Vyskladnenie a následne	100	504 / 132 AE
Vrátenie peňažných prostriedkov banke	80	232 / 221
Predaj skladištného listu ako cenného papiera	80	315 / 661
Prevod práv vlastníctva tovaru, na ktoré bol skladištný list vystavený	100	561 / 132 AE
Zmluva o vysporiadaní obchodného záväzku rubopisom skladištného listu		
Suma záväzku	100	321 / 322 (478)
Dohodnutý úrok pripadajúci na bežné účtovné obdobie	20	562 / 322 (478)
Splátka v dohodnutom termíne cez bankový účet	120	322 / 221
Nesplatenie v dohodnutom termíne	120	321 / 322

Tovarový záložný list a skladiskový záložný list

Text účtovného prípadu	Suma	Účtovací predpis
Účtovanie SZL a TZL u emitenta:		
Poskytnutie eskontného úveru bankou na základe predloženého SZL alebo TZL		
Preúčtovanie založeného tovaru do AE	100	132 AE / 132
Prijatie peňažných prostriedkov pri SZL a krátkodobom TZL	80	221 / 232
Prijatie peňažných prostriedkov pri dlhodobom úvere na TZL	80	221 / 461
Poskytnutie pôžičky od inej osoby ako banka a spoločník na základe predloženého SZL alebo TZL		
Preúčtovanie založeného tovaru do AE	100	132 AE / 132
Prijatie peňažných prostriedkov pri SZL a krátkodobom TZL	80	221 / 249
Prijatie peňažných prostriedkov pri dlhodobom úvere na TZL	80	221 / 479
Účtovanie SZL a TZL u veriteľa, ktorým nie je banka:		
Obstaranie SZL alebo krátkodobého TZL	80	259 / 325
Zaradenie SZL alebo TZL za účelom držby do splatnosti	80	256 / 259
Zaradenie SZL alebo TZL za účelom predaja	80	253 / 259
Obstaranie TZL na dobu dlhšiu ako jeden rok	80	043 / 325
Zaradenie TZL do majetku	80	065 / 043